

MAGYAR MUNKÁSMOZGALMI INTÉZET

A RÁKOSI-PER

Összeállította:

Győrffy Sándor, a Munkásmozgalmi Intézet tudományos munkatársa

SZIKRA, BUDAPEST 1950.

TARTALOM

ELŐSZÓ

I. RÁKOSI MÁTYÁS ELFOGATÁSA (1925. SZEPTEMBER-OKTÓBER)

Vas Zoltán: RÁKOSIT ELFOGJÁK

A MUNKÁSMOZGALOM ÉS A KOMMUNISTA PÁRT ÜLDÖZÉSE MAGYARORSZÁGON

RÁKOSIT STATÁRIÁLIS BÍRÓSÁG ELÉ AKARJÁK ÁLLÍTANI

MIÉRT MENT RÁKOSI ELVTÁRS MAGYARORSZÁGRA?

FOLYTATÓDNAK A LETARTÓZTATÁSOK

A MAGYAR KORMÁNY ERŐSZAKOS LESZÁMOLÁSRA KÉSZÜL

PÁRTSZERVEZÉS - LÁZADÁS

A STATÁRIÁLIS BÍRÓSÁG ELLEN

A NEMZETKÖZI MUNKÁSSÁG A MAGYAR KOMMUNISTÁKÉRT ÉS A BEBÖRTÖNZÖTT MUNKÁSOKÉRT

NE KÉSLEKEDJETEK A SEGÍTSÉGGEL!

A MAGYAR MUNKÁSSÁGOT NEM LEHET TÖBBÉ MEGFÉLEMLÍTENI!

Vas Zoltán: ÖT VILÁGRÉSZEN FOLYIK A HARC

II. A STATÁRIÁLIS BÍRÓSÁG ELŐTT (1925. NOVEMBER 14-16.)

RÁKOSI MÁTYÁS KIHALLGATÁSA

RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSA AZ UTOLSÓ SZÓ JOGÁN

A RÁKOSI-PER A NEMZETKÖZI ELLENFORRADALOM BOSSZÚMŰVE

Vas Zoltán: GYŐZÖTT A NEMZETKÖZI SZOLIDARITÁS

ÖT BOLSEVIK A RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁG ELŐTT

A SZOVJETUNIÓ HARCA RÁKOSI MÁTYÁS ÉLETÉÉRT

III. A TÖRVÉNYSZÉKI TÁRGYALÁS (1926 JÚLIUS 12-AUGUSZTUS 4)

A PRAVDA A RÁKOSI-PERRŐL

Klara Zetkin: SZABADITSUK KI RÁKOSIT A BÖRTÖNBŐL!

A FRANCIA KOMMUNISTA PÁRT V. KONGRESSZUSÁNAK TILTAKOZÁSA

A BERLINI PÁRTKONFERENCIA TILTAKOZÓ NYILATKOZATA

A NAGY PER

A NYILVÁNOSSÁG KIZÁRÁSÁNAK HIVATALOS INDOKOLÁSA

HOLNAP KEZDŐDIK RÁKOSI ELVTÁRS PERÉNEK TÁRGYALÁSA

RÁKOSI MÁTYÁS KIHALLGATÁSA

TILTAKOZÓ TÖMEGTÜNTETÉS MOSZKVÁBAN

A RÁKOSI-PER

A SZOVJETUNIÓ PROLETARIÁTUSA A MAGYAR ELVTÁRSOK VÉDELMEBEN

A MAGYAR FORRADALMÁROK VÉDELMEBEN

Henri Barbusse: RÁKOSIRA FIGYEL AZ EGÉSZ VILÁG

RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSA AZ UTOLSÓ SZÓ JOGÁN

A MAGYAR FORRADALMÁROK PERE

IV. A PER JELENTŐSÉGE ÉS TANULSÁGAI (1926 augusztus-szeptember)

Karl Kerebich: KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK HARCA ÉS GYŐZELME

ÉLJEN A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA!

A POLGÁRI SAJTÓ ÉS A PER

PÁRIZS PROLETARIÁTUSA TILTAKOZIK

Gerő Ernő: AZ OSZTÁLYHARC ÚJ HADSEREGE

Landler Jenő: A RÁKOSI-PER POLITIKAI JELENTŐSÉGE

A RÁKOSI-PER JELENTŐSÉGE ÉS TANULSÁGAI

V. BÖRTÖNÉVEK (1926-1934.)

RÁKOSI ELVTÁRS ÉS TÁRSAI ISMÉT A MAGYAR BÍRÓSÁG ELŐTT

ÚJRA BÍRÓSÁG ELŐTT

RÁKOSI BÖRTÖNLEVELEI

Vas Zoltán: BÖRTÖNÉLET

VI. ÚJRA VESZÉLYBEN RÁKOSI ÉLETE (1934 május-december)

HARC RÁKOSI ELVTÁRSÉRT - HARC A JOBB ÉLETÉRT
SZABADSÁGOT RÁKOSINAK!
EL A KEZEKKEL A PROLETARIÁTUS BÁTOR KATONÁJÁTÓL!
SZERVEZZÜK A TÖMEGHARCOT RÁKOSI ELVTÁRS SZABADONBOCSÁTÁSÁÉRT!
MARTIN ANDERSEN NEXŐ RÁKOSI MÁTYÁSÉRT
TÜNTETÉSEK PESTEN
DIMITROV RÁKOSI MÁTYÁSÉRT
NEMZETKÖZI MOZGALOM RÁKOSI MÁTYÁSÉRT
ROHAMRA!
EL A KEZEKKEL RÁKOSITÓL!
RÁKOSI ÉS A MAGYAR MUNKÁSSÁG
LEVÉL RÁKOSIHOZ
RÁKOSI MÁTYÁS ÉS AZ OLASZ KOMMUNISTA PÁRT
Nexő: TILTAKOZÓ VIHART!
A RÁKOSI-BIZOTTSÁG KÖZLÉSEI
A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG VOLT NÉPBIZTOSAINAK NYILATKOZATA A RÁKOSI
ELVTÁRS ELLEN ELŐKÉSZÍTETT GYILKOSSÁG ÜGYÉBEN
RÁKOSI MÁTYÁSÉRT
TÖMEGES TILTAKOZÁSSAL RAGADJÁTOK KI RÁKOSIT A FEHÉR GYILKOSOK KARMAIBÓL!
Johan Koplenig (Wien): AKADÁLYOZZUK MEG A GYILKOSSÁGOT, AMÍG NEM KÉSŐ!
Gergely Sándor: TÍZ ESZTENDŐ
ROMAIN ROLLAND A MAGYAR IGAZSÁGÜGYMINISZTERHEZ
A MAGYAR FASIZMUS BOSSZÚT ÁLL

VII. RÁKOSI MÁTYÁS NÉPBIZTOS-PERE (1935 JANUÁR 21-FEBRUÁR 9)

MEGKEZDÖDÖTT A MAGYAR KOMMŰN PERE
RÁKOSI MÁTYÁS KIHALLGATÁSA
RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSAI A TANÚKIHALLGATÁSOK SORÁN
A VÁDLOTT VÁDOL
RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSAI A BIZONYÍTÁSI ELJÁRÁS SORÁN
SZABADÍTÁSOK KI!
A MAGYAR FASIZMUS ÍTÉLKEZIK

VIII. AZ UTOLSÓ SZÓ JOGÁN... (1935 FEBRUÁR 7-8.)

RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSA
Komját Aladár: RÁKOSI MÁTYÁS TÖRHETETLEN
A HARMADIK RÁKOSI-PER

IX. MENTSÜK MEG RÁKOSI MÁTYÁST! (1935 FEBRUÁR-JÚNIUS)

DIMITROV NYILATKOZATA RÁKOSI ELÍTÉLÉSÉRŐL
TANÁCSMAGYARORSZÁG ZÁSZLÓVIVŐJE
A VISSZHANG
A FRANCIA KOMMUNISTA PÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA
RÁKOSIÉRT
Rákosi Zoltán: SZABADÍTÁSOK KI!
PROLETÁRSZOLIDARITÁS
Alexandr Bezimenszkij: RÁKOSI
Alexandr Bezimenszkij: RÁKOSI BESZÉL
TÖMEGHARCOT RÁKOSI MÁTYÁS KISZABADÍTÁSÁÉRT!
SZABADÍTÁSOK KI RÁKOSI MÁTYÁST!
DIMITROV RÁKOSIÉRT

X. AZ ÍTÉLŐTÁBLA ELŐTT (1935 JÚNIUS 27-JÚLIUS 1.)

A MAGYAR FASISZTA BÍRÓSÁG RÁKOSI FEJÉT KÖVETELI
RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSA
ÉLETFOGYTIGLAN!
RÁKOSI: A GYŐZELEM A MIÉNK LESZ!
RÁKOSI ÍTÉLETET MOND A MAGYAR FASIZMUS FELETT
HARC RÁKOSI KISZABADÍTÁSÁÉRT

XI. ÚJABB ÖT BÖRTÖNÉV (1935-1940)

FRANCIA MUNKÁSOK TILTAKOZÁSA

HARCOLJATOK RÁKOSIÉRT!

Illés Béla: A RÁKOSI-ÜGY

GYÖTRIK RÁKOSI MÁTYÁST

Komját Aladár: EGY LÉPÉSSSEL ELŐBBRE JUTOTTUNK A RÁKOSI MÁTYÁSÉRT FOLYTATOTT KÜZDELEMBEN

VESZÉLYBEN RÁKOSI MÁTYÁS ÉLETE

Komját Aladár: A MAGYAR FASIZMUS BOSSZÚT ÁLL RÁKOSIN, A BÉKE HARCOSÁN
A RÁKOSI-ZÁSZLÓALJ ÜDVÖZLI RÁKOSI ELVTÁRSAT

XII. A SZOVJETUNIÓ KISZABADÍTTJA RÁKOSIT (1940 NOVEMBER)

Vas Zoltán: TALÁLKOZÁSOM RÁKOSIVAL

RÁKOSI ELVTÁRS MEGÉRKEZÉSE A SZOVJETUNIÓBA.

RÁKOSI ELVTÁRS KIEVBEN

RÁKOSI MÁTYÁS MEGÉRKEZÉSE MOSZKVÁBA

Gerő Ernő: RÁKOSI MÁTYÁS KISZABADULT

RÁKOSI MÁTYÁS ÉLETÉNEK FŐBB ESEMÉNYEI (1892-1940)

ILLUSZTRÁCIÓK JEGYZÉKE

Rákosi Mátyás - 1938

ELŐSZÓ

Rákosi elvtárs, népiünk vezére és tanítója, az ellenforradalmi rendszer ellen folytatott lankadatlan küzdelme során, 1925 szeptember 22-től 1940 október 30-ig az osztályellenség kezében volt. Ennek az időszaknak az eseményeit, a Rákosi elvtárs kiszabadulásával végződő nagyszerű küzdelem történetét igyekszik bemutatni ez a könyv, kizárólag egykorú dokumentumokon keresztül.

Jogi szempontból két Rákosi-per volt. Az első, amelyet 1925-ben a statáriális, majd 1926- és 1927-ben a „rendes” bíróság tárgyalta és amelyben „az állami és társadalmi rend erőszakos felforgatása” - vagyis a kommunista szervezkedés volt a vád tárgya, és a második, amelyet a „királyi törvényszék” és az ítélőtábla 1935-ben tárgyalta és amelyben Rákosi elvtársnak, a Kommün hős népbiztosának, a Magyar Tanácsköztársaság idején folytatott tevékenységéért kellett felelnie. Valójában azonban egyetlen perről volt itt szó, az elnyomó, kizsákmányoló osztályok peréről a dolgozó nép és annak törhetetlen vezetője, a Kommunista Párt ellen. Rákosi Mátyás személyében ezt a Kommunista Pártot, a magyar munkásosztály jobb jövőjének, a dolgozó nép felemelkedésének ezt a reménységét és zálogát akarta megsemmisíteni az ellenforradalom veszett dühe.

Ha csak a Horthy-Bethlen-rendszer urainak vágyaitól és kívánságaitól függött volna a dolog, akkor kétségtelenül elpusztították volna Rákosi Mátyást. Mutatja ezt az a mohóság, amellyel 1925-ben statáriális bíróság elé állították, miközben már készítették számára az akasztófát és mutatja az a konok szívósság, amellyel az első elpusztítási kísérlet balsikere után csaknem egy évtizeddel, újra bíróság elé állították és újra halállal fenyegették. A népnyzó, a munkásosztályt rettegve gyűlölő rendszer valóban megtett minden tőle telhetőt, hogy a körmei közé került, neki látszólag teljesen kiszolgáltatott ellenfelet megsemmisítse. Azonban a dolog nemcsak rajtuk múltott. Az urak gazda nélkül csinálták a számadást, amikor azt hitték, hogy szabadon rendelkezhetnek Rákosi Mátyás élete felett. Mert a per folyamán mindig újra és újra tapasztalniok kellett, hogy két olyan hatalmas erő van, amelyet elfelejtettek számításba venni, de amely erősebb börtönrácsnál és hóhérkötélnél, ellenforradalmi erőszakszervnél és vérengző terveknél. Rákosi Mátyást a hóhér kezéből újra és újra kiragadta saját rettenthetetlen bátorsága és a munkásosztály nemzetközi szolidaritása. A kommunista meggyőződéstől fűtött törhetetlen egyéni bátorságnak és a világ dolgozói nagyszerű összefogásának hőskölteményét mutatja be ez a könyv.

*

Rákosi Mátyás a Magyar Tanácsköztársaság bukása után négy éven keresztül a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom vezérkarában, a Kommunista Internacionáléban működött, mint Lenin és Sztálin közvetlen munkatársa. 1924-ben hazajött Magyarországra, hogy kezébe vegye az illegális, üldözött Kommunista Párt szervezését. Tudta, hogy az ellenforradalmi rendszer halálra keresi, tudta, hogy elfogatása esetén nem számíthat kegyelemre. De azt is tudta, hogy a magyar munkásosztálynak, ha fel akar szabadulni, ha le akarja rázni magáról az ellenforradalom véres elnyomását, erős, harcedzett Kommunista Pártra van szüksége. Ezt a Pártot megszervezni jött haza Rákosi elvtárs.

A magyar ellenforradalmi rendszer ebben az időben már túl volt az első évek „kilengésein”. A nagybirtokosoknak és nagytőkéseknek a dolgozók zavartalan kizsákmányolásához rendre és nyugalomra volt szükségük. A jobboldali szociáldemokraták segítségével sikerült, a dolgozók terhére, helyreállítani a háború és forradalmak által szétzilált gazdasági életet. Angol és

amerikai kölcsönök segítségével stabilizálták a magyar pénzt. A kölcsönök törlesztésének és kamatfizetésének terheit, hallatlanul magas adók és alacsony bérek formájában, a munkásság és dolgozó parasztság vállaira rakták. Az ellenforradalmat támogató egyházak és zsúfolt fegyházak, rendőri karhatalom és jobboldali szociáldemokrácia tették a rendszert látszólag szilárdná és tartóssá. A hamu alatt azonban izzott a parázs. A munkásság egyre elégedetlenebb lett és ha a kormány és a szociáldemokrata párt közötti titkos megállapodás - a hírhedt paktum - még nem is került nyilvánosságra, a tömegek bizalmatlansága a burzsoáziát kiszolgáló peyerekkel és vanczákokkal szemben állandóan nőtt. Csupán következetes forradalmi vezetésre volt szükség, amely az ösztönös elégedetlenséget helyes irányba vezeti és szervezi. A Kommunista Párt azonban a Tanácsköztársaság bukása után elszenvedett hallatlan arányú vérvesztés és az illegális mozgalom véres üldözése következtében még nem tért magához, még nem tudott döntő erejű tényezővé válni.

Rákosi Mátyás hazatérése és csaknem egyéves működése alapvetően megváltoztatta a helyzetet. Munkája nyomán kiépültek az illegális pártszervezetek, lezajlott a Párt első, újjáalakuló kongresszusa, megalakult a kommunista irányítás alatt működő legális forradalmi munkáspárt, a Magyarországi Szocialista Munkáspárt. A munkásmozgalomban megszűnt a szociáldemokrata boncok egyedurialma, az ellenforradalom rendjét és nyugalma komoly veszély fenyegette. Érthető tehát, hogy amikor Rákosi Mátyás árulás következtében az uralkodó osztályok kezébe került, ezek mérhetetlen gyűlöletükben és vak félelmükben minél gyorsabban meg akarták őt semmisíteni.

Megkezdődött a nagy küzdelem Rákosi Mátyás életéért. Rákosi elvtárs szívósan és kitartóan, lankadatlanul és hőiesen harcolt. Erejét megszázszorozta az, hogy soha egy pillanatig sem saját magáért, hanem az ügyért küzdött, amelynek harcosaként az ellenség kezébe került, és az a tudat, hogy az egész világ forradalmi munkássága és haladó gondolkodói mögötte állnak. A haladó emberiség, a világ kommunistái pedig kitartóan harcolhattak Rákosi Mátyásért, mert nagyszerű magatartásával szimbólumává vált mindannak, ami haladó és forradalmi, mindannak, amiért élni és harcolni érdemes és becsületes dolgozók számára elengedhetetlenül szükséges.

Rákosi Mátyás illegális munkájával megteremtette a szilárd, szétverhetetlen magyar kommunista mozgalmat; börtönbeli küzdelmeivel, nagyszerű kiállásával pedig harci lobogójává vált nemcsak a magyar, hanem a nemzetközi forradalmi mozgalomnak is. Ez teszi érthetővé, hogy Moszkvában és Párizsban, Berlinben és Pekingben, szerte a világon mindenütt, a becsületes emberek, kommunisták és nem kommunisták egyaránt, újra és újra felemelték tiltakozó szavukat és harcos öklüket Rákosi elvtárs védelmében és meghátrálásra kényszerítették a vérszomjas fenevadat. Az ellenforradalmi rendszer fogcsikorgatva vonul vissza, azzal vigasztalva magát, hogy majd a börtönben pusztítja el a magyar nép legjobb harcosát.

*

1934-35-ben, alapjában megváltozott körülmények között, került sor a második Rákosi-perre. Németországban hatalomra került a fasizmus, Európaszerte visszavonulóban volt a forradalmi munkásmozgalom. A magyar uralkodó osztályok lelkendező örömmel alkalmazkodtak az új viszonyokhoz, állandóan fokozva a dolgozók kizsákmányolását, gazdasági és politikai elnyomását. Szinte kapóra jött az új Rákosi-per, amelyben a vádlottak padjára lehetett ültetni a Magyar Tanácsköztársaságot és a Kommunista Pártot, a forradalmi mozgalmat és általában mindazt, ami ebben az országban szembenállt a fasiszta népelnyomó rendszerrel.

Arra számítottak, hogy a nemzetközi közvélemény nem ér majd rá sokat foglalkozni ezzel az üggyel és hogy a csaknem tízévi börtön szenvedéseiben megtört Rákosi Mátyás könnyű prédája lesz a fasiszta „igazságszolgáltatás” gépezetének. Azonban újra gazda nélkül csinálták a számadást. A világ dolgozói nem felejtették el Rákosi elvtársat, az ő törhetetlen magatartása pedig új, fokozott harcra készítette mindazokat, akik szembeszálltak a faszizmus mindent elöntéssel fenyegető, szennyes áradatával. Rákosi Mátyás neve - éppúgy mint egy évvel előbb Dimitrové - faszizmus elleni nemzetközi szabadságharc zászlajává, mozgósító jelszavává vált. És megismétlődött az 1925-ös eset: az ellenforradalmi rendszer újra meghátrált a nagy nemzetközi offenzíva elől, nem mert ujjat húzni az egész nem fasiszta világ háborgó közvéleményével. Rákosi Mátyás elpusztítását újra a börtönökre bízták.

„Mutassátok meg a budapesti munkáskínzóknak, hogy Rákosi életével és szabadságával nem ők rendelkeznek, hanem a nemzetközi proletariátus” - mondta Dimitrov elvtárs. És valóban, a világ dolgozói a Rákosi-per több mint tizenöt éve alatt mindig újra megmutatták, hogy az ellenforradalom fasiszta munkásnyúzóit nem rendelkezhetnek szabadon Rákosi Mátyás életével. A nemzetközi proletárszolidaritás kicsavarta a kötelet a hóhér kezéből.

A Rákosi elvtárs életéért és szabadságáért folytatott nagy nemzetközi harcok élén mindig a világ első szocialista állama és annak nagyszerű Bolsevik Pártja állott. A Szovjetunió népei harcoltak a legkitartóbban, amikor Rákosi elvtárs élete közvetlen veszélyben forgott, mint 1925-26-ban vagy 1934-35-ben. A szovjet dolgozók a városok és falvak ezreiben tartottak tiltakozó gyűléseket, gyűjtöttek pénzt a védelem részére és választották meg Rákosi elvtársat a különböző szervezetek és helyi szovjetek dísztagjává. A Szovjetunió lapjai, élükön a Pravdával és az Izvesztijával, szinte naponta közöltek részletes tudósításokat a per állásáról. És mindezekelőtt: Sztálin elvtárs kezdeményezésére a szovjet kormány mindent elkövetett, hogy közvetlen tárgyalások útján kiszabadítsa Rákosi elvtársat a magyar fasiszta fenevadak karmaiból. Ilyen tárgyalásokat kezdeményezett a szovjet kormány 1925-ben és 1934-ben is, a legkomolyabb áldozatokat vállalva Rákosi elvtárs kiszabadítása érdekében. Az ellenforradalmi magyar kormányt azonban sem a felajánlott gazdasági előnyök, sem a jobb szomszédi viszony lehetősége nem birták rá ekkor arra, hogy kiengedje börtönéből legjobban félt, legjobban gyűlölt ellenfelét. A Bolsevik Párt és a szovjet kormány nem adták fel a harcot. Amikor 1940-ben új helyzet állott elő a nemzetközi viszonyokban és a Szovjetunió és Magyarország között bizonyos átmeneti közeledés jött létre, a szovjet kormány újra megpróbálta kiszabadítani Rákosi elvtársat. A kitartó harc és szívós küzdelem most végre meghozta gyümölcsét: Rákosi elvtárs 1940 október 30-án kiszabadult a börtönből és a Szovjetunió szabad földjére léphetett. Sztálin elvtárs visszaadta a magyar munkásosztálynak legjobb fiát és legnagyobb harcosát. Rákosi Mátyás életét újból a magyar dolgozó nép felszabadításáért folytatott harc vezetésének szentelhette.

*

„Rákosi-per” címen már megjelent egyszer 1935-ben egy kiadvány. Ennek azonban alig van valami köze a jelenlegi kötethez. A 35-ös kiadvány, hogy közölhesse Rákosi elvtárs egyébként is hibásan közreadott tárgyalási beszédét, leköszölte a védőügyvéd hamisan csengő jogászai fejtegetéseit és az államügyész otromba gyalázkodásait. Az egész füzet csak ezt a három beszédet tartalmazta, illetve második kiadásához mellékeltek még a táblai tárgyalás anyagát is. Az 1925-27-es perről, a börtön évekről, a perek visszhangjáról, nemzetközi jelentőségéről és mindenekelőtt a Szovjetunió harcáról Rákosi elvtársért - ez a füzet természetesen nem adhatott képet.

Jelen kötet hosszadalmas kutató- és gyűjtőmunka eredményét mutatja be az olvasónak. Korántsem állítjuk azonban, hogy ez a munka már befejeződött. Igen sok dokumentum létezéséről tudunk a Rákosi-perrel kapcsolatban, melyek még nem kerültek elő. Így még nem állnak rendelkezésünkre az 1925-26-os tárgyalások jegyzőkönyvei. Feljegyzések vannak arról is, hogy az 1935-ös per kúriai tárgyalásán a vádirathoz 96 kg súlyú aktacsomagot mellékel a gondos fasiszta ügyészség, de ez az aktacsomag még éppen úgy nem került elő, mint Rákosi elvtárs börtönből írt leveleinek legnagyobb része. És természetesen, még igen sok olyan dokumentum is előkerülhet, amelyekről egyelőre tudomásunk sincs.

Miért tartotta a Magyar Munkásmozgalmi Intézet mégis fontosnak és sürgősnek e kötet megjelentetését? Erre elsősorban a nagy érdeklődés, a városi és falusi dolgozók állandó sürgető kívánsága készítetett bennünket. A magyar munkásosztály, a dolgozó parasztság és az újjáformálódó magyar értelmiség ismerni akarja Rákosi elvtárs életének történetét és különösen annak legharcosabb, legnehezebb szakaszát, nagyszerű küzdelmét az életére törő ellenforradalmi rendszerrel. A szocializmus útján haladva, új, szocialista világot építve, elengedhetetlenül szükségünk van az újtípusú, szocialista ember kiformálására. Vajjon találhatunk-e ehhez a feladathoz jobb, eszményibb példaképet, mint Rákosi elvtárs példáját? Vajjon a szocializmust munkaversenyben építő, hazánk békéjét és szabadságát védelmező városi vagy falusi dolgozót lelkesítheti-e valami jobban, mint Rákosi elvtárs nagyszerű kiállása a fasiszta hóhérokkal szemben? Vajjon az iskolákban és tanműhelyekben, formálódó új magyar ifjúságot kommunistává való fejlődésében nevelheti-e valami jobban, mint Rákosi elvtárs legendás küzdelme? A szocialista ember típusát, a hazájáért, népéért, osztályáért mindent, még életét is bármikor feláldozni kész, rettenthetetlen harcos típusát mutatja be mindnyájunknak ez a könyv, Rákosi elvtárs perének könyve. De bemutatja ugyanakkor Rákosi elvtársat, mint hallatlanul kiterjedt képzettségű tudóst és politikust, a dolgozó nép igazi, mélytudású vezérét.

Elemi kötelességünk volt tehát mindent elkövetni, hogy ezt a gyönyörű példaképet, a szocialista ember kialakításának ezt a nagyszerű fegyverét bemutathassuk a magyar dolgozóknak.

A Magyar Munkásmozgalmi Intézet azzal a meggyőződéssel bocsátja útjára ezt a könyvet, hogy százezreket fog megerősíteni és lelkesíteni munkájukban és harcaikban, hogy Rákosi elvtárs ragyogó példamutatása hozzá fogja segíteni az olvasókat feladataik jobb elvégzéséhez és ezzel a szocialista Magyarország kialakításához.

RÉTI LÁSZLÓ

I. RÁKOSI MÁTYÁS ELFOGATÁSA (1925. SZEPTEMBER-OKTÓBER)

Vas Zoltán: RÁKOSIT ELFOGJÁK

1925 szeptember 22. Kedd.

Tegnapelőtt este az összekötőnk arról értesített, hogy Rákosi megbeszélésre hivat.

Találkozásunknak ma délelőtt 11 órakor a Közraktár-utcában kellett volna megtörténni.

Kerülő úton, elhagyatott, hosszú mellékutcákon mentem a találkozóra. A legkönnyebben így lehet megfigyelni, követnek-e detektívek.

Nem követtek!

Biztosan tudom! Észrevettem volna őket.

A Közraktár-utcába érve, figyelmesen körülnéztem. Az elhagyott utcának a legvége volt csak népes. Munkások szedték fel a köveket.

Fel és alá sétáltam. Rövid várakozás után észrevettem Rákosit.

Ahogy befordult az utcába, futólag végigtekintett a munkájukat serényen végző kövezőkön és alig észrevehető mozdulattal maga mögé nézett. Ő is azt figyelte, hogy nincsenek-e a nyomában detektívek.

Rákosi ekkor teljesen egyedül volt az utcában.

Az alacsony, köpcös, kezét furcsán lóbázva járó Rákosi, ahogy felém tartott, külső megjelenésében olyan volt, mint egy reggeli sétáját élvező, átlagos pesti polgár. Széles karimájú kalapjától, vastagkeretű szemüvegétől, sűrű, tömött angol bajuszától alig látszott az arca.

Ha nem ismertem volna a közeledőt, jófizetésű tisztviselőnek néztem volna.

Nem! Rákosi egyáltalán nem hasonlít a regények forradalmár hősére. Senki sem sejthette, hogy a szembejövő a Magyar Tanácsköztársaságnak volt egyik vezetője, akit halálra keres a Horthy-rendőrség.

Engem azonban nem téveszthetett meg a puszta külső. Tudtam, ha közelemben ér Rákosi, belenézhetek nevető, furcsavágású szemébe, amelyben ott ragyog a forradalmár minden elszántsága, keménysége.

Rákosi közben meglátott.

Eddig ténfergő sétálóként várakoztam. Miután Rákosi észrevett, féltessel behúzódtam a keresztutcába, de úgy, hogy a Közraktár-utcát azért végigtekinthettem.

Az utca eközben megélénkült. Hangesen dübörögve, kétlovas, zárt bútorszállító kocsik fordultak be a sarkon. A kapuk alól emberek jöttek ki. Beszélgettek vagy mentek útjukra.

Egy autótaxi is elrobogott Rákosi mellett.

Az autónak valami baja történhetett, mert mintha lőttek volna, nagyot puffant és Rákositól vagy húsz lépésnyire megállt.

Előbb csak a sofőr lépett ki az autóból és javítani kezdte a motort.

Később az utas is elhagyta helyét és a nyitott fedelű motorhoz hajolva, a szerkezetbe bámult.

A motorhoz hajoló, arcát leplező utas nem tetszhetett Rákosinak.

Megállt.

Lehajolt, úgy tett, mintha a cipőjét kötözné, de közben körülnézett.

Aztán mégis elindult. Sietve akart elhaladni az autó mellett.

Vártam és figyeltem. De attól, amit láttam, a lélegzetem is elállt. Az autónál álló utas karon ragadta Rákosit. A sofőr is eléje ugrott. Revolvert fogott rá.

Eddig nem láttam a rejtélyes utas arcát, most felismertem benne Hain Pétert, a kommunista ügyekkel foglalkozó detektívcsoporthírhedt főnökét.

Végünk van! - vágott belém a szörnyű gondolat. De a váratlan csapás okozta dermedtségben is fölillant bennem, hogy megmentsem Rákosit!

Nem tehettem érte semmit. A kapuk alól az imént kijött emberek detektívek voltak. Rákosi és a beléje karoló detektívfelügyelő felé rohantak. Körülvették őket.

Rákosi nem adta meg magát. Ellenkezett. Kétszer egymásután kiáltotta:

- Tévedésről van szó!

- Rendben van, Rákosi! Tudom, hogy tévedés az egész! Nyugalom! Csak nyugalom, Rákosi! - mondogatta gúnyosan a detektívfelügyelő.

Rákosi ennek ellenére tovább méltatlankodott. Nekem adott így feltűnés nélkül jelt a menekülésre. Rákosi az igazi elvtárs, még a maga nagy bajában is azt tartotta szem előtt, hogy óvatos figyelmeztetésével legalább engem megmentsen.

Rákosi elfogatása végleges volt. Ezen nem változtathattam. Fájó szívvel sorsára kellett hagynom.

Menekültem.

Nem tehettem mást.

*

Sietve indultam el a mellékutcán. Arra azonban a menekülés útja el volt zárva. Az utca vége felől, revolverrel a kezükben, rohanva jöttek felém az emberek.

Gyorsan visszafordultam.

- Állj, vagy lövünk! - kiáltották üldözőim.

De nem álltam meg. Tudtam, hogy lábaim gyorsaságában van az életem és teljes erőmből futni kezdtem. A „Közraktár” hatalmas épülete előtt húzódó vaskerítést akartam elérni. Átvetettem volna magam rajta, hogy a raktárak között kijussak a Dunapartra.

Mire visszaérkeztem a Közraktár-utcába, Rákosit már detektívsereg kísérte. Nem akartam figyelmüket magamra terelni, ezért az első pillanatban csak nagyokat léptem, de később, hogy lerázzam magamról a mellékutcából utánam rohanó üldözőimet, ismét futásnak eredtem.

Ám rajtam már a futás sem segíthetett. Amikor már-már úgy látszott, hogy elérem a vas-kerítést, az utca végéről a kövezők rohantak elém és revolverrel a kézben, utamat állták.

Ők is detektívek voltak, akik munkásruhába öltözve szállták meg az utca bejáratát.

Ugyanekkor az utca másik végén, az imént érkezett bútorszállító kocsiból is detektívek ugráltak ki és szaladtak felém.

Az utca gondosan be volt kerítve. A detektívgyűrűből sem Rákosi, sem én, de senki nem menekülhetett. A detektívek még azokat is elfogták, akiket a véletlen sors vezetett ebben az időben az utcába. Láttam, hogy az ártatlan járókelőket is beterelték a bútorszállító kocsiba.

(Vas Zoltán: „16 év fegyházban”, 8-12. old.)

A MUNKÁSMOZGALOM ÉS A KOMMUNISTA PÁRT ÜLDÖZÉSE MAGYARORSZÁGON

Bécs. Szeptember 24. (TASzSz) A rendőrség elszánt támadást indított a munkásmozgalom baloldali szárnya ellen, a munkástömegek egyre növekvő forradalmasodása, a szakszervezeteken belül az ellenzék erősödése, a szocialista munkáspárt megerősödése és a kommunista párt munkástömegekre gyakorolt befolyásának növekedése miatt.

A munkáspárt több vezetőjének letartóztatása után a rendőrség a szó szoros értelmében vadászatot rendezett a kommunistákra és tegnap Budapesten tömeges letartóztatásokat eszközölt. A negyvenkét letartóztatott között van - a rendőrség közlése szerint - a volt magyar népbiztos: Rákosi Mátyás. A rendőrség fantasztikus álhíreket terjeszt a proletárdiktatúra visszaállítására irányuló kommunista összeesküvésről és a kommunistáknál talált fegyverek és kézigrányatok elkobzásáról. A magyar kormány a rendőrségi eljárások igazolására külföldön hivatalos közleményt tett közzé. Ebben kijelenti, hogy a magyar szociáldemokraták állandóan erősen harcoltak a munkáspárt ellen és hogy a szociáldemokraták több ízben állították: a magyar baloldali munkásmozgalmat Moszkvából anyagilag támogatják.

A rendőrség előkészíti az erőszakos leszámolást a munkáspárttal

Bécs. Szeptember 24. (TASzSz) Eddig a budapesti rendőrség a munkáspárt negyvenöt tagját tartóztatta le, akik a szociáldemokrata párt balszárnyából váltak ki. A rendőrség közlése szerint a letartóztatottak között vannak a párt végrehajtó bizottságának tagjai: Őry Károly, Hámán Kató, Gögös Ignác. A rendőrség azt állítja, hogy a letartóztatott Rákosi és Vas kommunista propagandát terjesztett. A rendőrség szerint Rákosi és Vas Moszkvából érkezett Budapestre és elvállalta a munkáspárt vezetését.

A burzsoá sajtó - mint már ilyenkor szokása - „szenzációs” híreket közöl arról, hogy a magyar kommunisták „nagymeretű felkelést terveztek”. A rendőrség szerint a letartóztatottak vallomásaiból kitűnik, hogy a kommunisták „forradalmat akartak előkészíteni”; ezt „bizonyítja” a nagymennyiségű fegyver és lőszer „elkobzása” is.

(„Pravda” 1925 szeptember 26.)

RÁKOSIT STATÁRIÁLIS BÍRÓSÁG ELÉ AKARJÁK ÁLLÍTANI

Bécs. Szeptember 26. (TASzSz) A magyar lapok közlése szerint Rákosit és a szocialista munkáspárt egyes letartóztatott tagjait fegyveres felkelés előkészítésének vádjával statáriális bíróság elé akarják állítani. A budapesti ügyészség a rendőrségi vizsgálat befejeztével jövő hét végére valószínűleg elkészíti a vádiratot.

További letartóztatások

Bécs. Szeptember 27. (TASzSz) A magyar rendőrség ma újból a munkáspárt több tagját tartóztatta le. Több vidéki helységben, különösen a pécsi bányavidéken, tömegesen tartóztattak le munkásokat és parasztokat.

Újsághírek szerint a rendőrség tegnap megkezdte Rákosi kihallgatását... Az újsághírek megegyeznek abban, hogy Rákosi kijelentette: vállalta a kommunista párt megszervezését, habár teljesen tisztában volt azzal, hogy életével játszik. Kijelentette továbbá, hogy egész életét a kommunista mozgalomnak szenteli, hogy a Magyar Tanácsköztársaság bukása óta ötször jött Magyarországra. Csak azt sajnálja, hogy nem tudott még jobb munkát végezni, még több eredményt elérni.

Rákosi kijelentette, hogy a szocialista munkáspárt nem azonos a kommunista párttal, habár a kommunisták egy része a szocialista munkáspártba, más része pedig a szociáldemokrata pártba lépett be azért, hogy a munkásmozgalomnak baloldali, forradalmi irányt, osztályjelleg adjon. Rákosi megtagadta a további vallomást, kijelentve, hogy csak a vele ismertetett vádirat anyagára vonatkozó megjegyzésekre szorítkozik. Készségesen válaszol azonban minden olyan kérdésre, amely a kommunista eszmét és a kommunista párt elveit érinti.

Rákosi bátor magatartása nemcsak a munkásokra, hanem a burzsoá közvéleményre is mély hatást tett. A burzsoá újságok Rákosival szemben mellőzik a szokásos szidalmakat. A Pesti Napló - amely általában a szidalmak özönét zúdítja a kommunistákra - azt írja, hogy Rákosit fanatikus szeretet hatja át a kommunista eszme iránt, ez élete célja.

Szociáldemokraták a rendőrség szolgálatában

A rendőrség hadjáratával egyidőben a szakszervezeti bürokrácia elkeseredett harcot indított a szakszervezetekben a baloldali elemek ellen. A bőripari munkások szakszervezetének vezetősége ideiglenesen megfosztotta önállóságától a bőripari szakszervezet egyik nagy budapesti helyi szervezetét azért, mert az egységes szakszervezeti mozgalom mellett lépett fel; azonkívül kizártak ebből a szervezetből huszonegy tagot, többek között a szervezet elnökét és a magyar szocialista munkáspártnak a II. Internacionále Marseilles-i kongresszusán résztvevő kiküldöttjét, mert az ellenzékhez csatlakoztak. A magyar szociáldemokraták lapja: a Népszava - úgy látszik besúgási célzattal - közli a szervezetből kizártak névsorát. A burzsoá Az Est közlése szerint egyes szakszervezetek vezetői jelentkeztek a rendőrségen, hogy a kommunisták működésére vonatkozó adatokkal szolgáljanak. A Népszava cáfolni igyekszik ezt a közleményt.

(„Pravda”, 1925 szeptember 29.)

MIÉRT MENT RÁKOSI ELVTÁRS MAGYARORSZÁGRA?

Rákosi Mátyás elvtárs elfogatása leleplezte a magyar burzsoázia fogvacogó rémületét a proletárforradalomtól; leleplezte, hogy a magyar burzsoázia még mindig minden idegszálában elevenen emlékszik vissza a proletariátus diktatúrájára; leleplezte, hogy a „konszolidált” magyar kapitalizmus tudja, ha nem is akarja bevallani, hogy Magyarországon nagyon is lehetséges a proletárforradalom.

Ezt a rémületet minden elfogulatlan olvasó világosan láthatja az elfogatás sajtóhíreinek sorai között. Ki kell, hogy hallja az újságok és a rendőri hírek üvöltő káoszából ezt a félelmet, melyet szinte pánikká fokozott az a tény, hogy a kommunisták egyik legjobb vezetőjüket, Rákosi Mátyás elvtársat küldték le Budapestre.

Úgy a burzsoázia, mint a szociáldemokrácia pánikja abban a kérdésben érte el csúcspontját: hogyan lehet az, hogy a kommunisták a Magyarországon halálra keresett Rákosi Mátyást küldik le Budapestre? Mit akarthattak a kommunisták? És félelmük szájukba adta a feleletet: a kommunisták csak puccsot akarthattak.

Ez a rémület, ez a pánik már egymagában véve is igazolja, hogy a kommunisták helyesen tették, hogy Rákosi Mátyás elvtársat küldték le a magyarországi munka vezetésére. Mert ez a rémület, ez a pánik semmi más, mint ideológiai tükörképe Magyarország gazdasági helyzetének - persze eltorzított burzsoá, illetve szociáldemokrata tükörképe. Az tükröződik ebben a rémületben, hogy a „konszolidált” magyar kapitalizmus és leghűbb támogatója, a szociáldemokrata párt, érzik uralmuk „konszolidált” talajának vulkanikus voltát. Ilyenkor látszik, hogy a magyar kapitalizmus válsága csak része a kapitalizmus világválságának; hogy *a magyar ellenforradalom talaja forradalmi talaj*. „A mai korszak forradalmi mivolta”, mondják a III. Internacionále harmadik kongresszusának ma is irányadó taktikai tézisei, „éppen abban nyilvánul meg, hogy a munkástömegek legelemibb életfeltételei összeférhetetlenek a tőkés társadalom létével”. Ez a gazdasági helyzet pedig szükségképpen megteremti az alkalmas talajt a proletariátus forradalmi pártja, a kommunista párt számára.

Magyarország gazdasági fejlődése ellenállhatatlan erővel halad afelé az időpont felé, amikor egy széles forradalmi népmozgalom fogja elsöpörni a fehér ellenforradalmat és az annak talaján újra megnőtt kapitalizmust. Proletariátus, parasztság, kispolgárság: egyiknek sem képes az ellenforradalom valamit nyújtani; mindegyiknek életszínvonalát a létminimum felé, sőt a létminimum alá süllyeszti. A nagyburzsoázia, a nagybirtok és a zsoldjukban álló kispolgár rétegek (az utóbbihoz tartozik a szociáldemokrata munkásarisztokrácia is) pedig szükségképpen magukra maradnak egy ilyen népmozgalommal szemben. A népmozgalom árja elmosza alóluk azt a szociális talajt, amelyen most állnak. Magukra maradva összeomlanak, mint Tisza István bankárai és földbirtokosai a magyar kapitalizmus háborús csődjé alkalmával.

A fejlődésnek ezt az irányát csak a marxista-leninista kommunista párt látja meg.

A burzsoázia osztályhelyzeténél fogva nem érti meg ezt a fejlődést. Csatlósai, a szociáldemokraták nem akarják megérteni. Egy olyan országban, ahol négy és fél hónapig proletárdiktatúra volt, remegnek még a proletárforradalom gondolatától is. Éppen ezért, ha eléjük kerül a probléma, Horthy, Bethlen, a burzsoázia és az őket akasztófával segítő és reformot abajgató szociáldemokrácia egyaránt összeesküvést, fegyverraktárt, puccskísérletet, halállistát emleget...

Ha nem összeesküvés, ha nem puccs, ha nem halállista, nem tudja megérteni, miért ment le éppen Rákosi Mátyás Budapestre? Kommunista előtt világos; azért, amit Rákosi Mátyás elvtárs hangoztatott: a kommunista párt megszervezése miatt.

A kommunisták nem titkolják szándékaikat. 1921 óta, a Kommunista Internacionále harmadik világkongresszusa óta számtalan írásban fejtettük ki, hogy mit akarunk. A harmadik kongresszus taktikai tézisei világosan megmondják, hogy mik a kommunista taktika feladatai.

„A taktikánk eszköz, hogy a munkásosztály többségét megnyerjük a kommunizmus alapelvei számára, eszköz, hogy a proletariátus szociálisan döntő rétegeit megszervezzük a megvalósításukért való küzdelem céljára.” Tehát: a munkásság *többségét* meg akarjuk *nyerni*; a munkásság döntő rétegeit meg akarjuk *szervezni*.

A kommunisták nem titkolják szándékaikat. *Célunk igenis a proletariátus forradalmi diktatúrája.* Célunk igenis a proletariátus győztes forradalma. De ennek a forradalomnak *előkészítése és megszervezése* a kommunista pártok elsőrangú főfeladata - csak a burzsoázia és annak szociáldemokrata lakójai szemében jelent puccsot vagy puccsnak összeesküvésszerű megszervezését. „A forradalom nem lehetséges általános nemzeti (a kizsákmányolókat és a kizsákmányoltakat egyaránt érintő) válság nélkül, - mondja Lenin elvtárs a „*Baloldaliság*” - *a kommunizmus gyermekbetegsége* című művében. - Csak akkor, ha az „*alullevők*” nem akarják a régit és a „*felsőket*” *nem tudnak élni a régi módon*, csak akkor győzhet a forradalom.”

Ebből azonban nem az következik, hogy ölbetett kezekkel várjuk be a gazdasági válság forradalomig való kifejlődését. Még az elnyomó osztályok cselekvéseinek módja sem játszódik le automatikusan: úgy, hogy egy szép napon az uralkodó osztályok benn vannak a zsákutcában és nincs többé kiútjuk. „*Olyan helyzet* - mondta egyszer Lenin - *amelyből semmiféle kivezető út nem volna, nem létezik.* A proletariátus cselekvése teszi majd a burzsoázia számára megoldhatatlanná a helyzetet.”

De annak a megállapítása, hogy itt kölcsönhatás van az osztályok cselekvései között, hogy a „nem tudnak” és a „nem akarnak” szakadatlan kölcsönhatás eredménye, nem elegendő. Nem elegendő, mert az elnyomott osztályok *akarata*, hogy ne tűrjék el többé az elnyomatást és a kizsákmányolást, nem magától, nem automatikusan, nem *spontánul* nő ki az elnyomatásból. Nem nő ki spontánul még a helyzet világos felismerése sem, nemhogy a helyzet megjavításának, megszüntetésének célravezető *módszerei* spontánul nőnének ki.

A kommunisták nem titkolják szándékaikat: legfőbb feladatuknak tekintik az elnyomott tömegekbe bevinni helyzetük helyes felismerését, megmutatni nekik azokat az utakat, amelyek felszabadításuk felé vezetnek, megtanítani őket arra, hogyan kell a felszabadítási harcot sikerrel megvívni.

A kommunisták tudják és nem titkolják, hogy forradalmi korszakban élünk. De tudják és hirdetik azt is, hogy a forradalmi korszak a proletariátus hosszú és keserves fejlődésének korszaka. Tudják és hirdetik, hogy a forradalmi korszakban a proletariátus legcsekélyebb és legszerényebb életfeltételeiért való küzdelem: *forradalmi* küzdelem.

Alig van ma már olyan gondolkodni tudó magyar munkás, aki ne volna elégedetlen a szociáldemokrata párttal. Miért? Mert *mindennapos élete* számára, sorsdöntő küzdelmeiben, kivétel nélkül akadálya és nem segítsége a szociáldemokrata párt. Akadálya kell hogy legyen, mert csak a kapitalizmus felfelé vezető vonalában érhet el a munkásság egy felső rétege kicsiny kedvezményeket a burzsoáziától, komoly, osztályharcos, forradalmi küzdelmek nélkül. Csak a virágzó kapitalizmus hullajthat dúsan megrakott asztaláról néhány fölös morzsát a munkásságnak (persze, akkor is csak a munkásság egy részének). A válságban lévő kapitalizmus a munkáslétminimum minden filléréért élet-halál küzdelmet kénytelen folytatni. És hogy a

szociáldemokrata párt *feladta az osztályharcot*, az éppen itt, a mindennapos életben, a mindennapi küzdelmekben nyilvánul meg. Mert üres fecsegés, hogy a szociáldemokratákat és kommunistákat csak a taktikának, csak a forradalom időszerűségének, csak a „demokráciának” kérdése választja el egymástól. Nem. A szociáldemokrata párt *átment a burzsoázia oldalára* és ezért a munkásság mindennapos küzdelmeiben is csak olyan követeléseket állít fel, amelyek a burzsoázia érdekeinek is megfelelnek és megakadályoz minden küzdelmet, amely ellentétbe kerül a burzsoázia osztályérdekeivel.

Ismételjük: ezt érzi minden komoly és osztálytudatos munkás. De ebből az érzésből a helyzet helyes felismeréséig, az osztályharc helyes módszereinek megtalálásáig hosszú és keserves út vezet. A kommunisták feladata: ezt az utat *megmutatni*, ezt az utat rövidebbé és kevésbé keservessé tenni a munkások számára; annyira megrövidíteni és megkönnyíteni, amennyire azt az objektív gazdasági és politikai helyzet megengedi.

A forradalmi munka ma nem közvetlen barikádokat, nem közvetlen fegyveres felkelést jelent, hanem rendszeres szervezkedést, bérharcokat, a földreform-csalás leleplezését, lakáskérdésben való harcot, szakszervezeti küzdelmeket, stb.; teljes lélekkel való belemélyedést a munkásosztály mindennapos küzdelmeibe. Csakis ezekben a küzdelmekben lehet megérteni és megértetni, megtanulni és megtanítani, hogy ezek a küzdelmek mit jelentenek: miért vannak és mik a sikeres küzdelem módszerei. Csakis ezekből a küzdelmekből, ennek az életnek, ezeknek a küzdelmeknek perspektívájából nőhet ki a munkásság számára a forradalom perspektívája, lehet elégedetlen érzésből, tapogatódzó osztályösztonból világos, a harc útját ismerő *osztálytudat*.

Hosszú és keserves az útja annak, hogy a proletariátus igazán felismerje és megismerje *saját osztályérdekeit*. Csak, ha komolyan felveszi a harcot mindennapos életének megjavításáért, csak ebben a küzdelemben, csak ennek a küzdelemnek tanulságaiból ismerheti fel igazán, mik az érdekei és hogyan érvényesítheti azokat. Mert csak a küzdelemben láthatja meg, hogy legközvetlenebb érdekei érvényesítésének mi áll az útjában és mi támogathatja. Csak ebben a küzdelemben kapcsolhatja össze közvetlen érdekeit az egész munkásosztály, az összes elnyomottak és kizsákmányoltak *egyetemes* forradalmi érdekeivel, csak ebben a küzdelemben nyerhet szövetségstársakat, csak ebben a küzdelemben válhat igazán *vezetővé* a kommunista párt.

Hogy képes legyen erre a vezető szerepre, nemcsak az kell, hogy a kommunista párt tisztában legyen a feladataival, a munkásosztály érdekeivel és az érdekek kielégítésének módjával. Nemcsak az kell, hogy a kommunista párt tudja vezetni a proletariátust, hanem az is, hogy a munkásság széles tömegei *akarják* is ezt a vezetést.

Ennek az akaratnak *objektív előfeltételeit* megteremtik a tőkés termelés válságai és a szociáldemokrata párt árulásai. Nő az elkeseredés a kapitalista kizsákmányolás ellen. Nő a harag a szociáldemokraták örökös küzdelemfeladásaival szemben. De ez a harag, ez az elkeseredés csak alkalmas talaj a kommunisták munkája számára. A kommunistáknak munkájukkal, a munkásság mindennapos küzdelmeinek helyes vezetésével kell elérniök, hogy a munkásság széles tömegei bízzanak bennük, hogy bennük lássák igazi tanácsadójukat, barátjukat, vezérüket. Csak akkor, ha a kommunista párt a munkásosztály mindennapos küzdelmeiben elérte a tömegeknek ezt a bizalmát és rokonszenvét, csak akkor lehet a munkásosztály vezetője és irányítója annak *valamennyi* küzdelmében.

Ennek a bizalomnak elnyerése nehéz munka, még ott is, ahol a kommunista propaganda és szervezkedés nem ütközik legális akadályokba. Százszorosán nehéz ott, ahol - mint Magyarországon - a kommunisták teljesen a föld alá szorultak, ahol a rendőrség számára láthatatlanul kell a munkástömegek mindenkor jelenlévő, mindenütt látható vezetőivé válniuk.

Ehhez a munkához a munkásság útjának pontos és világos ismerete, forradalmi türelem és odaadás kell a mindennapi aprólékos munkával szemben: találékonyság, okosság és halálmegvető bátorság, a hősi póznak csak árnyéka nélkül is.

A diktatúra bukása óta mindig a kommunista párt *legjobbjai* végezték ezt a nehéz, ezt a magyar munkásosztály számára sorsdöntő munkát. A kommunista párt legjobbjai közül számosan kerültek már ezért a munkáért a fehérterror bitói alá és börtöneibe. De ezt a munkát csakis a legjobbak, a legelszántabbak, a legügyesebbek, a legokosabbak végezheték. Ha a Kommunisták Magyarországi Pártja teljesíteni akarta történelmi hivatását, csak úgy tehetett, hogy *szakadatlanul* kockára tette legjobbainak életét a forradalom előkészítő munkája kedvéért; azért, hogy a munkásság mindennapos harcaiban kiérdemelje azt a vezető szerepet, melyet a proletariátus érdekében el kell hogy foglaljon. Ezért kellett *éppen most* - mikor a magyar nyomorúság egy széleskörű népmozgalmat termelt ki - és *éppen Rákosi Mátyásnak* Budapestre mennie. Munkások tízezrei megértik Magyarországon Rákosi Mátyásnak ezt az áldozatos útját. És ez már magában véve bizonyíték amellet, hogy útja eredményes volt.

(„Új Március”, 1925 október, 167-171 old.)

FOLYTATÓDNAK A LETARTÓZTATÁSOK

A rendőrség folytatja a tömeges letartóztatásokat, főleg a vidéki munkások között. Tegnap vidéken tizenkét mezőgazdasági és sok ipari munkást tartóztattak le. A munkáspárt helyiségében házkutatást tartottak és két munkásnőt letartóztattak. A rendőrségre naponta tömegével érkeznek névtelen levelek és feljelentések. A letartóztatottak számát pontosan nem lehet megállapítani, mert a közölt jelentések ellentmondóak.

Rákosi elvtárs kihallgatása

Bécs. Szeptember 29. (TASzSz) A rendőrség folytatja Rákosi kihallgatását, aki megtagadja a vallomást a többi letartóztatott működéséről. A magyar újságok közlései szerint Rákosit a kihallgatás folyamán kéz- és lábbilincsben tartották. Fantasztikus és valótlan részleteket közölnek vallomásából. Megállapítják, hogy Rákosi nagy gonddal kerüli elvtársai kompromittálását. A rendőrség főleg azt igyekszik bebizonyítani, hogy a munkáspárt kommunista szervezet. A rendőrségnek a munkáspárt ellen emelt vádjait támogatva a szociáldemokrata Népszava azt állítja, hogy a nyomozás során állítólag bebizonyosodott, hogy a munkáspárt a kommunista párttól anyagi támogatást kapott.

A letartóztatottak kínzása

A bécsi lapok Budapestről szerzett értesülései szerint a magyar rendőrség kínozza a letartóztatottakat. Még a szociáldemokrata Népszava is tiltakozó megjegyzésekkel kíséri a rendőrség kegyetlenkedéseiről szóló közleményeket.

A budapesti A Reggel értesülése szerint Rákosit a Magyar Tanácsköztársaság idején kifejtett tevékenysége, ötven személy meggyilkolásában való bűnrészesség, hazaárulás és egyéb vádak, többek között a most felfedezett állítólagos felkelési terv miatt állítják bíróság elé. A Rákosi-ügy statáriális bíróság előtti tárgyalása technikai okokból valószínűtlen, mert a törvény értelmében a statáriális bíróságnak az ügy tárgyalását három napon belül be kell fejezni, ami az anyag nagy terjedelme miatt majdnem lehetetlen.

A Magyarországon dühöngő terror ellen

Berlin. Szeptember 28. (TASzSz) Klara Zetkin, Barbusse és mások tiltakozó táviratot küldtek a magyar kormányhoz, a budapesti börtönökben sínylődő politikai foglyokkal való kegyetlen bánásmód és kínzások ellen. A távirat követeli a kegyetlen bánásmód megszüntetését, a rendőri közegek elleni szigorú vizsgálat megindítását és a letartóztatottak - közöttük Rákosi - szabadonbocsátását. A távirat a következő szavakkal végződik: „Az újabb üldözések és halálos ítéletek a nemzetközi proletariátus és az egész világ szenvedélyes felháborodását vonják maguk után.”

A szakszervezeti bürokraták üldözik a kommunistákat

Bécs. Szeptember 30. (TASzSz) A budapesti polgári lapok tudósításai szerint a magyar szakszervezeti tanács azt ajánlotta egyes szakszervezetek vezetőségének, hogy minden kommunista-gyanús elemet zárjanak ki tagjaik sorából. A Reggel közli, hogy a bőrösök szakszervezetében megkezdődött a kommunisták kizárása. Ezt a példát a többi szakszervezetek is követik. Az osztrák szociáldemokraták lapja, az Arbeiter Zeitung, elítéli a kommunisták kizárását a szakszervezetekből.

(„Pravda”, 1925 szeptember 30.)

A MAGYAR KORMÁNY ERŐSZAKOS LESZÁMOLÁSRA KÉSZÜL

Bécs. Október 7. (TASzSz) Budapestről kapott félhivatalos értesülés szerint Rákosit és társait statáriális bíróság elé állítják, mert az ellenük emelt vád a lázadásról szóló törvénybe ütközik. Csak az esetben utalják az ügyet rendes bíróság elé, ha a tárgyalást három napon belül nem fejezik be. A letartóztatottak többsége, köztük Rákosi is, már három nappal ezelőtt éhségsztrájkot kezdett. Így tiltakoztak a megveretések ellen, amelyekkel hamis vallomásokat akartak kicsikarni belőlük, hogy ezeket a kormány sajtója útján terjeszthessék. Olyan hírek terjedtek el, hogy az angol kormány is Rákosi kivégeztetésére törekszik.

Bécs. Október 7. (TASzSz) A budapesti ügyészség félhivatalos jelentése szerint Rákosi és társai ellen hazaárulás és lázadás előkészítése címén emelnek vádat. Eredetileg Rákosi „bűncselekményét” a rendőrség az államrend védelméről szóló törvény megsértésének minősítette. A pert mindenesetre gyorsított bírósági eljárással vezetik. A tudósítás közli azt is, hogy Rákosi és kilenc társának éhségsztrájkját mesterséges táplálással akarják letörni. Miután a letartóztatott vádlottak két különböző börtönben egyidőben kezdtek éhségsztrájkot, az ügyészség szerint előzetes megbeszélés alapján cselekedtek, ezért szigorú fegyelmi büntetést követel velük szemben.

A Pesti Napló közlése szerint az éhségstrájkban állók mesterséges táplálását a legnagyobb kegyetlenséggel hajtották végre. Rákosi, Vas és Hámán Kató a mesterséges táplálásnál nagy ellenállást tanúsítottak.

A szociáldemokrata Népszava és a burzsoá Világ részleteket közöl a letartóztatottak bántalmazásáról. Tóth Györgyöt, aki társai megverése ellen tiltakozott, huszonnégy órán keresztül kínozták. Hámán Antalt, a letartóztatott Hámán Kató (a Munkáspárt KV. tagja) fivérét életveszélyes betegsége ellenére a rendőrségre hurcolták, borzalmasan megverték, s azután mint teljesen ártatlant szabadlábra helyezték.

A Világ tiltakozott a munkások statáriális bíróság elé állítása ellen. A szociáldemokrata Népszava szintén kijelenti, hogy Rákosi és társai ellen nem lehet a lázadás előkészítéséről szóló törvényt alkalmazni, csak a kommunista párt tiltott szervezéseért lehet őket felelősségre vonni, s ez maximálisan ötévi börtönbüntetést vonhat maga után.

(„Pravda”, 1925 október 9.)

PÁRTSZERVEZÉS - LÁZADÁS

Mikor e sorokat írjuk, tizedik napja tart Rákosi Mátyásnak és 41 fogolytársának hősies éhségstrájkja. A rendőrségen kezdték, mert az 1919-20-as évek rémségeit meghaladó kínzással vallatták őket. Az ügyészségen folytatták, mert az ügyész megtagadta azt a követelésüket, hogy bántalmazás miatti panaszukat jegyzőkönyvbe foglalja.

Eltársaink hősies tiltakozását a Horthy-hóhérok oly hallatlanul brutális eszközökkel akarják letörni, hogy annak leírásánál a toll megremeg kezünkben. A fogházorvos a börtönőröket formálisan kitanította arra, hogyan kell a mesterséges táplálást elvégezni. A fehérterror leghírhedtebb ügyésze a legembertelenebb kilenc vérebet jelölte ki a „művelet végrehajtására”. Hitvány gúnyolódás, állandó rugdosás és ütlegetés, torz röhögések közepette ezek a kannibálok „úgy hajtják végre a legfőbb parancsot”, hogy a tápcsövet erőszakkal az áldozatok végelébe és aztán szájába dugják. Még így sem tudtak egyetlen elvtársat sem megingatni szilárd elhatározásában. Minden hazug híresztelés ellenére az éhségstrájk változatlanul tart.

Ilyen állapotban akarják néhány nap múlva statáriális „bíróság” elé hurcolni azokat a harcosokat, akik a legrettenetesebb magyar reakcióval és a leghitványabb szociáldemokrata-vezéri árulással szemben osztályharcos új munkáspártot alakítottak vagy kommunista propaganda-csinálást és kommunista pártszervezést tűztek ki célul.

Rákosi Mátyás elvtársunk Budapesten való megjelenése megremegtette a fehérterror vértengerében „acélösszá vált” magyar burzsoáziát. Rákosi Mátyás és társainak bátor, megingathatatlan, hősies fellépése a munkásság és parasztság körében óriási hatást váltott ki. A reménység tüze lobogott fel százezrekben. A szociáldemokrata munkások tízezrei gyülekezőhelyükön is, meg viskójukban is a legbecsületesebb munkásszolidaritás hangján nyilatkoztak a „halálraszánt kommunisták missziójáról” és a Népszava, amely még a lefogatások első két napján is előljárt az uszításban és denunciacióban, térdre kényszerült az elemi erővel meginduló tömegnyomás hatása alatt.

Élén az orosz proletariátussal, mint egy ember mozdult meg a nemzetközi forradalmi munkásság, hogy Rákosi Mátyást és társait kiragadja a hóhérok karmai közül.

Mást várt a vérgőzös magyar gentry, más a magyar munkás halálverejtékén „konszolidálódó” nagybirtokos és nagykapitalista osztály, más a magyarországi szociáldemokrácia. Azt hitték, hogy ijedten dermed meg a magyar proletariátus, hogy félve hunyászkodnak meg „Moszkva bérencei”, hogy visszhangja is alig akad a nemzetközi munkásközléleményben a herélőkessel és tüzes vassal való honmentésnek.

Most, hogy föltevésükben mind csalódtak, ijedt bizonytalansággal állnak a nagy talány előtt. A négy és fél hónapos magyarországi proletárdiktatúra emléke kísértetként jelenik meg és élő, eleven erő jelentő villámcsapásként zavarja meg biztosnak hitt nyugodt „előrehaladásukat”. Dermedt zavarukban az elrettentő példaadás fegyveréhez nyúlnak és félelmüket a kérlelhetetlen erély mögé bújtatják. A banditák bizonytalansága rí le cselekedetükről. Avval vigasztalják magukat, hivatalos papírrongyaikkal világga kürtölvén gyávaságukat, hogy a statáriális bíróság csak kötéláltali halált mondhat ki.

Negyvenkét akasztófával akarják megszilárdítani azt a talajt, amelyet Rákosi Mátyásnak és 41 társának hősiességének tett bizonytalanná számukra.

A megrémült burzsoá-fantázia első szülöttei, a fegyverraktárak meg a százas halállisták már meghaltak. Csak Rákosi Mátyás vallomása mered eléjük: „Azért jöttem, hogy kommunista pártot szervezzek Magyarországon, és hogy a kommunista eszméket propagáljam *ittthon*.”

A lázadás, melyet statárium elé utalhatnak a hóhérok, törvény szerint: fegyveres csoportosulás. Az első kommunista népbiztos amnesztia nélküli fegyvertelen hazatérése kommunista párt alakítására, a tanácskormány halálra keresett volt népbiztosának büszke kijelentése a tízezerholdasok földjén, hogy „*ittthon*”: több a megriadt magyar burzsoázia szemében, mint a fegyveres csoportosulás. Példaadás, útmutatás, amelyről tudja, hogy a forradalom mai szakaszában az egyetlen igaz fegyver a legremesebb reakció ellen. Ezért ácsolja riadtságában a 42 akasztófát.

Mi hisszük, hogy *a nemzetközi forradalmi proletariátus parancsszava erősebb lesz, mint a rémült hóhérok akarata*. Szilárdan hisszük, hogy nem utolsó sorban áll ma ma őrt a magyarországi proletariátus is, amikor arról van szó, hogy a felszabadulás útját egyetlen újabb Horthy-bitófa se szegélyezze.

Megrendíthetetlen bizalommal hisszük ezt, mert a kommunista eszmék ellen bitófával védekezni akaró magyar ellenforradalom földjén ma minden jel arra vall, hogy a magyar munkásság megértette, hogy Rákosi Mátyásnak és társainak hősi példaadása az egyedüli út, az igazság, az élet!

Jól érzi a magyar ellenforradalom: ez az áldozatos út többet jelent, mint a fegyveres csoportosulás. Ez az áldozat a Kommunisták Magyarországi Pártja megerősödésének sziklaszilárd fundamentuma.

(„Új március”, 1925 október, 153-154. old.)

A STATÁRIÁLIS BÍRÓSÁG ELLEN

Tiltakozások Németországban

Berlin. Október 15. (TASzSz) Sok német közéleti személyiség - tanárok, írók, közöttük Einstein - a halálos ítélet megakadályozása érdekében újra a magyar kormányhoz fordult azzal a kéréssel, hogy Rákosi és társai ügyét statáriális bíróság helyett rendes bíróság elé utalják.

A MOPR (Nemzetközi Munkás Segély) németországi szekciója és a porosz Landtag kommunista frakciója ugyancsak tiltakozó táviratot küldött Bethlen magyar miniszterelnökhöz.

A berlini proletariátus tüntetése

Berlin. Október 16. (TASzSz) Tegnap ötezer főnyi munkástömeg, minden felhívás nélkül, tiltakozó tüntetést rendezett a berlini magyar követség épülete előtt Rákosi statáriális bíróság elé állítása ellen. Pieck kommunista képviselő röviden vázolta a magyar elvtársakat fenyegető terror-ítéleteket. Mire a rendőrség kivonult, a munkások már szétszéledtek.

A Vörös Frontharcosok Szövetségének elnöksége a százezer tagot számláló szövetség nevében tiltakozással fordult a magyar követséghez Rákosi statáriális bíróság elé állítása és a letartóztatott forradalmárok kínzása ellen.

A német tudósok és művészek tiltakozását aláírta Heinrich Mann, a neves író is.

(„Izvestija”, 1925 október 17.)

A NEMZETKÖZI MUNKÁSSÁG A MAGYAR KOMMUNISTÁKÉRT ÉS A BEBÖRTÖNZÖTT MUNKÁSOKÉRT

A magyar kormánynak az a szándéka, hogy Rákosi elvtársat és a többi letartóztatott munkást „lázadás” címén statáriális bíróság elé állítja. Ez Rákosi elvtársra nézve a halált jelentené, annál inkább, mert a fehérterror osztálybírósága Rákosi elvtársat nemcsak mostani cselekedeteiért, hanem mint a magyar tanácskormány volt népbiztosát, a proletárdiktatúra alatti „bűneiért” is felelősségre akarja vonni. A kommunista puccsról, összeesküvésről szóló hazugságok mind azt a célt szolgálták, hogy a letartóztatottak elleni statáriális eljáráshoz megteremtsek a „jogi” alapot. De az ellenforradalmi magyar burzsoázia elszámította magát. Nem számolt azzal az elemi és viharos tiltakozással, amellyel az európai forradalmi munkásság a forradalmi magyar munkások bebörtönözésének és halálra ítéltetésének hírére akcióba lépett.

Néhány napra a letartóztatások után a Nemzetközi Munkássegély Központi Bizottsága a következő táviratot intézte a magyar kormányhoz:

„Négy millió, csatlakozott kézi munkás és szellemi munkás nevében a Nemzetközi Munkássegély Központi Bizottsága tiltakozik az ellen, hogy politikai foglyokat a budapesti fogházakban bántalmaznak és kínoznak. A Központi Bizottság követeli a magyar kormánytól, vessen véget ezeknek a bántalmazásoknak, rendeljen el szigorú vizsgálatot a bűnös rendőrközegek ellen és bocsássa szabadon a letartóztatott munkásokat, elsősorban Rákosi volt népbiztost. Miután a politikai harc Magyarországon már három esztendeje lezárult, új üldözések és halálítéletek az egész munkásosztály és kultúrvilág lángoló felháborodását vonják maguk után.

A Nemzetközi Munkássegély Központi Bizottsága.”

Ugyanakkor a Vörös Segély Berlin-brandenburgi kerületi értekezlete a következő táviratot intézte a magyar miniszterelnökhöz:

„Útalattal és felháborodással értesültek Németország munkástömegei védtelen szocialista és kommunista munkások tömeges letartóztatásáról és borzalmas megkínóztatásáról. A Vörös Segély Berlinben ülésező Berlin-brandenburgi értekezlete százezrek nevében a legélesebben tiltakozik a budapesti rendőrség ama bánásmódja ellen, melyet különösen Rákosi Mátyás elvtárral szemben gyakorolt. Követeli a kínzások haladéktalan beszüntetését és a letartóztatott emberek szabadonbocsátását, valamint a felelős közegek megbüntetését.

A Vörös Segély Németország dolgozó tömegeit mozgósítani fogja a magyarországi rémuralom és jogszegés ellen.

A Vörös Segély kerületi értekezlete, Berlin-Brandenburg.”

*

Október 4-én Moszkvában tömeggyűlést hívott egybe a moszkvai szakszervezeti tanács, hogy az orosz munkásság kifejezésre juttassa a magyar szakszervezeti bürokrácia hóhérmunkája és a magyar ellenforradalom véres dühöngése elleni tiltakozását. A gyűlésen beszámoltak a magyarországi eseményekről. Az orosz munkásság nevében a szakszervezetek egyik vezetője beszélt. Beszédében tiltakozott a forradalmi magyar munkások tömeges kizárása ellen a szakszervezetekből. A gyűlésen ott voltak az Oroszországban időző angol szakszervezeti küldöttség vezetői. Hicks, az angol szakszervezetek egyik vezetője beszédet mondott, melyben a sokezer főnyi tömeg viharos helyeslése mellett élesen megtámadta a Horthy-reakcióval egyhúron pendülő magyar szakszervezeti bürokratákat, felszólította a nemzetközi munkásságot, hogy siessen a bebörtönzött magyar forradalmárok segítségére és a magyarországi események tanulságaképpen követelte a terrorista kapitalizmus elleni harc jegyében a szakszervezeti egység megvalósítását. - A gyűlésen felszólaltak a moszkvai üzemek képviselői is. Az elfogadott határozat megbélyegzi a Horthy-gyilkosokat, tiltakozik a letartóztatások ellen és felszólítja az angol szakszervezeti tanácsot, hogy küldjön bizottságot Magyarországra a magyar szakszervezetek helyzetének megvizsgálására és mindent kövessen el a magyarországi üldözések és kínzások ellen.

Még számos tiltakozó határozatot fogadtak el a különböző munkásszervezetek az egész világon, de valamennyiről - helyszűke miatt - nem számolhatunk be. A német és különösen az orosz proletariátus számos tömeggyűlésen adott kifejezést az újjáéledt forradalmi magyar munkásmozgalommal való szolidaritásának és a tervezett magyar vérítéletek elleni tiltakozásának.

Bethlen István kijelentette, hogy a magyar kormány „méltóságán alulinak tartja”, hogy ezekre a sürgönyökre, a nemzetközi munkásság szolidaritásának megnyilvánulásaira válaszoljon. De a magyar burzsoá-sajtó dühtől tajtékzó kommentárjai, melyekkel ezeket a sürgönyöket ellátja, mutatják, hogy a nemzetközi munkásság gyors beavatkozásának igenis megvan a hatása. A magyar sajtó kénytelen-kelletlen, közzéteszi ezeket a sürgönyöket, aminek ilyenformán meglesz az a másik nagy eredménye is, hogy a magyar munkásság látni fogja, hogy a Horthy-Bethlen-reakció elleni harcában, a szociáldemokrata árulások elleni küzdelmében nem áll egyedül. A külföldi munkásság szolidaritásának tömeges megnyilvánulása nemcsak a magyar kormány gyilkolni induló kezét rántja vissza, hanem bátorságot önt a magyar munkástömegekbe is, hogy ők maguk szálljanak síkra bebörtönzött előharcosaik védelmére.

(„Új Március”, 1925 október. 174-178. old.)

NE KÉSLEKEDJETEK A SEGÍTSÉGGEL!

Bécs. Október 14. (TASzSz) A budapesti ügyészség befejezte a letartóztatott kommunisták kihallgatását. Kormánykörök továbbra is kitartanak amellett, hogy az ügyet mielőbb statáriális bíróságnak adják át.

A kormány lapja, a 8 Órai Újság, a közvélemény kialakítására hírt közöl, amely szerint amerikai politikai körök a letartóztatott kommunisták elleni szigorú megtorlás mellett nyilatkoztak és követelték a magyarországi kommunista agitáció megsemmisítését.

A letartóztatott kommunisták és munkáspárti tagok védőit nem engedik a vádlottakhoz, ezért a védők elhatározták, hogy az ügyészség eljárása miatt panasszal fordulnak az igazságügy-miniszterhez és az ügyvédi kamarához.

A védők megállapították az éhségstrájkban álló letartóztatottak mesterséges táplálásánál elkövetett verések és felháborító kegyetlenségek tényét. Az ügyész indítványozta, hogy a védőknek mutassanak meg néhány letartóztatottat, hogy így bizonyítsák be a letartóztatottak kínzásáról közölt hírek „valótlanságát”. A védők azonban megállapították, hogy a megmutatott foglyok már négy hónapja vannak letartóztatásban. Követelték, hogy Rákosit és társait vezessék eléjük, de az ügyészség e kérésüket elutasította.

Ez alkalommal egy kihallgatásra szólított letartóztatott odakiáltott az ügyvédek és újságírók csoportjához: „Mentsenek meg bennünket, mert elpusztulunk!” Ezért a börtönőr véresre verte.

A védők a leghatározottabban tiltakoztak az ügy statáriális bíróság előtti tárgyalása ellen és követelték, hogy a letartóztatottakkal beszélhessenek.

Rákosi, Vas és más elvtársak letartóztatásával és kínzásával kapcsolatban a proletárirodalom nemzetközi irodája a következő felhívást intézte a világ forradalmi, proletár és haladó íróihoz: „Felszólítunk Benneteket, hogy teljes erőttel tiltakozzatok a magyar hatóságok vad terrorja ellen és egyben gyűjtsetek a megkínzottak családtagjai számára s jogos védelmük megszervezésére. Használjátok fel erre a sajtó minden hozzáférhető eszközét.”

A Proletárirók Össz-szövetségi Társulata elhatározta, hogy minden tagja egy kisebb műért (cikk, költemény, stb.) járó honoráriumát a fent említett célra adja.

Kövessétek az orosz elvtársak példáját! Ne késlekedjete!

Éljen a nemzetközi szolidaritás!

(„Pravda”, 1925 október 16.)

A MAGYAR MUNKÁSSÁGOT NEM LEHET TÖBBÉ MEGFÉLEMLÍTENI!

Budapesti munkáslevél

Tisztelt Elvtársak!

A letartóztatásokról, a kínzásokról, lefogott elvtársaink hősies viselkedéséről, a polgári és szociáldemokrata sajtó gyalázatos rágalomhadjáratáról az elvtársak az újságokból többé-kevésbé informálva vannak. Ezért levelemben inkább a szociáldemokrata munkásság, a munkáspárti tagok, valamint a szociáldemokrata bürokrácia magatartásáról az elmúlt napokban, fogok írni. Ez itt fontosabb, mert erről az újságok érthetően hallgatnak.

A tömegek úgy a szakszervezetekben, mint a szociáldemokrata pártban az első két napon igen tartózkodók, zárkóztak voltak és nyomott hangulat uralkodott közöttük. Ez a nyomottság azonban nem tévesztendő össze az 1919-21-es apátiával vegyes kétségbeeséssel, hanem inkább a politikai *érettség* és a politikai *óvatosság* megnyilatkozása volt. Emberek, akik egyébként nyíltak voltak, hallgatnak és lehetőleg kitérnek a felelet elől, látszik, hogy félnek a számos pártspicli és szövetségi spicli denunciálásától. Elvértve lehetett csak hallani véleményt és csak a legbátrabbak közöttük merték azt már az első napokon nyíltan hangoztatni. A vasasoknál például azt mondta az egyik: „*Hát bizony azok százszor becsületesebbek, mint ezek!*” (A szakszervezeti bürokráciára célozva.) Másik: „*Miért is jött haza az a Rákosi; meg kell adni, bátor emberek!*” Továbbá: „*Mindenütt van szabad kommunista párt, miért nem engedik nálunk is?*” A legtöbb csak sajnálkozni mer nyíltan. A famunkásoknál azt mondta az egyik: „*Jaj, micsoda bunyókat kaphatnak azok!*” Vagy sokértelműen: „*Kellett ez nekik?*”

Egészen más képet mutattak a munkáspártnak még szabadon lévő tagjai. (A kommunistákról nem is beszélek, mert náluk természetes és kötelességük, hogy megállják a helyüket.) Idegen környezetben, utcán és munkásszervezetekben felelősségteljes komolysággal jártak és bátor öntudattal várták a fejleményeket. Egy fiatal munkáspárti tag kijelentette: „Mi az üldözésre az első perctől kezdve el voltunk készülve. Tegnap (szerdán este) még sikerült megtartani a pártnapot. Akik még szabadon voltunk, összejöttünk és mindenesetre biztosítottuk a további pártéletet. Csak a letartóztatottak hiányoztak. Utána megtartottuk a rendes heti referátumot és vitát.” Egy idősebb tag: „Ebbe bele fog törni a bicskájuk, úgy a kormánynak, mint a szociáldemokratáknak.” Mindkét munkás üzemből való volt. Ugyanilyen értelemben viselkedtek és beszéltek a többiek is. Tény, hogy a magyar munkásságon belül - ezekben a napokban is - nagy változás ment végbe. A tudatos, de még nem nagy tapasztalatokkal bíró elvtársaink *megkeményedtek, megedződtek*. A még két héttel ezelőtt - a régi képviselőházban tartott gyűlésből kifolyólag - életre keltett pogromhangulat mindenféle ellenzéki munkás ellen, egycsapásra megszűnt. A szociáldemokrata tömegek széles rétegei fokozódó tisztelettel tekintenek elvtársainkra.

Mennél jobban kibontakoztak az üldözések arányai, a szociáldemokrata bürokrácia mennél szemérmetlenebbül támadt a rendőrség által egyébként is üldözött ellenzéki munkásfrontra, az együttműködés kettőjük között minél világosabb volt, annál nagyobb tempóban terjedt és *terjed az ellenzéki front*. A börmunkás-szövetség lépése, amellyel kizárta a cipészek ellenzéki vezetőségét, mint egy bomba hatott. Ha két nappal előbb csak fokozódó tiszteletről lehetett beszélni a szociáldemokrata munkásságnál, úgy a harmadik, negyedik és további napokon már az ellenzéki front tudatos és számszerű megnövekedését lehetett megállapítani. Olyan rétegek, amelyek eddig nem ismerték fel a szociáldemokraták fehérgárdista-módszereit, most fokozódó undorral és megvetéssel fordultak el a bürokráciától, ha organizatórikusan a szociáldemokraták táborában maradtak is.

A szociáldemokrata párton belül az események óriási konsternációt idéztek elő. Az első napokon igen be voltak gyulladva és igen „kellemetlenül” érezték magukat. Miért?! Először bizonyosfokú lelkiismeret-furdalást éreztek, mert jól tudták, hogy az ügyet nagyrészt a két héttel azelőtt megtartott Györki-Peyer-féle gyűlésen elkövetett denunciaciók indították meg. Mint „államfenntartó” elem kötelezve vannak arra, hogy a letartóztatottak ügyétől minden vonatkozásban mind élesebb módon határolják el magukat, a kormánnyal és a burzsoáziával szembeni lojalitásuk bizonyítására, meg hóhérségük szerepük eljátszására. Ugyanakkor azonban, emlékezve az 1921-es paktumnak a tömegekre való hatására, bizonyos fokig féltek, hogy egy ilyen újabb sorozatos gázság esetén a tömegek még nagyobb megvetéssel és még nagyobb tempóban fognak elfordulni tőlük. Másrésztől azonban attól tartva, hogy a Kommunista Párt és a Magyarországi Szocialista Munkáspárt üldözése, mint 1919-ben és

1920-ban, átcsap a szociáldemokratákra is, arra a belátásra jutottak, hogy „jó fiú”-voltunk igazolására mégis nagyobb részt kérjenek a Kommunista Párt és a Magyarországi Szocialista Munkáspárt üldözésénél. A szociáldemokrata bürokrácia ezen a „hamleti” kérdésen, mint az elvtársak a helyzetből is láthatják, nem sokat rágódott: *beállt az akasztófakötél-tartók igen előkelő sorába.*

Összegezve a dolgot, már az eddigi jelenségekből is megállapítható, hogy a munkásság egész másképp reagál az üldözésekre, mint 1919-21-ben. Először, mert a munkásság bizonyos fokig már edzett az üldözésekkel szemben, másodsor pedig, mert az üldözés egy alapján véve felfelé fejlődő munkásmozgalmat talált. A depresszió előreláthatóan egészen rövid ideig fog tartani, ami után annál erősebb tempójú fejlődés várható. A magyar munkásmozgalom mai helyzetének és előrelátható fejlődésének megítélésénél sohasem szabad elfelejteni, hogy a mai magyar munkás más és nem azonos az egy, két, három, öt évvel ezelőttivel. Rendkívül számos jelenségből teljes bizonyossággal megállapítható, hogy a magyar munkásság egy tekintélyes rétegének politikai nívója a Magyarországi Szocialista Munkáspárt és a Kommunista Párt hatása alatt több fokkal emelkedett. Körülbelül egy évi, de különösen az utolsó félévi ellenzéki munka hatása alatt a tömegek jelentékeny rétegének eddigi pusztá forradalmi ösztönössége mind tisztább politikai formát kapott.

Rákosi Mátyás elvtársunknak és a magyarországi proletariátus többi, legjobb és legaktívabb vezetőjének letartóztatása és különösen az a tény, hogy két elvtársunk a halál árnyékában áll, kétségtelenül nagy nyomással nehezedik a munkásságra általában és az ellenzéki frontra különösen. A mozgalom nehézségei bizonyos téren és bizonyos fokig megsokszorozódtak és így különösen szervezeti téren. A többi itt fel nem sorolt nehézségeket maga a magyar munkásság fogja legyőzni. A reakciónak ez az új fellángolása, nem úgy mint 1919-1921-ben, most valóban forradalmi emeltyűként hat és fog továbbra is hatni.

Budapest, 1925 szeptember 29.

(Aláírás.)

(„Új Március”, 1925 október. 194. old.)

Vas Zoltán:
ÖT VILÁGRÉSZEN FOLYIK A HARC

1925 november 13. Péntek.

Beszélőn volt X. Y. ügyvéd elvtársunk. A jegyzőkönyvek másolatait hozta el részemre. Amikor az ügyész engedélyezte az iratok átadását, az ügyvéd rendezgette, lapozgatta azokat és a legnagyobb természetességgel néhány újságkivágást tett közénk.

A fogházőrök azt hitték, hogy azokra is vonatkozik az engedély és közömbösen nézték, amikor az iratokkal együtt az újságkivágásokat is átvettem.

*

Ahogy a zárkamba értem, azonnal olvasni kezdtem az újságkivágásokat. A tetején levőre nagy, határozott betűkkel ráírta az elvtárs:

„Kartárs, elvtársak! Mindent megteszünk értetek!”

Az egyik újságkivágás a KMP külföldön megjelenő lapja, az „Új Március” beszámolója:

„A Kommunisták Magyarországi Pártja és a Kommunista Ifjúságkisebbség Magyarországi Szövetsége szervezetei a tömeges letartóztatások ellenére is keményen tartják magukat. A nehéz események még inkább összekovácsolják a kommunizmus magyarországi harcosait. Mintaképpül szolgálnak a letartóztatott elvtársak, akik Horthy kínzókamráiban is bátor hitvallást tettek a kommunizmus mellett... A világ dolgozói, élükön az orosz dolgozókkal, egy emberként sorakoznak fel Rákosi Mátyás és társai megmentésére. A harcból a magyar dolgozók is kiveszik részüket. Még nincs döntés. Attól tart a magyar kormány, hogy engedékenységevel erősítené a magyar kommunista pártot. A nehéz bizonytalanságban a magyar és nemzetközi dolgozóknak még jobban kell örködni Rákosi Mátyás és társai felett.”

*

A második újságkivágás Smerál elvtársnak a Csehszlovák Kommunista Párt Kongresszusán elmondott beszédét ismerteti:

„Elvtársak! Rákosit és hős társait Horthy még ezen a héten ki akarja végeztetni. A vérbíróság siet, nehogy a dolgozók nemzetközi összefogása megakadályozza a kivégzéseket. A Csehszlovák Kommunista Párt Kongresszusa Rákosi és társainak megmentésére harcba hívja a kommunistákat és az egész dolgozó népet. Még ma kell cselekedni! De legkésőbb holnap, mert napok múlva már késő lenne!”

A harmadik újságkivágás egy sor távirati közlemény a nagy nemzetközi harcról.

MOSZKVA:

„A Szovjetunió dolgozói az ország legtávolibb vidékein is hatalmas tömeggyűléseket tartanak. Határozatokban tiltakoznak az ellen, hogy Rákosit és társait statáriális bíróság elé állítsák.

A Szakszervezeti Tanács moszkvai nagygyűlésén a Szovjetunióban időző angol szakszervezeti küldöttség is résztvett. Közös angol-orosz szakszervezeti tiltakozással bélyegezték meg a fehérterrort.”

BERLIN:

„A Kommunisták Németországi Pártja testvéri üdvözlését küldi Rákosinak és a többi megkínzott magyar forradalmárnak. A Kommunisták Németországi Pártja minden erejét latba veti, hogy a dolgozók nemzetközi szolidaritása megakadályozza a halálos ítéletet.”

PÁRIZS:

„Henri Barbusse vezetésével a világ legnevezetesebb tudósai és művészei felhívást bocsátottak ki Rákosi és társai megmentése érdekében.”

NEW YORK:

„New Yorkban, Chicagóban, San Franciscóban és más városokban nagy tüntetések folytak le Rákosi és társai megmentése érdekében.”

SANGHAI:

„A kínai dolgozók testvéri üdvözlésüket küldik Rákosi Mátyásnak és társainak. Ígérik, hogy mindent megtesznek megmentésük érdekében.”

*

Európa, Ázsia, Amerika, Afrika, Ausztrália.

Öt világrészen folyik a harc.

BUDAPEST:

Külön tudósítónk jelenti:

A magyar kormány a parlamentben bejelentette:

„Nem hagyjuk magunkat senkitől és semmitől sem befolyásoltatni. Akinek úgy tetszik: tüntessen és tiltakozzék ellene, de mi kijelentjük, hogy a kommunisták ellen hirdetett rögtönbíráskodás törvényes és jogos.”

A magyar reakciók adták hírül ezzel az öntelt kijelentéssel országnak-világnak, hogy Rákosi és társai, igenis, akasztófán halnak meg.

MOSZKVA:

„Külön tudósítónk jelenti:

A Szovjetunió Szakszervezeti Tanácsa hatalmas gyűlést tartott. Rákosit, Vast, Őryt, Göögst, Hámánt a gyűlés díszelnökségébe választotta be.”

Figyelmeztetés ez a fasisztáknak. A vádlott magyar kommunistákra a világ dolgozói ügyelnek.

El a hóhért Rákositól és társaitól!

*

Az újságkivágásokat elolvasásuk után gondosan megsemmisítettem.

A tény, hogy perünk kinőtt a mindennapiból és a dolgozók ügyévé vált, fokozott kötelességet ró reánk. A nemzetközi szolidaritás értünk folytatott harcára úgy lehetünk csak méltók, ha felemelt fővel, öntudatos kommunisták módjára állunk a reakció vérbírái elé.

(Vas Zoltán: „16 év fegyházban”, 104-108. old.)

II. A STATÁRIÁLIS BÍRÓSÁG ELŐTT (1925. NOVEMBER 14-16.)

RÁKOSI MÁTYÁS KIHALLGATÁSA

1925 november 14. Szombat.

Reggel háromnegyed kilenc tájt felnyitották zárkám ajtaját. Fogházőrök jöttek értem. A keresztfolyosó felé kísérték. Őry, Gögös, Hámán már ott voltak és Rákosi ajtajáról éppen most szedték le a lakatot. Azonnal gondoltam, hogy ma van a tárgyalás.

A törvényszékre nyíló acélajtón át két-két ór és külön tiszti őrség kíséretében elhagytuk a fogházat.

Végig, a törvényszék hosszú, tekervényes folyosóin rendőrsorfal húzódott. Mögötte egymás hegyén-hátán álltak az emberek.

Az esküdszéki terem előszobájába mentünk, ahol már vártak ránk az ügyvédek.

Az ügyvédi beszélőn Rákosi, szokása ellenére, feltűnően hangosan beszélt. Szavai tulajdonképpen nem az ügyvédnek, hanem nekünk szóltak. Mint jó rendező, előre kiosztotta valamennyiünk tárgyalási szerepét. Utasított, magyarázott, buzdított.

Ezután egy ideig még várakoztunk. Az ügyvéd elvtárs elmondta, hogy a kormány a munkásság tüntetésétől tart és a rendőrséget riadókészültségbe helyezte. A Belváros főbb állami épületei előtt lovas és gyalogos katonai századok állnak készenlétben. A törvényszék épületét többszörös rendőrkordon veszi körül. A tárgyalóterembe csak névreszóló belépőjeggyel lehet bejutni.

A tárgyalás a törvényszék nagy központi termében folyt le. Hatalmas freskók, I. Ferenc József és az igazság szobra díszítik a termet. S valósággal szimbólum, hogy az „Igazság istennője” kissé ferdén áll a talapzatán, s ezáltal a mérleget is ferdén tartja. Úgy mér ebben a teremben az „Igazság”, ahogy akar: ahogy a reakció akarja.

A terem zsúfolásig megtelt. Még a padsorok között és az ajtóban is álltak hallgatók. Úgyszólván minden tíz emberre jutott egy-egy rendőrtiszt.

A vádlottak padján két-két szuronyos fogházőr között foglaltuk el helyünket. Rákosi és én egy padba kerültünk, közvetlenül az elnöki emelvény mellett. Tőlünk oldalt Őry, Gögös, Hámán ültek.

Várakozás közben elnéztem a hallgatóságot, figyeltem társaimat.

Rákosi olyan volt mint mindig. Nyugodt, komoly. Látszott rajta, hogy gondolataiba merül. Élete és a Kommunisták Magyarországi Pártja egyik legnagyobb csatáját vívja meg ezen a tárgyaláson.

*

Elnök: Rákosi Mátyás.

(Két szuronyos fogházőr a bírói emelvény elé kíséri Rákosit.)

Elnök: Megértette a vádat, bűnösnek érzi magát?

Rákosi: Nem! Nem érzem magam bűnösnek. Csak amikor ide felkísértek, tudtam meg, hogy tárgyalás lesz ügyemben.

Elnök: Ha nem érezte magát bűnösnek, miért bujkált? Mójában lett volna önként jelentkezni és a bíróság elé állni.

Rákosi: Minek álltam volna a bíróság elé? A Horthy-rendszer bírósága a nagybirtok és a nagytőke érdekeit védi.

Elnök: Elég ebből a hangból. Nem akarok még egyszer ilyesmit hallani. Az orosz kommunista párt vagy a szovjetkormány adott magának megbízást, hogy Moszkvából Budapestre jöjjön?

Rákosi: Sem az orosz kommunista párt, sem a szovjetkormány nem küldött Magyarországra. A kérdés átlátszó, szovjetellenes propaganda. Mint a Kommunisták Magyarországi Pártjának tagja, önkéntes elhatározásból jöttem Magyarországra.

Elnök: Részletezze, miért jött Moszkvából Budapestre?

Rákosi: A kommunista pártot akartam Magyarországon megszervezni. Ami erre vonatkozólag a rendőrségi jegyzőkönyvben áll, hogy az orosz kommunista párt vagy a szovjetkormány küldött volna Magyarországra, butaság. A szovjetkormány és a III. Internacionále két egymástól független intézmény. Az orosz párt is tagja az Internacionálénak, ha tehát én magyar kommunista létemre Magyarországra jöttem, kommunista pártmunkára, akkor ehhez nem volt szükség az orosz párt engedélyére.

Elnök: Mivel foglalkozott Budapesten és kikkel érintkezett?

Rákosi: Erre a kérdésre megtagadom a választ. Ami tevékenységem célját illeti, az abban állt, hogy a kommunista munkásokat illegális kommunista párttá szervezzem. Magyarországon sokezer kommunista munkás van, akik a diktatúra bukása, vagyis a párt illegálitása óta nincsenek megszervezve, hanem a legkülönbözőbb csoportokban és egyesületekben vannak. Egy ilyen munkáspárt, ahol mi kommunisták szintén dolgoztunk, volt a Szocialista Munkáspárt is. Különben jóval a munkáspárt megalakulása előtt Budapesten voltam. A kommunista párt az egész világon legálisan dolgozik, csak Magyarországon nem. A kommunista párt az osztálytudatos munkások világpartja és ma azt a szerepet tölti be, amit harminc-negyven évvel ezelőtt a forradalmi szociáldemokrácia. A szociáldemokraták azonban ma már nem a munkásság érdekeit képviselik. A szociáldemokrata párt a burzsoázia partja és a polgárság helytartója a munkásság között.

Elnök: Meg volt elégedve a 134 napos kommunista uralommal? Ugyanezt akarta visszaállítani?

Rákosi: Nem. Az 1919-es diktatúrával nem voltunk megelégedve, igaz ugyan, hogy más értelemben, mint ahogy az elnök úr gondolja. Célunk ma is a proletariátus diktatúrájának megteremtése, de egy jobbé, mint amilyen a bukott diktatúra volt. Akkor még nagyon tapasztalatlanok voltunk és az volt a szerencsétlenségünk, hogy egyesültünk a szociáldemokrata párttal, amely akkor is csak a burzsoázia érdekeit szolgálta. A szociáldemokraták miatt nem sikerült megdönteni Magyarországon a polgári rendet. Így volt ez egyébként az egész világon. Csak Noskére utalok. A különböző „szocialista” kormányok ugyanúgy elnyomják az osztálytudatos munkásságot, mint a polgári kormányok és a hatalmat mindenütt visszajátszák a burzsoázia kezére. A világháború után egész Európában tapasztalhattuk ezt.

Elnök: Minden kommunistának végcélja a forradalom, maguk mégis azt mondják, hogy nem akartak forradalmat.

Rákosi: Én nem mondom, hogy nem akarunk forradalmat. Csak azt mondom, hogy jelenlegi munkánknak nem volt *közvetlen* célja a forradalom. Minden társadalmi rendszer fejlődési folyamat eredménye és minden rendszer magában hordja elmúlásának csíráit. A *régi* rendnek az *új* rend által való felváltása *mindig* forradalmi úton ment végbe. A rabszolgatársadalom helyébe feudális, a feudális társadalom helyébe a polgári rend lépett. Magyarországon a polgári társadalmat a 48-as forradalom teremtette meg. A polgári forradalom eltakarította az útból az elavult társadalmi és állami intézményeket, mert az idő megérett rá.

Elnök: Tehát elismeri, hogy minden forradalom erőszakossággal jár. Magyarországon is erőszakos forradalom volt a céljuk?

Rákosi: Mi természetesen nem vagyunk ellensége az erőszaknak. A történelem bizonyítja, hogy az uralkodó osztályok sohasem adják át helyüket békésen a feltörekvő osztályoknak. De az erőszak relatív dolog. *Oroszországban is, Magyarországon is. A diktatúra kikiáltásának ténye önmagában szinte vértelen volt és a 48-as forradalom eleinte szintén csak kevés véráldozattal járt. A győzelmes forradalmat rendszerint a legyőzött uralkodó osztály fegyveres ellenállása kényszeríti az erőszak, a forradalmi terror alkalmazására. Különbözik pedig minden társadalmi rendnek, még annak is, mely a legbékésebbnek mondja magát, az erőszak az alapja. Most pedig meg akarom okolni, miért csináltam Magyarországon kommunista mozgalmat. Amikor Magyarországon is kifejlődött a gyáripár, a kapitalizmus, kellett, hogy megjelenjen a sárjás is, a proletariátus, a kommunizmus.*

Elnök: Azt részletezze, hogy miért jött Magyarországra?

Rákosi: A Kommunisták Magyarországi Pártja újjászervezési munkáját vezettem. Amióta 1919-ben az ellenforradalom legyűrte a magyar dolgozókat, nem volt jól szervezett, egységes vezető pártjuk. Ez is egyik fő oka annak, hogy a reakció a magyar dolgozókat gyalázatos életfeltételek közé szoríthatta.

Elnök: Nem tűröm el, hogy így beszéljen, Rákosi. A kommunista párt érdekében végzett munkájáról beszéljen. A magyarországi kommunista mozgalomnak maga volt a vezetője?

Rákosi: Vezető szerepem volt a munkában, de nincs mit beszéljek arról. Teljesítettem kommunista kötelességemet.

Elnök: A kommunista kötelességteljesítést is lehet részletezni.

Rákosi: Nem részletezek semmit.

Elnök: A kommunisták a szocialista forradalmat hirdetik?

Rákosi: Igen.

Elnök: Ez a forradalom, persze, másolata lenne az 1919-es proletárdiktatúrának?

Rákosi: Az 1919-es forradalom idején igen tapasztalatlanok voltunk. Végzetünkkel vált, hogy megalkudtunk a szociáldemokrata párt vezetőivel, akik többségükben ellenségei voltak a forradalomnak. Megalkuvó politikánk következtében az önálló kommunista párt megszűnt létezni. Sajnos, nem használtuk fel eléggé az oroszországi Nagy Októberi Szocialista Forradalom tapasztalatait. Ebben az esetben más lett volna a magyar proletárforradalom története. Lenin elvtárs...

Elnök: Maga a vádlott és nem Lenin. Lenin nevét még csak hallani sem akarom.

Rákosi: Lenin nélkül nem lehet a szocialista tanokat megérteni.

Elnök: Nem is akarom megérteni. A Kommunisták Magyarországi Pártja első kongresszusán maga is résztvett. Ott határozták meg a párt feladatait és szervezeti kérdéseit. Igaz ez?

Rákosi: Megtagadom a vallomástételt. Csak olyan kommunista elvi kérdésekről nyilatkozom, amelyekkel nem árthatok pártunk földalatti munkájának.

Elnök: Vannak a kongresszusról rendőri jelentéseink.

Rákosi: A kongresszus részleteiről a rendőrségen kínzásokkal akartak az elvtársakból vallomásokat kicsikarni.

Elnök: Ez nem változtat a lényegen. Arról nyilatkozzék, milyen összeköttetésben állott vádlott-társaival?

Rákosi: Elvtársaimra vonatkozó minden vallomástételt megtagadok.

Elnök: Menjen hát helyére, Rákosi. Ilyen körülmények között kihallgatását befejezettnek tekintem.

(Rákosi helyére ment. Testtartása, ajka körül a gúnyos mosoly azt mutatta, hogy lenézi és megveti a bíróságot.)

(„Új Március”, 1925 november, 220-222. old., „Pravda”, 1925 november 17, „Izvesztija”, 1925 november 17. Vas Zoltán: „16 év fegyházban”, 111-113. old.)

RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSA AZ UTOLSÓ SZÓ JOGÁN

1925 november 15. Vasárnap.

Elnök: Rákosi Mátyásé az utolsó szó joga.

(Rákosi határozott lépésekkel ment az elnöki emelvény felé. S ahogy beszélni kezdett, már legelső szavainál mindenki tudta, hogy nincs szó kegyelemkérésről. A tárgyaláson két világ ütközik össze: a hanyatló régi rend és a győzelmes útján feltartóztathatatlanul előrenyomuló szocialista társadalom.)

Elnök: Figyelmeztetem, mellőzze azt, hogy itt valami dicsőítő szónoklásba fogjon, csak a vádról és a saját ténykedéséről beszéljen.

Rákosi: Tudomásul veszem az elnöki intelmet, - de legelőször mégis nyilatkoznom kell azokról a tényekről, melyeket a vád részéről vágtak a fejemhez. Való tény az, hogy a művelt nyugat csakugyan nagyon is idenéz és csodálkozással láthatja, hogy miképpen ítélik meg e teremben...

Elnök: Már kezdetben elkalandozik. Maradjon szigorúan a tárgynál!

Rákosi: Utalnom kell arra, hogy a kommunista párt nem „csöcselék” és nem „népbolondítók gyülekezete”, akik a munkát kerülik és a népet becsapják - hanem az osztálytudatos munkás-ság pártja. Azt a hangot, melyet az ügyész úr megütött, a hatvanas évek óta nem használják már. A „fehér cár” meg a „vörös cár” frázisát hallottam már az ügyészi kihallgatásom alkalmával, de le kell szögezni itt is, hogy ilyen egyszerűen ma már nem lehet elintézni Oroszországot. Figyelmeztetem az ügyész urat és akiket illet, hogy elmúltak azok az idők, amikor a Szovjetuniót büntetlenül lehetett rágalmazni. Kiváló angol tudósok, nagyszúlyú politikusok bizottsága járt kinn a mult esztendőben Oroszországban, hogy Szovjetoroszországot tanulmányozza és 260 nyomtatott oldalra terjedő nagyszerű jelentést adott ki tapasztalatairól. Lehet, hogy az ügyész úrnak jobb információja van...

Elnök: Hagya ezt, hanem kezdje ott, mit csinált ön idehaza.

Rákosi: Az ügyészi rágalommal szemben meg kell állapítanom, hogy a cári Oroszország a világreakció vezetője volt, míg Szovjetország a világreakció ellen a nemzetközi és magyarországi munkásság legnagyobb védőbástyája és reménysége.

Elnök: Azonnal hagyja abba a lázítást! Ne a Kommunista Internacionálét és az orosz kommunistákat, hanem önmagát védje.

Rákosi: A Kommunista Internacionále és Szovjetország nem egy. De a Kommunista Internacionále legjobb katonái orosz elvtársaink és csak ez az Internacionále küzd a szociáldemokrácia által elárult munkásság ügyéért. A magyar szociáldemokrata párt a munkanélküliekért nem tesz semmit. A világ minden országában a munkások érdekeinek egyedüli védelmezője a kommunista párt, mert a szociáldemokrácia a burzsoázia oldalára szegődött.

Elnök: Ebben is téved.

Rákosi: Lesújtó kritika a szociáldemokratákra, ha méltóságod ily nagyon meg van elégedve a szociáldemokraták működésével. Már Bebel megjegyezte, ha az ellenségei dicsérték: „Félek, hogy megint butaságot csináltam...”

Elnök (újra közbevág): Túlmegy az ön bírálata a megengedettnél! Én nem dicsértem a szocialistákat, ez nem is lehet a feladatom, nem is megfelelő ez a hely arra, félremagyarázta az én megjegyzésemet.

Rákosi: Trianonról szónokolt az ügyész úr, arról beszélt, hogy megcsönkítették Magyarországot. Ez csakugyan igaz. De azt elfelejti, hogy mi kommunisták fegyverrel a kezünkben akartuk visszautasítani a trianoni szerződésnél jóval kedvezőbb békeszerződést is. A cseh imperialista fegyverek tömegével álltunk szemben, ontottuk vérünket.

Ügyész (közbekiáltja): A világförroalomért és nem a területi integritásért!

Rákosi: Magyarok által lakott területek visszaszerzéséért harcoltunk, ügyész úr! Különben az ön közbeszólása elismerését jelenti annak, hogy csak a forradalom útján lehet harcolni komolyan a nemzetek önrendelkezési jogáért, amint ezt a Szovjetunió nemzetiségi politikája is igazolja.

Elnök: Hagya már abba ezeket a dolgokat! Ne Szovjetországot és a kommunizmust védje, védje magát!

Rákosi: Magamat nincs mit védenem. Az én tevékenységem az volt, hogy segítettem szervezni a kommunista pártot. A kapitalista társadalmi rend összeomlás felé megy és a kultúra egyetlen mentsége, ha átmentjük a kommunista társadalomba. A mi utunk az egyedüli helyes út.

Elnök: Térjen a tárgyra.

Rákosi: Az ügyész mindenféle szemetet összehordott a szocialista mozgalomra és különösen a magyarországi dolgozók 1919-es forradalmára. Az ellenforradalom Magyarországon az ügyész úr ezt büntetlenül teheti. De akadt ügyész, aki annakidején a Párizsi Kommünt is „maroknyi csavargó kalandjának” nevezte. Ma mégis az egész világ zarándokol a párizsi kommunárdok sírjához. A magyar kommunisták sírjához is zarándokolni fognak a dolgozók. Szuronnyal, statáriummal, erőszakkal nem lehet feltartóztatni, nem lehet vérbefojtani a kommunizmus győzelmét.

Elnök: Ha így folytatja, Rákosi, megvonom magától a szót.

Rákosi: A Kommunisták Magyarországi Pártja 1919 óta a szenvedések és megpróbáltatások lángtengerén ment keresztül, de megsemmisíteni mégsem tudták, mert a mi pártunk a jövőt, a szocialista forradalmat képviseli, mert a mi pártunk a dolgozók pártja és a dolgozók minden áldozatra készek pártjukért.

Elnök: Elég ebből, Rákosi. Nem tűröm ezt a hangot.

Rákosi: A kommunista párt jelentőségéről szólva Lenin megírta...

Elnök: Már megmondtam, hogy Leninről nem engedem beszélni. Azonnal üljön le!

Rákosi: Íme, Lenin nevének még csak az említésétől is retteg a reakció.

Elnök: Kijelentéséért rendreutasítom. Felügyelők! Azonnal kísérvék helyére a vádlottat.

(„Új Március” 1925 november. 226-228 old., „Izvesztija”, 1925 november 18. „Pravda”, 1925 november 18. Vas Zoltán: „16 év fegyházban”. 120-121. old.)

A RÁKOSI-PER A NEMZETKÖZI ELLENFORRADALOM BOSSZÚMŰVE

Inog a vád

Bécs, november 15. (TASzSz) A ma reggeli tárgyaláson az ügyész fenntartotta a lázadásra való felbujtás vádját, azzal az indokolással, hogy azt az ügyességi vizsgálat bebizonyította. Ennek ellenére, az ügyész nem tett semmilyen javaslatot a büntetés mértékére nézve, hanem ezt a bíróság belátására bízta.

Lengyel védő újból kérte, hogy a bíróság ismerje el illetéktelenségét.

Az ügyész kirohanása a Szovjetunió ellen

Bécs, november 15. (TASzSz) A Rákosi és elvtársai elleni vád indokolásában Miskolczi ügyész azt állította, hogy a vádlottak külföldi hatalom megbízásából és segítségével készítették elő az államhatalom erőszakos megdöntését Magyarországon és propaganda-tevékenységüket „az orosz szovjetek kommunistái irányították”. Az ügyész arról is beszélt, hogy a magyar kommunista párt bécsi konferenciáján a Szovjetunió képviselői is résztvettek.

A védelem tiltakozik a bíróság illetékessége ellen

A védők azon javaslatára, hogy a statáriális bíróság mondja ki illetéktelenségét, a bíróság kijelentette, hogy ez a javaslat idő előtti és hogy a bíróság illetékessége kérdésében csak akkor dönt, ha a per anyagával megismerkedett.

A tüntetésektől tartva, az egész budapesti rendőrség riadókészültségben van.

A vádlottak bátorsága még az ellenség elismerését is kiváltotta

Bécs, november 15. (TASzSz) A vádlottak merész fellépése a bíróság előtt és határozott magatartásuk mély hatást tett a magyar közvéleményre. Ez érzik a burzsoá újságok hangján is - kevés kivétellel. Csaknem teljesen mellőzik a sértő kifejezéseket a vádlottakkal szemben.

Rákosi bámulatos nyugalma, Vas rettenthetetlensége, amellyel kijelentette, hogy a harcok kommunisták nem félnek sem börtöntől, sem haláltól, továbbá Öry, Gögös és Hámán elszánt fellépése, mikor kommunista meggyőződésüket hangoztatták - úgylátszik mély benyomást tett a bíróság tagjaira is.

Felháborodás Bécsben a Rákosi-per miatt

Bécs, november 15. (TASzSz) A MOPR bécsi szekciója által szervezett tömeggyűlésen határozatot hoztak, melyben tiltakoznak az ellen, hogy Rákosit és elvtársait statáriális bíróság elé állítsák. A gyűlés elhatározta, hogy delegációt küld az osztrák szociáldemokraták Bécsben összeült közgyűlésére azzal a megbízással, hogy a szociáldemokratákat rávegye arra, hogy követeljék az osztrák kormány közbenjárását a letartóztatottak érdekében.

A Rákosi-per - a nemzetközi ellenforradalom bosszúműve

Berlin, november 15. (TASzSz) A Német Kommunista Párt Központi Bizottsága felhívást adott ki, amelyben rámutat arra, hogy Rákosit és elvtársait halál fenyegeti. A felhívás hangoztatja: Rákosi és társai ügyét előre megfontoltan, azzal a számítással adták át a statáriális bíróságnak, hogy az ítélet a közvéleményt meglepetésszerűen érje és ne lehessen idejében tiltakozni ellene. „Ez a bosszú-mű - mondja továbbá a felhívás - a nemzetközi ellenforradalmi front műve, azé a fronté, amelyet Locarnóban hoztak létre a Szovjetunió ellen.” A felhívás végül tömeges tiltakozó tüntetésekre szólít fel.

(„Izvesztija”, 1925 november 17.)

Vas Zoltán:

GYŐZÖTT A NEMZETKÖZI SZOLIDARITÁS

1925 november 16. Hétfő.

Bevonul a bíróság.

Halálnál is halálosabb a csend. Hallani lehet a szívek dobbanását... Vagy csak az én szívem ver olyan hangosan?

Mindenki feláll.

A bírák lassú ünnepélyességgel foglalják el helyüket.

Mindenki leül. Csak a hivatalos díszbe öltözött két fogháztiszt marad állva. Ők veszik át a halálraítélteket.

Az elnök feláll.

Mindenki feláll.

Az elnök iratot vesz elő. Kínos lassúsággal olvassa:

- A magyar állam nevében:

A budapesti büntetőtörvényszék, mint rögtönítélő bíróság, Rákosi Mátyás és társai ügyében, a vád és védelem meghallgatása után az alábbi „VÉGZÉST” hozta...

„Végzés”... „Végzés” - veri ki a szívem hangosan a szót, mert tudom, ha nincs „ítélet” - ez az életet jelenti.

És miközben ujjongva gondolok erre, az elnök kissé rekedt hangján tovább olvassa:

- A rögtönítélő bíróság a vádlottakat további eljárás végett azért utalja a rendes bíróság hatáskörébe, mert...

De az elnöki indokolást már senki sem hallgatja. Mindenki számára világos, hogy nem az elnökön múlt a „végzés”.

A tárgyaláson a magyar és a nemzetközi dolgozók szolidaritása aratta fényes győzelmét.

A teremben közben minden rend felborult. Az újságírók átugráltak a padokon és futva hagyták el a termet. Leginkább a barátaink siettek. Hírüladták a világnak, hogy *győzött a Kommunisták Magyarországi Pártja, győzött a nemzetközi szolidaritás*. Rákosit és társait a rendes bíróságnak adták át.

A győzelemről szóló táviratok Moszkvába is eljutottak.

A tárgyalóterem lassan kiürült. A hóhér is elsompolygott. Csak az első padsorban ültek még a külföldről érkezett küldöttek. Arcukon öröm, boldogság, erő ragyogott.

Győztünk!

Nem szólhattunk a küldöttekhez, de szemünkből kiolvashatták a magyar és a nemzetközi dolgozóknak szóló hálás köszönetünket.

S utána mi öten, vádlottak, visszaindultunk a fogházba.

A folyosókon, a rendőrsorfallal mögött, egymás hegyén-hátán álltak a várakozók.

Amerre mentünk, üdvözlésre lendültek a kezek, a sapkák, a kalapok.

Nekünk szólt a néma üdvözlés, akiket a nemzetközi szolidaritás megmentett az életnek, hogy tovább dolgozhassunk, tovább harcolhassunk.

1925 november 21. Szombat.

Beszélőn volt az ügyvéd elvtárs, hogy átadjon néhány törvényszéki iratot. Újságkivágást csempészett közéjük.

A Pravda írja:

„A Rákosi és társai életéért folytatott harc első fordulója eredményes befejezést nyert... Hidegvérrel és hőiesen vívta őt elvtársunk a harcot. Három körülmény segítette elő a sikert: a nyomás, amelyet a magyar munkásság és parasztság a kormányra gyakorolt; az ellentétek az uralkodó osztályon belül és a nemzetközi dolgozók szolidaritása.”

(Vas Zoltán: „16 év fegyházban”, 126-128. old.)

ÖT BOLSEVIK A RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁG ELŐTT

A véres Horthy-rendszer Rákosi Mátyás elvtársát és négy társát, Vas Zoltánt, Öry Károlyt, Gögös Ignácot és Hámán Katót, rögtönítelő bíróság elé állította.

Rákosi Mátyás népbiztos volt a diktatúra alatt, Vas Zoltánt három év előtt kommunista pártmunkáért tíz évre ítélték és a Szovjetunió cserélte ki. Rákosi tíz hónap előtt, Vas Zoltán öt hónap előtt tért vissza Magyarországra, hogy a kommunista pártot egy erőteljes *bolsevik* szellemű és szervezetű párttá átszervezzék és azzá tegyék, amivé kommunista pártnak lennie kell, ha feladatát teljesíteni akarja: a tömegek bizalmát élvező vezető párttá. Hámán Kató foglalkozásra nézve ezelőtt vasúti tisztviselő volt, majd a fehérterror legrémesebb ideje alatt is a szociáldemokrata pártban a nőmozgalom egyik vezetője, később a vegyészeti munkások titkárnője, Öry Károly a famunkások vezetőségi tagja, Gögös Ignác famunkás, volt orosz hadifogoly, a famunkás ellenzék egyik vezetője volt, amíg a famunkás vezetőség már kilenc hónap előtt „bolsevista” munkájáért ki nem zárta a szervezetből. Együtt szervezték a kommunista pártot, és az illegális párt aránylag rövid idő alatt nagy befolyást tudott nyerni az ipari munkástömegekre, és gyökeret kezdett eresztetni a paraszttömegek között is. A szanálás rettenetes terhet rakott a dolgozó népre és az uralkodó osztályokat tehermentesítette. A földreform csődöt mondott. Magyarországon kispolgári és félproletár néprétegeket is felölelő népmozgalom volt keletkezében. Rákosi elvtárs és társai ezt a népmozgalmat akarták megszervezni és erős bolsevik pártot teremteni, mely annak vezetője, legyen. Aránylag rövid idő alatt a kommunista párt működése nagy eredményeket tudott felmutatni.

Az eredmény annál nagyobb, ha meggondoljuk, hogy Magyarországon a kommunista párthoz való tartozandóság elegendő volt ahhoz, hogy a Horthy-rendszer lázadásnak minősítse Rákosi Mátyás és társainak fellépését és működését, és rögtönítelő bíróság elé állítsa őket. Pedig az egész nemzetközi munkásközvélemény megmozdult, hogy parlamenti és parlamenten kívüli akciókkal siessen a magyar kommunisták védelmére, pedig az intellektuális szízek küldték el tiltakozásukat a világ minden tájáról Horthynak és Bethlennek. Ma már látnivaló, hogy az egész világ munkásközvéleménye szállt síkra a statáriális gáztett ellen. Ha eltekintünk a bécsi szociáldemokrata kongresszus tiltakozásának hangjától, mely a halálos ítéletet váró és a bíróság előtt hősként viselkedő forradalmárokat nem áallja „éretlen elemeknek” nevezni, akkor meg kell állapítani, hogy a munkástömegek pártkülönbségre való tekintet nélkül világszerte egyöntetű osztálytudattal értették meg, hogy mit jelent a Horthy-terrorral dacoló kommunisták önfeláldozó, bátor fellépése.

A Somogyi-Bacsó-gyilkosság óta nem volt eset, hogy olyan mértékben vegyen erőt az izgalom a magyar munkástömegeken, mint most. Rákosi elvtárs és társainak bátor fellépése azzal a hatással járt, hogy a szociáldemokrata pártban lévő tömegek követelték, hogy az addig denunciáló Népszava változtassa meg a hangját. A munkástömegek nyomására a magyarországi szociáldemokrata párt vezetősége és parlamenti frakciója is kénytelen volt tiltakozni a rögtönítelő bíróság ellen. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt röpiratokban tiltakozott. A gyárak munkásai szombaton egész nap a szociáldemokrata párt és a munkáspárt titkárságát ostromolták telefonon és általános sztrájk kikiáltását sürgették arra az esetre, ha a bíróság halálos ítéletet hozna.

A rögtönítelő bíróság ennek az elemi erővel megnyilvánuló hatalmas munkásmegmozdulásnak a nyomására nem mert halálos ítéletet hozni. Az, hogy az ügyet rendes bíróság elé utalták, a nemzetközi munkásszolidaritás legszebb diadala. De a rögtönítelő bíróság előtt védekező elvtársaink megmutatták, hogy *érdemesek* is a nemzetközi munkásság forradalmi

rokonszenvére. Tudták azt, hogy ha a statáriális bíróság marasztaló ítéletet hoz, akkor ez csak egy lehet, kötél általi halál. De ez öt elvtársunk egyikét sem riasztotta vissza, egyetlen jöttát sem engedtek kommunista meggyőződésükből.

A nagyrészt ellenforradalmárokból, polgári ügyvédekből, újságírókból, detektívekből álló közönséget meglepte a vádlottak bátor fellépése. Mintha gyűlésen beszéltek volna, mintha nem a bitófa leselkedett volna rájuk, úgy *védtek* Szovjetországot az ügyész piszkos rágalmaival szemben, úgy szálltak síkra a Kommunista Internacionále igaza mellett, úgy *vádolták* a burzsoáziát, a magyarországi és nemzetközi szociáldemokráciát és a Horthy-rendszert. Büszkén vallották magukat kommunistáknak, akik a proletárdiktatúrát akarják megvalósítani, mint szükségszerű átmenetet és eszközt a proletariátus felszabadítására. Nem tagadták meg a forradalmat, nem engedtek meggyőződésükből és kijelentették, hogy meggyőződésükért büszkén áldozzák az életüket. Az egész tárgyalásra az ő bátor, haláltkövető viselkedésük nyomta rá a bélyeget és a rögtönítélő bíróság vádlottak padjából észrevétlenül *tribünt teremtettek, ahonnan a kommunizmus nagy ügyéért szálltak síkra*. Mintha nem is a saját ügyükről lett volna szó. Hiába figyelmeztette őket az elnök, hogy önmagukat védjék, egy szó védekezés vagy mentegetődzés nem hagyta el a szájukat. A rögtönítélő bíróság előtt a Horthy-rendszer került a vádlottak padjára és a kommunizmus nagy ügye ült diadalt.

A védelem előkészítésére a szó legszorosabb értelmében egyetlen percet sem engedtek a vádlottaknak. És mégis, mintha szereposztás történt volna: Rákosi elvtárs Szovjetországot védte, Vas elvtárs a Horthy-rendszert ostromozta, Gögs elvtárs a III. Internacionále mellett mondott beszédet, Öry és Hámán elvtársak a szociáldemokráciát ültették a vádlottak padjára. Valamennyien egyértelműen a KMP legalitásáért harcoltak ott, ahol a halál leselkedett rájuk.

Így a statáriális bíróság nemcsak a Kommunisták Magyarországi Pártjának, de az egész forradalmi munkásmozgalomnak messze hallatszó tribünjévé változott. A nagyszerű forradalmi nemzetközi munkásszolidaritás megmentette elvtársainkat a bitófától. A rögtönítélő bíróságot még kockáztatták Bethlenék, de annyi bátorságuk már nem volt, hogy elvtársainkat a nemzetközi proletariátus impozáns, hatalmas megmozdulása ellenére kivégeztessék. Rákosi Mátyás, Vas Zoltán, Öry Károly, Gögs Ignác és Hámán Kató elvtársaink a halálos veszedelembe is elszánt és hősiessé fellépésükkel megmutatták, hogy forradalmárokat, bolsevikokat mentettünk meg a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom számára.

(„Új Március”, 1925 november. 217-219. old.)

A SZOVJETUNIO HARCA RÁKOSI MÁTYÁS ÉLETÉÉRT¹

„Pravda” 1925

- Szept. 26. A munkásmozgalom és a Kommunista Párt üldözése Magyarországon.
Rákosi és Vas elvtársak letartóztatása.
A kormány provokációs ténykedése.
A rendőrség le akar számolni a munkáspárttal.
- Szept. 27. A magyar kormány kemény kézzel számol le a munkásmozgalommal.
- Szept. 29. Rákosi elvtársat statáriális bíróság elé akarják állítani.
További letartóztatások.
A szociáldemokraták támogatják a rendőrséget.
- Szept. 30. Folytatódnak a letartóztatások.
A rendőrség tömegesen tartóztatja le a munkásokat. Rákosi elvtárs bilincsbe van verve.
- Okt. 1. Rákosi Mátyás. A magyar munkáspárt perének előkészítése.
- Okt. 2. A magyar szociáldemokraták védik a kormányt.
- Okt. 4. Miről beszélnek a magyarországi események?
A Nemzetközi Vörös Segély Rákosi elvtárs védelmében.
- Okt. 8. Tiltakozás a magyarországi fehérterror ellen.
Rákosi és Vas elvtársak védelmében.
- Okt. 7. Rákosi elvtárs ellen kiadták a vádiratot.
„A fennálló társadalmi rend elleni büntett.”
- Okt. 8. A magyar kormány ácsolja az akasztófát.
- Okt. 9. Mentsétek meg Rákosit és elvtársait!
A magyar kormány leszámolásra készül.
Rákosi elvtársat statáriális bíróság elé állítják.
- Okt. 10. Rákosi elvtárs folytatja az éhségsztrájkot.
A rendőrség újabb provokációja.
- Okt. 11. Rákosi elvtárs kihallgatása.
- Okt. 13. Rákosi elvtárs folytatja az éhségsztrájkot.
„A régi bolsevikok társasága” a magyar eseményekről.
- Okt. 14. Rákosi elvtárs élete veszélyben.
Vadállati kínzások a börtönben.
- Okt. 15. Rákosi elvtársat halálos ítélet fenyegeti.
A magyar kommunisták tárgyalása előtt.
- Okt. 16. A magyar „igazságszolgáltatás” titkolja büntényét.
Ne késlekedjete a segítséggel!
A védőket nem engedik a letartóztatottakhoz.
Tiltakozás a készülő gyilkosság ellen.
- Okt. 17. Küzdelem Rákosi elvtársért.
A német munkások tiltakozása.
- Okt. 18. Rákosi elvtárs védelmében.
Az osztrák szociáldemokraták aljas magatartása.
A prágai városi tanács tiltakozása.

---

¹ A „Pravda” és az „Izvesztija” cikkei a statáriális tárgyalás időszakában. (1925 szept.-dec.) - *A szerk.*

- Okt. 20.* Rákosi elvtárs védelmében.
A magyar hóhérok készülődése felháborította az egész világot.
- Okt. 21.* Rákosi elvtárs ügye.
A hóhérok elhallgatják a letartóztatottak számát.
- Okt. 24.* Rákosi elvtárs ügye.
A II. Internacionále szintén „tiltakozik”.
- Okt. 27.* Rákosi elvtárs védelmében.
A francia értelmiség tiltakozó távirata.
- Okt. 28.* Rákosi elvtárs kiszabadításáért.
- Okt. 29.* A Rákosi-ügyben befejezték a nyomozást.
- Okt. 30.* Segélyalap a magyar forradalmárok számára.
- Nov. 3.* Az illetékesség kérdése Rákosi elvtárs perében.
A magyar kormány még nem döntött Rákosi elvtárs sorsáról.
- Nov. 11.* Tárgyalás a Rákosi-perben - egy hét múlva.
- Nov. 15.* Rákosi elvtárs a statáriális bíróság előtt.
Tiltakozás a Rákosi elvtárs perében készülő ítélet ellen.
- Nov. 17.* Rákosi elvtárs perét rendes bíróság elé utalják.
A harc nincs befejezve.
A vádlottakat megkínózták.
- Nov. 18.* A magyar kommunisták férfias viselkedése a bíróság előtt.
A törvényszék elnöke védi a szociáldemokratákat.
Rákosi elvtárs leleplezi a szociáldemokratákat.
- Nov. 19.* Rákosi elvtárs pere.
- Nov. 20.* Rákosi elvtárs perének újabb szakasza előtt.
Rákosi elvtárs ügyében pár hónap múlva lesz döntés.
- Nov. 28.* A vádlottak beszédei az utolsó szó jogán a Rákosi-tárgyaláson.

„Izvesztija” 1925

- Szept. 26.* Forradalmárok letartóztatása Magyarországon.
Letartóztatottak 45 személyt.
Hazug mesék „kommunista összeesküvés”-ről.
- Szept. 27.* Dühöng a fehér terror Magyarországon.
- Szept. 29.* Leszámolás a baloldali vezetőkkel Magyarországon.
A szociáldemokraták elárulják a baloldaliak vezetőit.
- Szept. 30.* Dühöng a magyar reakció.
A rendőrség folytatja a letartóztatásokat.
Rákosi elvtárs kihallgatása.
A letartóztatottak kínzása.
- Okt. 1.* A magyar kommunisták ügye.
- Okt. 2.* A magyar rendőrség provokációi.
- Okt. 4.* A magyar fasiszták nem engedik be a Nemzetközi Vörös Segély delegációját.
- Old. 6.* A magyarországi fasiszta terror ellen.
- Okt. 7.* A Magyarországon letartóztatottak tárgyalása előtt.
Tiltakozás Csehszlovákiában.
- Okt. 8.* Rákosi elvtársat halálos ítélet fenyegeti.
- Okt. 9.* Rákosi elvtársat statáriális bíróság elé állítják.
A bebörtönzött magyar forradalmárok éhségsztrájkja Rákosi elvtárs védelmében.
- Okt. 10.* Rákosi elvtárs folytatja az éhségsztrájkot.
A rendőrség bosszút áll a leleplezésért.

- Okt. 11.* Rákosi elvtárs kihallgatása.
A budapesti rendőrség jelentése.
A munkás-letartóztatásokat tovább folytatják.
- Okt. 12.* Rákosi elvtárs éhségstrájkja.
- Okt. 14.* Rákosi elvtárs tárgyalása előtt.
Borzalmas börtönviszonyok.
- Okt. 15.* Rákosi elvtárs tárgyalásának előestéje.
- Okt. 16.* Rákosi elvtárs tárgyalása előtt.
A kormány nem ad felvilágosítást.
Tüntetések a terror ellen Magyarországon.
- Okt. 17.* A statáriális bíróság ellen.
A védőket nem engedik a vádlottakhoz.
A Nemzetközi Vörös Segély Moszkvai Bizottságának tiltakozása.
- Okt. 20.* A magyarországi fasiszta terror ellen.
- Okt. 21.* Rákosi elvtárs tárgyalása előtt.
Az ügyészség titkolja az igazságot.
- Okt. 23.* Rákosi elvtárs védelmében.
- Okt. 24.* Rákosi elvtárs perének statáriális tárgyalása ellen.
Segítséget a magyarországi foglyoknak!
- Okt. 29.* Rákosi elvtárs ügyében a nyomozást befejezték.
A szociáldemokraták a rendőrséget a munkások ellen uszítják.
- Nov. 3.* Rákosi elvtárs tárgyalása előtt.
- Nov. 11.* Rákosi elvtárs tárgyalása előtt.
- Nov. 15.* Rákosi elvtárs.
- Nov. 17.* A Rákosi-per a nemzetközi ellenforradalmi bosszú műve.
A moszkvai ügyvédség a Rákosi-per ellen.
Az ügyészség támadása a Szovjetunió ellen.
- Nov. 18.* A magyar kommunisták beszédei a burzsoá bíróság előtt.
Az ügyész kirohanása az orosz forradalom ellen.
A kommunisták nem félnek a haláltól.
- Nov. 19.* A magyar kommunisták elleni per világviszhangja.
A magyar hivatalos sajtó rágalmaz.
A francia társadalmi tényezők tiltakozása.
- Nov. 20.* A magyar kommunisták perében a tárgyalást elhalasztották.
- Dec. 2.* A magyar munkások kiszabadításáért.
- Dec. 3.* Újabb bírói eljárás Rákosi elvtárs ellen.
- Dec. 6.* A magyar kommunisták új pere.

III. A TÖRVÉNYSZÉKI TÁRGYALÁS (1926 JÚLIUS 12-AUGUSZTUS 4)

A PRAVDA A RÁKOSI-PERRŐL

Az angol konzervatívok megadták a jelt a munkásmozgalom elleni támadásra. A „demokratikus” Nagybritanniában sok kommunista-per és forradalmi bányamunkások elleni per folyik. A konzervatívok kivételes törvényeket követelnek a kommunisták ellen. A brit miniszterek rágalmazzák a Szovjetuniót, egyidejűleg hadjáratot szerveznek a kínai néphadsereg ellen, uszítókampányt az indiai Swaraj-párt ellen és Egyiptomban Zaglul követői ellen.

A kis államok kis „Diehard”-jai (a brit konzervatív párt szélső jobboldala) követik az angol „Diehard”-ok példáját. Finnországban, Lengyelországban, Bulgáriában, Jugoszláviában és a Balti-államokban új kommunista-ellenes üldözési hullám jelei mutatkoznak. Az Egyesült Államok készülődik Sacco és Vanzetti kivégzésére. A *kis* „Diehard”-ok el akarják nyerni a *nagy* „Diehard”-ok kegyeit, mivel *az angol-amerikai hitelek nemcsak a kamattól és a jótállástól függenek, hanem a Szovjetunióval és a munkásmozgalommal szemben való ellenségeskedéstől is.*

A magyar kormány is ki akarja érdemelni a „Diehard”-ok kegyeit. Emiatt folyik per az olyan kiváló kommunisták ellen, mint Rákosi, Vas, Öry, Gógös, Hámán stb. De a világ dolgozóinak tiltakozása lefogta az ellenforradalom hóhérait kezét.

Rákosi elvtárs az első Magyar Tanácsköztársaság népbiztosa és a Kommunisták Magyarországi Pártja egyik megalapítója volt. Bethlen és Horthy Magyarországra utazott, hogy kiépítse a kommunista pártot, szervezett formába öntse, cselekvő, szervezett erővé változtassa a magyar munkásoknak a magyar proletárforradalom dicső hagyományai iránt érzett rokonszenvét. Rákosi elvtárs Magyarországra utazott, hogy leleplezze Bethlen „munkás”-szövetségeit, a magyar szociáldemokrata párt vezetőit, hogy segítsen a magyar munkásoknak a magyar kommunistákkal együtt megalakítani osztály- és tömegszervezeteiket. Ezért és csakis ezért fogják elítélni Rákosit és társait.

Bethlen kormányának a jelen pillanatban szüksége van egy kommunista perre. Magyarország „gazdasági fellendülése” a Népszövetség pártfogásával a nemzetgazdaság eddig még soha nem tapasztalt méretű válságához vezetett. Munkanélküliség, csőd, mezőgazdasági válság. A parasztság igazi földreformot követelt. A francia bankjegyek kormányhatóságok közreműködésével elkövetett hamisítása végleg kompromittálta az ellenforradalmat. Bethlen nyíltan a Habsburg-ház visszaállítását követelők táborára állt. A Népszövetség nem vonta vissza a Magyarország feletti ellenőrzésről szóló határozatot.

A per előzményei sem voltak provokációtól mentesek. A kommunisták és a Szocialista Munkáspárt elleni per felépítése a legocsmányabb provokációval egyenlő. Mi tudjuk, hogy a Szocialista Munkáspárt igazi szocialista munkásokból áll, akik megundorodva a Szociáldemokrata Párti paktumpolitikájától, az osztályharc útját keresik. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt nem szekciója a Kommunista Internacionálnak, hanem a II. Internacionáléhoz tartozik és résztvett annak Marseille-i konferenciáján. Mi nem ismerjük a Szocialista

Munkáspárt vezetőit. A kormány ezt a pártot be akarja tiltani és ezért azt igyekszik bebizonyítani, hogy ez a párt kommunista.

A kommunisták folytatni fogják harcukat a legalitásért.

Minden dolgozó emelje fel tiltakozó szavát az igazi forradalmárok ellen folytatott perrel szemben.

(„Pravda”, 1926 július 13.)

**Klara Zetkin:
SZABADITSUK KI RÁKOSIT A BÖRTÖNBŐL!**

Magyarországon a nemzeti függetlenségért is harcoló polgári demokratikus forradalom (1848-49) leverése után, amelyet az uralkodó Habsburg-családnak csak az orosz cárizmus segítségével sikerült elfojtani - a forradalom vezetői (a liberális nemesség) csakhamar lemondtak hazájuk bilincsbevert forradalmi erőinek felszabadításáról...

Az 1919-es hősi Magyar Tanácsköztársaságot a nyugati „demokráciák” legmesszebbmenő segítségével fojtották vérözönbe. Vezetői közül sokan kerültek abba a „szerencsés” helyzetbe, hogy harc közben áldozhatták fel életüket, - alig kisebb azoknak a száma, akiket a Horthy-bandák hóhérai barbár kínzásokkal pusztítottak el. Azok, akik életben maradtak, a nemzetközi proletariátus forradalmi élcsapata soraiban harcolnak. Életükkel, önzetlen odaadással, emésztő buzgalommal egyetlen célt szolgálnak: egységes, jól felkészült, forradalmi magyar munkás-paraszt hadsereget vezetni a nemzetközi proletariátus élcsapatába. A továbbdühöngő fehérterror ellenére hazájuk földjén vívják meg harcaikat az ellenforradalommal a szolgátságban élő, kifosztott népért. Nem hátrálnak meg semmi előtt, vállalják a legsúlyosabb áldozatokat, példátlan veszélyeket, feláldozzák, ha kell, életüket is. Nem tündökölnék a társadalmi élet felszínén, a mélységben dolgoznak, komolyan, hangtalanul. Az ilyen hajlíthatatlan forradalmi tetterő megtestesítőjeként áll majd Rákosi elvtársunk az elé a bíróság elé, amelynek nincs joga felette ítéletet mondani.

Minden egyes proletárnak fel kell emelnie szavát, hogy a jogfosztottak e bátor, meggyőződéshöz hű harcosát kimenthessük a véreskező, átkozott banda karmai közül. Ez a legelemibb kötelessége azoknak is, akiknek lelkében az osztályöntudat még csak a proletariátusnak a kapitalista bérabszolgátság alóli felszabadításának halvány reménysége formájában rezdült meg. Mert Rákosi elvtárs ennek a magasztos célnak a megvalósításáért dolgozott, harcolt, forradalmian, sziklaszilárdan, rendíthetetlenül.

A Magyar Tanácsköztársaság bukását követő szörnyű tömegmészárlások idején csak az életéért küzdő orosz Szovjetköztársaság proletariátusa tisztelte és védte az emberiség fogalmát. A burzsoázia mindenütt - úgy erkölcsileg, mint politikailag - azonosította magát azzal a szörnyű vérbosszú-hadjáráttal, amelyben az ellenforradalmi erők kárpótlást kerestek a félelem azon időszakáért, amikor hatalmuk és vagyonuk elvesztéséért rettegtek. A proletariátus ma is emlékszik azokra az osztályra iránti kötelességekre, amelyeket legsajátabb ügyéért és merész, őszinte, becsületes élharcosaiért kell teljesítenie. A hóhérbosszú a proletár tömeg-akarat egyöntetű megnyilvánulásán fog hajótörést szenvedni.

Ezekben a napokban - amikor az angol „demokrácia” a burzsoá-diktatúra meztelen csúfságában jelentkezik - amikor Pilsudszki Mussolini nyomdokaiban lépkedve imbolyog ide-oda és amikor a német birodalom elnöke egyre szemérmetlenebbül lép fel a trónfosztott hercegi házak pénz- és korona-ágenseként - a per kimenetele óriási jelentőséget nyer.

Hozzuk le Rákosi elvtársat a vádlottak padjáról, szabadítsuk ki börtönéből! Vádlottak padjára a kormányon lévő gyilkosokkal, rablókkal és pénzhamisítókkal!

(„Izvesztija”, 1926 július 4,
„Inprekor”, 1926 július 6.)

A FRANCIA KOMMUNISTA PÁRT V. KONGRESSZUSÁNAK TILTAKOZÁSA

A Horthy-Bethlen magyar orgyilkos- és pénzhamisító banda újabb erőszakosságokat alkalmaz a magyar munkásmozgalom és annak legszörnyűbben üldözött élcsapata ellen.

Rákosi elvtárs, Vas és a többiek csak azt a bűnt követték el, hogy meg akarták szervezni Magyarországon a kommunista pártot. Ma már magyar hóhérekézen vannak s néhány nap múlva a magyar burzsoázia bírái elé kerülnek.

Az osztályigazságszolgáltatás, mely a pénzhamisítókkal szemben oly elnéző volt, elvtársainkkal szemben annál kegyetlenebbül fog harcolni. Ők tehát halálos veszedelemben vannak.

A Francia Kommunista Párt V. Kongresszusa megerősíti legteljesebb testvéri szolidaritását a magyarországi munkásmozgalom e bátor harcosaival. A leghatározottabban tiltakozik az üldöztetés ellen, amelynek a legelemibb politikai jogaitól megfosztott magyar proletariátus ki van téve. Egyben hangoztatja az azonnali mozgalom szükségességét ezekben a napokban, amelyek a perig még hátra vannak, hogy a magyar hóhéroknak gátat vessen. Megbélyegzi a magyar szociáldemokrácia magatartását, mely a burzsoáziával való együttműködésével legnagyobb akadálya a magyar proletariátus felszabadításának. Kéri Rákosi és társai szabadonbocsátását. Követeli a magyar munkásosztály részére a legnagyobb politikai szabadságot.

Éljen a Kommunisták Magyarországi Pártja!

Le a fehérterrorral!

Éljen a Kommunista Internacionále!

(„Inprekor”, 1926 július 6.)

A BERLINI PÁRTKONFERENCIA TILTAKOZÓ NYILATKOZATA

A KPD Berlin-brandenburgi pártkonferenciája testvéri üdvözlét küldi Rákosi Mátyás elvtársnak és a többi 57 kommunista és baloldali szocialista elvtársnak, akik vele együtt kerülnek július 12-én a magyar vérbíróság elé.

A pártkonferencia a legnagyobb felháborodással tiltakozik ezen újabb terrorhadjárat ellen, amellyel a frankhamisító kormány a magyar munkásosztály legjobbjai ellen uszít. A pártgyűlés felszólítja a Berlin-brandenburgi munkásságot, hogy ez alkalommal is ugyanolyan szolidaritást gyakoroljon, mint annakidején, midőn Rákosi Mátyás és társai a télen bíraik előtt álltak.

A pártkonferencia felhívja a munkástömegek figyelmét arra a körülményre, hogy a magyar fehérterror bírósága a rendőrtiszteken és az általánosan ismert provokátorokon kívül csak egyetlen tanút idézett be, annak igazolására, hogy a magyar Szociáldemokrata Pártból kivált baloldali munkáspárt, a „Magyarországi Szocialista Munkáspárt” szervezte meg a „felkelést”, a magyar Szociáldemokrata Párt vezetőségének egyik tagját, aki egyébként a rendőrségen a kívánt értelemben már megtette vallomását.

A pártkonferencia ezt a tényt a legmélyebb megvetéssel veszi tudomásul és a vérbíróság előtt álló bátor harcosok iránti szolidaritással, a lelkesedés hangján kiáltja: *Legyetek méltóak a magyar munkásosztály forradalmi multjához, legyetek méltóak saját multatokhoz!*

A Berlin-brandenburgi munkásság veletek van a magyar junkerok és kapitalisták uralma ellen vívott forradalmi harcokban)

(„Inprekor”, 1926 július 6.)

A NAGY PER

Július 12-én kezdődött meg Budapesten a Rákosi elvtárs és társai elleni per főtárgyalása, mely egyúttal főtárgyalása a Szocialista Munkáspárt vezetői, Vági és társai elleni pernek is. A magyar burzsoázia egy csapással akarta a perrel megsemmisíteni a kommunista mozgalmat és a baloldali szocialista munkások pártját is. Amikor Rákosi, Öry, Gögös, Hámán elvtársak és az ifjúmunkások részéről Vas elvtárs statáriális bíróság előtt állottak, a nemzetközi proletariátus erejének sikerült a tervezett halálos ítéletet megakadályozni. A magyar burzsoázia és a magyar feudálisok kormánya kénytelen volt akkor lemondani arról, hogy elvtársainkat kivégeztesse, de nem mondott le arról, hogy a legsúlyosabb büntetéseket rója ki rájuk. De most sem sikerült a frankhamisító kormánynak az ország belső ügyeként csendben és háborítatlanul tárgyalatni a bosszú perét. A nemzetközi proletariátus és az egész nemzetközi fehérterror-ellenes közvélemény szeme rajta függött a tárgyalótermen. Ez nem akadályozta meg a bíróságot abban, hogy a lehető legsúlyosabb ítéleteket mérje elvtársaink fejére, de megakadályozta abban, hogy a pert bűnügyként kezelje és politikai jelentőségét ledegradálja. *A per, a ki nem irtható, el nem némítható Kommunisták Magyarországi Pártjának a pere* és bíróság előtt álló elvtársaink feladatuknak tekintették, hogy kommunista propagandát fejtsenek ki a törvényszék előtt, megbélyegezzék a magyar proletariátus előtt az ellenforradalmi rendszert és szövetségesét, a magyarországi szociáldemokráciát, megvédelmezzék és dicsőítsék a magyar proletariátus diktatúrájának emlékét és bátran kimondják, hogy a Kommunista Párt feltartóztathatatlanul küzd a munkástömegek megnyeréséért és növekvő befolyása segítségével ki fogja küzdeni magának a párt legalitását, a nyílt agitáció és szervezkedés szabadságát.

A budapesti törvényszék nagy esküdtzéki termében 57 vádlott - nagyjából munkások - állott szemben a bírósággal. A per külsőségei a szokottak: nagy tömeg rendőr, detektív, spicli és válogatott nézőközönség. A tárgyalás minden napján megkísérelték munkások, hogy bejussanak a tárgyalóterembe, a fehér sajtó úgy beszélt róluk, mint „toprongyos” kommunista-nyűz alakokról, akik tüntetni mennek a bíróság előtt álló kommunisták mellett.

(„Új Március”, 1926 július, 409-410. old.)

A NYILVÁNOSSÁG KIZÁRÁSÁNAK HIVATALOS INDOKOLÁSA

A kir. Törvényszéket a főtárgyaláson a nyilvánosságot kizáró határozata meghozásánál a következő okok vezették:

A Bp. 293. §-ában foglalt rendelkezés szerint a bíróság a nyilvánosság kizárását a főtárgyaláson elrendelheti, ha a tárgyalás nyilvánossága a közrendet, közérköcsiséget veszélyeztet.

Kétségtelen, hogy minden bűncselekmény támadás a fennálló rend s erkölcsi felfogás ellen. Az sem vitás azonban, hogy a büntető tárgyalások nyilvánossága sarkalatos perjogi alapelv. A Bp. nem ismer oly rendelkezést, amelyből a bűncselekmények bizonyos kategóriájánál e sarkalatos alapelv mellőzhetőségére lehet következtetni.

Ezért a Bp.-nek a főtárgyalás nyilvánosságát biztosító principiális rendelkezését csupán inkonkrétó és ott lehet figyelmen kívül hagyni, ahol a Bp. 293. §-ában körülírt diszkrecionális jog érvényesítését magasabb állami érdek vagy a társadalom egyetemének profilaktikus oltalma igazolja.

Hosszúra nyúlt gazdasági válságok idején, a munkanélküli tömegeknek munkalehetőség tekintetében való tanácsstalansága, avagy éppen a munkaalkalom kilátásának sikertelensége és a körülményekből táplálkozó indulat-telítettség az állami és társadalmi rendre állandó veszélyt jelent. A társadalmi osztályok, különösen pedig a munkaadók és munkavállalók közötti surlódási felület növekszik. Kiadott jelszavak tömegmozgató lendülete hatványozódik. A propaganda befogadó talajt talál és a tömegboldogító eszmeáramlatoknak nagy az attraktív erejük. Állam és társadalom ekként centrifugális erők egyensúlyozatlan feszítő nyomásába kerül.

Jelen bűnügy főtárgyalásán olyan iratok ismertetése vált szükségessé, amelyek a gyakorlati kommunizmus stratégiájára és taktikájára utalnak s a kommunista célkitűzéseket tartalmaznak. A kommunista világramlat a földi szegénység s tömegínség ösztöneiből kovácsolt propagandát s frazeológiáját az, hogy kevesek gazdagsága, hatalma és tudása helyett a gazdagság, hatalom és tudás mindenkié legyen.

Ugyancsak e frazeológia szerint a boldogság totálsummája kizárólag a mai állami és társadalmi rend erőszakos szétrombolásával érhető el.

A kir. Törvényszék megítélése szerint a jelenlegi közviszonyok súlyos gazdasági válságra utalnak. Ily körülmények közt a főtárgyaláson ismertetett kommunista tévtanoknak a főtárgyalás nyilvánosságán át a munkanélküli tömegekhez való kiszivárgását, a békétlen és elkese-redett munkanélküli tömegeknek e tévtanok, jelszavak és célkitűzések által való megejtését megakadályozni, s így a társadalom egyetemét a várható rázkódtatásoktól megoltalmazni másként, mint a főtárgyalás nyilvánosságának kizárása által, nem lehet.

Ki kellett zárni a nyilvánosságot a főtárgyaláson azért is, mert vádlottaknak a főtárgyalás rendjét zavaró és a bíróság tekintélye ellen izgató viselkedése s magatartása a hallgatóság nyugtalan és a jelenlegi társadalmi renddel békétlen elemeit oly kitörésekre indíthatta volna, mely a közrendet veszélyeztet.

(Magyar Munkásmozgalmi Intézet Archivuma A. III.-37-12.)

HOLNAP KEZDŐDIK RÁKOSI ELVTÁRS PERÉNEK TÁRGYALÁSA

Holnap kezdődik Rákosi és társai pere. Munkásokat állítanak a magyar hóhérok bírósága elé. A vád ellenük: „A Moszkvai Internacionále útmutatásai szerint működtek azzal a céllal, hogy Magyarországon is megvalósítsák a szovjet rendszert és kommunista pártot szervezzenek.” A vádlottak fő „bűne” az, hogy segítséget akartak nyújtani egy legális kommunista párt megalakításához. A vádlottak többsége - Vági és a többiek - a szocialista munkáspárt tagja, szakított a szociáldemokrata árulókkal és áttért a következetes osztályharc politikájára. A szociáldemokrácia megbosszulta magát Vágin és társain, segítségére sietett a magyar rendőrségnek abban, hogy felkutassa és kiragadja a proletariátus soraiból a magyar proletariátus legforradalmibb harcosait.

Az ötvennyolc magyar forradalmár pere az egész világ dolgozói és minden becsületesen gondolkodó ember figyelmét leköti. Ezen a tárgyaláson feltárul a magyar szociáldemokrácia aljas tevékenysége, amely oly undorító szerepet játszott a rendőrségnek nyújtott segítségével. A magyar hóhérok, akik a munkások ezreit vetették börtönbe, akik a legjobb proletár harcosok százait ölték meg, most le akarnak számolni Rákosival és a többiekkel is.

A Szovjetunió és az egész világ proletariátusának hangosan kell tiltakoznia a magyar hóhérok és szociáldemokrata cinkosai tevékenysége ellen.

Az ügyészség és a szociáldemokraták egységes frontja

A magyar ügyészség egybekapcsolta Rákosi és a magyar kommunista párt többi vezető tagjának budapesti perét Vági István, a múlt évben a magyar szociáldemokrata pártból kivált szocialista munkáspárti vezető perével. Az ügyészség így akarja a szocialista munkáspártot kommunista párttá „bélyegezni”. Természetesen, a rendőrségnek semmi bizonyítéka sincs arra, hogy ez a párt bármilyen kapcsolatban is lett volna a kommunistákkal, még arra sincs bizonyítéka, hogy a párt tagjai szélesebbkörű tevékenységet folytattak volna egy olyan frakció megteremtésére, mint amilyen a szociáldemokrata pártban volt. Ezért a rendőrség közvetett bűnjeleket keres a magyar szocialista munkáspárt ellen és ilyen bizonyítékokul használják Vági beszédét, amelyben a következőket mondta:

„Mi kivezetjük a magyar munkásmozgalmat abból a mocsárból, amelybe a forradalom bukása után a szociáldemokrácia kergette - a marxizmus egyenes útjára.”

Másik „bűnjel”, amely az ügyészség véleménye szerint azt bizonyítja, hogy a szocialista munkáspárt bolsevik csoport - annak ellenére, hogy a párt résztvett a II. Internacionále Marseille-i kongresszusán - az előbb említett beszéd következő mondata:

„A magyar szociáldemokrácia vezetői végleg a burzsoázia lakájaivá váltak.”

A statáriális bírósági tárgyaláson az elnök félbeszakította Rákosit, amikor a magyar szociáldemokrata pártot támadta. Az ügyészség több munkást a bíróság elé idézett lázadás vádjával, azért, mert a szociáldemokrata vezetőket támadni merték.

(„Pravda”, 1926 július 11.)

RÁKOSI MÁTYÁS KIHALLGATÁSA

1926 július 12. Hétfő.

Rákosi elvtárs kihallgatása következett.

Két fegyveres őr között, felemelt fejjel, büszkén állt Rákosi a bíróság elé. Az elnök kérdéseire gyorsan és biztosan felelt. Minden szavával érvelt, magyarázott, tanított. Mintha fontos politikai vitáról és nem évtizedes fegyházítéletről lett volna szó a tárgyaláson... Megjelenéséből megállapítható, hogy nem tört meg, semmi változást nem észlelhattünk rajta, nem elfogódott, bátran, egyenesen viselkedik és minden kérdésre gyorsan és biztosan felel. A Kommunisták Magyarországi Pártjának feladatairól beszél és egyáltalában nem veszi figyelembe az elnök folytonos felszólításait, hogy védekezzék és ne agitáljon. Az elnök közbevetéseire úgy válaszol, mintha elvi vitáról volna szó és nem hosszú évekre szóló fegyházról.

*

Múltjáról Rákosi a következőket mondja:

- Oroszországban voltam hadifogoly, ott lettem kommunista. A Károlyi-kormány alatt tértem vissza Magyarországra és a Kommunista Párt alapítói között voltam. A diktatúra alatt kereskedelemügyi népbiztos voltam, amikor azonban kitört a vörös háború, kimentem a frontra, mert kommunista kötelességemnek tartottam az első sorban küzdeni. A kommún bukása után Ausztriába mentem, majd onnan háromnegyedévi internálás után Szovjetországra.

Elnök: Mit művelt Oroszországban?

Rákosi: Résztvettem a Kommunista Internacionále II. Kongresszusán.

Elnök: Kinek referált ön az Internacionále Végrehajtó Bizottságában a magyar helyzetről?

Rákosi: Lenin elvtársnak.

Elnök: Ki küldte Magyarországra?

Rákosi: Saját elhatározásomból jöttem, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja szolgálatába álljak.

Elnök: Ki fizette ideutazásának költségeit?

Rákosi: A Kommunisták Magyarországi Pártjának van pénze.

Elnök (csodálkozva): Van? - És honnan van?

Rákosi: Van elég magyar kommunista munkás itthon és külföldön, aki szívesen áldoz pénzt. Moszkvában 600 magyar munkás él, de vannak itt Budapesten is éppen elegendő kommunista munkások, akik pénzzel segítik a Kommunisták Magyarországi Pártját, amelynek büdzséje is van.

Elnök: A III. Internacionále és a magyarországi szekció között van szervezeti összefüggés?

Rákosi: Természetesen.

Elnök (erélyesen): Kérem, ne ilyen hányaveti feleleteket adjon, feleljen rendesen, mert kénytelenek leszünk szigorúbb eszközökhöz nyúlni. Szóval ezután Magyarországra jött?

Rákosi: Igen, hogy megszervezzem a magyarországi pártot.

Elnök: Törvényes módon akarta megszervezni, vagy törvényellenesen?

Rákosi: Ha lehet, törvényes módon. Az, hogy „törvényellenesen”, különben is igen relatív fogalom. Amit mi Magyarországon csináltunk, azt csinálják az egész világon. Mindenütt szabad csinálni, csak Magyarországon tilos. Magyarországon a kommunizmussal szemben ugyanazt a taktikát követik, mint 40-50 évvel ezelőtt a szocialistákkal szemben. A kommunista pártot egész egyszerűen rendőri intézkedésekkel akarják elnyomni és aki magát kommunistának vallja, azt börtönbe vetik, magánzárkába csukják.

A kommunista párt az egyedüli párt, amely a munkások érdekeit védi. Minden felszabadító mozgalom, amikor megkezdődött, annak az osztálynak ellenállásával találkozott, amely éppen uralmon volt. *A burzsoázia is forradalmi osztály volt a feudalizmussal szemben.* Akkor ennek az osztálynak első forradalmárai, Martinovits és társai mártírhálált haltak, a forradalmi osztály képviselőinek végtelen sora vonult a börtönökbe, de a künnmaradtak tovább harcoltak a burzsoásosztály uralomra jutásáért. Éppúgy hamis útlevéllal végezték munkájukat, mint ahogyan mi is és a fejlődés végül is uralomra juttatta a burzsoásosztályt.

A kommunizmust a proletárosztály termelte ki, a proletárosztályt pedig a burzsoá társadalom. A vádirat a kommunista pártokban csak munkanélküli gyilkosokat lát. Mi nem teszünk *ilyen* megállapítást a kapitalizmusról, csak azt a kérdést vetjük fel - csődbe jutott-e a kapitalizmus, befejezte-e történelmi hivatását vagy sem? Szerintem a kapitalizmus befejezte történelmi hivatását és helyébe jön az új társadalom. Ezt bizonyítja a világháború. A világ szűk lett a kapitalizmus számára, az angol, francia, orosz és a központi hatalmak kapitalistái nem tudtak továbbfejlődni egymás mellett békésen, a világháborúnak kellett eldöntenie, hogy melyik kapitalista csoport tud továbbfejlődni. Ez bizonyítja a kapitalizmus csődjét és az, hogy újabb, nagyobb világháború fog következni. Ezt bizonyítja, hogy 1926-ban egymillió emberrel több áll fegyverben, mint a legfegyverkezőbb évben, 1913-ban és a hadibüdzsé mérhetetlenül több Európában, mint 1913-ban. Mi mégsem szidjuk a kapitalizmust úgy, mikénti a vádirat káromkodik...

Elnök: Ezért rendreutasítom. A vádirat nem tud káromkodni. - Szóval, ön ezekkel az elmés eszmékkel csatlakozott az Internacionáléhoz.

Rákosi: Igen, hiszen már a háború előtt is szocialista voltam. Ennek az eszmének lényege az, hogy csak a dolgozó tömegek képesek továbbvinni a fejlődést a kapitalizmus helyén.

(Hosszasan foglalkozik Garami Ernő személyével is, aki szerinte az utolsó tíz évben teljesen polgár volt már.)

- Magyarországon rothadtá vált a szociáldemokrata párt.

Elnök: A szociáldemokrata párt nem rothadt, ne feledkezzék meg róla, hogy tárgyalóteremben van, önnek itt nincs joga olyanokat támadni, akik nem védekezhetnek.

Rákosi: A szociáldemokraták kénytelenek voltak legalább *kifelé* forradalmi taktikát követni, de ugyanakkor, amikor a tömeg lelkesedéssel rohant a rendőrlovak patái elé, a vezetők paktumokat kötöttek a különböző kormányokkal. Paktumot kötöttek Kristóffyval, Andrássyval, Huszárral, Wekerlével.

A magyar szociáldemokrata párt volt a II. Internacionále leggerinctelenebb tagja.

Elnök: Felszólítom, hogy ne rágalmazzon magyar politikai pártot.

Rákosi: Amint a szociáldemokrácia menti a mai társadalmat, úgy védi a fennálló rend a szociáldemokráciát. Nem a szociáldemokrata pártban lévő munkásokat, hanem a szociáldemokrata vezetőket kritizálom. Régebben én is azt hittem, hogy a szociáldemokrácia a II. Internacionále által elfogadott határozatok értelmében harcolni fog a háború ellen és felhasználja a

világháborút a proletariátus felszabadítására a kapitalista elnyomás alól. Ehelyett a szociáldemokraták elárulták az osztályharc és a nemzetköziség elvét és a burzsoá nacionalista elveket támogatták. A II. Internacionále csak szavakkal harcolt a proletariátus érdekében, a valóságban elárulta azt. (Itt Rákosi példákat hozott fel a szociáldemokrácia árulásának bizonyítására.)

A háborút nem a munkásság és nem a középosztály vesztette el, hanem a nagybirtokosok és nagykapitalisták osztálya, mert ezek jutottak csődbe a háború után, csődbe jutottak azért, mert nem állt többé támogatásukra fegyveres erő, elvesztették legfőbb támaszukat, a csendőrséget, a rendőrséget és a katonaságot.

(Rákosi a továbbiakban fokozatosan utal az 1918-ban kezdődött eseményekre, kijelenti, hogy a világon jelenleg ötvenöt kommunista párt működik, amíg Magyarországon az 1921. III. tc.-kel próbálják lekaszálni a pártot. Fejtegeti, hogy nemcsak most üldözik a kommunistákat Magyarországon, hanem üldözték őket 1918-ban a szocialisták is.)

- Amikor 1919 februárjában a rendőrség és a népőrség a Népszava elé vonult, hogy az esetleges tüntetéseknek elejét vegye, a sötétben a rendőrök és a népőrök egymásra lőttek. Nyolc halott és számos súlyos sebesült volt az eredmény. Akkor a szocialisták mindjárt meggyeztek a rendőrökkel, hogy majd a kommunistákra fogják a történeteket. A Népszava már készítette is a cikket, hogy a kommunisták milyen vérengzést csináltak.

Elnök (félbeszakítja): Talán mégis rövidebbre lehetne fogni ezt az egészet.

Rákosi: Nem a szociáldemokrata és polgári koalíción múlt, hogy a letartóztatott kommunistákat nem érte ugyanaz a sors, mint Rosa Luxemburgot és Liebknecht Károlyt. A Kommunista Párt azonban az üldöztetések ellenére a börtönből meghódította a dolgozók tömegeit. Amikor ez nyilvánvalóvá vált, a szociáldemokrata vezetők átmentek a kommunista táborba, korántsem meggyőződésből, hanem mert látták, hogy különben a tömegekre való befolyásukat elvesztik. Ezzel csak jellemtelenségüket bizonyították.

A győzelmet aratott ellenforradalom minden eszközzel be akarja mocskolni a magyar proletárdiktatúrát és gyökerében akarja elfojtani a magyar forradalmi mozgalmat. De a magyar proletariátusnak az ellenforradalom győzelme óta átélt minden szenvedése csak fokozza a proletárdiktatúra visszaállítására irányuló törekvését.

(Itt az elnök félbeszakította Rákosi elvtársat és másnapra halasztotta a tárgyalást.)

*

Rákosi kihallgatásának első napján valósággal összefoglaló előadást tartott a marxizmusról, a szocializmus kialakulásáról, a munkásmozgalom történetéről. Érdekesen világította meg az 1848-as forradalmat, a Párizsi Kommün és az utána következő korszak történetét. Elemezte a kapitalizmus fejlődését, a világháború okait. Lelkes szavakkal emlékezett meg a Nagy Októberi Szocialista Forradalomról, annak világraszóló jelentőségéről, majd rátért a világháború utáni forradalmak kérdésére. Ennek keretében a Kommunista Internacionále megalakítását, céljait, feladatait fejtette ki. Végül a magyarországi dolgozók 1919-es szocialista forradalmát méltatta s rámutatott arra, hogy a magyarországi proletárdiktatúra kül- és belpolitikája önálló magyar politika volt és a magyar nép érdekeit képviselte.

Késő délután az elnök félbeszakította Rákosi előadását. Szünetet rendelt el.

Rákosi nagyszerűen felépített előadása barátot, ellenséget egyaránt lekötött. Bámulatos emlékeztére támaszkodva, előadását gazdagon élénkítette adatokkal, idézetekkel.

Kár, hogy „vallomása” közben az elnök Rákosit folyton rendreutasította, megszakította, zavarta. Azonban az is előfordult, hogy az elnököt annyira lefegyverezte Rákosi előadása, hogy még súlyos Horthy-ellenes kijelentésekért sem utasította rendre.

1926 július 13. Kedd.

Második tárgyalási nap.

Elnök: Rákosi, folytassa vallomását. Ma azonban kizárólag védekezésre szorítkozzék. Tartózkodjék attól, hogy a törvényszék előtt kommunista propagandát fejtessen ki. Tegnap is számtalanszor figyelmeztettem erre!

Rákosi: Nem védekezem! Politikai per folyik ellenem s magától értetődik, hogy meggyőződésemet és felfogásomat világosan kifejezésre kívánom juttatni. Már tegnap megemlékeztem a magyar dolgozók 1919-es forradalmának legnagyobb hibájáról, hogy a magyar dolgozók forradalmi pártja, a kommunista párt felolvadt a szociáldemokrata pártban s hogy a forradalom felelős állásaiba szociáldemokrata vezérek kerültek, akik szabotálták és elárulták ügyünket. Mindent megtettek, hogy a dolgozók forradalmának építőmunkáját aláássák és a kommunisták tekintélyét lejárassák.

A második főhiba az volt, hogy sajnos, nem eléggé vettük figyelembe a Nagy Októberi Szocialista Forradalom tanulságait és a nagybirtokokat nem osztottuk szét a földtelen parasztság között. Ez is szociáldemokrata nyomásra történt. Akkor szerveztünk szövetkezeti gazdaságokat, amikor még erre nem voltak meg az előfeltételek.

Ma a győztes ellenforradalom minden eszközzel azon van, hogy bemocskolja a magyar dolgozók 1919-es forradalmát, a proletárdiktatúra emlékét és kommunista vezetőit befeketítse. De ez nem sikerül neki! Az ellenforradalom alatt a magyar dolgozók megacélozódtak. A sok szenvedés csak megerősítette bennük a vágyat a szocialista forradalom után. Előttünk a *megvalósított* példa, a szocialista Szovjetunió. A leghatározottabban visszautasítom azt a hangot, ahogyan az ügyész a Szovjetunióról beszél. A Szovjetunió a dolgozók és a szabadságért küzdő népek legfőbb támasza.

Elnök: Rákosi, ne beszéljen a Szovjetunióról.

Rákosi: A győzelmes ellenforradalom csak jobban felszántotta az amúgyis forradalmi talajt. A forradalmi proletariátus szenvedései szemléltető oktatásként hozzájárultak ahhoz, hogy az új proletárdiktatúra iránti vágyakozás eleven lánggal égjen a proletariátusban.

1848 óta a proletárdiktatúra folytatott először igazán forradalmi *nemzeti* külpolitikát. Ennek a forradalmi nemzeti politikának a zászlóhordozója a Tanácsmagyarország Vörös Hadserege volt, az a Vörös. Hadsereg, amely a rabló cseh és román imperialisták ellen a háborút győzelmesen vívta. A nacionalizmusukkal tetszelgő uralkodó osztályok, amelyek nyíltan, vagy titokban irredentát csinálnak, a szanálás által az ország önállóságát eladták a külföldi kapitalistáknak. A magyar nemzeti kérdés a dolgozó nép érdekében csak a III. Internacionále leninista programja és taktikája szerint oldható meg. Csak a nemzetközi proletariátus forradalmi együttműködése által.

Ha a háború utáni fejlődést nézzük, meg kell állapítanunk, hogy a Szovjetunió az *egyetlen* ország, ahol a gazdasági felépülés *előre* halad, ellentétben a kapitalista országokkal, amelyek a krónikus gazdasági krízisből nem tudnak kiutat találni. A Szovjetunió *szocialista* termelésének kiépülése biztosítja a dolgozóknak életnívójuk folytonos javulását, ellentétben a kapitalista országokkal, ahol a dolgozók életviszonyai napról-napra rosszabbodnak.

Elnök (közbeszól): Ne vádbeszédet tartson, hanem védekezzék!

Rákosi: Az ellenforradalom lebunkózta a magyarországi proletariátus forradalmi élcsapatát. A szociáldemokraták elárulták a magyar munkásságot. A proletariátus el van telve a forradalmi Kommunista Párt utáni vágyakozással.

Még csak két kérdéssel akarok foglalkozni, mert a vádirat mindkettőt különösen kiemeli. Az egyik vád a vádirat szerint úgy szól, hogy a III. Internacionáléhoz csatlakozni annyi, mint az egész emberi civilizáció erőszakos megsemmisítésére törekedni.

Ügyész: Úgy is van.

Rákosi: Éppen nincs úgy. És valóban komikus, hogy éppen nekünk, akik az osztálycivilizáció értékeit akarjuk átmenteni a kommunizmusba, kell védekeznünk e vád ellen. A mai civilizáció ugyanis a kapitalizmus civilizációja. Éspedig a lefelé menő és nem a haladó kapitalizmus civilizációja. A kapitalizmus imperialista korszakában csődbe kerülve a kapitalista termelés, természetesen csődbe kerül az egész felépítmény, az egész úgynevezett civilizáció. Nem kell erről bővebben beszélni. Az egész világon láttuk az utolsó időben, nemcsak Magyarországon, hanem szerte a világon, hogy ennek a civilizációnak a képviselői: tudósok, egyetemi tanárok a szó szoros értelmében éheztek, koldusbotra jutottak. Az új gazdagok ugyanúgy tekintenek ma ennek a civilizációnak a képviselőire, mint 1847-ben Petőfi magyar nemese, aki az akkor lefelémenő feudális civilizációt képviselte. Ugyanazt mondja ma a kapitalista, aki lenézi az egyetemi tanárt, mert ez nem tud a tőkével spekulálni, nem ért ahhoz, hogyan lehet a magyar vagy az osztrák koronából, frankspekulációból és egyéb manipulációból vagyont csinálni.

Nekünk egészen más a viszonyunk a tudományhoz. Más a felfogásunk a civilizációról. Szovjetországban a legnagyobb éhség idején, a szegény, küszködő, ezer ellenséggel küzdő ország értette a módját, hogyan kell legnagyobb, úgynevezett akadémikus javadalmakat biztosítani a tudósoknak és művészeknek. Amikor 1925 szeptemberében az Orosz Tudományos Akadémia kétszáz esztendő jubileumára összejöttek a világ tudósai Leningrádban, meglepetéssel tapasztalták, milyen óriási kultúrmunkát végez a munkások és parasztok kormánya vezetett országban a tudományos világ. Ennek a véleménynek, az elragadtatás hangján, maga a német tudományos akadémia elnöke adott kifejezést. A magyar kommün is, melynek milliónyi baja volt és milliónyi sebből vérzett, óriási kultúrmunkát végzett. Ezt még a magyar diktatúráról írt ellenforradalmi írások is bevallják. Nem lehet tehát olyan egyszerűen kijelenteni, hogy mi az emberiség civilizációját akarjuk megsemmisíteni. Mi ellenkezőleg: az emberiség civilizációját akarjuk megteremteni. Az osztálytársadalom civilizációja nem az emberiség civilizációja, hanem az uralkodó osztály fenntartása érdekében ennek az osztálynak sajátos civilizációja.

A másik kérdés a forradalmi terror kérdése.

A legfőbb vád ellenünk az, hogy terveink nem vihetők keresztül a burzsoáziának nevezett polgári osztály elleni fegyveres fölkelés nélkül. Ez igaz. Ezt valljuk. A forradalom minden új társadalom megszületésének életresegítője volt. Próbáljon az ügyész úr felsorolni egyetlen modern polgári államot, amely ne forradalom útján született volna meg. Ha ezerszer sajnálkozik is ezen az ügyész úr, mégis tény ez. *A forradalom a társadalmi fejlődés folyamatában elkerülhetetlen.* Természetes tehát, hogy az uralomra került osztály, a megszületett új társadalom érdekében különböző önvédelmi intézkedések, köztük a terror is, elkerülhetetlenek. Minden forradalom a fejlődés bizonyos fokán terrorral védekezik. Az angol forradalom, mely a polgári demokrácia megteremtője volt, éppúgy terrorral dolgozott, mint a magyar 1848-as forradalom. A nagy francia forradalom éppen úgy, mint 1917-ben a győztes orosz forradalom és a mi proletárdiktatúránk.

Amikor mi hatalomra jutottunk, nem az volt az első gondunk, hogy összeszedjük azt a rengeteg csendőrt, rendőrt és kapitalistát, akikkel a munkásoknak leszámolnivalójuk volt a háború előtti vagy a háború alatti dolgok miatt. Terrorra csak akkor került a sor, mikor a *külső* imperialisták ellen való védekezés közben a burzsoázia hátbatámadott bennünket és a proletariátus hatalma veszélyben forgott. A proletárforradalomnak azonban a terror nem *öncélja*, hanem csak *eszköze*. A kommünt követő négy és fél hónap alatt a győztes ellenforradalom legalább tízszer annyi embert pusztított el, mint ahány ellenforradalmárt ellenforradalmi ténykedésért a proletárdiktatúra kivégeztetett.

Elnök: A saját bűneiről beszéljen!

Rákosi: A Kommunista Párt megteremtését és azt a munkát, amit ennek érdekében végeztem, nem „bűnnek” tekintem, amelyért a bíróságnál felelnem kell. Kötelességem volt, amelynek eleget kellett tennem és eleget kell tennem mindig. A bíróság semmiféle bizonyítékot sem tud felhozni arra, hogy a fennálló rendszer megdöntése céljából a kommunista párt a közeljövőben fegyveres felkelés kirobbantására törekedett. Az 1919 óta megváltozott helyzettel megváltozott a kommunista párt taktikája is. Céлом és elvtársaim célja az volt, hogy legális szervezetet teremtsünk.

Azért jöttem haza, hogy hozzájáruljak a Kommunista Párt felépítésének munkájához. Felelősnek érzem magamat ezért a tevékenységemért, de csak a proletariátus, a Kommunisták Magyarországi Pártja és a Kommunista Internacionále előtt, csak ők lehetnek az én bírám.

Elnök: Most nem az Internacionále, a Magyar Királyi Törvényszék előtt áll! Térjen rá végre a mai magyar viszonyokra!

Rákosi: Magyarországon a dolgozók viszonyai napról-napra rosszabbodnak. Ezzel szemben a Szovjetunió biztosítja a dolgozók életszínvonalának folytonos javulását. Ezt a hatalmas építőmunkát a Szovjetunió Kommunista Pártja vezeti.

Elnök: Figyelmeztetem, ne dicsérje a Szovjetuniót. Ne tartson vádbeszédet a kapitalizmus ellen. Önmagát védje.

Rákosi: Nincs védekezni valóm. Minden erőmmel azon dolgoztam, hogy Magyarországon is kiépüljön a kommunista párt. Az embertelen körülmények között robotoló magyar dolgozók felszabadító harcát irányítja a mi pártunk.

Elnök: Hagyja ezt, Rákosi. Eleget beszélt már ilyesmiről. Kikkel volt összeköttetésben külföldön?

Rákosi: Megtagadom a választ.

Elnök: Kikkel dolgozott együtt Magyarországon?

Rákosi: Megtagadom a választ.

Elnök: Volt egy illegális és egy legális mozgalmuk?

Rákosi: Az volt a törekvésünk, hogy az illegális mozgalmat legálisba vezessük át.

Elnök: Kötelezőnek tartja magára nézve a Kommunista Internacionále első kongresszusának határozatait?

Rákosi (emelt hangon): Igen.

Elnök: Ebben a határozatban az is benne van, hogy a dolgozóknak fegyverrel is kell harcolniuk?

Rákosi: A népek szabadságáért kötelességünk fegyverrel harcolni.

Elnök: Amit mondott, azzal újabb bűncselekményt követett el. Kijelentését mérlegelni fogja a bíróság.

Rákosi: Kijelentésemért felelősnek érzem magam, de nem a bíróság, hanem csakis a dolgozók előtt. A magyar dolgozók, miként a Szovjetunió dolgozói is...

Elnök: Elég Rákosi, egy szót se tovább!

Rákosi: A Szovjetunió megvalósította...

Elnök (az örökhöz): Azonnal kísérik helyére Rákosit!

(„Új Március”, 1926 július-augusztus. 411-414. old.,
„Izvesztija”, 1926 július 14, 15, „Pravda”, 1926 július 14, 15,
„Munkás”, 1926 július 17, Vas Zoltán: „16 év fegyházban”, 140-143. old.)

TILTAKOZÓ TÖMEGTÜNTETÉS MOSZKVÁBAN

Több mint 3000 moszkvai munkás, értelmiségi és tisztviselő tartott tiltakozó gyűlést a Rákosi-per ellen. Többszázan a zsúfolt termen kívül rekedtek.

A Nemzetközi Vörös Segély moszkvai csoportjának elnöke kijelentette, hogy a moszkvai proletariátus a legfeszültebb figyelemmel és szimpátiával kíséri a magyar munkásmozgalom legjobb vezetőinek sorsát és a világ proletariátusával együtt mindent elkövet, hogy elhárítsa a veszélyt, mely a magyar forradalmárokat fenyegeti.

Viharos tetszés mellett választotta meg a nagy gyűlés Rákosit és Vast tiszteletbeli elnökké.

A Komintern Végrehajtó Bizottságának képviselője utalt arra, hogy a Rákosi-per az angol konzervatívok által inspirált Komintern-ellenes általános hadjárat megnyilvánulása és hogy a per nemcsak a Kommunista Párt, hanem a II. Internacionáléhoz tartozó Magyarországi Szocialista Munkáspárt ellen is folyik és hangsúlyozta, hogy a korrupt magyar szociáldemokrácia árulása egyedülálló a nemzetközi munkásmozgalom eddigi történetében.

Remmele (Német KP), Smeral (Cseh KP) és Leszcinszky (Lengyel KP) elvtársak Rákosit és elvtársait önfeláldozó forradalmárokként méltatják, akik számára a munkásügy mindenek felett áll. Bokányi, az idős magyar forradalmár, köszönetet mondott a moszkvai munkásságnak az osztálytudatos szolidaritásért.

A határozat felszólítja a nemzetközi proletariátust, szervezzen minden országban egységes és erőyes tiltakozó mozgalmat, hogy a Horthy-rezsim újabb támadásától megmentsék a magyar munkásmozgalmat és ne engedjék ezt a szégyenletes bírói komédiát bírói gyilkossággá fajulni.

(„Pravda”, 1926 július 13.)

A RÁKOSI-PER

Rákosi és társainak pere a távolból is izgat, még a távirati tudósítások hiányosságában, megszakítottságában is. A magyar kormány rendkívüli intézkedéseket tett a magyar sajtóban megjelenő tudósítások ellenőrzésére, az elnök félbeszakítja a vádlottak vallomásait, nem tűr „kommunista propagandát” a bírósági teremben. Mégis, mindezek az intézkedések hiába-

valók. *A Rákosi-tárgyalás legyűrhetetlen kommunista propaganda.* A vádlottak padja szószékké változott. A megkínzott, a diktátor csizmája alá tiport Magyarország hallgatja ezeket a bátor és lobogó beszédeket. A fehérterror eredménytelennek bizonyult. Abban a városban, amelyen Horthy végigvonult a halálkaszával, a munkások keresztültörtek a csendőrkordont, hogy bejussanak a tárgyalási terembe. A munkásosztály lefogott vezérei pedig szembenéznek kínzóikkal és odakiáltják: hóhérok vagytok! A magyar burzsoázia terrorja sok forradalmárt pusztított el. De megfélemlíteni és demoralizálni csak a szociáldemokratákat tudta. A valódi forradalmároknak csak megerősítette hitét és megedzette akaratát.

Legjobban attól fél a bíróság, hogy Rákosi és társai beszédeikben kifejtik a Komintern programját és taktikáját. - Csak önmagukról beszéljenek! - követeli a bíróság. Így tiltotta meg 45 esztendővel ezelőtt a cári szenátor Zseljábóvnak, hogy népszabadság mozgalmáról beszéljen. Ez a szenátor is a forradalmi propagandától félt. De mikor Zseljábóv önmagáról beszélt, csak a pártról beszélhetett. Nem tudta elválasztani egyéniségét a forradalomtól. A saját személyével fikarcnyit sem törődött. A bírósági tárgyalás folytatása volt a forradalmi harcnak. És Zseljábóv azt tartotta, hogy ha nem fejt ki teljességében a párt programját, elveszti a harcot.

Zseljábóv bírása éppen úgy tévedett, ahogyan most téved a magyar bíróság elnöke. A forradalmi propaganda nem a kommunista program kifejtésében van. Ezt a programot úgyis kegyetlenül eltorzítja a kormány cenzúrája. De sem a kormánycenzúra, sem a polgári sajtó nem tudja eltorzítani a vádlottak forradalmi *magatartását*. Hősiességük, rettenthetetlenségük még az ellenségbe is tiszteletet szuggerál. Egyetlen vádlott sem gondol személyes sorsának enyhítésére. Egyik sem bánja meg, amit tett, egyik sem ingadozik, egyik sem mentegetődzik. Legtöbbjüket megkínózták és meggyötörték. Előttük a fegyház, melytől csak a halál vagy a forradalom váltja meg őket. De hisznek a forradalom megváltásában és a tárgyaláson szemébe vágják osztályellenségeiknek a hadüzenetet.

A Rákosi-per a nagy orosz politikai perekhez kapcsolódik, az olyanokhoz, minő a „március elsejeiek” pere volt. Ezek a perek a forradalmi hősiesség manifesztációi. Zseljábóvot a tárgyalás előtt csak szűk pártkörök ismerték. A tárgyaláson megismerte Zseljábóvot egész Európa. Teljes nagyságában állt előtte a forradalmi vezér és a kormány utólag megbánta, hogy alkalmat adott arra, hogy széles néprétegek megismerjék a forradalmi vezéreket.

Mennyit ordított a kapitalista sajtó a „Komintern bérelt ügynökeiről”, a moszkvai aranyról, arról, hogy az egész európai kommunista mozgalmat mesterségesen teremtették meg.

A Rákosi-per a maga valóságában mutatta be ezeket a „Komintern-ügynököket”. Rajta, vásároljatok ilyen embereket! Teremtsétek meg „mesterségesen” az ilyen forradalmi lelkesedés és önfeláldozás atmoszféráját. Ha lehetne mesterségesen, pénzen teremteni ilyen rettenthetetlen harcosokat, akkor a burzsoáziának nem volna nehéz a Szovjetuniót bátor, halálrakész ellenforradalmárokkal elárasztani. Ilyen ellenforradalmárok azonban nincsenek, és pedig nem azért, mintha a tőke sajnálná a költségeket. Megvásárolható ellenforradalmárok éppen úgy, mint megvásárolható forradalmárok, az emberiség aljából kerülnek ki. Pénzért lehet kapni renegátokat, akik eladják a kommunista pártot a titkosrendőrségnek és akár a tulajdon apjukat is.

Rákosi és társai ama kiválasztott emberanyagból vannak gyúrva, amilyennel a burzsoázia nem rendelkezik és amelyet semmiféle pénzért vásárolni nem lehet. „Mesterséges” mozgalom nem adhatta volna meg Rákosinak a bátorság, a győzelemben vetett hit és az erkölcsi szépség kiapadhatatlan forrását. Egyedül a valódi, munkástömegek által táplált forradalmi mozgalom tud ilyen jellemeket létrehozni, ilyen acélosra edzeni. A szociáldemokrácia tud tehetséges

szónokokat, ügyes parlamenti politikusokat adni. A forradalmi munkásvezért azonban kizárólag a kommunista munkásmozgalom tudja megteremteni. A magyar forradalmárok élcsapának tündöklő forradalmisága: ez a kommunizmus propagandája, mellyel szemben tehetetlen a bíróság, tehetetlen a polgári és a jobboldali szocialista sajtó.

(„Izvesztija”, 1926 július 18.)

A SZOVJETUNIÓ PROLETARIÁTUSA A MAGYAR ELVTÁRSÁK VÉDELMEBEN

Moszkva-terület dolgozói tiltakoznak

Moszkva-terület járásaiban gyűléseket rendeznek, amelyeken tiltakoznak Rákosi elvtárs és a többi magyar forradalmár elítélése ellen.

A leningrádi munkások és munkásnők hangja

Leningrád, július 14. (Saját tud.) A munkások és munkásnők Leningrád minden kerületében ünnepélyes ülést tartottak a Bastille bevételének évfordulója alkalmából. Igen sokan jelentek meg a Moszkva Narvszki kerület gyűlésén: a „Május 1” és a „Vörös Október” kertekben körülbelül tízezer ember gyűlt össze. A Volodári kerületben a „Proletár” gyárban tartott gyűlésre körülbelül hatezren jöttek el. Nagyméretű gyűlés volt a Kohóüzemben és Leningrád több vállalatánál. A Vörös Segély képviselői és a politemigránsok felszólalásai után táviratban tiltakoztak Rákosi elvtárs elítélése ellen.

A Hámivnyiki és a Rogozsi-Lenini kerületek tiltakozó gyűlései

Tegnap, a magyar forradalmárok budapesti perének megkezdése alkalmából Moszkva két kerületében és számos üzemben tiltakozó gyűléseket rendeztek, amelyeken a dolgozók nagy számban vettek részt.

A magyar kommunista párt képviselője - akit a gyűlés lelkes ünnepléssel fogadott - Rákosiról beszélt, a dolgozók ügyének hős, rendkívüli önfegyelemmel rendelkező forradalmáráról.

A gyűlés Rákosi elvtársat tiszteletbeli elnökké választotta.

„A burzsoázia - mondja a gyűlésen elfogadott távirat - a szociáldemokraták aktív segítségével hallatlan szemtelenül támadt a kommunista mozgalom vezetőire. Nem hagyjuk, hogy a burzsoázia leszámoljon a proletariátus ügyének legjobb harcosaival. A kerületek dolgozói tiltakoznak a per ellen és követelik az ötvennyolc letartóztatott szabadonbocsátását.”

Tiltakozó gyűlések Kievben

Kiev, július 14. (Saját tud.) Ma a város minden kerületében, az üzemekben és hivatalokban a munkások és tisztviselők tiltakozó gyűléseket tartottak Rákosi elvtárs perével kapcsolatban. Kiev dolgozói határozatban tiltakoznak a magyar bírósági komédia ellen és megbélyegzik az áruló magyar szociáldemokrata vezetőket. A határozatok azt mondják: „Rákosi elvtársat ki kell szabadítani a hóhérok kezei közül.”

(„Pravda”, 1926 július 15.)

A MAGYAR FORRADALMÁROK VÉDELMEBEN

Harkov, július 19. (TASzSz) Ukrajnából híreket kaptunk arról, hogy a munkások tömeggyűléseken tiltakoznak Rákosi és a többi magyar forradalmár ellen tervezett ítélet miatt. Az elfogadott határozatok arról tanúskodnak, hogy a Szovjetunió munkásosztálya a magyar elvtársak segítségére siet.

Ribinszk, július 17. (Kosztá) Több gyár és üzem határozatban tiltakozott a Rákosi elvtárs ellen tervezett ítélet miatt.

Brjánszk, július 19. (Kosztá) Brjánszk, Bezsici és Fokinszki (Málcevszki) üzemi kerület gyárjai és üzemei tüntetéssel tiltakoztak a magyar forradalmárok elítélése ellen.

Szmolenszk, július 19. (Roszta) Tegnap Rudnyá faluban tiltakozó gyűlést rendeztek Rákosi elvtárs elítélése ellen. A gyűlésen többszáz munkás, paraszt és tisztviselő jelent meg. Határozatban követelik Rákosi elvtárs azonnali szabadonbocsátását.

(„Pravda”, 1926 július 20.)

Henri Barbusse: RÁKOSIRA FIGYEL AZ EGÉSZ VILÁG

Rákosi alakja mint hatalmas, világító fénycsóva emelkedik ki Közép-Európa ellenforradalmi zűrzavarából.

Ez a hajlíthatatlan magyar kommunista olyan szimbólummá válik, amely mindenki figyelmét magára irányítja.

Rákosi - akinek a szuronyos fegyőrök felvont bajonettjei között ülve alig van joga beszélni - mindenekelőtt egy olyan proletárállam álmát testesíti meg, amely rövid ideig valóság volt és amelyet azután rombadöntöttek. Rákosi tagja volt annak a tanácskormánynak, amely a háború megrázkódtatásai után Magyarországot átalakította. Horthy véreskezű bandája a szövetségesek - különösen Franciaország - segítségével a dolgozó nép olyan uralmát semmisítette meg, amelyről csak később fogja a történetírás megállapítani, hogy milyen észszerű volt és mennyire az igazi testvériség alapjaira volt felépítve.

A bilincsbevert és mégis lázadó, a vádlott és mégis vádló Rákosi hangja szólal meg ma a bírák gyűlölködő támadásai közepette a budapesti törvényszék tárgyalótermében. Ő és ötvenhét társa pontról-pontra feltárták és bebizonyították az országot leigázó katonai kormányzat minden bűnös ténykedését. Rákosi sorsán és személyén keresztül kézzelfoghatóvá válik a reakció minden erőszakossága és bosszúsomja. Egy hajszálon múlt, hogy meg tudott menekülni hóhérai kezéből. - Talán még emlékeznek rá, hogyan történt mindez: Rákosit az elé az irgalmat nem ismerő osztálybíróság elé állították, amelyet statáriális bíróságnak neveznek. Ez a bíróság csak megfellebbezhetetlen, két órán belül végrehajtandó halálos ítéletet mondhat ki. A magyar hatóságokat csak a felháborodott tiltakozások áradata akadályozta meg a halálos ítélet kimondásában. Rákosi visszakерült a börtönbe és most olyan bűncselekményeket próbálnak felhozni ellene, amelyek alapján végezhetnek vele.

Mindazok, akik ismerik a magyar kormány eljárási módjait, tisztában vannak azzal, hogy a forradalmárok elleni vádak két forrásból erednek: összeesküvésről és merényletekről szóló mesék, amelyeket a rendőrség bocsát az ügyész rendelkezésére, valamint azok a vallomások, amelyeket kínzásokkal kényszerítettek ki a vádlottak szájából. Nekünk, akik a távolból

figyeljük ezeket a tragikus tárgyalásokat, Rákosi, Vas, Gőgös, Hámán Kató, Vági, Szabó és a többiek hihetetlen és borzalmas részleteket tárnak fel fogolyéletük kínszenvedéseiről.

Ezek a tárgyalások teljes nagyságában megvilágítják a kard uralma alá került országok politikai ellenfeleinek szörnyű helyzetét.

Kijelenthetjük: törvényes eszközökkel már semmit sem tudunk elérni. A magyar parlament olyan elnyomó törvényt hozott, amely szabadkezet enged a hatóságoknak arra, hogy a vele szembenállókat bármilyen körülmények között elhallgattassa és kedve szerint eltiporhassa.

Törvényes úton az ellenzéki pártok sem tehetnek már többé semmit, mert minden ellenzéki megnyilvánulást - elsősorban a Kommunista Párt munkáját törvényellenesnek minősítettek.

Rákosi és vádlott-társai bátran és szemléltetően világították meg a fennálló jogrend esztelen kilengéseit, amelyek alapján egy teljesen észszerű, összefüggő politikai program előharcosait közönséges bűnözőkkel azonos elbánásban részesítenek. Az ellenforradalom harcának ez az oldala korunk nemzetközi életének legszégyenteljesebb botránya.

A Rákosi és társai ellen indított per megvilágítja még ezenkívül a proletariátus ügyének úgynevezett „védelmezői” által elkövetett árulásokat is. Lehetetlen, hogy a tömegek ezúttal se értsék meg, hogy a szociáldemokrata vezetőknek az igazi forradalmárokkal szemben tanúsított magatartása azt bizonyítja, hogy kihalt belőlük a proletárszolidaritás utolsó szikrája is. Mindezekből kitűnik, hogy a most folyamatban levő per óriási jelentőségű. Az itt nyilvánosságra hozott tények fel fogják rázni nemcsak az egész világ dolgozó tömegeit, hanem mindazokat is, akik igényt tartanak arra, hogy megvédjék a jogot, az igazságot és az emberi társadalom legegységesebb szabadságjogait.

(„Inprekor”, 1926 július 27.)

RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSA AZ UTOLSÓ SZÓ JOGÁN

1926 július 31. Péntek:

Az utolsó szó jogán Rákosi beszél.

A tárgyalóteremhez vezető utat ma a szokottnál is szigorúbban őrizték.

A tárgyalóteremben ember-ember hátán tolongott Jelen voltak a kommunista testvérpártok kiküldöttei is. Tolmácsaik kíséretében az első sorokban helyezkedtek el. Közvetlen mögöttük az újságírók és gyorsírók rendezték füzetüket, hegyezték ceruzáikat. Akárcsak gyűlésen lettünk volna, ahol az előadót várják. Várakozás közben azonban meg-megcsillantak a szuro-nyok. Rákosi, az „előadó”, nem elvtársak, hanem fegyőrök között ült.

A bíróság bevonult. Mindenki felállt.

Az elnök utasítására Rákosit két fogházőr a bírói emelvény elé kísérte.

Elnök: Rákosi! Vallomása során Ön már kifejtette a kommunizmus elméletét és történetét. Figyelmeztetem ezért, hogy rövidre fogja beszédét és kizárólag védelmére szorítkozzék.

(Rákosi, mintha észre sem vette volna az elnöki figyelmeztetést, nyugodt, csengő hangján elkezdte beszédét.)

*

Rákosi Máttyás: Tekintetes Királyi Törvényszék! Foglalkozni kívánok a zárszó jogán mindazokkal a kérdésekkel, amelyeket ez a per szükségszerűen felvetett az alárendelt szerepet játszó bűnügyi kérdés: a bűnösség kérdése mellett. Ezek a kérdések: a legális kommunista párt kérdése, a szociáldemokrácia kérdése és Oroszország kérdése. E mellett érinteni fogok egy sereg apróbb kérdést is, amire azért van szükség, mert vádlott elvtársaim egy része nem él az utolsó szó jogával.

Ami a per technikai kérdéseit illeti, például az atrocitás kérdését, azt elintézhetem azzal, hogy amit a bíróság előtt mondtunk, azt az utolsó betűig fenntartjuk, azt semmiféle tanúvallomás meg nem döntheti. Az ügyészségen felvett jegyzőkönyvre vonatkozólag több elvtársam már kijelentette, hogy éhségstrájk után elgyengülve vallatták, hozzáteszem még a magam részéről, hogy az én kihallgatásom is éhségstrájkom hetedik napján történt.

Ami a vádat illeti, erre nézve is körülbelül mindent elmondottak előttem. A vád először lázadásra szólt, azután arra, hogy a proletárdiktatúra legközelebbi megalakítását, szovjet-rendszer alakítását akartuk: ezeket a vádakokat egyszerűen visszavonta a királyi ügyészség. Azért sem kívánja megbüntetésünket, amit 1924-25-ben végeztünk Magyarországon, mert semmiféle tárgyi bizonyíték nincs arra nézve, hogy a társadalom vagy az állam rendjét felforgattuk volna, akárcsak röpirat formájában is.

A vád csak a jövőben, elveinknél fogva elkövethető forradalmi cselekvésünk prevenciója szempontjából vagy azon célból, hogy megfojthasson bennünket, mielőtt kárt okoznánk, kéri az 1921: III. törvénycikk alkalmazását.

A prevenció kérdését a végén fogom megemlíteni, most csak arra akartam rámutatni, hogy amellet, hogy a vád ennyire összezsugorodott és a jelen helyett a jövőre helyezi a súlyt, prevencióval él abban is, hogy nem állította ide a jelen per itt nem lévő tanúját, Sámuel Lajost. Kijelentem, hogy tudjuk, hogy ő volt a provokáló, azért nem látom semmi okát annak, hogy ő ide ne állíttassék, ő a jövőben hasonló célokra úgysem lesz felhasználható, mert őt semmiféle munkásmozgalom soha be nem fogadja. Azért nem állították ide őt, mert ha itt lenne, megállapíthattuk volna, hogy az egész dolgot 24 órával letartóztatásunk előtt ő hozta a rendőrség tudomására. Maga ez a tény nem is lett volna fontos, ha nem ennek alapján szerkesztették volna visszamenőleg azt a bizalmas jelentést, amely úgy állítja be a dolgot, mintha a kommunista és szocialista párt viszonyát a rendőrség hosszú hónapok megfigyelése alapján állapította volna meg és jelenthette először Nádosy országos főkapitánynak, azután az ügyészségnek. Megértem természetesen a fontosságát annak, hogy ilyesmi ne derüljön ki.

A másik pedig: ez a Sámuel letartóztatásunk előtt néhány nappal velem egy itt lévő vádlott jelenlétében beszélt. Nem tudom, hogy már akkor provokáló volt-e, de olyan kijelentéseket tett, amelyeket, mint romantikusokat, én rögtön visszautasítottam.

Most felelni kellene még arra a módra, ahogyan a királyi ügyész bennünket kezelt, amikor „csőcseléknek”, „csatornai salaknak” és hasonlóknak nevez. Azt hiszem, *azt* a kommunista mozgalmat, amely már kilenc év óta vezeti a világ legnagyobb államának munkásait és parasztjait, amely Szovjetországon kívül is ezer és ezer mártírt mutatott fel, amelynek tagjai nyugodtan, fennkölt homlokkal néztek az akasztófára, a bíróság és a burzsoázia szemébe: ilyen invektívákkal illetni nem lehet. Ilyen hangnembe nem megyünk bele, továbbra is ennek fölötté fogjuk folytatni munkánkat. Tudom, hogy a tekintetes királyi ügyészségnek van más nyelvezete is, amit látok a vádiratból, amelyben a kommún „rablógyilkos uralom”-nak van nevezve, ugyanakkor azonban az az idő, amelybe Orgovány, Siófok esik, úgy van megemlítve, mint „a polgárság elhalkuló felháborodása”, egész poétikus kifejezés az

„erőszakos”, „csatornából való” kifejezéssel szemben. Vagy ahol másutt a burzsoáziáról van szó, például amikor „gazdag emberek tisztességes vagyonáról” beszél, amit mi el akarunk rabolni, az illetők életét is veszélyeztetve - akkor is költői hangon beszél az ügyész úr a kapitalizmusról.

Az államügyész úr a mai társadalmi rendben látja azt az eszményt, amelyet tűzzel-vassal védelmezni kell. Ebben a polgári társadalomban látja a kultúra legbiztosabb alapját és az emberiség továbbfejlődésének előfeltételeit. Hogy állnak azonban a dolgok a valóságban? *Magyarországon néhányezer nagykapitalista és nagybirtokos zsákmányol ki nyolcmillió lelket számláló lakosságot.* Másutt is, ahol a termelőeszközök a nemdolgozók kezében vannak, van kizsákmányolás és elnyomás, de sehol sem üzik olyan szemérmetlenül, mint Magyarországon. A kapitalizmus az egész világon hanyatlóban van. Sehol sem mutatkozik fejlődés, mindenütt feloszlás és hanyatlás. De ez sehol sem történik olyan feltűnően, mint Magyarországon, ahol napról-napra ijesztő gyorsasággal süllyedünk a nyomorba, nincstelenségbe és kultúrátlanságba. Ezt a társadalmat nevezi az államügyész úr ideálnak? Nem, a dolgozó nép nem akar tudni erről az „ideálról”!

Az államügyész úr szigorú megbüntetésünket követeli, mert milliók boldogságát veszélyeztetjük. De hol vannak a burzsoáziának azok a milliói, akiknek nevében az államügyész úr beszél és akiket meg akar védeni tőlünk? Magyarországon van tízezer földbirtokos, kétezer gyáros, vállalkozó és nagykereskedő, két-háromezer nagycsempész, lánckereskedő és árdragító: ezeket foghatjuk össze a *burzsoázia* fogalom alatt. Tehát legfeljebb 15-20.000 ember. A mai rendszer néhányezer kizsákmányolónak a diktatúráját jelenti a dolgozó népmilliók felett. Ha ezzel szemben az államügyész úr a Szovjetunió proletariátusának diktatúráját nézi, meg kell állapítania, hogy ez a diktatúra az *igazi* demokráciát, a *dolgozók* demokráciáját valósította meg. Lenin és a Szovjetunió kommunista pártja a dolgozó nép *többségének* akaratából építette meg a diktatúra és szovjethatalom alapjait. Ez a szovjethatalom az igazi demokrácia. Ettől a szovjethatalomtól, amely kiirtotta az analfabétizmust, amely biztosította és biztosítja a dolgozóknak az emelkedő jólétet, amely földet adott a parasztnak - ettől a demokráciától nem kell az államügyész úrnak az emberi kultúrát védelmeznie. Ez a rendszer teremti meg éppen a fejlődés és a kultúra igazi alapjait.

Az államügyész úr glorifikálta a patriotizmust és szidalmazta az internacionalizmust. Csak tisztességes patriotizmusról és tisztességes internacionalizmusról érdemes beszélni, arról, amelyik a dolgozóknak tisztességes egzisztenciát, szabadságot és kultúrát biztosít. Magyarországon a patriotizmus biztosítás az uralkodó osztály számára és ezt a tényt nem is igyekeznek kendőzni. *Nép és nemzet* itt időtlen idők óta két külön fogalom. Az államügyész úr által szidalmazott „szovjetimperializmus” - patriotizmus és internacionalizmus egyszerre, amennyiben a saját országában a dolgozóknak biztosítja a jólétet, a szabadságot és a kultúrát, az egész világ dolgozóinak pedig mintaképül szolgál arra nézve, hogyan harcoljanak jóléért, szabadságért és kultúráért. Hogy mit ér a magyar uralkodó osztály patriotizmusa, azt megmutatta ez az uralkodó osztály, amikor hátbatámadta a harcoló Vörös Hadsereget, behívta az imperialista bandákat az országba és azután a szanálás alkalmával az ország gazdasági önállóságát Júdás harminc ezüsthéért eladta a külföldi kapitalistáknak. A mai Magyarországon a dolgozóknak nincs gyülekezési és szervezkedési szabadsága. Nincs általános választójoga. Nincs sajtószabadsága. A falusi és városi dolgozók a legnagyobb ínségben élnek. A munkanélküli tömegek éhhalálnak vannak kiszolgáltatva. Ez napnál fényesebben bizonyítja, hogy a magyar „patriótáknak” csak olyan „haza” kell, ahol a dolgozókat háborítatlanul kiuzsorácsolhatják és kizsákmányolhatják.

Az államügyész úr szemére hányja a kommunistáknak, hogy csak forradalmi frázisokkal dobálóznak, de nem mutatnak konkrét programot, amelynek segítségével a dolgozó nép nyomorúságán enyhíteni lehetne. Jámbor együgyűség! A valóságban csak a kommunista párt küzd komolyan és következetesen a munkásság *napi* érdekeiért, csak a kommunista párt ad reális *harci* programot a munkásságnak. Ki akarom fejteni, hogy milyen közvetlen célokért harcolunk Magyarországon.

Mindenekelőtt tisztességes munkabért követelünk város és falu dolgozóinak egyaránt. A vasmunkások életstandardja a háború előtti állapotokhoz viszonyítva 52%-kal esett. A bányamunkások ki vannak szolgáltatva az éhhalálnak és Budapest ellen vonulnak. Ezzel szemben a vállalkozások mérlegei hallatlan, sohasem látott profitokat mutatnak fel. *Le a profitokkal és fel a munkabérekkel!* Ez a helyzet logikája és ezt a logikát akarjuk mi kommunisták győzelemre juttatni.

A megmunkált föld legnagyobb része kevés nagybirtokos kezében van. Eszterházy hercegnek 196.000 holdja van, az egri alapítványnak 90.000 holdja, kalocsai érsekségnek 65.000 holdja, Pallavicini örgrófnak 56.000 holdja van. Ezzel szemben egymillió-egyszázezer földmunkásnak egyetlen talpalatnyi földje sincs. Azt akarjuk, hogy a nagybirtok, úgy, mint *Szovjetországban*, nálunk, Magyarországon is ingyen, kártérítés nélkül felosztassék a földtelenek és szegényparasztok között. A Kommunisták Magyarországi Pártja belátta, hogy a diktatúra alatt nagy *hibát* követett el, amikor nem osztotta fel a földet. Látjuk, milyen eredményeket hozott a föld felosztása Oroszországban. A cárizmus alatt az orosz parasztnak csak terhei és gyötrelmei voltak. Kocsmában és templomokban keresett enyhülést. Magyarországon Nagyatádi Szabó István szavai szerint, a nagybirtok ellenállásán megbukott a világ „legszerényebb” föld-reformja is. *A földet Magyarországon csak a kommunisták fogják felosztani.*

Elnök (közbeszól): Rákosi, ne legyen próféta, szorítkozzék védelmére, ne agitáljon itt és ne uszítson a fennálló társadalmi rend ellen.

Rákosi (folytatja): A mai társadalmi rendre a mai úgynevezett Csonka-Magyarországon 27.000-nél több rendőr és csendőr vigyáz, míg Nagy-Magyarországon mindössze 16.000-re volt szükség. Ilyen nagyszámú rendvédelmező mellett csak természetes, hogyha a legkisebb mozgalmat is felfűjják. Hogy játszhatnák különben a haza védőit és hogy bizonyíthatnák nélkülözhetetlenségüket. Ez mutatja, hogy a mai társadalmi rend, a nagybirtok és a nagytőke érdekképviselője, helyettünk is elvégzi a lázítás munkáját.

Programunk egyik főkövetelése: *rendes munkanélküli segély a munkanélkülieknek és munkaalkalmak teremtése.* A csődbement Bacher számára azonnal akadt 200 milliárd és a kormány megkísérelte szanálni a vállalatát, mert ez a nagytőke érdekében állt. De a százezer munkanélküli számára nincs egy fillér sem. Hogyha a Szovjetunió elismeréséért és a Szovjetunióval való kapcsolat létesítéséért harcolunk, akkor munkaalkalmat akarunk adni a munkásságnak, szemben a kormánnyal, amely a proletárságnak semmiféle munkaalkalmat nem biztosít.

Harcolunk a szabadságjogokért. Magyarországon a legbrutálisabban elnyomják a proletariátust. Nincs gyülekezési és szervezkedési szabadsága. Nincs általános választójog, nincs sajtószabadság. A szociáldemokraták Bethlennel kötött paktumukban a gyülekezési és szervezkedési szabadság utolsó maradványait is eladták. A szociáldemokrácia teóriáját Horowitz Gábor bíróság előtti vallomásában formulázta meg akkor, amikor kijelentette, hogy teória és praxis különböző dolgok. A szociáldemokrácia praxisát Hébelt Ede fejtette ki vallomásában, amikor az akkori körülmények alapján megmagyarázhatónak és megérthetőnek találta, hogy a

szociáldemokraták Németországban Liebknecht Károlyt és Luxemburg Rózát meggyilkoltatták. Egyszóval a szociáldemokrata *teória*: Marx Károly. A szociáldemokrata *praxis*: Noske Gusztáv.

A mai rendszer bukására törünk. A kommunista párt a tömegekre támaszkodva egy új, jobb diktatúrát akar létesíteni. Küzdünk a jelenlegi átmeneti rezsim ellen, de éppen olyan élesen küzdünk a Habsburgok visszatérése ellen is. A proletárság diktatúrája nem végcél számunkra, hanem csak eszköz a végcél elérésére. A proletárság diktatúrája el fog halni, amikor nem lesznek paraziták, akik a munkásokat el akarják nyomni. Minden eddigi társadalomban a hatalom, az erőszak, az osztályuralom fenntartására s a lehetőségig való megőrkítésére szolgált. A proletárdiktatúrában való erőszakalkalmazás a világtörténelemben első olyan alkalmazása az erőszaknak, amelynek végcélja *minden* osztályuralom megszüntetése; tehát a proletárság osztályuralmának megszüntetése is, mert csak az osztályok megsemmisítésével és az osztálynélküli társadalom megteremtésével kezdődik meg az emberiség igazi története, az erőszak és elnyomás nélküli történet.

Az államügyész a vádlottak szigorú megbüntetését követeli, hogy ez az elrettentő példa visszatartsa a jövő kommunista mozgalmát. Sajátságos gondolkodásmód ez! Nem tudja az államügyész úr, hogy *még sohasem sikerült egy szabadságmozgalmat büntető rendszabályokkal elnyomni* és nem tapasztalta, hogy éppen mi, kommunisták nem ijedünk meg a büntetésektől? Valójában a hatóságok sem hisznek abban, hogy a kommunista mozgalmat megakadályozhatják. Miért óvja akkor a rendőrség oly féltékenyen a spiclijeit? Miért nem akarta őket a bíróság elé állítani? Nyilvánvalóan azért, hogy a jövőben is kihasználhassa őket ellenünk. Még Sámuel Lajost sem akarta a rendőrség kiszolgáltatni, bár és végleg lejáratta magát.

Az államügyész úr az egész világ kommunistáit „söpredéknek”, „csöcselékeknek” és az isten tudja még mi mindennek nevezte. *Ezek a szidalmak cipőnk talpáig sem érnek*, kommunista méltóságom tudatában visszautasítom őket. Ezerszámba haltak meg orosz kommunisták mint mártírok és nem volt más céljuk, mint a proletariátus felszabadítása. Éppígy áldozták fel életüket magyar kommunisták is, hogy lendíthessenek a proletárság felszabadításának nagy művén. Aközül a negyvenhat kommunista közül, aki 1919 márciusában a gyűjtőfogházban volt bezárva, még ugyanaz évben tizenhat mártírként halt meg a proletariátus ügyéért. A kommunisták nem ijednek meg az életveszedelemtől sem, ha a Párt ügyéért dolgoznak. Akiket az államügyész úr „söpredéknek”, „csöcselékeknek” nevez, az egész világ kommunistái, halál-megvetéssel néznek az akasztófákra és a börtönökre és ebben az önzetlenségükben, világító példái a munkásosztálynak. *Nincs közöttünk egy sem, aki a kommunista pártért és a kommunizmusért nem volna kész a bitó alá menni.* Önzetlenséget nem tanulunk a burzsoáziától.

Habzó szájjal beszélt az államügyész úr a forradalom rémtetteiről. Igen, a forradalmat nem csinálják rózsavízzel. Rémtettek is előfordulnak. De ugyancsak az államügyész úr az, aki. Orgovány és Siófok rémtetteit dicsőíti...

Elnök: Megtiltom Önnek Orgoványról és Siófokról beszélni.

Rákosi: A dolgozó magyar nép életbevágó nagy peréhez képest semmitmondó kicsiség az az igen kicsike kis per, amelyet most a bíróság ellenünk, kommunisták, mint felforgatók ellen lefolytat.

Más, sorsdöntő, életbevágó, nagy pere van Magyarországon szenvedő és dolgozó népének, a magyar uralkodó osztályok és a világ imperialista rablói ellen.

Az első per Dózsa György óta folyik. Ez a per a dolgozó, elnyomott, a magyarságért ezerszer és ezerszer vért szegényparasztságnak pere a dologtalan, magát minden teher alól kivonó, félévezred óta a Habsburgokkal cimboráló nagybirtokosok ellen. *Földet követel a*

magyar paraszt, és ha nem lesz fórum, amelyik ezt neki megadja: „Nem hallottátok Dózsa György hírért? Izzó vastrónon őt elégetétek, de szellemét a tűz nem égeté meg. Úgy vigyázzatok, ismét pusztíthat e láng rajtatok!”

A második per, amelyet 1919 március 21-e óta folytat a magyar proletariátus a külföldi rabló imperialisták ellen, *a nemzetek önrendelkezési jogáért, a magyar függetlenségért folyik*. Ha megköveznek, ha tízszer statáriális bíróság elé állítanak, akkor is vallom, hogy 1849 óta Magyarország minden uralkodó rendszere a legnemzetietlenebb és leghitványabb külpolitikát folytatta. *Befelé* elnyomta a nemzetiségeket, de elnyomta a magyar dolgozó népet is a hazafiság jelszavával az uralkodó osztály, *kifelé* ugyanő eladta az országot és kiszolgáltatta idegen érdekeknek. 1848 óta csak egyetlen egyszer, a magyarországi proletárdiktatúra alatt folytatott Magyarország valóban nemzeti külpolitikát. A magyar nép Vörös Hadserege nem szájkodással, de vérrel küzdött a rabló cseh imperialisták és a román imperialisták ellen. *Szovjetmagyarország* Smuts tábornoknak a trianoninál sokkal kedvezőbb békefeltételeit visszautasította.

Olvassa el a bíróság akár Huszár Károly, akár Gratz Gusztáv könyvéből a Vörös Hadsereg hadjáratáról szóló részt. Méltóztassék hozzávenni ehhez a leíráshoz, hogy Huszár Károly miniszterelnöke, Gratz Gusztáv meg külügyminisztere volt a győztes ellenforradalomnak és akkor meg fogja maga a bíróság is, még ebből a leírásból is állapítani, hogy nem túlzás az, amikor azt mondom, hogy Szovjetmagyarország háborúja a rabló imperialisták ellen 1848 óta Magyarország legdicsőbb ténye volt. Ezt a nagy pert, melyet mi oly dicsően kezdtünk meg, a győztes ellenforradalom hitványul úgy folytatta, hogy ellenünk cimborált a románokkal. Nem a román néppel, hanem a román nép hóhéraival, a bojár ezerholdasokkal. Hiába sírunk, gyászolunk, alakoskodunk, ordítunk Trianon miatt, hiába óbégatjuk reggel, délben, este a területi integritást, ezt a nagy pert külföldi rablók, imperialisták, nagytőkések és nagybirtokosok segítségével megnyerni soha nem fogjuk.

A III. Internacionále első kongresszusa a nemzetek önrendelkezési joga mellett foglalt állást. A II. kongresszus már 1920-ban kimondta, hogy szét kell tépni a dolgozó népnek és a dolgozó népek együttműködésének Versailles, Saint Germain és Trianont. A III. Internacionále ötödik kongresszusa kimondta azt, hogy Magyarország, illetve a monarchia körül támadt új imperialista országok kommunista pártjaiban a cseh-, román-, szerb-ajkú kommunistáknak ki kell adni a nemzetek önrendelkezési jogának jelszavát, egészen az elszakadás követeléséig. Mindenféle más pervezetés csak szemfényvesztés, vagy új szerencsétlenséget jelenthet. Csak a szomszédos országok forradalmi munkásságának együttműködésével, ezen országok imperialistáival szemben való harccal törhetjük össze Trianont és téphetjük ronggyá a francia-angol imperialisták által diktált trianoni papírcafatot. Ahogy mi, magyarországi kommunisták büszkén valljuk magunkat a 48-as forradalom öröksége végrehajtójának az igazi jobbágy-felszabadítás terén, éppoly büszkén valljuk azt is, hogy a 48-ban hangoztatott idegen járom alól való felszabadítást csak a Kommunista Párt vezetésével, a III. Internacionále által adott irányelvek szerint lehet megvalósítani Magyarországon.

A harmadik nagy per, amely Magyarország dolgozó népe részéről majd ötszáz esztendeje indult meg, s amelyben az uralkodó osztályok mindig vagy a dolgozók ellen tanúskodtak, vagy a per folytatása közben őket hátbatámadták, a *Habsburgok elleni per*. Annyi szenny, annyi vér, annyi nyomorúság fűződik ennek az idegen uralkodócsaládnak nevéhez Magyarországon, hogy én itt feleslegesnek tartom ezt az uralmat bővebben jellemezni. A legnagyobb szégyennek és szerencsétlenségnek tartom, hogy még az 1921. évi detronizációs törvény ellenére is a grófok és azok házi zsidai, a nagybankosok és a szociáldemokrata párt is a

Habsburgok szekerét merészelik tologatni Magyarországon és börtönbe csuknak itt mindenkit, aki akárcsak a polgári köztársaság, nemhogy a Tanácsköztársaság jelszavát hangoztatni meri.

A negyedik nagy per a győztes ellenforradalom óta folyik a dolgozó nép részéről a jelenlegi rendszer ellen. Bethlen miniszterelnök azt mondta legutóbbi beszédében, hogy ez a *forradalom és ellenforradalom szellemének küzdelme*. Nem akarok radikálisabb lenni ebben a tekintetben, mint Magyarország miniszterelnöke. Elfogadom terminológiáját. Magyarország dolgozó népe forradalmi szellemű. Magyarország uralkodó osztálya ellenforradalmi szellemmel telített. A mai rendszer a nagybirtokosok és nagytőkések egyesített érdekeit szolgálja. Ez ellen a rendszer ellen küzd a kommunista párt vezetésével Magyarország forradalmi érzésű népe. Ez az a nagy per, amelynek megnyerésére minden kommunista az életét is felteszi. Miért? A győztes ellenforradalom kiadós földreformot ígért. Elárulta azt. A győztes ellenforradalom Trianont csinált és szanálást csinált. A szanálással nemcsak Magyarország szuverenitását adta el, hanem Magyarország dolgozó népét soha nem látott nyomorba süllyesztette. A szanálással olyan terheket, olyan elviselhetetlen terheket rakott a dolgozó népre, amilyenek alatt Magyarország dolgozó népe soha sem roskadozott.

A közszabadságokat soha olyan önkényesen lábbal nem tiporták, mint a mostani Magyarországon. A nyomorúság soha nem volt olyan nagy, mint jelenleg. Ulászló idejében olyan szegény volt a dolgozó, hogy a szekeret maga húzta. A történelem megörökítette az Ulászló szekerét. Ma Budapesten mezítláb járnak az emberek. Ez még soha nem volt. Az államháztartás rendbehozatalával dicsekvő rendszer dicsekedhetik, ahogy akar, örülnék, ha hamis jók lennék, de meg fogja látni a Tekintetes Királyi Törvényszék, hogy a történelem meg fogja örökíteni a Bethlen-cipő fogalmát is.

A forradalmi szellem napról-napra erősödik Magyarországon. Valóságos forradalmi népmozgalom van keletkezőben. Ennek a népmozgalomnak a vezetése a Kommunista Pártra vár. Ez a Kommunista Párt történelmi hivatása. Amikor már Rákosi Jenő is azt mondja, március 21-i vezércikkében, hogy „olyan ez a mai állapot, mint a medréből kilépett folyó, özönvíz a neve”, akkor ne gondolja senki, hogy üldözéssel el lehet nyomni azt a pártot, amely a most gazdátlanul heverő perbe vádlóként és bíróként egyaránt bátran kapcsolódik be, amelyik történelmi hivatásának tartja, hogy ez a per olyan vezetésre találjon, amelyik azt végre győzelemre fogja vinni.

Az ötödik per, amely nagyságában csak látszólag különbözik az előbbi négy nagy pertől, az amelyet Magyarország dolgozó népe az utóbbi időben folytat *a szociáldemokrata párt ellen*. Ez a párt az egyetlen legális munkáspárt Magyarországon. Mióta e párt a proletárdiktatúrát elárulta, hol nyíltan, hol titokban odaállt az ellenforradalmi uralkodó osztályok mellé és a szó legszorosabb értelmében küzdött a proletariátus ellen. Az ellenforradalom első idejében minisztereivel akasztatott. Az internálást nem kifogásolta, gyorsított eljárást ámennel szentesítette. Bethlen miniszterelnökkel kötött paktumában erkölcsi bizonyítványt állított ki az ellenforradalom részére, a földmunkások és vasutasok egyesülési szabadságát áruba bocsátotta és eladta. A szanálás elleni küzdelemnél paktumot kötött. A nyomdászoknak a Népszava érdekében indított akcióját rútul hátbatámadta. Legitimistákkal és országoshírű panamistákkal szövetekezett a „demokratikus blokk”-ban. A munkásság minden megmozdulását leszerelte és leszereli ma is. Lehetetlen felsorolni annyi bűnt, amennyit napról-napra elkövet. Annyi azonban bizonyos, hogy a munkásság elkeseredése és utálata e párttal szemben nőttön-nő és a szociáldemokrata párt minden denunciálása, minden terrorja és népbolondító látszatharca ellenére ez a per úgy fog végződni, hogy a szociáldemokrata párt a porondon marad.

A hatodik per, amit az urak egyáltalában nem látnak, a magyar dolgozó nép föld alatt vívott hatalmas küzdelme Magyarország „független” bírái, csendőrei és rendőrei, gyorsított tanácsai, statáriális bírósága, Orgoványa, Siófoka, akasztófái és gyilkos golyói ellen, de a szociáldemokrata párt ellen is, egy igazán forradalmi és a munkásságot felszabadítani hivatott párt: a *Kommunista Párt legalitásáért*. Nincs ma már ország Európában, ahol ezért a legalitásért folyó küzdelmet kisebb vagy nagyobb mértékben a dolgozó nép meg ne nyerte volna. Ne méltóztassék azt gondolni, hogy Magyarország külön glóbusz. Hogy Magyarországon ezt a küzdelmet el lehet fojtani. Nem és ezerszer nem. Az üldözés ellenére egyre erősödik a forradalmi szellem. Az a dolgozó nép, amelynek oly hősi forradalmi múltja van, amely az ellenforradalom szenvedésein oly törhetetlenül ment át, amely a demokrácia alfájáért: az általános választójogért ennyit áldozott hiába - amelyet a szociáldemokrata párt oly rútul elárult, mint ezt a dolgozó népet - az tisztában van azzal, hogy a kommunista pártnak hivatása van Magyarországon. És ha tisztában van azzal, akkor hiába nevezik a kommunistákat rablóknak, felforgatóknak az uralkodó osztályok, az egyszer megkezdett élet-halálküzdelmet azért, hogy a kommunisták nyíltan is megmondhassák azt Magyarországon, amit más országokban is megmondhatnak, - többé abbahagyni nem fogja.

Elnök: Elég ebből, Rákosi! Térjen át védelmére.

Rákosi: Az ügyész úr szigorú megbüntetésünket követeli, mert szerinte a kommunisták Magyarország boldogulását veszélyeztetik. Magyarországon néhány ezer reakciós nagybirtokos és nagytőkés gyakorol önkényuralmat és zsákmányol ki nyolcmillió lelket számláló lakosságot. Az ellenforradalom koldussá tette az országot. Ha ezzel szemben az ügyésztől annyira szidalmazott Szovjetuniót nézzük meg, meg kell állapítanunk, hogy ott egyre javulnak az életviszonyok...

*

Az elnök már régen feszengett helyén, Rákosi utolsó szavai egészen kihozták sodrából, Hirtelen felállt és megvonta a szót Rákositól. Rákosi megpróbált még beszélni, de az elnök nem engedte szóhoz jutni. Rákosi erre kezével megvetőleg legyintve sarkonfordult és helyére ment.

Vádló távozott a bírói emelvény elől. Rákosi a nyomorba és pusztulásba taszított magyar nép nevében hirdetett harcot Horthy és a magyar reakció ellen az ország szabadságáért, Magyarország boldogulásáért.

(„Új Március”, 1926 július-augusztus. 435-442. old.,
„Pravda”, 1926 augusztus 3, „Izvestija”, 1926 augusztus 3,
Vas Zoltán: „16 év fegyházban”, 152-155. old.)

A MAGYAR FORRADALMÁROK PERE²

„Pravda” 1926.

- Jún. 20.* A Rákosi-per tárgyalása július 12-re van kitűzve.
Jún. 24. Rákosi új pere.
Júl. 4. Rákosi pere megkezdődik.
Júl. 8. A magyar porkolábok áldozatainak éhségstrájkja.
Júl. 9. 58 magyar proletár kínzása ellen.
Júl. 11. Holnap kezdődik Rákosi elvtárs perének tárgyalása.
A szociáldemokraták és az ügyészség egységfrontja.
Júl. 12. A Rákosi elvtárssal való leszámolás ellen.
Júl. 13. A Rákosi per.
Júl. 14. A Rákosi-tárgyalás.
Szocialista lakájok az ügyész szolgálatában.
Júl. 15. Rákosi elvtárs ítéletéhez. (Karikatúra.)
A magyar forradalmárok férfias viselkedése a bíróság előtt.
Rákosi elvtárs leleplezi a szociáldemokraták árulását.
Júl. 16. A Rákosi-tárgyalás harmadik napja.
Vas elvtárs férfias beszéde.
Tiltakozó gyűlések Berlinben.
Júl. 17. Az 58 magyarországi proletár peréhez. (Karikatúra.)
Júl. 18. A Rákosi-per.
A vádlottak bátran, állhatatosan viselkednek.
Júl. 20. A magyar forradalmárok védelmében.
Kegyetlenül bánnak a vádlottakkal.
Júl. 22. A magyar forradalmárok pere.
A Szocialista Munkáspárt vezetőinek kihallgatása.
Júl. 23. A magyar forradalmárok megrajzolják a szociáldemokraták gyalázatos provokációjának képét.
A Rákosi-per első tanulságai.
A vád összeomlása.
Júl. 24. Tömegtiltakozás a magyar forradalmárok ellen tervezett ítélet ellen.
Júl. 25. A szociálfasiszta besúgó Horovitz vallomása a Rákosi-perben.
Az ügyész támadása a Szovjetunió ellen.
Júl. 27. A Rákosi-per.
Bizonyíték helyett hazug besúgói jelentés.
Júl. 28. A Rákosi ügy.
„A bűncselekmény alapja” - osztályharc.
Júl. 29. Az ügyész felszólalása a Rákosi-perben.
Az „osztályharc” kifejezés dühbe hozza az ügyészt.
Júl. 30. A védő beszéde a Rákosi-perben.
A védő tiltakozik az ügyész szovjetellenes támadásai ellen.
Júl. 31. A védők fellépése a Rákosi-perben.
A védők a vádlottak felmentését követelik.

---

² A „Pravda” és az „Izvesztija” cikkei a törvényszéki tárgyalás (1926. jún.-aug.) időszakában. - *A szerk.*

- Aug. 1.* A magyar forradalmárok pere.
Elhangzottak a védőbeszéddek.
- Aug. 3.* A vádlottak vádolnak.
Rákosi elvtárs leleplezi az uralkodó osztályt.
A vádlottak beszédeikben férfiasan és nyíltan kijelentették, hogy
mindenkor készek a munkásosztályért küzdeni.
- Aug. 4.* A magyar forradalmárok pere.
Vas elvtárs az utolsó szó jogán kijelenti: „A népharag hulláma elsöpri a
reakciót.”
- Aug. 5.* A Rákosi-per.
- Aug. 6.* Harc a legális kommunista pártért Magyarországon.
- Aug. 13.* A rendőrség újabb Rákosi-pert készít elő.

„*Izvestija*” 1926.

- Jún. 17.* Rákosi elvtárs új pere.
- Júl. 4.* Szabadítsuk ki Rákosit a börtönből!
- Júl. 7.* Rákosi elvtárs tárgyalása előtt.
- Júl. 11.* A magyar reakció hű szolgálai.
- Júl. 12.* A Rákosi-per.
- Júl. 14.* A magyar forradalmárok bírósági tárgyalása.
Magyarországon újabb büntény készül.
El a kezekkel a forradalom harcosaitól!
- Júl. 15.* Magyar forradalmárok az osztálybíróság előtt.
- Júl. 16.* A magyar forradalmárok tárgyalása.
Az elnök védi a II. Internacionálét.
A vádlottak leleplezik a politikai bebörtönzöttek rendszeres kínzását.
- Júl. 17.* A kommunista meggyőződést lehet-e bünténynek minősíteni?
- Júl. 18.* A Rákosi-per
- Júl. 20.* A Rákosi tárgyalás
A legreakciósabb, legsovinisztább összetételű bíróság.
- Júl. 21.* A magyar forradalmárok tárgyalása.
- Júl. 22.* A sötét középkor uralma Magyarországon.
A „Népszava” szánalmas kísérletei a munkásság becsapására.
- Júl. 23.* A Rákosi-tárgyalás hetedik napja.
A vád koronatanújának tanúskodása teljes kudarccal végződött.
- Júl. 25.* Rákosi tárgyalása.
Mindennap erősödik a megtorlás a vádlottak ellen.
- Júl. 27.* Rákosi elvtárs tárgyalásán.
A bíróság tudatosan hazug besúgóí jelentéseket használ.
- Júl. 28.* Rákosi tárgyalásán.
A bíróság meghamisítja az iratokat.
- Júl. 29.* Rákosi tárgyalásán.
A fegyveres felkelés vádja nem igazolódott be.
- Júl. 30.* Rákosi tárgyalása.
Az ügyész rágalalmazó támadásai a Szovjetunió ellen.
„A Szovjetunió elismerésének követelése - már egymagában büntett.”
Rákosi tárgyalásán.
A vádbeszéddek alaptalansága.

- Júl. 31.* A magyar forradalmárok pere.
Újabb tiltakozások a bíraskodás ellen.
- Aug. 1.* Rákosi elvtárs tárgyalása.
Az ügyész vádbeszéde minden jogi bizonyítékot nélkülöz.
- Aug. 3.* Kinek a példáját kövessük, ha nem a Szovjetunióét?
- Aug. 4.* Magyar forradalmárok az osztálybíróság előtt.
Vas elvtárs az utolsó szó jogán kijelentette: „Mint a Komintern harcosa, legfontosabb feladatnak tartom a magyar kommunista párt újjáépítését.”
A Szovjetunió és Magyarország.
- Aug. 5.* A magyar forradalmárok tárgyalása.
- Aug. 6.* Sokévi fegyházbüntetés a magyar forradalmárok ítéletében.
A Rákosi-per ítéletéhez.
- Aug. 8.* A magyar forradalmárok perében hozott ítélet után.
Az ítélet - a civilizáció arculcsapása.

»Kovács elvtárs« - az illegális Rákosi 1925-ben

Rákosit a tárgyalásra kísérik

A Magyarországi Vörös Segély illegális röplapjaiból

B. XIV. 3771 / 220 szám.

1925

ségi tagja lett. Hadifogságból való szabadulása után, 1918 évben egyik megalapítója volt a magyarországi kommunista pártnak. A proletárdiktatura alatt kereskedelmi népbiztos helyettes, majd népbiztos és a vöröshadsereg parancsnoka volt. A kommun bukása után a kommunista internacionále végrehajtó bizottságának titkára lett. Ez állásáról akkor mondott le, mikor Bécsben 1925 évi augusztus 16-18 és 20 napja között a Kommunista Magyarországi Pártja megalakult.

Magyarországra 1924 évi december havában Braun Vilmos névre névre szóló hamis utlevéllel jött a kommunista internacionále megbízásából, azzal a céllal, hogy a legális kommunista pártot megalakítsa, vagy ha a hatóság a legális párt megalakítását nem engedélyezné, az illegális kommunista mozgalmat megszervezze. Utazásának költségeit a párt fizette.

Az egyes országok kommunista pártjai és a III. internacionále között szervezeti összeköttetés van. Az egyes szekcióknak külön pénztárak va, melyből fizetik az adókat a közös költségek viselésére a III. internacionále központjának.

A III. internacionále szabályait az első és harmadik kongresszus téziseit ismeri, és mint meggyőződéses, hű kommunista ezeket magára nézve kötelezőknek ismeri el. A kommunista szervezet harcosi szervezet. A legális szervezetnél a viszonyokhoz mérten illegális szervezkedéssel is kell operálni. A III. internacionále végrehajtó bizottsága az egyes szekcióknak utasításokat adhat. A kommunista internacionále első kongresszusának tézisei szerint a cél az állam erejének fegyveres erővel való megdöntése és a proletárdiktatura felállítása. A forradalom - szerinte - elkerülhetetlen szükségzerűség, ha arra a lelkekben és a viszonyokban a kellő talaj

IV. A PER JELENTŐSÉGE ÉS TANULSÁGAI (1926 augusztus-szeptember)

Karl Kreibich: **KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK HARCA ÉS GYŐZELME**

A Rákosi-perben befejeződött a „bizonyítási eljárás”. Ezzel megkoronázták azt a pert, amelynek egyetlen célja volt, hogy a külföld előtt is bemutatható, félig-meddig civilizált keretek mögött elrejtse az égbekiáltó igazságtalanságot. Ezt kellett megállapítanunk, habár az ítéletet csak néhány nap múlva fogják kihirdetni. Látni azt, hogy a vádlottak ellen büntetendő cselekmény címén semminél is kevesebbet tudtak felhozni, látva, hogy az államügyész vádbeszéde teljesen összeomlott, megállapíthatjuk, hogy a legkisebb várható büntetés is - már az is, amit a vádlottak letartóztatásuk folyamán egy év óta elszenvedtek - a legaljasabb törvényszegés. Hasonló esetben bármelyik valamennyire is civilizált ország államügyésze szégyenkezve oldana kerekét vádjával együtt. Egyetlen bizonyítékul a névtelen rendőrségi kémjelentések maradtak meg, a többit mind elsöpörte a törvényszéki tárgyalás. Az összes terhelő tanúk visszavonták vallomásukat. A négy rendőrségi tisztviselő kihallgatása után egyetlen ember sem volt a teremben, aki ne lett volna mélységesen meggyőződve arról, hogy a négy piszkos horthybérenc a legotrombább hamis esküt tette itt le. Még egy olyan polgári újság is, mint a „Pester Lloyd” kénytelen volt ma bevallani, hogy az egyetlen megfogható bizonyíték az egész eljárásban az, hogy a vádlottak a Kommunista Internacionáléhoz tartozónak vallották magukat.

Mindezek ellenére semmi remény sincs enyhe ítéletre. Legkevesbé kommunista elvtársaink számára. Mert ezeknél a vádlottaknál a Horthy-féle akasztófa-igazságszolgáltatás előtt nem büntetendő cselekményről, hanem a kommunista gondolkodásmód megbüntetéséről van szó, amelyet elvtársaink rettenthetetlenül és büszkén vállaltak.

De bármilyen fájdalmas és felháborító is az a gondolat, hogy bátor magyar elvtársainknak esetleg még évekig kell senyvedni Horthy tömlőceiben, - bármilyen ítéletet hoznak - még ha ez a magyar vérbíróság legaljasabb kilengése lenne is - ez a per nemcsak hogy örökké dicsőséges lap marad a Kommunista Magyarországi Pártja történetében, hanem *jelenti a Kommunista Magyarországi Pártja első nagy sikerét a Tanácsköztársaság összeomlása után és a további győzelmek kiinduló pontját is.*

A magyar elvtársak leírhatatlan nehézségek és szenvedések után vették fel a harcot az uralkodó hatalommal. Még pedig a magyar proletariátus sorai között. Rövid időn belül sikerült nekik elképzelhetetlenül fáradtságos illegális munkával maguk köré csoportosítani a legjobb, haláltmegvető proletár osztályharcosok öntudatos csapatát. - Sikerük olyan átütő volt, az illegális kommunista agitáció hatása a tömegekben olyan erős, hogy a szociáldemokrata munkások is lázadozni kezdtek pártjuk és szakszervezeteik korrupt, politikailag és erkölcsileg lezüllött vezetősége ellen. A szociáldemokrata vezetők megijedtek és saját elvtársaikat mint kommunistákat beárulták a rendőrségnél, a munkásság felé pedig ugyanazokat mint „ébredő”-ket, mint magyar fasisztákat próbálták beállítani. Ehhez járult még egy provokátor sikerült

cselfogása is és a magyar elvtársaknak a Kommunisták Magyarországi Pártja szervezéséért és legalitásáért folytatott munkája és harca hirtelen félbeszakadt.

Fájdalmas csapás volt ez, de a forradalom iskoláját kijárt magyar elvtársaink helyesen ítélték meg a helyzetet: „az ellenfél erősebb mint mi, kezében van a hatalom, amellyel bennünket a neki legalkalmasabb csatátérre szoríthat, felhasználja ellenünk a börtönt és a tárgyalótermet is, tehát itt kell felvennünk a harcot.” - És a börtönt, amelyet sírjuknak, a tárgyalótermet, amelyet vesztőhelyüknek szántak, elkeseredett párviadal színhelyévé változtatták, ahol - annak dacára, hogy védtelenül ki voltak szolgáltatva ellenfelüknek, aki kezében tartotta a hatalom minden eszközét - olyan bátran, ügyesen és szívósan harcoltak, hogy ma kétségtelenül ők a győztesek és az ítélet csak növelni fogja a magyar uralkodó rezsim és kegyencei szegényét.

A rendőrségi inkvizíció minden kínzószerszámaival, a börtön és a rögtönítélőbíróság - hála a magyar kommunista forradalmárok szívós ellenállásának, éhségstrájkjainak, hála a Kommunista Internacionále által az egész világon felrázott munkástömegeknek - legyőzötten, megszégyenítve került alulra. A „rendes bíróság” komédiája, amellyel a magyar kormány a külföld szemébe akart port hinteni, de végül mégis a saját húsába vágott, - elvtársaink bátor és okos fellépése által olyan törvényszékké változott, ahol ők voltak a szenvedélyes vádlók, az uralkodó rendszer a vádlott - ma pedig már az elítélt. Az egész bírósági apparátus jelentéktelen díszletté süllyedt. A vádlottak „felelősség”-éből nőttek ki azok az első nyilvános kommunista agitációs beszédek, amelyek Magyarországon a diktatúra összeomlása óta elhangzottak. A rendőrség bebörtönözte elvtársainkat azért, hogy lehetetlenné tegye kommunista agitációs munkájukat, azért, hogy megakadályozza őket abban, hogy kis körökben, titkos összejöveteleken néhány munkásnak a kommunizmusról beszélhessenek. Akciójuk eredménye az lett, hogy elvtársaink az egész ország széles nyilvánossága előtt, *milliókhoz* beszéltek és leleplezték a külföld előtt is Horthy Magyarországnak rendőri és igazságszolgáltatási rendszerét.

De mindenekelőtt megmutatta ez a per, hogy Magyarországon van kommunista mozgalom, hogy él a Kommunisták Magyarországi Pártja, él és úgy harcol, hogy a Kommunista Internacionále méltán büszke lehet erre a szekciójára. Ezt ma éppen azoknak a szenvedéseknek és megaláztatásoknak láttára kell hangosan és elégtétellel megállapítani, amelyeket a magyar párt a kommün bukása után szenvedett el, - mindenekelőtt pedig azok felé, akik ezeket a fájdalmakat és megaláztatásokat elviselték és átérezték. Az emigráció nem alkalmas talaj arra, hogy egy párt jól fejlődhessek. A magyar párt éveken át főleg emigrációban élt, tehát az emigráció minden hibája és gyengesége kísérte. Ez felbátorította a nyílt ellenségeket és azokat is, akik saját soraiban rejtőztek - gondoljunk csak 1922-re - arra, hogy saját szemetesládájukat a magyar párt felett ürítsék ki. Még néhány jó elvtárs is rászokott arra, hogy a magyar pártról néha igen lekicsinylően nyilatkozzék. Ma a Kommunisták Magyarországi Pártja ismét a Komintern első soraiban áll, nem tagjai és szavazói számának alapján, hanem leninista képzettségével és rendületlenségével. Itt nem csak Rákosi és Vas elvtársakról kell beszélnünk, akik ebben a helyzetben bátorságukkal és képzettségükkel megfelelő vezetőknek bizonyultak. - A tárgyalóteremben nyilvánvalóvá vált, hogy a legjobb, legbátrabb és biztos erkölcsi alapon álló proletárok, a magyar forradalmi proletariátus színe-java a Kommunisták Magyarországi Pártja soraiban menetel. Mindannyian hősként viselkedtek, harcoltak mint az oroszok és a proletárvádlottak is bebizonyították, hogy nemcsak a személyes bátorság, hanem a szellemi kiképzés jó iskoláját is kijárták; egyenes, forradalmi proletárlogikájukkal fölényben voltak a bírói eljárás egész szervezetével szemben. A per egész jegyzőkönyvét már amiatt is ki kellene nyomtatni, hogy legyen a Kominternnek egy olyan *tankönyve*, amely megtanít arra, hogyan kell a kommunistáknak a bíróság előtt viselkedni. Vannak tapasztalatok, amelyek ezt szükségessé teszik és azok a magyar elvtársak, akik most a budapesti törvényszék előtt állnak, méltán lehetnek tanítómesterei a Komintern összes szekciójába tartozó elvtársaknak.

Meg kell itt azonnal állapítanunk, hogy a Vági-párthoz tartozó vádlottak is, azok is, akik nyomatékosan kijelentették, hogy nem tartoznak a Kommunista Internacionále követői közé és nem kommunista nézeteket vallottak, a bíróság előtt egytől-egyig bátran és illően léptek fel, versenyezve ebben elvtársainkkal. Kiténik ebből, hogy még a nézeteiben teljesen szociáldemokrata munkásság legjobb elemei is éles ellentétben állnak a Szociáldemokrata Párt vezetőségével és annak politikájával. Az, hogy még nem haladtak tovább tanulmányaikban, arra vezethető vissza, hogy Magyarország a diktatúra bukása óta éveken keresztül el volt zárva a külvilágtól és hozzáférhetetlen volt mind a kommunista, mind a baloldali szociáldemokrata felvilágosító munka számára. A szociáldemokrata munkásságnak ez a hangulata kényszerítette a szociáldemokrata vezetőket a Vági-pártbeliekkel és a mi elvtársainkkal szembeni magatartásuk megváltoztatására, és arra is, hogy a bíróság előtt olyan kedvezően valljanak, amennyire azt egy szociáldemokrata érzelmű vezető beállítottsága ilyen helyzetben megengedi. Ez azonban nem változtat semmit sem azon a tényen, hogy ez a per törvényszékké változott a Magyarországi Szociáldemokrata Párt számára is.

Amennyire a rendőrségi felügyelet ezt megengedte - még az újságárusító bódéhoz is követtek bennünket a detektívek és megkérdezték, milyen újságot vásároltunk - sikerült kapcsolatot teremteni elvtársainkkal és értesültünk arról, milyen mély benyomást tett a per a munkásságra. Ezekben a napokban e körül forgott a magyar munkásosztály egész politikai érdeklődése. A diktatúra bukása óta ez volt a kommunisták első nyilvános fellépése Magyarországon. Jelenlétünk nem tévesztette el hatását, dacára annak, hogy a „Népszava” - eltérően az egész sajtótól - elhallgatta nevünket és azzal intézett el bennünket, hogy: „Csehszlovákiából az ottani kommunista párt képviselőjében két egészen fiatal ember van jelen.” Magyarország munkássága látja, hogy a Kommunista Internacionále mindent elkövet, hogy a törvényszék előtt álló forradalmi osztályharcosoknak és velük együtt Magyarország egész megkínzott proletariátusának megmutassa a kommunista világproletariátus szolidaritását. Többet jelentett ez egy üdvözlétnél, mert ez a testvéri együttérzés világának - amelytől a magyar proletariátus hét esztendő óta légmentesen elzárva élt - mély hatást keltő tüntetése volt. A rokonszenv sok rejtett, titkos jeléből magunk is felismerhettük, milyen helyesen értékelték ki azt, hogy megjelentünk a per tárgyalásán.

Mindezek által arról is meggyőződhattunk, hogy Magyarország kommunistái tovább küzdenek a tárgyalótermen kívül is, hogy *a bebörtönzöttek helyére új harcosok álltak*, és hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja soraiban vannak a legjobb proletárelemek, akiket ez a per megacéloz és további küzdelemre bátorít.

Bármilyen mélyen érint is bennünket a per áldozatainak egyéni szenvedése, szenvedésükért bősz elégítelt nyújt az a tény, hogy a Rákosi-per a Kommunisták Magyarországi Pártjának hősi dala a küzdelemről és a győzelemről, és az, hogy ez a per a Párt ügyét hatalmas lépésekkel viszi előre.

(„Inprekor”, 1926 július 30.)

ÉLJEN A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA!

Ezekkel a szavakkal fejezte be Hámán Kató elvtársnő Horthy vérbírósága előtt megrendítő beszédét.

Mikor Rákosi elvtársunknak tudtára adták, hogy nyolc és fél évi fegyházra ítélték a hóhérok, mi sem történt volna, így kiáltott fel:

„Éljen a legális magyarországi kommunista párt!”

Vas elvtárs így fogadta a rámért nyolc esztendő:

„Éljen a III. Internacionále!”

A magyarországi nagy kommunista perben, a Rákosi elvtársunk és 29 társa ellen indított perben, a Kommunista Párt, a Kommunista Internacionále és a magyarországi proletárdiktatúra melletti záró-tüntetés nem meglepetésszerű végső akkord volt csak. Az ellenforradalom hóhérai rendezte tárgyaláson harminc kommunista hatalmas tüntetést rendezett a kommunista eszmék, a Szovjetunió és a proletárdiktatúra mellett, úgy, hogy az ítélethirdetés utáni tüntetés csak méltó betetőzése volt annak a hősiess pártmunkának, melyet három héten át elvtársaink a várható legsúlyosabb következményekre való tekintet nélkül abban a teremben végeztek, amelyből esztendőkön át tucatszámra hirdettek halálos ítéletet a kommunisták ellen.

A magyarországi proletárdiktatúra dicső emléke három hétig ott ragyogott a magyar úriszék „igazságot szolgáltató” ódon termében és vádlott elvtársaink izzó szaván át Szovjetmagyarország perzselő lángja csapott a proletárviskókba, parasztkunyhókba és az úri kastélyokba egyaránt. Ott az örömtől, itt a félelemtől remegtek meg a falak! Az ítélethirdetés napján a kormány, a „várható zavargásokat megelőzendő”, túszoikat szedett a vádlottak hozzátartozóiból és mozgósította az egész budapesti karhatalmat.

Mint a ragadozó, úgy csapott le Horthy elnöke, valahányszor elvtársaink a magyarországi proletariátus diktatúráját dicsőítették. Húszszor fojtotta elvtársainkba a szót és ami a Horthy-igazságszolgáltatás történetében is páratlan, tizennégy napi sötétzárkát, fekhelyelvonással és böjttel szigorítva, szabott ki rendbüntetésül elvtársainkra azért, mert ezek nem tagadták meg a magyar proletariátus dicső forradalmas múltját. A per fajvédő ügyésze szinte hörgött, amikor tájékozva ordította Rákosi elvtárs érvelésével szemben, - amely azt bizonyította, hogy több mint ötven országban legálisan működik a kommunista párt - hogy a világ egy táján sem tudják, mi a bolsevizmus, csak Magyarországon, ahol a proletárdiktatúra ebből már szemléltető oktatást adott. Háromnegyedrészt marcona detektívharciák képviselték a tárgyalás nyilvánosságát; a lapok bizalmas értesítést kaptak, hogy a vádlottakat ellenszenves színben tüntessék fel, vagy a kommunista perről hallgassanak; soha nem látott kordonnal vették körül a tárgyalótermet, hogy a mai rend szilárdságát ország-világ előtt bizonyítsák.

Szinte kiordított az egész tárgyalás hatósági megrendezéséből, hogy a győztes magyar ellenforradalom egyetlen igaz összetartó kapcsa az új, győzelmes proletárdiktatúrától való félelem.

És harminc bátor kommunista ebben a környezetben mutatta meg, hogy mi a bolsevizmus. Rendezés, megfélemlítés csődöt mondott. A forradalomtól való félelem összetartotta burzsoáziának ebből a ketrecéből elvtársaink példátmutató bátorsággal kiáltották oda:

- Van okotok a félelemre! *Él a magyarországi proletárdiktatúra dicső emléke!* Él a Kommunista Magyarországi Pártja! *Éljen az új, győzelmes magyarországi proletárdiktatúra!*

Több volt ez, mint hősiess önfeláldozás. Elvtársaink megnyilatkozása a per első napjától az ítélethirdetésig, példászerű együttes bolsevik pártmunka volt. Egyetlen gondolatba, egyetlen akaratba, egyetlen cselekvésbe forrtak Össze e tárgyaláson a Kommunista Magyarországi Pártjáért, a jövőre győzedelmes magyar proletárdiktatúráért!

Nagyszerű bolsevik organizáció mutatta meg, a szinte légmentesen elzárt ellenforradalmi igazságszolgáltatás sötét termében, hogy hivatásos forradalmárok pártmunkája hogyan illeszthető be egy kommunista párt mindennapi forradalmi munkájába.

Mikor a személyi adatok felvételénél azt kérdezi Vas Zoltán elvtárstól az elnök, volt-e katona, Vas büszkén harsogja oda:

- *Vörös katona!*

Mikor Rákosi elvtársnak a legális pártokról való fejtegetését az elnök, csak hogy elvtársunkat megzavarja, hirtelen félbeszakítja és felháborodva kérdi:

- Legális pártot csinálnának, de ha itt volna a megfelelő pillanat, azonnal fegyveres felkelést szerveznének, mi?

Rákosi hangja egyszerre élessé válik és nagyobb hirtelenséggel, mint amilyen az elnök kérdése volt, csak ennyit felel:

- *Igen!*

Mikor egytől-egyig a gyilkos ellenforradalmi rendszer munkásmegnyomorító igájáról beszélnek és annak brutalitását igazolják, mikor mind más és más oldalról bizonyítják a tőkés termelési rend gaszágait és csődjét; mikor az elnök védelmébe vette a Magyarországi Szociáldemokrata Pártot, valamennyien az érvek halmazával bizonyítják, hogy ez a párt hogyan vált a burzsoázia pártjává és miként lökte el magától a forradalomtól való félelmében a földművesszegénység szövetségét: akkor tudták, hogy az ellenforradalom mai nyomorúságában és szenvedésében minden szavuk utat talál a proletárság széles tömegeihez és tudták, hogy ezzel mérföldnyire viszik előre a Kommunisták Magyarországi Pártjának ügyét és ezzel egy új, győzelmes diktatúra alapjait rakják le.

Tudták valamennyien, hogy ha hóhéraik előtt nem a magok ügyét védik, de a nyomorgó, elnyomott magyar munkásság és földművesszegénység igazát képviselik, akkor a félelmet nem ismerő, magában mégis gyöngye néhány hang a kommunista párt hatalmas, hívó, szervező, toborzó szavává erősül...

És mert nemcsak szarvakkal hirdetik, de példát adó forradalmi fellépésükkel is bizonyítják, hogy csak a kommunisták pártja küzd komolyan a proletárság mindennapi követeléseiről és felszabadításáért is, azzá is lett szavuk, amit tudatosan akartak: a Kommunisták Magyarországi Pártjának sok-sok ezer proletárviskóba és parasztkunyhóba messzehallatszó szava, felszabadítást hirdető harsonája!

Nagy eredmény ez Magyarországon. Ma a legnagyobb! A győztes magyar ellenforradalom a diktatúrától való félelmében még a kommunista meggyőződést is halállal bünteti, bizonyos körülmények között. Sehol nincs olyan lehetetlen illegálitásba szorítva a kommunista párt, mint Magyarországon.

Ilyen körülmények közt minden mozgási lehetőség kiküzdése legelsőrangú érdeke a pártnak, a forradalmi proletárságnak. Harminc elvtársunk mutatta most meg, hogy szuronyos börtönőrök, Horthy-bírák és ügyészek közt, sötét zárkák mögül, ellenséges környezetben is hogyan lehet a bolseviknak mozgási szabadságot szereznie, ha csak a párt ügyét tartja szem előtt. Ennek a példaadó, szinte példátlan együttes fellépésnek hatása a magyar munkástömegekre nem maradhat el.

Rákosi és társai tudták, hogy nagy ára van ennek a tömegeket megmozgató mozgási szabadságnak. Tudták, hogy rabbilincsek egy-egy napra, egy-egy órára való széttörése miatt, büntetésül a Horthy-pribékek hosszú évekre raknak rájuk bilincseket. És mégis széttörték. Vállalták a mérhetetlen többletterhet, hogy hozzájáruljanak a párt béklyóinak könnyítéséhez.

A Kommunisták Magyarországi Pártjának jövőnk munkájában és fejlődésében elvtársaink e mozgási szabadságért való példátadó küzdelmének kitörölhetetlen nyomai maradnak és e tekintetben ez a per felbecsülhetetlen érték a kommunista párt nagyobb mozgási szabadságáért és legális tömegpárttá válásáért folyó küzdelemben.

A Horthy-szociáldemokraták egyetlen árulása sem maradt a tárgyaláson felderítetlenül. Ahogyan a diktatúrát elárulták, ahogyan a Friedrich-Huszár akasztófakormányban trónoltak, ahogyan a választójog megszüktetéséhez hozzájárultak, ahogyan denunciáltak, internáltak, ahogyan a munkanélküliek ügyét elárulták, apró részletekig felderítést nyert e perben. De elvtársaink semmire sem vetettek nagyobb súlyt, mint arra az árulásra, melyet a szociáldemokrata párt akkor követett el, mikor gyalázatos paktumában a földmunkások szervezkedési szabadságát huszonnégy mandátumért eladta.

Ezzel a tudatos magatartásukkal de azzal is, ahogyan forradalmi önkritikával a magyarországi diktatúra hibás földpolitikája fölött pálcát törtek, és ahogyan szinte mindegyikük az orosz munkások és parasztok államát, az orosz muzsik felszabadítását hirdette, egyúttal erős alapját rakták le a magyarországi munkások és parasztok forradalmi szövetségének.

Így végzett harminc bolsevik a börtönéből a gyilkos Horthy-rendszer elleni élet-halálharcában, a magyarországi szociáldemokrácia elleni küzdelmünkben, a munkásság és a parasztság forradalmi szövetségének megerősítésében, a Kommunisták Magyarországi Pártjának tömegbefolyáshoz juttatásában felbecsülhetetlen *pártmunkát*.

Ezzel a munkával nemcsak a Kommunisták Magyarországi Pártjának, nemcsak a nemzetközi forradalmi munkásmozgalomnak történetébe vették be nevüket, de fegyvert is adtak kezünkbe. Amijük volt, mind odaadták a pártnak. Megmutatták, hogy olyan proletariátusnak, amelyik egyszer már lerázta a burzsoázia rabláncait, élcsapata a rabbilincsből is fegyvert kovácsol a küzdő proletárság részére, mikor önfeláldozó, félelmet nem ismerő pártmunkájával ennek forradalmi pártját erősíti.

A mi kötelességünk, hogy az ő példamutatásuk szellemében mindenünket feláldozzuk a pártért és olyan hatalmassá tegyük a Kommunisták Magyarországi Pártját, hogy ezzel a fegyverrel nemcsak Rákosi és társai, de az egész magyar munkásság rabbilincseit is szétzúzhassuk és a győzedelmes, új magyarországi proletárdiktatúrát felépíthessük.

(„Új Március” 1926 július-augusztus. 405-409. old.)

A POLGÁRI SAJTÓ ÉS A PER

Ha a magyar sajtót figyelemmel vizsgáljuk, láthatjuk, milyen mélyreható változást idézett elő a kommunista mozgalom megerősödése a burzsoázia állásfoglalásában. Láthatjuk, mennyire új szakasz kezdetét jelenti ez a per a kommunista mozgalom fejlődésében. Már összfel, Rákosi elvtárs és társainak elfogatása alkalmával, megállapíthattuk a polgári sajtó alapján azt a fogvacogó rémületet, melyet a burzsoáziában a kommunista mozgalom megerősödése kiváltott.

Az első per kétségkívül ennek a pániknak hatása alatt folyt le és az a tény, hogy az azóta letelt félesztendő semmiképpen sem nyugtatta meg a burzsoáziát abban az irányban, mintha Rákosiék elfogatásával a kommunista mozgalom, hacsak egy időre is, el lenne intézve, erősen meglátszik a jelenlegi pert kísérő sajtókommentárokon. Az, hogy a polgári sajtó elferdítve hozza az összes tényeket, hogy - miután első tudósításaiban (minden célzatos hamisítás

ellenére) látható volt a vádlott elvtársak bátor, forradalmi magatartása - most azon van, hogy lehetőleg elhallgassa a per eseményeit, nem új dolog.

Nem új dolog az a tajtékozó düh sem, amivel a magyar sajtó a külföldi proletariátus éber érdeklődését, rokonszenvét a vádlottak mellett fogadta. Kreibich elvtárs és Kurt Rosenfeld német birodalmi gyűlési képviselő jelenléte a tárgyaláson, a moszkvai munkásság hatalmas tüntetése és tiltakozása, hogy csak néhány mozzanatot ragadjunk ki a sok közül, megmutatták a fehérterror bíróságának, hogy vádlott elvtársainak sorsa nem közömbös a világ munkássága előtt. Sőt Voigt, a „Manchester Guardian” tudósítójának jelenléte bizonyítja, hogy a kommunista mozgalom fejlődésének hatása Horthymagyarország belső állapotaira már a külföldi polgári közvéleményt is foglalkoztatja.

A Rákosi-per legnagyobb jelentőségű ténye azonban az, hogy a szociáldemokrata pártot és a polgári pártokat a kommunista párthoz, mint valóságos, aktuális hatalmi tényezőhöz való állásfoglalásra kényszerítette. Világos, hogy ezzel a kommunizmus ügye Magyarországon nem szűnt meg „rendőri ügy”, „bűnügy” lenni. Sőt legalista illúzió azt hinni, hogy az uralkodó osztályok le fognak mondani azokról a lehetőségekről, melyeket az ellenforradalmi államhatalmi apparátusa nyújt nekik. A bebörtönzés, a kitoloncolás, a kínvallatás továbbra is eszközei maradnak a forradalmi munkásság elleni küzdelemnek. Éppen a Rákosi-per mutatta meg, hogy milyen nagy szerepet játszik ma is a vádlottak rendőrségi megkínzása a kommunista párt ellen folytatott küzdelemben. És Voignak Schweinitzer főkapitánnyal való interjúja élesen megvilágítja azt a mindenre elszánt cinizmust, amellyel a fehérterror apparátusa ezt a módszert a jövőben is alkalmazni szándékozik!

Az új mozzanat abban áll, hogy már a polgári pártok is kezdik felismerni, hogy mindez nem elegendő. Persze: a „keresztény” sajtó még mindig a régi álláspontot tartja fenn. Például a „Nemzeti Újság” a tárgyalás második napja után, július 4-i számában ezeket írja:

„A klasszikus törvényalkotó hármasság egyébként az elsőt hiába keresné akárki is ebben a perben. Javítás! Megelőzés! Megtorlás! - ezek volnának a céljai a törvényeknek és a büntetésnek. Itt, ebből a háromból a javítás szempontjait bizonyára mellőzni lehet, mert ezeket az embereket megjavítani ma már lehetetlen. Ezekkel szemben csak arról lehet szó, hogy bűneik szigorú megtorlásával előzze meg a bíróság azt, hogy egy kis őrült és gonosz csoport a becsületes emberek társadalmát letiporja.”

És a „haladó” polgárság sajtójának egy része is ezt az álláspontot képviseli. Mint a struccmadár, a homokba dugja a fejét és továbbra is *néhány* „elvakult fanatikus”, „megfizetett agitátort”, vagy „megtévesztett munkást” szeretne ott látni, ahol az egész munkásmozgalom komoly balratolódásáról van szó. Így a „Pester Lloyd” június 16-i vezércikkét így fejezi be:

„A magyar munkások azonban, mint minden félig-meddig beavatott tudja, szervezve vannak és politikai képviseletük a parlamentben azoknak a szocialista képviselőknek a kezében van, akiket a kommunista vádlottak oly brutálisan megtámadtak. Nem a magyar munkások ülnek tehát a vádlottak padján, hanem ellenségeik: a kommunisták, akiknek nincs bátorságuk a nyilvánosság előtt azokat az elveket hirdetni, amelyeket a tárgyalóteremben a magukéinak vallanak... Akárhogy is van, Magyarország nem fog a kitűzött útról letérni. Nem törődve az intrikákkal, felforgató kísérletekkel és a rosszindulatú, veszélyes mesterkedésekkel, egyedül a törvény és a jog szabályai szerint fog cselekedni és az egészséges evolúció útján fog haladni, amely út mindinkább kivezet bennünket a forradalmi és ellenforradalmi idő fülledt levegőjéből.”

De a polgárság komolyabb publicistái kezdik már a kérdés politikai oldalát is tisztábban látni. Rákosi Jenő, aki már nem egy cikkében tanújelét adta annak, hogy van némi fogalma a

szanálási válság mélységéről, a „Pesti Hírlap” július 13-i számában vezércikket ír a perről, amelynek csattanója éppen annak bevallása, hogy a kommunista pártnak ügye napirenden van, elérése csak idő kérdése.

„Mátyásék dolga pedig nem izolált, magában álló jelenség. A művelt Európa minden országában vannak nekik szervezett elvtársaik, Kommunista Párt van Angliában, Franciaországban, Németországban, Olaszországban, Csehszországban és egyebütt. Itt-ott a párt a törvényhozás termeiben is szerepel. Oroszország pedig a maga 150 millió lakosával, maga az állam a kommunista, és összeköttetést tart fenn a minden országban elszórt és szervezkedett elvtársakkal. Azt gondolni, hogy ilyen körülmények között ezt a kérdést bírói ítéletekkel meg lehet oldani, végzetes illúziónak látszik. A Mátyásék dolgát igenis el lehet intézni a törvényszéken. A kommunizmus kérdését megoldani ezzel nem is lehet.”

Még konkrétabban jelenik meg ez a kérdés a szociáldemokrata és a „progresszív” polgári sajtóban. Itt a kommunista párt nyilvánvaló megerősödése mint egy felszólítás hat, hogy az összes rendpártok fogjanak össze és egyesüljenek a polgári társadalom védelmére. Természetes, hogy a „Népszava” adja meg a jelt. Régi demagógiájához híven ismét úgy állítja be a kommunista pártot, mintha annak támadási vonala nem a burzsoázia, hanem kizárólag a szociáldemokrácia ellen irányulna. És ő is „követeli” Rákosiék felmentését, a kommunista párt legalitását. Július 13-i „Összeesküvés a szociáldemokrácia ellen” című cikkében ezeket írja:

„Föl kell tehát menteni Rákosiékat, hogy szabadon rágalmazhassák a szociáldemokrata pártot. Nincs törvényes alap az elítélésükre és a kormány hallatlan ügyetlenséget követ el, ha ismét beigazolja a külföld előtt, hogy ártatlan agitációért itt börtönbüntetést szabnak ki. Rákosiékat semmiféle olyan cselekménnyel nem tudták megvádolni, amely a főnnálló kapitalista társadalmi rend ellen irányult volna...”

Ha Rákosiékat elítélik, akkor újból beigazolják, hogy konszolidált Magyarországról nem lehetett beszélni, hanem még mindig az ellenforradalom igazságszolgáltatása működik.”

Azonban ennek az állásfoglalásnak egészen mások az alapjai, mint a Rákosi Jenő cikkének. A „Népszava” attól fél, hogy a kommunisták elszánt védekezése, önfeláldozó magatartása, találó bírálata a Horthy-rendszerrel és a szociáldemokrata párt tevékenységéről még jobban megerősíti a munkásság rokonszenvét és bizalmát velük szemben. És miután denúciálásaikkal börtönbe juttatták őket, miután Horthyt és Bethlent támogató politikájukkal lehetővé tették a fehérterror fennmaradását, most krokodiluskönnyeket sírnak a „törvény” megsértése miatt és „jogrendet” követelnek.

Hogy ennek a harcnak mi a valódi értelme, azt a burzsoázia komolyabb része világosan látja. Pl. „Az Ujság” július 14-i „Okulhatnánk” című vezércikkében határozottan levonja a kommunista per és a szociáldemokrata magatartás összes következményeit:

„Rákosi Mátyásnak elhihetjük, hogy gyűlöli a szocialistákat, mert csak ezeknek a testén keresztül juthat a burzsoá bőréhez. Ezt nem Rákositól kellett hallanunk, a dolgok logikája is ezt vallja. Ebből következik, hogy viszont a mai rend védői ne segítsenek a kommunisták közvetlen akadályának megdöntésében...”

Következnék belőle, hogy a kormány nagyon meg lehet elégedve, hogy Peidlék vannak, akik miatt nem jöhetnek a Rákosiak...

Ha már kormány nem akar okulni, okulnia kell a polgári liberális ellenzéknek. Ennek nem szabad, hogy a szocialisták vörös zászlója vörös posztó legyen, mert ez a zászló nem az a vörösség, mely Oroszországban uralkodik s nálunk pusztított. Vörös és vörös között is van

különbség és színvakság, ha ezt a különbséget meg nem látják. Igenis, a szocialistákat mi fel lehet használni a liberalizmus számára... Ezért helyes, ha a szervezkedő liberális front nem esik a kormánypárt dogmatizmusába, hanem megteremtve a maga egységét, kiegészíti erejét a Peidlékkal. Nyugodtan megteheti, megtudván, hogy ezek éppen csak a kommunisták szemére hatnak igazán vörös posztóként.”

Hogy az ilyen felszólítások összeesnek a Kállay- és a Rassay-féle liberális alakulatok zászlóbontásaival, az - politikailag - bizonyára nem véletlen. A liberális polgári pártokat és a szociáldemokráciát a kommunista párt megerősödése szükségképpen még közelebb kell, hogy tolja egymáshoz. És a kommunisták munkáján, a bíróság előtt álló elvtársak hősie viselkedésén kívül, ez a tény is meg fogja gyorsítani a tömegek elfordulását ettől a liberális-szociáldemokrata koalíciótól.

(„Új Március”, 1926 július-augusztus. 463-465. old.)

PÁRIZS PROLETARIÁTUSA TILTAKOZIK

A Sociétés Savantes nagyterme zsúfolásig megtelt július 23-án. A Vörös Segély francia szekciója hívta gyűlésre Párizs proletariátusát, hogy tiltakozzék elsősorban Rákosi Mátyás, Vági István és társaik elítéltetése ellen, másrészt a lengyel és spanyol fehérterror ellen.

A terem internacionális képet mutat. Minden második ember magyarul beszél, minden harmadik, negyedik spanyolul vagy lengyelül. De itt vannak a francia munkások is, mégpedig szervezeten: a vörös frontharcosok tekintélyes számban. Ügyelnek a rendre.

Izzó, forró a hangulat a teremben. Mindenki a legújabb hírek után érdeklődik. Különösen sok az olyan magyar munkás, akit azelőtt sohasem láttunk sem a gyűléseinken, sem a francia elvtársak meetingjein. De elküldte spiclijeit Horthy követsége is. Jól ismerjük valamennyiüket. Eloszolnak a teremben, hogy ne tűnjenek fel.

A gyűlést, melyen Cordiét elvtárs, a francia Vörös Segély titkára elnökölt, Daniel Renoultnak, a l’Humanité szerkesztőjének a beszéde nyitotta meg. Beszédében ismertette a Magyarországon most folyó pert és azt a hitvány manővert, amellyel az osztálytudatos munkásság vezetőit a magyar burzsoá-bíróság sok esztendőre börtönbe akarja dugni. Megemlékezett arról a nagyszerű magatartásról és bátorságról, mellyel a vádlottak szembeszállottak az egész magyar ellenforradalmi rendszerrel. Vágiék „egyetlen bűne, - mondta Renoult elvtárs - az, hogy nem akartak paktálni a burzsoáziával”. De Lengyelországban is hasonló a helyzet, ott a „demokrata” Pilsudszky börtöneiben négyezer munkás és paraszt sínylődik.

Elnyomják a nemzetiségi kisebbségeket. - Spanyolországban most kezdődik a kommunista párt központi bizottsága ellen indított per Primo de Rivera vérbírósága előtt. Itt is nagy a nemzetiségi elnyomás: a katalán kisebbséget üldözik és százával börtönzik be.

Egy magyar elvtárs beszélt ezután a magyarországi perről. Kiemelte különösen Rákosi elvtárs és társainak félelmet nem ismerő bátorságát, amelyet példaképpen állított oda az egész proletariátus elé.

Herclét elvtárs a C. G. T. U. nevében beszélt. Figyelmeztet arra, hogy itt nem humanitárius akcióról van szó, nem arról, hogy könyörületet érezzünk Rákosi, Vas, Vági vagy a spanyol kommunisták iránt. Az osztályharc katonái ők és azért indítunk akciót, hogy ismét visszatérhessenek a proletariátus soraiba és tovább folytathassák a küzdelmet. Az intellektueleknek

azt üzeni a munkásosztály: elfogadjuk a támogatásokat, hogy a sorainkból kiszakított harcosainkat visszaszerezzük.

Egy spanyol elvtárs ismertette a spanyolországi fehérterrort. Primo de Rivera nem elégszik meg azzal, hogy otthon gyilkoltatja a munkásokat és parasztokat, hanem fölbérelt gyilkosokat küld még ide Franciaországba is, hogy eltegye láb alól a neki kellemetlen spanyol forradalmárokat.

Percekig tartó zúgó taps és éljenzés fogadja *Marty* elvtársat, a magyar bebörtönzöttek régi barátját, a franciaországi magyar proletariátus régi ismerősét. Marty elvtárs elsősorban a francia kormány bűnösségéről beszél. Mert a francia kormány támogatása nélkül nem lehetett volna Primo de Rivera csendőreinek elkövetni itt Franciaországban azokat az aljasságokat, amiket elkövettek. A francia kormány bűne az, hogy még ma is Cayenne-ben szenvednek az 1919-ben elítélt és jogtalanul elhurcolt magyar proletárok. De itt a francia „demokrata köztársaságban” is vannak munkások, akik börtönben sínylődnek a francia „demokrácia” jóvoltából. Mindenütt van fehérterror, ahol kapitalizmus van és mégis: Rákosi és társainak a pere több, mint egy közönséges politikai per. Az a Rákosi, aki tudatában annak, hogy a fejével játszik, hazament kommunista pártot építeni és az a Vas, akit előzőleg már 15 évre ítél el a magyar osztálybíróság, visszament Magyarországra, hogy előlről kezdje azt, amiért egyszer már elítélték - ezek a forradalmárok az illegalitás súlyos viszonyai között utat mutatnak ma az egész magyar proletariátusnak. A francia proletariátusnak meg kell bélyegeznie a frankhamisítókat védő munkásgyilkos Horthy-rendszert és követelnie kell Rákosi és a baloldali szocialisták szabadonbocsátását.

A gyűlés határozati javaslatot fogadott el, melyben tiltakozik a Magyarországon készülő osztályítéletek ellen és követeli az általános amnesztiát a magyar, a lengyel és spanyol bebörtönzött forradalmárok számára. A gyűlés végén a fasiszták megkísérelték provokálni a gyűlésen résztvevő munkásokat, de csúfos kudarcot vallottak: a vörös frontharcosok fegyelmezetten elintézték a provokatőröket.

(„Párizsi Munkás”, 1926 július 31.)

Gerő Ernő: AZ OSZTÁLYHARC ÚJ HADSEREGE

Hét esztendővel ezelőtt sötét éjszaka borult a magyarországi proletariátusra. Belső árulás és a belső árulókkal egyhúron pendülő nemzetközi burzsoázia megdöntötték a Tanácsköztársaságot, a proletariátus forradalmi államhatalmát. A Szociáldemokrata Párt vezetői, akik csaknem kivétel nélkül magas funkciókat viseltek a diktatúra alatt, mindent elkövettek, hogy megdöntsék ezt a hatalmat. Azok pedig, akik valami megbízatással külföldre mentek, ott az ellenforradalmi burzsoáziával együtt főzték a terveket a tanácshatalom megbuktatására. Így tett többek között Garami Ernő is, aki Bethlen István gróffal, az ellenforradalmi emigráció fejével tartott fenn szoros kapcsolatot.

A proletárforradalom bukása után, a magyar szoc. dem. vezérek prezentálták árulásuk szám-láját a burzsoáziának. Azzal dicsekedtek, hogy egyes-egyedül nekik köszönhető a forradalom leverése. De a burzsoázia aprópénzzel fizetett, aminthogy általában aprópénzzel szokták fizetni az effajta hitvány szolgálatokat.

De a lejtőn nincs megállás. Aki egyszer denunciált, az másodszor már fizetett spiclivé lesz. Aki egyszer árult, az előbb-utóbb hivatásos munkásgyilkossá válik. Ezt igazolja a proletárdiktatúra utáni egész magyar munkásmozgalom története. A fehér ellenforradalom - bár láncrakötött - de legnélkülözhetetlenebb, leghűségesebb házőrzőjei a szoc. dem. vezérek lettek. Peyer Károly tagja volt annak az ellenforradalmi kormánynak, amely fölakasztotta Korvin Ottót és társait. A Szociáldemokrata Párt központi titkára, Büchler, a hírhedt frankfőkapitány, Nádosy segítségével internáltatta azokat a munkásokat, akik föl merték emelni szavukat az árulás politikája ellen. Nem volt olyan ellenforradalmi kormány, amely ne támasztotta volna alá aljasságait a szoc. dem. vezérekkel kötött paktummal. És jól meg kell jegyezni: a Bethlen-nel kötött hírhedt paktum csak egy volt a sok közül.

Azonban minden árulás dacára a magyar munkásmozgalom az ellenforradalom hét véres esztendeje alatt kiállotta a tűzpróbát. A vezetők akarata ellenére hatalmas sztrájkmozgalmak játszódtak le, különösen 1922-1923-ban. Gondoljunk csak a salgótarjáni, a tatai, a pécsvidéki bányászok mozgalmára, a nagy vasassztrájkra, a kifejezett leszerelőkíséret ellenére tovább folytatott csepei, vagy a nyomdászsztrájkra.

E sztrájkok minden nagyszerűségük dacára sem hozták meg a kívánt eredményt. A bürokrácia mindig értette a módját annak, hogy kikeresse egy-egy gyöngye pontjukat és elgáncsolja őket.

Érthető, hogy hihetetlen gyűlölet halmozódott fel éppen a magyar proletariátus legöntudatosabb rétegeiben ezek ellen a „vezérek” ellen. A „vezérek” ellen, akik akasztattak, internáltattak - munkásokat. Leszerelték a sztrájkokat, eladták a földmunkásságot, bemocskolták a proletárforradalmat és azonfelül még fitogtatták is árulásukat. A „vezérek” ellen, akik segítettek egyetlen, nagy temetőt csinálni az egész magyar munkásmozgalomból, akiknek a sötét lelkén szárad a proletariátus egész borzalmas gazdasági nyomorúsága.

A burzsoázia és az árulók elleni mély gyűlöletből az osztályharcnak új hadserege született meg. Hiába temette el a szoc. dem. vezérkar a forradalmat. A forradalom nem halt meg Magyarországon! Nyomós bizonyíték erre az a nagy per, amely most folyik a magyar burzsoá osztálybíróság előtt. Ez a per, melyben a magyar proletariátus az igazi vádló és amelynek a burzsoázia és a munkásárulók a tulajdonképpen vádlottjai, bebizonyította, hogy vannak még elszánt, okos, hivatott harcosai a proletariátus ügyének. A „vádlottak” nagyszerű magatartása, messzirehangzó propagandája nem egy proletár és szegényparaszt szemét nyitotta fel. A párt, amely ilyen katonákat és vezéreket nevelt a legszörnyűbb fehérterror idején, akik félelmet nem ismerve ezer veszélyen keresztül is megtalálták az utat az elnyomottakhoz, hivatott arra, hogy igazi vezetőjévé legyen az összes magyarországi elnyomottaknak. És az a proletariátus, melynek ilyen bátor és tapasztalt vezetői és katonái vannak, nem fogja még egyszer kiadni kezéből a hatalmat. Íme, szemünk előtt képződik ki az osztályharc új hadserege, amely bátran, körültekintéssel, tudatosan halad előre célja felé.

(„Párizsi Munkás”, 1926 július 31.)

Landler Jenő: A RÁKOSI-PER POLITIKAI JELENTŐSÉGE

A Rákosi-per politikai jelentősége úgy magyar, mint nemzetközi méreteiben már a per kezdetétől fogva nyilvánvaló volt. De a per valódi politikai jelentősége csak a tárgyalások alatt, a vádlottak magatartása következtében vált nyilvánvalóvá. És a per jelentősége napról-napra nőtt. Világos, hogy a per befejeztével még nagyobb méretű lesz.

Voltak országok, ahol a fehérterror még félelmetesebb arányokban dühöngött, mint Magyarországon. Azonban bizonyos, hogy Európában a háború utáni fehérterror iskolamesterei a Horthy-brigantik voltak és az is bizonyos, hogy a magyarországi fehérterror a legbarbárabb, legbrutálisabb és legkőrmönfontabb eszközökkel dolgozott. Amint Magyarországon a fehérterror elszigeteltsége feloldódott és az ellenforradalom önkényuralma konszolidált formát öltött, a magyar fehérterror az ő „fajmagyar” módszereivel és eszközeivel törvényes formában folytatódott. Ezekhez a módszerekhez tartoznak: a háború idejére alkalmazott kivételes állapot törvényre emelése a politikai „bűnösökkel” szemben, a statárium alkalmazása, rendőri felügyelet, közigazgatási útra való terelés és hasonlók. Ezekhez a módszerekhez tartozik a konszolidált terror jogi gyakorlata, melynél maga a kommunista gondolkodás felforgató tevékenységnek számít és bizonyos esetekben halállal is büntethető.

Ilyen kivételes állapotban és a törvénynek ily módon való alkalmazása alapján állították rögtönítélő bíróság elé múlt év őszén Rákosi, Hámán, Öry, Gögös és Vas elvtársakat, és ha a nemzetközi munkásosztály felháborodott tiltakozása nem mentette volna meg őket, Horthy akasztófája lett volna a sorsuk.

A harminc kommunista vádlott és a Magyarországi Szocialista Munkáspárt huszonöt tagja, akik jelenleg a kommunizmus vádjával a törvény előtt állnak, tisztában voltak azzal, hogy sem az ügyet magát, sem a saját ügyüket csúszómászó kifogásokkal vagy opportunista önvédelemmel megmenteni nem tudják, hanem csak a rendszerrel szemben való becsületes, osztálytudatos fellépéssel. Napról-napra világosabbá válik, hogy maguk a tizedrangú vádlottak is tisztába jöttek azzal, hogy itt nem az ő *személyes* ügyükről, hanem a Horthy-rendszer és az azt támogató magyar szociáldemokrácia elleni harcról van szó. A kommunista vádlottak kivétel nélkül kijelentették, hogy ők osztálybíróság előtt nem védekeznek, kivétel nélkül vádbeszédet tartottak a frankhamisító kormány és a velük lepaktáló szociáldemokrácia ellen.

A kommunisták bátran szembeszálltak a tárgyalási teremben uralkodó terrorral és a bírósági termet szószékként használták fel a Kommunista Párt elveinek propagálására a proletariátus felé. Beszédekben kifejezésre jutott az a felfogás, hogy a kommunistáknak kötelességük a vádlottak padjából kommunista propagandát csinálni. Sem a törvényszéki elnök taktikája, mellyel különösen a munkásvádlottakat akarta zavarbahozni, hogy őket kommunista-ellenes állaspontra kényszerítse; sem a még Magyarországon is példátlan kegyetlenkedés, mellyel az elnök a vádlottakat különféle rendbírsággal - sötétzárka, böjt, kemény fekhely - sújtotta, nem tudta a mi bíróság előtt álló elvtársainkat megakadályozni abban, hogy véleményüket kinyilatkoztassák.

Rákosi elvtárs hatalmas vádbeszédet tartott a Horthy-rendszer ellen. Megvédte a magyar proletárdiktatúra emlékét és rámutatott annak igazi jelentőségére. Kifejtette, hogy a *népmozgalom* mily feltartóztatlanul bontakozik ki, melynek élére a terror ellenére a Kommunista Párt került és amelynek élén a legalitást ki fogja vívni. Csak akkor lesz képes a proletariátus és a parasztság a fennálló rendszert megdönteni, ha a Kommunista Pártnak sikerül a mozgalom vezetését magához ragadni.

A vádlottak magatartása világosan megmutatja azt is, hogy ez a harc a legalitásért a tárgyalóteremben illúziómentesen folyt. Azok, akik még az akasztófa árnyékában is leninistáknak vallották magukat, tisztában vannak azzal, hogy a Párt legalitása sem törvényszéki tárgyalás, sem ítélet, különösképpen pedig a kommunizmusnak a bíróság részéről való szalonképes tétele által el nem érhető, hanem csak a Kommunista Párt szervezeti megszilárdításával és a magyarországi tömegekre gyakorolt befolyása megerősítésével valósítható meg. A vádlottak alárendelik harcukat a tárgyalóteremben a Kommunista Magyarországi Pártja megerősítéséért vívott harcnak, mely harcban példátlan bátorsággal lépnek fel a gyilkos Horthy-rendszerrel szemben és megmutatják az elnyomott, elkeseredett, nyomorult proletártömegeknek, hogy

ennek a rendszernek a megsemmisítéséért folyó harcban csak a Kommunista Párt vezetheti őket. A harc a legalitásért Horthy bírósága előtt a legélesebb formáját ölti az ellenforradalmi rendszer ellen folyó harcnak. A vádlottak ezt a harcot abban a tudatban vívják, hogy - legyen bár a várható büntetés mégoly drákói - a KMP csak így módon erősíthető meg és így az osztályviszonyok megváltoztatásával a Kommunista Párt legalitása megvalósulhat.

Ennek a pernek a hatása nem múlhat el nyomtalanul Magyarország dolgozó népében.

Azonban a pernek nemcsak Magyarországon, hanem nemzetközi méretekben is hatalmas jelentősége van. A Rákosi és elvtársai elleni per most is bebizonyította, hogy a nemzetközi munkásmozgalom múlt év őszi szolidaritás-akciói méltó elvtársakat, példaadó önfeláldozó, a kommunizmus ügyéért síkraszálló harcosokat mentettek meg a Horthy-akasztófáktól. Az a mód, ahogy ezek az elvtársak a törvényszéki tárgyaláson, a proletárszolidaritás révén megmentett életüket az imperializmus elleni kérlelhetetlen harc szolgálatába állították, nagy hatással lesz a kommunista pártokra.

A pernek azonban még két szempontból van lényeges jelentősége.

A Bethlen-kormány diszkreditálni akarta a Magyarországi Szocialista Munkáspártot és e célból az annak vezetői elleni pert összekapcsolta a kommunisták elleni perrel. Ennek a baloldali munkáspártnak a vezetőit kommunistáknak akarta bélyegezni, hogy a Szocialista Munkáspártot mozgási szabadságától - ami egyébként is meg volt szorítva - teljesen megfossza. Jóllehet a vádirat maga megállapítja, hogy semmi bizonyíték nincs arra vonatkozólag, hogy a M. Sz. M. P. vezetői a Kommunista Internacionáléhoz tartoznak és kapcsolataik vannak a kommunista emigrációval, mégis kommunista felforgatással vádolták őket.

A tárgyalás eddigi lefolyása már megmutatta, hogy a Bethlen-kormány nyilvánvaló galádsága ezen a ponton is hajótörést szenved.

A per hatalmas politikai jelentősége abban is kifejezésre jut, hogy a reformista árulók leleplezése még egy politikai perben sem valósult meg így élesen és alaposan. A vád egyik legfontosabb tanúja Horowitz Gábor, a szociáldemokrata párt vezetőségi tagja és a magyar famunkás-szövetség főtitkára. Még mielőtt az ő tanúvallomására került volna a sor, már le is leplezték a bitangot mint rendőrspiclit. Már azelőtt is kitűnt, hogy a magyar szociáldemokrácia, a reformista Internacionále egyik legszánalmasabb tagja, sem a nyílt denunciaciótól, sem a titkos bizalmas jelentésektől nem riad vissza, egyszerű munkásokat a legközönségesebb beárulással megfoszt mindennapi kenyerüktől, hogyha azzal a saját és a burzsoázia érdekeit szolgálja. A per folyamán kitűnt, hogy ez a szociáldemokrácia a fehérterror első napjától kezdve a jelen percig a gyilkos Horthy-rendszer legbiztosabb támasza.

Ez a per, tekintettel a nemzetközi szociáldemokrácia leleplezésére, méltán sorakozik a Kommunista Internacionále tevékenységei közé.

Kétségtelen, hogy a vádlottakat hősiességük miatt a Horthy-bíróság részéről súlyos büntetés fenyegeti. Legyen bár a magyar ellenforradalom bosszúja a vádlottak elítélésénél mégoly heves, a per hatása csak fokozni fogja azt a harcot, amelyet a Kommunista Internacionále szekciói az imperializmus megdöntéséért vívnak.

(„Inprekor”, 1926 július 27.)

A RÁKOSI-PER JELENTŐSÉGE ÉS TANULSÁGAI

A Kommunisták Magyarországi Pártja Központi Bizottságának határozata

A Kommunisták Magyarországi Pártja Központi Bizottságának teljes ülése, a per befejezése után a per jelentőségét és hatásait értékelve a következőket állapítja meg:

A Rákosi-per megmutatta, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja mind fontosabb és mind kevésbé elhanyagolható tényezőjévé lesz a magyar munkásmozgalomnak és általában a magyarországi dolgozók osztályharcának. A gazdasági élet minden ágára kiterjedő mélyenjáró válság megteremtette a tömegviszhangnak azt a talaját, amely a Kommunisták Magyarországi Pártja fellépésének a perben: úgy a tárgyalóteremben, mint azon kívül a magyarországi osztályharcokban fokozott jelentőséget ad.

I. A per jelentősége

A Kommunisták Magyarországi Pártja egész munkaprogramjának fontos elemét kell alkotnia az első proletárdiktatúra kiirthatatlan emlékének és az új diktatúra vágya megerősítésének. A Rákosi-per megmutatta, hogy a magyar munkásság mindjobban szélesedő osztálytudatos része tisztában van azzal, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja a *napi* követelésekért, a munkásság helyzetének megjavításáért, a Bethlen-Horthy uralom megdöntéséért folytatott küzdelmén keresztül is a *proletariátus diktatúrájáért* küzd. A magyar munkásság mindjobban öntudatosodó részének ezt a meglátását fejezték ki Rákosi és elvtársai, amikor a bíróság előtt síkraszálltak a proletariátus diktatúrájáért.

A per megmutatta, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja az első magyarországi diktatúra fölött gyakorolt önkritikájának párosulnia kell a Szovjetunióban épülő szocializmus propagandájával. Ez a propaganda, ez az agitáció a Szovjetunió érdekében, egyet kell, hogy jelentsen az *új* diktatúra propagálásával, különösen azért, mert Magyarországon a munkásság és a dolgozó parasztság saját tapasztalatai alapján tudja megítélni a szocializmus építése eredményeinek jelentőségét és összevetheti ezeket a nagy eredményeket a magyar diktatúra kritikájából leszűrt tanulságokkal.

A Kommunisták Magyarországi Pártjának küzdelme Trianon ellen a Kommunista Internacionále lobogója alatt és különösképpen az utódállamok kommunista pártjaival szoros együttműködésben, a nemzetek önrendelkező jogáért, a Kommunisták Magyarországi Pártjának megerősödése útján az egész magyar nép küzdelmévé lesz, nemcsak a trianoni rabló-szerződés, hanem elsősorban a magyar uralkodó osztályok imperialista kalandor politikája ellen. A Rákosi-per leleplezte az uralkodó osztályok irredenta politikájának kilátástalanságát és a magyar dolgozók elé a nemzetek önrendelkező jogáért való harc vezetőjéül a Kommunista Internacionálét és a Kommunisták Magyarországi Pártját állította.

A Rákosi-per megmutatta:

a) A magyar munkásmozgalomban az utolsó két évben végbement mélyreható változásokat, melyek a szociáldemokrata párt legális tömegmozgalmi monopóliumának megtöréséhez, egy mindinkább szélesedő baloldali munkásfrontnak a kialakulásához vezettek. Helyesen mondta Öry elvtárs a bíróság előtt, hogy a „burzsoázia elleni eredményes forradalmi harc előfeltétele az áruló szociáldemokrata vezetőknek a munkásságra gyakorolt befolyásának megsemmisítése”. A forradalmi irányban fejlődő baloldali munkásmozgalom érzi, hogy az ellenforradalmi rendszer elleni küzdelmének szerves része a szociáldemokrácia elleni küzdelem. A Kommunisták Magyarországi Pártjának a bíróság előtt állott képviselői ebben a kérdésben is széles

munkástömegek hangulatát és akaratát juttatták kifejezésre és így bebizonyították, hogy mint általában az ellenforradalmi rendszer, úgy a szociáldemokrácia elleni küzdelemnek is csak a Kommunisták Magyarországi Pártja lehet a vezetője.

b) Hatalmasan elősegítette a per a munkásmozgalom forradalmasodásának folyamatát és elvtársaink hősieles magatartása és forradalmi kritikája előmozdította ennek a baloldali munkásmozgalomnak öntudatosítását.

Kifejezésre juttatta azt, hogy az ellenforradalom hétéves uralma alatt, az ez ellen az uralom ellen a dolgozók széles rétegei részéről folytatott harcokban kialakult a munkásosztály hegemoniája. A per belegyökerezette a széles tömegekbe a munkásosztály hegemoniája szükségességének gondolatát és konkretizálta ezt azzal, hogy a dolgozók tömegeibe belevitte a Kommunista Párt vezető szerepéről szóló leninista tanítást. Az a dolgozó parasztság is, melynek nagy része a diktatúra alatt szemben állt a munkásosztállyal, kezd megbarátkozni a proletárság vezető szerepének gondolatával és kezd felismerni, hogy a feudalizmus és kapitalizmus kettős nyomása alól csak a proletársággal szövetségben szabadulhat fel.

c) A per hatalmas előretörése volt a Kommunisták Magyarországi Pártjának az illegalitás korlátainak áttörésében. De egyben megmutatta azt is, hogy ez a harc a legalitásért nem lehet más, mint harc a tömegek vezetéséért és forradalmi mozgósításáért. Illúzió volna azt hinni, hogy az ellenforradalom uralkodó osztályai annyira elfelejthetik a magyarországi diktatúrát, hogy önszántukból, kényszerítés nélkül megadják a Kommunista Pártnak a legalitás hatalmas fegyverét. Éppen ezért kétszeres bűn volna a legalitás kedvéért akár elvi engedményeket tenni, akár pedig a párt stratégiai, taktikai vonalán vagy propagandája és agitációja hangján a legkisebbet is változtatni.

II. A per tanulságai

A Kommunisták Magyarországi Pártjának Központi Bizottsága megállapítja tehát:

1. A Kommunisták Magyarországi Pártjának kötelessége, hogy illegalitása ellenére megtalálja az útját és eszközeit annak, hogy az ellenforradalmi rendszer ellen kialakuló népmozgalom élére álljon, azt forradalmi irányba terelje. A per megmutatta, hogy a pártnak olyan vezető gárdája van, mely gyökeret vert a tömegekben. Ez az első előfeltétel ennek a feladatnak az elvégzésére.

2. A per a Kommunisták Magyarországi Pártjának fejlődésében lezárta azt a szakaszt, amelyben a pártszervezés munkája nem tarthatott lépést a kialakuló baloldali munkásmozgalom lendületével, de ennek a szakasznak a pártmunkája, az abnormis illegalitás körülményei között is, lerakta a párt szervezeti kiépülésének alapjait.

3. A per a Kommunisták Magyarországi Pártja fejlődésében új szakaszt nyit meg: azt a szakaszt, amelyben a párt politikai és szervező munkájának a széles tömegekkel való *kapcsolat* megteremtésére és kiépítésére kell irányulnia. Megmutatta a per, hogy a pártnak még a Horthy-Bethlen-rendszer terrorja és a rendőrség üldözése ellen is legjobb fegyvere a saját organizáltsága és szervezeteinek a munkásmozgalom minden ágába való beleágyazása. Csak az organizációnak ilyen minden oldali kiépítése tudja lokalizálni a rendőrség provokációs tevékenységét. A per maga ennek az új szakaszba való átmenetnek, az illegalitás korlátainak áttöréséért és az üldözésekkel szemben folytatott aktív harcnak első lépéseit jelenti. A Kommunisták Magyarországi Pártja minden tagjának tisztában kell lenni azzal, hogy ennek az új szakasznak a pártmunkája talán még áldozatosabb lesz, mint a többi szakaszoké. De mint a per megmutatta, ezek az áldozatok is fegyverré lesznek, mert mind szélesebb tömegek bizalma és áldozatkészsége fog növekedni a kommunisták hősieles példaadása következtében.

4. A per pellengérre állította a magyarországi szociáldemokráciát, annál is inkább, mert még a külföldi szociáldemokrata pártok sem tudtak vele szolidaritást vállalni, bár ezek a szociáldemokrata pártok lényegében semmivel sem maradnak a magyarországi szociáldemokrácia mögött a munkásosztály elárulásában. A munkásmozgalom balratolódásának az a megnyilatkozása, amely életre hívta a Magyarországi Szocialista Munkáspártot, ugyancsak erősödik a per következtében.

5. Elvtársaink bátorsága, hősiessége, elvi kérlelhetetlensége a bíróság előtt hatalmasan gazdagította a párt fegyvertárát; példaadásként és erőforrásként fog szolgálni minden kommunista számára a pártmunka következő szakaszára.

A per a szó szoros értelmében megmozdította az *egész világ* proletariátusát. A nemzetközi proletariátus, elsősorban annak élcsapata: a Komintern szekciói, de azok a munkások is, akik ma még a nemzetközi szociáldemokrácia hálójában vannak, megmozdultak a magyar proletárság harcosai érdekében a Horthy-Bethlen-rendszer ellen. Megmutatták a magyar proletárságnak, hogy a rendszer elleni valóságos küzdelmében számíthat az egész nemzetközi munkásosztály osztatlan támogatására.

A Kommunisták Magyarországi Pártja súlyos harcok egyik szakasza előtt áll. Ezekben a harcokban nemcsak a Kommunista Internacionále és a testvérpártok támogatására, nemcsak emigrációjának határtalan áldozatkészségére számít, hanem - és elsősorban - a magyar proletariátus harcra kész támogatására.

(„Új Március”, 1926 szeptember.)

V. BÖRTÖNÉVEK (1926-1934.)

RÁKOSI ELVTÁRS ÉS TÁRSAI ISMÉT A MAGYAR BÍRÓSÁG ELŐTT

Bécs, január 13. (TASzSz) Ma, a második fórumon, a fellebbviteli bíróságon megkezdődött Rákosi és társai tárgyalása.

Mint ismeretes, az első per folyamán az ügyészség semmiféle komoly vádat nem tudott felhozni a szocialista munkáspárt tagjai ellen, így csak osztálygyűlöletre való izgatás miatt emeltek vádat ellenük. Az ügyész ismét megkísérel, hogy a szocialista munkáspártot mint kommunista pártot tüntesse fel azzal a céllal, hogy a szocialista munkáspártot is illegálisba kergethessék.

A fellebbviteli bíróság elnöke közismert reakciós, aki annakidején a kormány utasítására halálos ítéleteket hozott a forradalmi mozgalom harcosai ellen.

A tárgyalás a nemrég lefolyt választási hadjárat reakciós légkörében folyik. Az Újság jelentése szerint az ügyészség még egy vádiratot készít Rákosi, mint a Magyar Tanácsköztársaság volt népbiztosa ellen, amelyben 283 rendbeli gyilkossággal vádolják. Az újságok megjegyzik, hogy a Rákosi ellen emelt új váddal az ügyészségnek az a célja, hogy nyomást gyakoroljon a ma megkezdett tárgyalás kimenetelére.

Bécs, január 14. (TASzSz) A Rákosi-per tárgyalásának megkezdése előtt a bíróság épületét az esetleges tüntetések miatt erős rendőrkordonnal vették körül. A közönséget a tárgyalóterembe nem engedték be.

A kihallgatások megkezdése előtt az ügyész bejelentette Németh vádlott elhalálozását. A vádlottak felállással adóztak Németh emlékének. Az elnök ezért szigorú megrovásban részesítette őket.

A tárgyalás első napján megkezdtek a vádirat ismertetését. Az a vélemény, hogy a vádirat felolvasása néhány napot fog igénybe venni.

A magyar sajtó nagy figyelemmel kíséri a pert és megjegyzi, hogy a tárgyalás - éppen úgy, mint az első per tárgyalásai - külföldön nagy érdeklődést vált ki. E mellett a burzsoá újságok kifejezik meggyőződésüket, hogy a jelenlegi bírósági elnök „nem engedélyezi a vádlottak propagandabeszédeit”. Néhány lap közli, hogy rendőrségi tudósítás szerint a tárgyalásra sok külföldi érkezését várják.

(„Pravda”, 1927 január 15.)

ÚJRA BÍRÓSÁG ELŐTT

A rendes bírósági eljárás komédiájának második fejezete is lezáródott: a Királyi Ítéletábla január 13-tól 15-ig lefolytatott tárgyalásán indokainál fogva jóváhagyta a törvényszék Rákosi elvtárs és társai ellen hozott ítéletét. A per első fejezete nagy, propagandisztikus hatásától

megrettenve, az Ítéletábrá gyorstalpaló módszerrel tárgyalta az ügyet, de így sem tudta megakadályozni, hogy elvtársaink, a Kommunisták Magyarországi Pártjának bíróság előtt álló tagjai tribünné használják a vádlottak padját és a proletariátushoz szóljanak. A per második fejezete is vereséget hozott a Bethlen-kormánynak az egész vonalon.

A Kommunisták Magyarországi Pártja, bíróság előtt álló tagjainak merész forradalmi fellépése segítségével, ezen a tárgyaláson is messzehangzó életjelt adott magáról. Hiába igyekezett a kormány „közönséges bűnözőket” csinálni a bíróság előtt álló kommunistákból, hiába igyekezett a per politikai jellegét elmosni. Vissza kellett vonulnia a vád képviselőjének a kommunisták rettenthetetlen forradalmi fellépése elől. Az ügyészség visszavonta az okirat-hamisítási vádat, amellyel el akarták mosni a per tisztán politikai jellegét. A rendőrség, az ügyészség és a bíróság minden törekvéssel szemben, elvtársaink politikai tartalmat, forradalmi osztálytartalmat öntöttek a perbe ezen a második tárgyaláson is. Így érték el, hogy rajtuk keresztül a bíróság előtt a Párt szóljon, hogy szereplésük a Kommunisták Magyarországi Pártjának messzeható akciójává legyen.

A törvényszéki ítélet ismertetése után az ügyész mondott vádbeszédet. Megismételte a törvényszéki tárgyaláson elhangzott vádbeszéd összes mocskolódásait a Kommunista Párttal szemben és szigorú ítéletet követelt a kommunisták ellen. A védelem képviselői ezzel szemben rámutatnak arra, hogy a Kommunista Pártot nem lehet bírói ítéletekkel kiirtani. A védők után a vádlott elvtársak emelkedtek szólásra.

Elsőnek Rákosi Mátyás elvtárs. Bevezetőül visszautasította az ügyész mocskolódásait.

- Kommunista mártírok ezrei mennek halálba a dolgozóknak a kapitalizmus igája alól való felszabadításáért. A Kommunisták Magyarországi Pártjának mártírjai közé ebből az ügyből is odaemelkedett Németh elvtárs, aki meghalt a gyűjtőfogházban. Arról a Pártról, amelynek tagjai ilyen példát adó áldozatkészséget mutatnak, lepattannak azok a mocskolódások, amelyekkel a fennálló társadalmi rend börtönőrei, ügyészei illetik a vádlott kommunistákat.

- Éppoly kevésbé, mint a Kommunisták Magyarországi Pártját, érik az ügyészi szidalmak a Szovjetuniót, a világ egyhatodát képező munkásállamot. A szocializmus építésének eredményeit hangos szóval bizonyítják az egész világ dolgozói előtt a tények, amiket az ügyész úr szitkozódással és mocskolással kísérel meg elferdíteni. Nem szükséges ezzel tehát bővebben foglalkozni. De nem kell megvédeni az ügyész úrral szemben a magyarországi proletárdiktatúra dicsőséges emlékét sem: elevenen él ez a magyar munkásság tízezeiben. Ha tényleg gyűlöletes a magyar munkásság előtt a proletárdiktatúra emléke, miért nem állítanak bíróság elé népbiztosi tevékenységem miatt? Vállalom a felelősséget nemcsak azért, de mindenért, amit bárki a proletárdiktatúra érdekében tett és nem félek a 119-szeres gyilkosság vádjától sem. De úgy tetszik nekem, hogy a mai konszolidált Magyarország urai haboznak a pert megindítani ellenem, félnek a proletárdiktatúra szellemének felidézésétől. Félnek felfrissíteni a dicső magyar diktatúra emlékét, amely még ma is elevenen él a munkások és parasztok tízezeinek szívében.

Légből kapott az a vád, hogy mi azonnali felkelésre és a proletárdiktatúra azonnali kikiáltására törekedtünk.

Letartóztatásom alkalmával megmondottam már, hogy Magyarországra azért jöttem, hogy a kommunista pártnak *tömegpárttá* való kiépítésén dolgozzam. Ha kommunista pártot akarok, természetes, hogy proletárdiktatúrát is akarok. A kommunista párt az *egyetlen* párt, amely ma Magyarországon az uralkodó rend elleni küzdelmet komolyan akarja. Csak ilyen párt, vezetése alatt lehet megdönteni a mai rendszert, megsemmisíteni a trianoni szerződést és kikiáltani a proletárdiktatúrát. A nemzeti elnyomás megszüntetése azonban csak a szociális

elnyomatás megszüntetése után lehetséges, - ez a Trianon elleni küzdelmünk értelme. Minket üldöznek, mint ahogy a szociáldemokratákat üldözték addig, amíg el nem adták a munkásosztály érdekeit. (A bíróság elnöke figyelmezteti Rákosit.)

A kommunisták folytatják azt az osztályharcot, amelyet a szociáldemokraták elárultak. A szociáldemokrácia régen megszűnt a munkásság napi követeléseire harcolni, ezekért is csak a kommunista párt harcol. A tömegek már érzik ezt és nincs messze az az idő, amikor Magyarország dolgozói az önkényuralom ellenére ledöntik az akadályokat, amelyeket a legális kommunista párt útjába állítanak. (Az elnök másodszor figyelmezteti Rákosit.) Éppen, mert csak a kommunista párt képviseli a munkásság érdekeit, nem lehet a kommunista pártot megakadályozni abban, hogy keresztültörje a földalattiság korlátait és a proletariátus tömegpártjává legyen. Engem ítélhetnek nyolc esztendei fegyházra, de napról-napra növekszik az *új harcosok* száma, akik hatalmas és harc képes kommunista tömegpárt kiépítéséért küzdenek, hogy képessé tegyék ezt a pártot arra, hogy szembeszálljon az uralkodó rendszerrel, felszabadítsa a magyar proletariátust és kiküzdje az új, győzelmes proletárdiktatúrát. Éljen a Kommunisták Magyarországi Pártja!

(„Új Március”, 1927 január-február, „Pravda”, 1927 január 17.)

RÁKOSI BÖRTÖNLEVELEI

Rákosi elvtárs nyolc és fél esztendő fogsága alatt írt leveleiből közlünk néhány részletet. A levelek, amelyeket testvéreihez írt, tanúskodnak amellett, hogy Rákosi Mátyást a burzsoázia börtöne minden testi meggyötörtetés ellenére sem tudta meggyőződésétől egy pillanatra sem eltéríteni. Ezek a hiányos levélrészletek, amelyekből egy kiváló marxista-leninista forradalmár képe bontakozik ki, minden kommentár nélkül így is elegendők ahhoz, hogy megrázó erővel figyelmeztessék az egész világ munkásságát egy ilyen forradalmár kiszabadításáért a nemzetközi szolidaritás kötelességére.

Budapest, 1927 január 18.

„...A mama haláláról a tárgyalás előtti napon a Feri leveléből értesültem: a Gizi ugyanis úgy gondolta, hogy van elég bajom, s el akarta titkolni előlem s nem szólt róla. Nagyon lesújtott, s mert tényleg éppen azokban a napokban volt más bajom is elég, (január másodikán temették Németh István 24 éves asztalost, aki tüdővészben itt halt meg a rabkórházban, még akkor sem engedték szabadon, mikor már haldoklott, pedig a nem jogerős 22 hónapból 15-öt letöltött) napokig nem aludtam, s minden energiámat meg kellett feszítenem, hogy a tárgyalás a mi részünkről jól folyjon le, ami, úgy gondolom, sikerült is.”

Budapest, 1927 március 16.

„...Szívesen válaszolnék én is külön-külön levélben, de szegény ember vízzel főz. Azzal bíztatnak, hogy még csak két-három kis esztendő, s akkor írhatok annyi levelet, amennyit akarok. (Az ilyen hosszú fegyházbüntetésnél ugyanaz áll, mint a házasságnál: csak az első hét esztendő nehéz.) Az idő gyorsan telik és már csak hét esztendő van hátra, akkorra a Pali egész jól fog angolul beszélni...”

Én is javában gyúrom az angol Toussaint-Langenscheidt-ot: ha nem leszek lusta, akkor augusztus elsején készen leszek vele s akkor a franciát veszem elő. Ha tudnám, hogy meddig kell ülnöm, valami egzotikus nyelvre, kínai vagy indiaira venném magam, mert úgy látom, hogy az agyam még tűrhetően fogékony: remélhetőleg erre nem kerül a sor. Több mint egy fél évig filozófiával foglalkoztam, de nem nagyot profitáltam belőle. Egyébként nyugodtan és türelemmel nézek a jövőbe...”

Budapest, 1927 június 8.

„...Mosolyogtam, mikor örültél a levelemből kiáramló nyugodt kedélynek. Tudod, én úgy vagyok, hogy néha nagyokat mérgelődöm s erre, elhihetted, gyakran van okom s néha ez a leveleimen is meglátszik: de nagyban és egészben én „mintaszerűen” bírom ezt a magánzárkát és vidékét; én ültem már másokkal s tudom, hogy mások néha az én helyemben a falra másztak volna; ezért hát légy nyugodt, ha a jövőben hébe-korba kissé idegesebben írok. Ugyanez áll az egészségemre; az utolsó hetekben meglehetősen rosszul alszom, de ennek főleg az események voltak az okai s most, hogy a dolgok kezdenek újra jóra fordulni, valószínű, hogy az álom is megjavul. Általában: a legközelebbi 15 évre garantálok magamért, nem akarok túlozni, azért nem mondok magasabb számot.”

„...Az Unió viszonyaival, mint 25-i levelemből látod, most tisztában vagyok, de az események most oly gyorsan változnak, hogy alig csillapítom, máris jelentkezik a legsúlyosabb s a legnehezebb része a helyzetemnek, az információ hiánya... A nyelvek mellett most olvasok; beengedtek újra egyet-mást, többek közt Osw. Spengler „Untergang des Abendlandes” bővített kiadását; érdekes „Verfallssymptom”. Az ítéletet még nem hirdették ki előttem; azt hiszem, a jövő héten sor kerül rá; egyelőre tehát még nem tudom, hogy mennyivel lesz rosszabb. Azt hiszem, hogy nem visznek vidékre, bár megtörténhet; ez nem izgat. Valószínű, hogy havonta csak egy levelet írhatok... Végül Zetkinnek július 3-án van a 70. születésnapja; légy szíves és juttasd hozzá e néhány sort... A Reclam-Tauchnitz katalógust még nem kaptam meg.”

Budapest, 1927 június 23.

„...Örülök, hogy megjelent a cikked s ha buzdításra van szükséged, hát éntőlem ezt kaphatsz eleget. Egyike a kevés dolgoknak, amiket bánok, az, hogy olyan lusta voltam s olyan keveset írtam, amíg módomban volt s kevés fogadalmaim egyike, hogy többet fogok írni, ha módomban lesz... Gazdasági információidról, amikre már írtam, hogy jók és érdekelnek, főleg a külkereskedelmi számok, mely országok felé, hová irányult az Angliától visszavont megrendelés stb. Az utolsó három hónapban ismételten drukkoltam, hogy háborúra kerül a sor; a „drukk” azért volt, mert féltem, hogy nekem azalatt ülni kell s a tettvágy megöl. Azt hiszem azonban, hogy háború hamarosan mégsem lesz. Mindenesetre nem ártott kicsit az öklöt megmutatni.”

Budapest, 1927 július 7.

„...A Zolti hírei nagyon érdekelnek és kérem, ha gazdasági dolgokról ír, lehetőleg számokat is közöljön. Nálatok mindig van valami érdekes új gazdasági hír: most pl. két hónapon keresztül a termés adatai nagyon érdekelnek, az Angliától visszavont megrendeléseket kik kapták, mennyi a traktorok száma, a textilipar stb., minden ami legalább gazdaságilag tájékoztat. A Klára születésnapját én számontartottam: légy szíves írd meg, hogy küldted el vagy adtad át neki s hogy fogadta. A Klarával én akkor ismerkedtem meg, mikor 1921 tavaszán Paul Levi egy viharos ülésen az én támadásom folytán lemondott a pártelnökségről...”

Kedves Gizi!

...Én azt hittem, hogy már Veled közölték Ritoók láttelejét, illetve orvosi véleményét. Lényegében nem tartom fontosnak, se mérvadónak azt, amit adni fog. Ezt a dolgot is, mint politikai kérdést kezelik, s így szkeptikusan nézek eléje. Az a tény, hogy olyan orvossal, akiben Te megbízol, nem engednek megvizsgálni, önmagáért beszél. Egyébként én egészségileg se jobban, se rosszabbul nem vagyok, s a magam részéről mindent megteszek, hogy fizikailag újra rendbejőjsek: nem rajtam múlik, hogy eddig csekély az eredmény. Az újabb szigorítás, illetve elkülönítés, amiről már informálva vagy, nem nagyon erősíti az idegeimet, de lehet, hogy a jövő héten ebben a dologban változás áll be...

Vác, 1929 jún. 14.

Mátyás

Kedves Zolti,

örömmel nyugtázom május 28-i és június 3-i leveleidet; mindkettőnek nagyon örültem. Nagyon kedves dolog, hogy vársz rám. Te is voltál hasonló helyzetben s tudod, hogy ilyenkor az ember meglehetősen ideges. Ezért kérek, hogy légy szíves és informálj engem, vagy legalábbis Gizit, hogy azok a kicserélési hírek, amiket minden oldalról hallok, milyen reményekre jogosítanak. Tudod, itt, amióta le vagyok tartóztatva, nem múlt el év, hogy két-három, többé-kevésbé határozott formájú kicserélési terv ne merült volna fel és ne foszlott volna szét, s én, aki szeretek a dolgoknak a szemébe nézni, most is tudni akarom, hogy hányadán állok. A könyveimet újra visszakaptam s most olvasok. Tavaly kértem egy orosznyelvű, lehetőleg illusztrált földrajzkönyvet a Szovjetunióról, olyat, amelyet az ottani középiskolákban használnak; ha nincs más dolgod, küldd el most. A híreidet nagy érdeklődéssel és örömmel olvastam; ha már én tespedek, legalább az a vigaszom, hogy a többi jól halad. Meg aztán ebben a rettenetes egyhangúságban minden nagyon jól esik, ami az ember gondolatait másra tereli. Ebből a szempontból nagyon kedvesek feleséged sorai is... Feri még nem válaszolt: átadtad neki is a leveletem? Felőlem Gizi lesz szíves írni: itt csak annyit, hogy változatlanul jól-rosszul vagyok. Az ismerősöket mind üdvözlöm: írj a jövőben is róluk. Neked, feleségednek s a kisfiúnak, meg Feriéknek minden jót kívánok. Szervusz!

Mátyás

Kedves Miklós és Bella,

örömmel és köszönettel nyugtázom Miki május 28-i levelét; azóta bizonyára megkaptátok május 24-én írt soraimat... Látom, hogy Bella a tűt autó-golyóscsapágyak szerelésével cserélte fel: szellemi kalapomat megemelem előtte. Te hogy hagytad ott az Étoile-t? Télre, illetve ősze újra visszakapod azt az állást, vagy újat kell keresned? Nagyon érdekel a kereseti viszonyok szempontjából, hogy Bella mennyit keres. Úgy tudom, hogy Citroën-nél a szalagrendszer miatt nagyon monoton és fárasztó a munka: nem meríti ki nagyon Bellát? Boriska sógornődet csak a fényképről ismerem: ő először fogja Párizst látni, vagy már járt ott? Mikor én Párizsra gondolok, mindjárt kétszer olyan nehéz a fogság. Na, lesz ez még jobban is! Én egyelőre változatlanul vegetálok tovább. Mindannyioknak minden jót! Szervusztok!

Vác, 1929 jún. 14.

Mátyás

Budapest, 1934 június 24.

„...A te leveleidet nagy érdeklődéssel olvasom. A kultúrprogramnál jókat nyeltem: ilyen kötelező operába- és mozibajárás és vidéke nekem sem volna rossz. (Itt mozinak hívják a sötétzárkát.) A termelési számok és a technika, meg a szakemberek gyors haladása, ami mögöttük van, nekem eleget mond. Most már ismeretesek az első félév számai, légy szíves, adj le belőlük néhányat; a vasutat ne felejtse ki. Remélem, hogy a júniusi esők sokat javítottak a termésen. Te, én még soha így nem nézegettem a felhőket, mint májusban. Írj arról is, hogy megszűnt-e már az állatállomány csökkenése... Leveled, melyben fizikumomat dicséred, keresztezte az enyémet, melyben azt írtam, hogy lassanként csak ócskavasnak leszek jó; gondolkoztam rajta, de tovább is fenntartom, bár változatlanul jól alszom... Hát a te szívednek mi baja? Tudod, nálam is itt az lesz a főbaj; amellet az idegeim olyanok, hogy ha nem aludtam jól, akkor nem érnek egy hajítófát. No, eleget panaszkodtam...”

Budapest, 1934 július 21.

„...Ma három hete kaptam egy képeslapot Martin Andersen Nexötől június 18-ról. Nagyon megörültem a kedves soroknak és nagy meglepetéssel láttam belőlük, hogy Henrik Pontoppidan is küldi üdvözléseit. Én azt hittem, hogy P. elefántcsonttoronyban ül babérain és Nobel-díján, gondosan cizellált lélekrajzokat csiszol és őrizkedik attól, hogy magamfajta fegyház-töltelékkel szemben kimutassa szimpátiáját. Annál jobban örültem neki és kérem az Öreg Don Martinot, hogy közölje vele, milyen jólesett megemlékezése és üdvözlése, melyet szívből viszonzok. Andersen barátom hív Dániába; légy szíves és magyarázd meg neki, hogy előbb szabadulnom is kell. Írd meg, hogy áll Andersen egészsége és melegen köszönd meg nevemben sorait és üdvözléseit. Ha nem lenne olyan komplikált és bizonytalan, magam írtam volna neki néhány szívélyes német sort...”

(„Sarló és Kalapács”, 1934 október 1.)

Vas Zoltán: BÖRTÖNÉLET

1928 január 10. Kedd.

Rákosi is kikerült a magánzárkából. A III. osztályon lakik. Irnok a szabóüzemben. Az igazgató úgy őrizteti Rákosit, mint a szemefényét. Azt hiszi, hogy parancsa szerint Rákosi még a levegőt is kimérve kapja. Téved az igazgató! Nem azért vagyunk kommunisták, hogy beletörődjünk a fogházi rendbe. A legkisebb részt is összeköttetések kiépítésére használjuk fel. És ma már sok minden lehetséges, amiről az igazgató azt hiszi, hogy nem az. Időnként még újsághoz, levélhez, sőt ennivalóhoz is hozzájutunk.

Rákosit ugyan megviselte a fegyház, de szemelláthatóan keményen tartja magát. Egészséges, nyugodt. A tekintélye olyan óriási, hogy még a fegyőrök is messziről tisztelegnek előtte. A fegyencek leemelt sapkával köszöntik. Az igazgató ezt néha észreveszi. A guta kerülgeti érte.

1928 november 30. Péntek.

A fegyelemben éjjel meghalt egy bilincsbevert fegyenc. Sokáig jajgatva kínlódott. Szomszédai órákon át dörömböltek az ajtón, ordítottak segítségért. Az ügyeletes fegyőr nem vette le a haldoklóról a vasat.

Az igazgató gyilkoltatta meg a fegyencet. Az volt a bűne, hogy a raktárba volt beosztva, mint házimunkás, tudott az igazgató lopásairól s szemébe mondta neki.

Hivatalosan mégsem gyilkos az igazgató. Csak „fegyelmi” jogkörét alkalmazta.

1928 december 4. Kedd.

Katasztrófa történt, Rákosi cikket írt a meggyilkolt fegyencről. Nem volt ideje befejezni, eldugta egy rejtékbe. Váratlanul átkutatták a zárkát és megtalálták a cikk fogalmazványát.

Az igazgató azonnal hívatta Rákosit. Üvöltve kereste nála megsértett „becsületét”.

- Rólam merte írni, hogy gyilkos vagyok? Rólam merte írni, hogy tolvaj vagyok?! Rögtön kérjen tőlem bocsánatot!

Rákosi a leghatározottabban fenntartotta a cikk állításait, mire az igazgató a fegyelembé kísértette.

Utána engem hivatott az igazgató. Úgy tettem, mintha mit sem tudnék a cikkről. Dűhtől rekedt hangon kezdte magyarázni, hogy mi áll benne. És miközben szemüvegét állandóan fel- és lekapta orráról, kiabálva kérdezte:

- Mit szól mindehhez? Rágalmazó a maguk díszes kommunista vezére. Ha azonosítja magát vele, maga is rágalmazó.

A provokáló szavakra kitérőleg feleltem. El akartam kerülni, hogy a dűhtől amúgy is elvakult igazgató belém köthessen és a fegyelembé kísértessen. Akkor nem lehettem volna Rákosi segítségére.

- Ha a cikk megjelenik, Rákosi nem ússza meg szárazon az ügyet - ordította az igazgató fenyegető hangon.

Nem tudta, hogy az elfogott írás csak fogalmazvány s hogy a cikk még nem jutott ki a fegyházból. Én azonban mindezt tudtam és nyugodtan kijelentettem:

- Ha Rákosit kiengedi a fegyelemből, a cikk nem jelenik meg.

- Zsarolni akar? - horkant fel szavaimra az igazgató.

De ugyanakkor felcsillant szemében a remény, hogy elkerülheti a cikk megjelenésével kapcsolatos kellemetlenségeket.

Kezébe vette a telefonkagylót és parancsot adott:

- Kísérjék Rákosit a munkaterembe!

S most pillanatnyilag csend van az ügy körül: mintha misem történt volna. De kétségtelen, hogy a kommunisták és az igazgató között élet-halálharc kezdődött. Dr. Rusztek úr nem olyan ember, aki könnyen felejt.

Nagyon kell tehát vigyáznunk magunkra. 200 főből áll a fegyőrlétszám és mi összesen öten vagyunk itt kommunisták.

1928 december 20. Csütörtök.

Rákosi élete közvetlen veszélyben forog!

Tudtuk, hogy az igazgató keresni fogja az alkalmat a bosszúra. Mindössze két hétig várt.

A fegyházi tisztviselők között híre járt, hogy Rákosi tolvajnak, gyilkosnak nevezte őt és mégsem merte megbüntetni. Emiatt magánkívül volt az igazgató a dühtől. Levélcsempészésért és rágalmazásért sötéttel és kemény fekhellyel szigorított háromhónapi földalatti elkülönítésre és egy esztendeig tartó minden kedvezmény elvonására ítélte Rákosit.

Aljas gyilkossági terv ez a példátlanul kegyetlen fegyelmi büntetés.

Azonnal üzentem az összekötőknek, hogy hívja beszélőre az ügyvédet. Megüzentem azt is, hogy Rákosi élete megmentéséről van szó.

1928 december 21. Péntek.

A fegyőrök figyelő szemétől ellopott szabad percekben jelentést írtam a pártnak a történekről. Sajnos, a levél csak holnapután jut ki a fegyházból és ki tudja, mikor érkezik rá válasz.

1928 december 22. Szombat.

Itt volt az ügyvéd. Sem Rákosival, sem velem nem engedélyezték a beszélőt. Az igazgató légmentesen el akar bennünket zárni a külvilágtól.

1928 december 23. Vasárnap.

Sikerült a levelet kicsempésznem. Budapestről külön futár viszi pártunk külföldön tartózkodó vezetőihez. Izgatottan várom a választ. Ha az elvtársak idejében nem segítenek, Rákosi elpusztul.

Rákosival állandó kapcsolatban vagyok. Ijesztő az írása. Mintha aggastyán írta volna. Nyilván reszket a keze a hidegtől.

Magyarországon talán még sohase voltak olyan hidegek, mint az idén: 32-35 fokig süllyed a hőmérő. A fegyelmi olyan, mint a jégverem és Rákosin csak rabing és rabruha van.

1928 december 28. Péntek.

Leveleim eljutottak az elvtársakhoz. Üzent az összekötő, hogy a külföldi lapok nagy cikkekben számolnak be a Rákosi élete ellen tervezett galád merényletről.

1929 január 1. Kedd.

Újév. Nem az a kérdés, hogy az év végét megérjük-e, hanem egyáltalában a legközelebbi napokat?

1929 január 2. Szerda.

Válasz érkezett. A Központi Bizottság leveleimet megkapta. Minden módon segítségünkre lesznek.

A hírt rögtön közöltem Rákossal, aki megbeszélésünk szerint azonnal éhségsztrájkot kezdett. Utána kihallgatásra jelentkeztem az igazgatóhoz. Kijelentettem, hogy Rákosinak a fegyelmiből való kiengedése, valamint a botrányos fegyházi állapotok minisztériumi vizsgálata és megszüntetése érdekében, Rákossal szolidaritásban, Öry, Juhász és én éhségsztrájkolunk.

Valamennyiünket azonnal a fegyelmibe kísérték. Fejenkint egyhónapi sötétzárkával és kemény fekhellyel szigorított elkülönítést és egy esztendeig tartó kedvezményelvonás fegyelmi büntetést kaptunk.

1929 január 3. Csütörtök.

Két karom átéri, két tétova lépésem végigjárja élőhalott sírboltomat. Ide sohasem hatol be igazán a világosság.

A dróthálós, vasrácsos, tejüveges pinceablak csak egész gyenge, szürkés fényt bocsát keresztül. Dél van és mégis olyan a szürkeség, mintha hályog volna a szememen.

Nagyon hideg van. A betonpadlón sem feküdni, sem ülni nem lehet. Egész nap gubbasztok a sarokban vagy fel s alá sétálok.

Kegyetlenül érzem az éhséget. Huszonnégy órája nem ettem.

1929 január 5. Szombat.

Meggyilkol bennünket a szörnyű hideg. Telnek a percek, az órák, a napok. Még hány nap?

A fegyőröket félóránként váltják, hogy kibírják a hideget. Emberemlékezet óta nem volt még harmincöt fok hideg Magyarországon, most pedig annyi van.

Rettenetes a hideg! Nem lehet kibírni.

Éhezünk, megfagyunk, már alig járunk, de mégis, amíg vagyunk, amíg élünk, halálos tiltakozásként egyre kiáltjuk:

- Megállj! Már nincs más fegyverünk, csak az életünk. Itt van, vegyétek, ez még a miénk, de Rákosit nem engedjük meggyilkolni!

1929 január 8. Kedd.

Az éhségsztrájk hetedik napja! Már ahhoz sincs erőm, hogy a sarokban gubbasszak. Folyton előre dőlök. De legyőzöm gyengeségemet.

- Ki kell tartani! Kitartás, Zoltán! - biztatom magamat.

Tudom, ha győzelem nélkül adjuk fel a harcot, megöl bennünket az igazgató, a fegyház. De ha kitartunk, a győzelem nemcsak a pillanatnyi helyzetből ment ki bennünket, biztosíték lesz arra is, hogy Rusztek, ez az aljas gonosztevő, nem folytathatja gazságait.

1929 január 9. Szerda.

Az éhségsztrájk nyolcadik napja. Egész testemben ráz a láz. Nem az éhezés, a szörnyű hideg vert le a lábamról.

1929 január 10. Csütörtök.

Tegnap későn este sunyin, lapulva, bejött zárkámba az igazgató.

Már az első szavainál tudtam, hogy győztünk!

Eleinte össze-vissza hazudozott. Úgy tett, mintha „jóakaratból” akarna az éhségsztrájk megszüntetéséről tárgyalni.

Ám nem hagytam magamat becsapni.

Tudtam, ha tárgyalni jött hozzánk, csak felsőbb utasításra tette. És Rusztek igazgató akárhogy forgatta, csűrte-csavarta a dolgot, kitartottam amellett, hogy addig nem hagyjuk abba az éhségsztrájkot, amíg Rákosit ki nem engedi a fegyelmből.

Győztünk! Az igazgató beadta a derekát. Kijelentette, hogy teljesíti követelésünket.

A győzelem egyszeriben visszaadta erőmet. Határozott léptekkel kisiettem a folyosóra és hangosan kiáltottam:

- Vége az éhségsztrájkoknak!

Halálos csend a fegyelmi osztályon. A leghalkabb szó is visszhangzik, az elvtársak meghallották kiáltásomat s utána sorban kinyíltak a zárkaajtók és mindegyikük elfogadott és megívott egy-egy csajka rántott levest.

S Rákosi most már a kórház egyik fűtött kórtermében szalmazsákos ágyon fekszik. Fegyenc ma is, mint tegnap és tegnapelőtt, de már van reménye az életre.

Megmentette a dolgozók nagy testvérisége, a szolidaritás!

Immár hányadszor?

(Vas Zoltán: „16 év fegyházban”, 177-178., ill. 198-203. old.)

VI. ÚJRA VESZÉLYBEN RÁKOSI ÉLETE (1934 május-december)

HARC RÁKOSI ELVTÁRSÉRT - HARC A JOBB ÉLETÉRT

Világ proletárjai egyesüljetek!

Munkások! Magyarország dolgozói! Elvtársak!

A dicsőemlékü első magyar Szovjetköztársaság egyik hős vezetőjét, a Kommunista Magyarországi Pártja egyik alapítótagját, Rákosi Mátyás elvtársunkat nyolc és fél évi fegyház elszenvedése után ismét vád alá helyezte a magyar fasizmus.

Vádolja a burzsoázia és Rákosi elvtársunk életére tör azért, mert 1919-ben a Forradalmi Kormányzótanács kimondta, hogy „a legfőbb hatalmat a munkások, katonák és földművesek tanácsának országos gyűlése gyakorolja, hogy a munkás, katona és földműves tanácsokban a dolgozó nép hozza a törvényeket, hajtja azokat végre és bíraskodik azok megszegői felett”.

Vádol a burzsoázia azért, mert 1919-ben a Forradalmi Kormányzótanács Rákosi elvtárs közreműködésével rendeletet hozott „a Vörös Hadsereg elnevezésű proletár osztályhadsereg felállítására”.

Vádolja a fasizmus Rákosi elvtársunkat azért, mert a Forradalmi Kormányzótanács „felhatalmazást adott az ellenforradalmár s a háború előidézésében és folytatásában bűnös egyének letartóztatására”. Vádol a fasizmus, mert a Forradalmi Kormányzótanács rendeletet hozott, hogy „aki a Tanácsköztársaság ellen felkelést szít, továbbá aki rabol vagy fosztogat, halállal büntetendő”. És a proletárdiktatúra áldozatkész harcosai használták fegyverüket az imperialista háború előidézésében bűnös egyének, az ellenforradalmárok, rablók és fosztogatók ellen.

Nem elég erősen alkalmazták a forradalmi diktatúrát a dolgozó nép ellenségei ellen, mert a Forradalmi Kormányzótanácsnak árulók is tagjai voltak. Szociáldemokrata vezérek - akik ellen nem indít a burzsoázia népbiztosper, hanem amnesztiát ad nekik, mert megakadályozták az ellenforradalmárok elleni kíméletlen harcot.

Tíz- és tízezrek legyilkolása után, Sallai és Fürst elvtársak felakasztása, Hoffman Ottó vas-munkás elvtársunk rendőrségi halálrakínzása után, a törhetetlen forradalmár, Rákosi Mátyás elvtársunk élete ellen készítik a hurkot az ellenforradalmi hóhérok. A proletariátus felszabadulási törekvését, második Szovjetmagyarország megteremtéséért folyó küzdelmünket akarja a fasizmus vérbefojtani.

Forradalmárt vádol a burzsoá rablók, fosztogatók, háborúcsinálók gyilkos bandája, mert a proletárhős harcolni mert és élete végéig harcolni fog a kizsákmányolók uralma, fosztogatásai és háborús rablótörekvései ellen.

A „vallás”, a „haza” és a „magántulajdon” intézményéhez ragaszkodó osztályok nevében; a kizsákmányolók vallása, hazája és osztályérdekei nevében készülnek ítéletre a fasizmus bírái. Azok ellen, akik minden hatalmat a dolgozó nép részére vívtak ki és akarnak ismét kiharcolni. A „vallás” nevében készül az újabb gyilkosság, melynek papjai a világháborúban is szenteltvízzel siettek az imperialista rablók segítségére és közreműködtek tízmillió dolgozó

elpusztításában, másik tízmillió nyomorékká tevésében. A „haza” nevében vicsorítja hóhérfogait az a burzsoázia, amely bebizonyította, hogy csak addig tekint hazájának az országot, amíg uralkodik benne.

A proletárdiktatúra idején *a proletariátus fegyverrel a kézben védelmezte a dolgozók Magyarországnak nemzeti szabadságát*, osztályhadseregének, a dicsőemlékű Vörös Hadseregnek a megteremtésével. S mialatt a proletariátus élete feláldozásával harcolt a külföldi imperialista rablók ellen, *a burzsoázia az ellenség táborába sietett és a külföldi rablókat segítette*. A román imperialisták védnöksége alatt szervezték Horthyék az ellenforradalom „nemzeti” hadseregét, amely hátbatámadta a dolgozók Magyarországnak nemzeti szabadságáért vívott forradalmi háborút. Ez a burzsoázia vallásossága és hazafiassága. Ez a hazafiasság Trianon terheit hozta a dolgozó nép nyakára, midőn osztályuralmát imperialista rablók segítségével visszaállította. És most vádolja a fasizmus Rákosi elvtársunkat, mert 1919-ben a Forradalmi Kormányzótanács megszervezte a Vörös Hadsereget, a proletariátus osztályhadseregét, amely vérét ontotta a Trianon elleni forradalmi háborúban.

A magyar imperializmus a világháború előtt elnyomta az uralma alatt levő nemzeti kisebbségeket. Szíve vágya, hogy kizsákmányolási területének kiszélesítése érdekében, az elvesztett területeken élő és most cseh, román, meg szerb imperializmus igája alatt szenvedő nemzeti kisebbségek visszakérüljenek a magyar imperializmus járma alá. A külföldi imperialista rablók elleni forradalmi háborúban Proletár-Magyarország dolgozói a nemzeti kisebbségek dolgozóinak társadalmi és nemzeti felszabadulásáért, teljes nemzeti önrendelkezési jogáért is küzdöttek. A Forradalmi Kormányzótanács rendeletet bocsátott ki a felszabadított német és ruszin nemzetiségű területek lakói nemzeti önállóságának biztosítására. Az imperialista burzsoázia most ezért is vádat emel Rákosi elvtársunk ellen, mert a nemzeti kisebbségek ismételt elnyomására irányuló rabló törekvésein ezáltal is csorba esett.

Munkások! Parasztok!
Magyarország valamennyi dolgozója!

Első Szovjetmagyarország dicsősége mindaz a vád, amelyet Rákosi elvtársunk ellen szegeznek: a dolgozók uralmának megteremtéséért és megtartásáért folyó küzdelem. Vádol a fasizmus, hogy védje a munkabéruzsorát, adók és adósságok miatti állami fosztogatásokat, proletárharcosok és harci szervezetek elleni kegyetlen terrort. Vádol a fasizmus, mert új háborús merénylet borzalmaait készíti elő a dolgozó nép ellen.

Mentsük meg Rákosi elvtársat, a dolgozók harcosát! Erősítsük a kizsákmányolás elleni küzdelmet, a dolgozók jobb életviszonyaiért és szabadságjogaiért folyó harcot.

Harc Rákosi elvtársért - harc a jobb életért!

Szervezzetek tiltakozó gyűléseket és tüntetéseket! Küldjetez tiltakozó táviratokat és küldöttségeket az igazságügyminiszterhez és Szemák törvényszéki bíróhoz!

Teremtsük meg az összes proletárszervezetek akcióegységét!

Rákosi elvtársunk és valamennyi bebörtönzött proletárharcos szabadonbocsátásáért!

Minden proletárpártra kiterjedő szabadságjogokért!

A fasiszta terror és imperialista háború ellen!

A Kommunisták Magyarországi Pártja magasra tartja Szovjetmagyarország dicsőséges lobogóját. E zászló alatt, a proletárdiktatúra megteremtésével, Trianon forradalmi összetörésével vívjuk ki az elnyomottak társadalmi és nemzeti felszabadulását.

Le a tőkés kizsákmányolással, a munkabéruzsorával, dolgozó parasztok fosztogatásával!

Éljen Rákosi elvtárs!

Éljen a második, megdönthetetlen Szovjetmagyarország!

Forradalmi üdvözlettel

A Kommunisták Magyarországi Pártja Budapesti Bizottsága

(Magyar Munkásmozgalmi Intézet Archivum. A III. 37.)

SZABADSÁGOT RÁKOSINAK!

Zürich, május 1. A „Rumag” ügynökség a következő távirati értesítést kapta Budapestről: „Április 28-án járt le Rákosi elvtárs büntetése, akit a fasiszta bíróság a magyar kommunista pártban kifejtett működéséért nyolc és fél évi fegyházbüntetésre ítélt. Néhány nappal büntetésének letelte előtt Rákosit arról értesítették, hogy a hírhedt szegedi Csillag-börtönből Budapestre szállítják. Mikor Rákosi Budapestre érkezett, az ügyészségi fogházba kísérték. Ott tudtára adták, hogy *új pert indítanak ellene*, azon az alapon, hogy tizenöt évvel ezelőtt mint szocializálási népbiztos résztvett Tanácsmagyarország kormányában.”

Tehát nyolc és fél évi súlyos fegyházbüntetés elszenvéde után Rákosi elvtársat újra bíróság és halálbüntetés, vagy legalábbis életfogytiglani fegyházbüntetés fenyegeti.

Rákosi Mátyás elvtársat 1925 szeptember 22-én Sámuel provokátor árulása következtében tartóztatták le. Mikor Rákosit letartóztatták, ujjongott a burzsoázia. Az egész polgári sajtó hajszát indított ellene, akasztófát követelt. Kétségtelen, hogy a magyar fasiszták fel is akasztották volna Rákosit, ha a világ közvéleménye és a nemzetközi proletariátus fellépése nem akadályozta volna meg őket.

Rákosi letartóztatása után azonnal óriási nemzetközi mozgalmat indítottak érdekében. A kormányt a világ minden részéből sürgönyökkel árasztották el. A kormány meghátrált, a tárgyalást elhalasztották. November 14-én azonban Rákosit Vas, Öry és Gögös elvtársakkal együtt statáriális bíróságnak adták át, mely csak egyfajta ítéletet - halálos ítéletet - hozhat. A hóhér már készen állott, mert a bíróság ítéletét három órával az ítélethozatal után végre kell hajtani.

A vádlottak a tárgyaláson meglepő bátorságot tanúsítottak - a tárgyalást a földalatti magyar kommunista párt szószékévé változtatták. A nemzetközi tiltakozási mozgalom mindinkább erősödött.

A statáriális bíróság kénytelen volt kijelenteni, hogy ez az ügy nem tartozik hatáskörébe és a vádlottakat *rendes bíróságnak* adták át, mely nyolc hónap után valamennyi vádlottat hosszú fegyházbüntetésre ítélte. Rákosit nyolc és fél évre ítélték.

Rákosit és társait a hírhedt váci fegyházba zárták, gyilkosok és rablók közé. Az elítélt kommunistákat közönséges bűnözőkként kezelték és megfosztották őket azokról a lényegtelen előnyöktől is, amelyeket a politikai foglyok általában élveznek.

Mikor Rákosi ez ellen tiltakozott, barbár fegyelmi büntetésekkal sujtották - bilincsbe verték, kemény fekhelyet adtak, fűtetlen cellába zárták, csökkentették élelemadagját. A kommunista foglyok erre éhségstrájkjal feleltek, amibe Löwy Sándor fiatal munkás belepesztult. Az éhségstrájkot a Párt utasítására beszüntették.

Később Rákosit Vácról Szegedre szállították. Ebben a börtönben ugyanolyan vadállati módon bántak vele és még naponta tíz órán keresztül nehéz fizikai munkát is kellett végeznie. Rákosi Szegeden tüdőbajban megbetegedett.

Mikor büntetése vége felé közeledett, a fasiszta porkolábok újabb aljasságot eszeltek ki. Mult év november végén a kormány hivatalos lapjában, a Pester Lloydban közlemény jelent meg, mely szerint Rákosit büntetésének kitöltése előtt szabadlábra helyezik, mert az utóbbi időben „példásan” viselkedett. Ez a hazug hír éppen akkor jelent meg, amikor Rákosi hatheti súlyos fegyelmi büntetés alatt sínylődött, amikor a legkegyetlenebbül bántak vele. A kormány ezzel nemcsak Rákosi híveit akarta félrevezetni, hogy azok semmit se tehessenek kiszabadítása érdekében, hanem rossz hírbe akarta hozni a régi forradalmárt, akit a fegyház hosszú évei sem tudtak megtörni.

A magyar kormány el akarja pusztítani Rákosi elvtársat. *Meg kell hiúsítani ezt a pokoli tervet. A nemzetközi proletariátusnak ki kell harcolnia Rákosi elvtárs kiszabadítását!*

(„Pravda”, 1934 május 5.)

EL A KEZEKKEL A PROLETARIÁTUS BÁTOR KATONÁJÁTÓL!

Munkások! Dolgozók! Elvtársak!

A magyar sajtó, közte a szociáldemokrata Népszava is, hetek óta mélyen hallgat Rákosi Mátyás elvtársunknak, pártunk egyik alapítójának, Tanács-magyarország egyik népbiztosának sorsáról. E hallgatást pedig híradások előzték meg az egész magyar sajtóban, közte a Népszavában is arról, hogy Rákosi elvtársunkat nyolc és fél évi fegyházbüntetése után kitoloncolják az országból.

A tény ezzel szemben az, hogy Rákosi elvtárs kitöltötte ugyan nyolc és fél évi fegyházbüntetését, de máris új eljárást indított ellene az ügyészség a proletárdiktatúrában való részvétele miatt. Nyolc és fél évet ült Rákosi elvtársunk, mert szervezte pártunkat, a magyar proletariátus egyetlen pártját, a kisemmizett magyar dolgozók vezetőjét és szószólóját. Nyolc és fél évig gyötörték Rákosi elvtársunkat, mert a magyar munkásság, a dolgozók gyökeres érdekeiért harcolt a személyes tett és szervező szó forradalmi erejével. A legegyszerűbb emberi követelmény parancsolja, hogy most, nyolc és fél év után szabadlábra helyezzék őt. A magyar fasizmus cselekvéseiben és ezek indító okai között azonban hiába keressük az emberiességet. Nem is erre apellálunk, hanem a proletárok osztálytudatára, szolidaritására, a dolgozók cselekvő együttérzésére és a tisztességes emberek elemi kötelességére.

Nyelc és fél évvel ezelőtt az akasztófa árnyékában állt Rákosi elvtársunk. A statáriális bíróság illetékességét akkoriban szétverte a világ munkásságának, köztük a magyar munkásoknak és dolgozóknak viharos tiltakozása. Akkor megmentettük Rákosi Mátyást az életnek. Nyolc és fél év a váci fegyházban és a szegedi Csillagban telt el Rákosi elvtársunk megmentett életéből.

A tetteknek van céljuk és logikájuk... Nem azért mentettük meg annakidején Rákosi elvtársat, hogy most, nyolc és fél év után a prostituált sajtó összeesküvésszerűen elhallgassa az új, készülő gyilkosságot. Azért mentettük meg Rákosi elvtársunkat, hogy folytassa harcos életét és diadalra segítse saját élete és az osztálytudatos proletariátus művét: a forradalmi felszabadulást.

A „nemzeti egység” fasiszta urait nem hagyja nyugodtan aludni a 15 éves mult, szakadatlanul vért szimatolnak, vérre áhítoznak. Új népbiztos-pert akarnak kezdeni Rákosi elvtárssal. Miért e vérszomj? Mert a burzsoázia vérszomjas. Mert *a proletárdiktatúra nemcsak a magyar mult forradalmi epizódja, hanem a magyar jövő közeli beteljesülése.* Mert a proletárdiktatúra élő tényezője és célkitűzése a magyar proletariátus és kizsákmányolt parasztság harcainak. Ettől fél a burzsoázia, ennek falaz a prostituált „közvélemény” és a szociálfasiszta Népszava! Nos, a burzsoázia nem lehet más, mint amilyen. De ti, proletárok, dolgozók, ti se legyetek mások, mint amilyenek vagytok! Proletárok, a harc és ínség fiai, a kimondhatatlan nélkülözések és hősi erőfeszítések gyermekei - harcoljatok velünk Rákosi elvtársunk szabadlábba-helyezéséért! Harcoljatok magatokért! Hívjatok össze minden gyárban, műhelyben és munkahelyen tiltakozó gyűléseket a Rákosi elvtársunkat fenyegető merénylet ellen! Gyűjtsetek tiltakozó aláírásokat és juttassátok el őket az ügyészséghez, bírósághoz, az igazságügyminiszterhez, a miniszterelnökhöz! A proletár tömegszervezetekben tüzzétek napirendre Rákosi elvtársunk ügyét és hozzatok határozatokat védelme ügyében! Tüntessetek a fasiszta terror ellen!

Dolgozók! Nincs más erő, amely megállítsa a hóhér kezét, mint a ti tömegeitek ereje. Követeljétek Rákosi elvtársunk szabadlábba helyezését! Lépjetek akcióba, szerezzetek érvényt az ország többsége akaratának! Akadályozzátok meg Horthy-Gömbösék vérszomjas tervét, vessetek véget a kommunista „dreyfusziádának”!

A magyar proletariátust egyszer leverték, másodszor győzni fog.

El a kezeket Rákosi Mátyás elvtárstól!

Szabadlábba Rákosi elvtársat!

Általános amnesztiát a proletár bebörtönzötteknek!

Le a fasizmussal!

Éljen a harcos proletáregységfront!

Éljen a forradalmi proletárszolidaritás!

Budapest, május hó.

*A Kommunisták Magyarországi Pártja
(a Kommunista Internacionále szekciója)
Központi Bizottsága
(„Kommunista”, 1934 június.)*

SZERVEZZÜK A TÖMEGHARCOT RÁKOSI ELVTÁRS SZABADONBOCSÁTÁSÁÉRT!

A fasiszta diktatúra példátlan gazsággal tetézte ellenforradalmi gazságainak és provokációinak sorozatát: újabb népbiztos-pert indítottak Rákosi elvtársunk ellen, aki most töltötte ki nyolc és fél évi fegyházbüntetését, a váci, szegedi börtönök poklában. Nyolc és fél évvel ezelőtt a magyar és a nemzetközi proletariátus hatalmas tiltakozása megmentette Rákosit a statáriális hóhérbíróság karmaiból, megmentette Rákosit az életnek és a magyar proletariátus ügyének.

Most, nyolc és fél évi fegyházi kínzás után újból barbár gyilkosságot terveznek a fasiszta banditák Rákosi elvtársunk ellen, hogy megfosszák a magyar és nemzetközi proletariátust

egyik példás katonájától, az első Tanácsmagyarország egyik népbiztosától, a KMP egyik alapító tagjától. Azt a gyilkosságot, amelyet nyolc és fél évvel ezelőtt a proletártiltakozás megakadályozott, a fasiszta hóhérok most akarják végrehajtani, újabb áldozatot nyújtva a burzsoázia bosszújának a proletárdiktatúráért, Rákosi elvtárs elítélésével és ártalmatlanná tételével. Rákosi elvtárs ügye az egész magyar proletariátus és dolgozó nép ügye! Ki kell ragadnunk Rákosi Mátyást a hóhérok karmaiból! Proletár tömegharcot kell szembeszegeznünk a fasiszta banditák gyilkos terveivel.

Az egész magyar proletariátus mélységes felháborodása és tiltakozása a válasz a fasiszta diktatúra provokációjára. Ezt a felháborodást a tömegharc útjára terelni, a proletár tömegeket harcban vinni a fasiszta diktatúra ellen Rákosi elvtárs azonnali szabadonbocsátásáért - pártunk elsőrendű feladata ma. Válaszunk a fasiszta diktatúra provokációjára: el a kezekkel Rákositól! Követeljük Rákosi azonnali szabadon bocsátását! Ezeknek a követeléseknek jegyében meg kell mozgatnunk a legszélesebb dolgozó tömegeket, talpra kell állítanunk minden becsületesen érző embert, hogy megakadályozzuk a készülő galádságot. Fokoznunk kell a fasiszta diktatúra elleni tömegharcot és a fasisztaellenes proletáregységfront egész csatasorát támadásba kell vinnünk Rákosi elvtárs megmentéséért.

A proletártiltakozás első hulláma végigsöpörte Budapest utcáit. Május folyamán öt sikeres utcai tüntetés zajlott le a város különböző helyein. Az ügyészség és az igazságügyminisztérium előtt tüntettek tömegesen Budapest proletárjai. Követeléseinket hirdető feliratok és a proletárdiktatúra jelszavai villantak és dörögtek a Belváros jóllakott csendjébe és megreszketették a hóhérokat. Most megerősített őrségekkel veszik körül az összes igazságügyi intézmények épületeit és rettegnek az újabb tüntetésektől.

Rákosi megmentéséért folytatott eddigi harcunk nem lekicsinyelendő eredményéről, a tömegeknek a fasiszta terror elleni harcban való aktív bekapcsolásáról, pártunk fasiszmus elleni harcban hívó szavának visszhangjáról tesz tanúságot, hogy a festők szakszervezeti vezetősége tiltakozó táviratot küldött az igazságügyminiszterhez Rákosi újbóli letartóztatása ellen.

Ezek a fasiszta diktatúra ellen, Rákosi elvtárs megmentéséért folytatott eddigi harcunk eredményei. Bizonyos, hogy széles proletártömegek reagáltak pártunk hívó szavára, amit bizonyít az is, hogy az újpesti sztrájkoló famunkások egyetlen röpirata sem feledkezik meg Rákosi szabadon bocsátásának követeléséről. Meg kell azonban állapítanunk, hogy még távolról sem tettünk eleget proletár kötelességünknek Rákosi elvtársunk ügyében. Az üzemekben még sehol sem választottunk Rákosi-bizottságokat, aláírásokat gyűjtő ívek csak itt-ott lettek kibocsátva, a röpgyűlések szervezése a gyárak előtt és küldöttségek menesztése az igazságügyminiszterhez, egyszóval a széles tömegakció szervezése terén még csak a kezdet kezdetén vagyunk.

Pártszervezeteink még nem vettek határozott irányt e feladatok megvalósítására. Ezt az elmaradást föltétlenül likvidálni kell.

Rákosi kiszabadításáért eddig folytatott harcunk tényeinek megállapításánál nagyon fontos leszögezni azok tanulságait, hogy ezeket a tanulságokat értékesítsük harcunk további fokozásánál. Meg kell állapítani mindenekelőtt, hogy nagy lehetőségeink vannak a szakszervezetekben, az összes proletár tömegszervezetekben és üzemi értekezleteken Rákosi-bizottságok választására. Ezek a lehetőségek eddig nem lettek kihasználva, pedig éppen arra kell vennünk a főirányt, hogy ne csak megteremtjük a kedvező hangulatot a tömegekben, kiválsuk a Rákosi mellett való szimpátiát, hanem szervezetileg le is rögzítsük azt és harci fegyverek kovácsolásába sűrítjük Rákosi-bizottságok megteremtésével. Ezen bizottságok vezetésével a

tömegtiltakozás minden formája (tiltakozó gyűlések, táviratívek és felhívások) porondra fog lépni.

Az utcai tüntetések igazolják, hogy lehet és tudunk utcai tüntető akciókat szervezni, tömegeket mozgósítani, hogy pártszervezeteink tömegbefolyása jelentősen megnövekedett.

A fasiszta diktatúra elleni tömegharc kifejlesztése érdekében ügyelnünk kell arra, hogy Rákosi kiszabadításáért folytatott harcunk jelszavai össze legyenek kapcsolva mindennapi harcaink konkrét követeléseivel. A Rákosi kiszabadításáért való harcot nem szabad elválasztani a szakszervezetek fasizálásának kérdésétől, a sztrájkszabadságért való harctól, a nagyobb bérért, jobb munkaviszonyokért folytatott küzdelemtől.

Ha összekapcsoljuk Rákosi Mátyás kiszabadításáért folytatott harcunkat a munkásság mindennapi harcaival, ha Rákosi Mátyás kiszabadításának kérdését beállítjuk a fasiszta diktatúra elleni politikai tömegharc tengelyébe és szívós, kitartó, tömegszervező munkával az egész munkásosztály ügyévé tesszük, akkor el tudjuk háritani az őt fenyegető veszedelmet és ezt a bátor proletár harcot meg tudjuk menteni a magyarországi és a nemzetközi proletárforradalom ügyének.

Ezt a harcot nekünk kell megvívni, nekünk kell szerveznünk, csak a mi vezetésünk alatt szabadíthatja meg Rákosi Mátyást a proletariátus. Rákosi kiszabadításának kulcsa a mi kezünkben van. Előre bolsevik tömegharcra. Rákosi kiszabadításáért! Válasszunk minden üzemben és a szakszervezetekben, valamint tömegszervezetekben Rákosi-bizottságokat, gyűjtsünk tiltakozó aláírásokat, követeljük Rákosi azonnali szabadonbocsátását tiltakozó gyűléseken, tiltakozó határozatokban és tiltakozó táviratok özönével.

Tüntessünk Rákosi elvtárs azonnali szabadonbocsátásáért!

El a kezekkel Rákositól! Le a fasiszta diktatúrával!

Éljen Rákosi Mátyás! Ellen a forradalmi proletáregységfront a KMP vezetése alatt!

(„Kommunista”, 1934 június)

MARTIN ANDERSEN NEXÖ RÁKOSI MÁTYÁSÉRT

A világhírű dán író - ma egyike a legnagyobbaknak a világirodalomban - a Szovjetunió forrónszeretett barátja, a Szovjetírók Kongresszusára Moszkvába érkezett és Rákosi Mátyás elvtársról az alábbi nyilatkozatot adta. A nagy író hatalmas tiltakozó szava kifejezi a világ közvéleményének felháborodását.

Martin Andersen Nexö a következőket mondotta:

„Az egész világnak meg kell tudnia, hogy milyen rettenetes terror dühöng Magyarországon. A kitűnő harcos és kitűnő ember, Rákosi Mátyás, már közel 9 esztendeje van ott bebörtönözve. Rákosi barátom. Jól ismerem. Igazán kiváló ember. Mikor 9 esztendő előtt az életére törtek, az egész világ, a világ minden tisztességes embere tiltakozott és ez a tiltakozás megmentette Rákosi életét.

Most ki kellett volna szabadulnia. És ehelyett új pert kezdenek ellene. Ez vadállati dolog. Ez rosszabb, mint egy halálos ítélet, kegyetlenebb, mint egy kivégzés. Elemi dolog, hogy ha valaki a büntetését kitöltötte, szabadon kell engedni. A legkegyetlenebb, legállatibb kínzás valakit lassan megölni.

Kétszáz esztendő előtt egy dán politikust halálra ítélték, azután megkegyelmezték neki, élet-fogytiglani fegyházra változtatva a büntetését. «A kegyelem kegyetlenebb, mint a büntetés» - válaszolt az elítélt.

Minden poklot meg kell mozgatni, hogy a nagyszerű embert, Rákosit kiszabadítsuk. A római komédiát, ahol vadállatok elé dobták a keresztényeket, nem szabad megismételni. Az egész világ színe előtt kell megbélyegeznünk a magyar hóhérokat.”

(„Sarló és Kalapács”, 1934 július 1.)

TÜNTETÉSEK PESTEN

Május 28-án Pesten egyidőben több helyen sikerült tüntetést szervezett a KMP Rákosi elvtárs védelmére, akit nyolc és fél éves büntetésének letöltése után újból vérbíróság elé akar állítani a magyar fasizmus.

Kettes sorokban felvonulva nagyobb tömeg tüntetett Törek vérbíró Jókai-utcai lakása előtt. „Éljen a proletárdiktatúra!... Le a magyar bírósággal!... Pfúj, Törek!...” jelszavakat regisztrál a fasiszta sajtó. Az elvtársak Törek háza előtt egy fára vörös zászlót tűztek ki.

A Jókai-utcai tüntetéssel egyidőben a Kúria épülete előtt is volt tüntetés. Itt magára az épületre tűztek ki az elvtársak vörös zászlót. Pár perces tüntetés és a Kúria ablakainak beverése után veszteség nélkül vonultak vissza, a rendőrség senkit sem tudott elfogni.

(„Sarló és Kalapács”, 1934 július 15.)

DIMITROV RÁKOSI MÁTYÁSÉRT

Rákosi Mátyás sorsa engem különösen érdekel, mert ő nemcsak elvtársam, hanem személyes jó barátom is. Nincs elég kemény szó annak kifejezésére, hogy ezt a politikust, miután már a fegyházbüntetés hallatlanul nehéz nyolc és fél esztendejét elszenvedte, továbbra is fogva tartják és tizenöt év előtti politikai tevékenységéért megint el akarják ítélni. Ez már nem az, amit törvényes gyilkosságnak neveznek, ez orgyilkosság a politikai ellenfél ellen.

Nyilvánvaló, hogy a kormány Rákosi személyében az 1919-ben kiküzdött proletárdiktatúráért akar bosszút állni, míg a fehér bandák tagjai, akik akkoriban ezer és ezer munkást meggyilkoltak, nemcsak hogy szabadon járnak, hanem magas állami állásokban ülnek. Hogy a Gömbös-kormány fél Rákosit, a munkásvezért szabadonbocsátani, azt bizonyítja, hogy a tömegek mindegyre erősödő elégtelenségével szemben saját országában nem érzi magát biztonságban. Ez a hallatlan és felháborító magatartás a politikai ellenféllel szemben, kell, hogy az egész világon viharos tiltakozást váltson ki.

Minden munkásnak, minden becsületesen gondolkodó embernek az egész világon fel kell a szavát emelni Rákosi Mátyás önkényes fogvatartása ellen, az ellen a gyilkosság ellen, amely ma Rákosi Mátyást fenyegeti és követelni kell a szabadonbocsátását.

Georgi Dimitrov

(„Sarló és Kalapács”, 1934 július 1.)

NEMZETKÖZI MOZGALOM RÁKOSI MÁTYÁSÉRT

Taskentben a textilüzemeket építő tröszt munkásai (10.500 munkás) négy telepen tartottak gyűlést, ahol Frankó, Kozma és Pintér magyar elvtársak javaslatára kimondották: „Mi, az üzem munkásai meghallgattuk a jelentést arról, hogy a magyar és német fasiszták hogyan készítik elő a proletariátus legjobb fiai, Ernst Thälmann és Rákosi Mátyás ellen forradalmi tevékenységükért, a szocialista társadalom megteremtéséért folytatott harcukért a halálos ítéletet. Felhívjuk a Szovjetunió munkásságát és a nemzetközi proletariátust, különösen Németország és Magyarország proletariátusát, hogy ne engedje meg, hogy a hóhérok felemeljék kezüket ezek ellen a kiváló forradalmárok ellen.”

*

A leningrádi Magyar Klub július 9-én tartott nagygyűlése követelte Rákosi elvtárs és az összes politikai foglyok, valamint Ernst Thälmann elvtárs s a németországi politikai foglyok szabadonbocsátását.

*

A Donyec-medencében, a brjankai 12. aknán dolgozó külföldi bányászok: magyarok, németek, csehszlovákok, belgák stb., július 22-én tartott gyűlésükön „felháborodva követelik Rákosi Mátyás elvtársunk azonnali szabadonbocsátását, az összes politikai foglyok ellen folytatott eljárások megszüntetését és a foglyok azonnali szabadlábra helyezését”.

*

A Moszkvai Magyar Politikai Emigránsok Klubjában tartott tiltakozó gyűlésen Martin Andersen Nexö, a világhírű dán író és Germanetto, a hírneves olasz proletáriró lángoló szavakban követelték Rákosi elvtárs szabadonbocsátását.

Philadelphiában a philadelphiai munkásdalárda erősen látogatott taggyűlése követelte a washingtoni magyar követségtől Rákosi Mátyás szabadonbocsátását.

*

A párizsi „Munkás Szemle” hatalmas és széles mozgalmat vezet a franciaországi és belgiumi dolgozók között. Egy delegáció ügyvédekkel és munkásokkal repülőgépen utazott Budapestre, hogy Rákosi Mátyás ügyében lépéseket tegyen. A delegációt nem engedték Rákosi Mátyáshoz. A tiltakozó határozatok és levelek ezrei mennek a magyar követséghez és az igazságügy-minisztériumhoz.

(„Sarló és Kalapács”, 1934 augusztus 15.)

ROHAMRA!

Az utolsó hírek Rákosi Mátyás elvtárs helyzetéről igen nyugtalanítóak s megkövetelik, hogy az egész világ munkássága a harc eme utolsó fázisában a leghatározottabb harcot vegye fel a magyar fasizmus hóhéraival szemben, akik Rákosi Mátyásban ezzel a perrel a dicsőséges emlékü magyarországi tanácsállam népbiztosát akarják megsemmisíteni. A Kommunisták Magyarországi Pártja kimagasló vezetője, a II. Tanácsmagyarországért vívott kemény küzdelem úttörő harcosa ellen, az elkövetkezendő magyar proletárforradalom megakadályozására tör a magyar fasizmus.

Rákosi elvtárs leveléből és azokból az értesítésekből, amelyek Magyarországból hozzánk jutottak, az derül ki, hogy Rákosi Mátyást nem mint vizsgálati foglyot kezelik és nincs olyan szekatúra és komiszkodás, amellyel a nehéz per előtt álló foglyot, az egészségében amúgy is súlyosan megtámadott testvérünket ne gyötörnék. Leveleit nem adják ki, levelet nem írhat, a beszélőidejét hetenként 15 percre csökkentették. Szemmelláthatólag össze akarják rombolni az idegzetét, hogy ne tudja a második perét vezetni. Mert az első pere még élénk emlékezetében van hóhérainak.

A pert előreláthatólag október elején folytatják le.

Itt a tizenkettedik óra!

A Kommunisták Magyarországi Pártjának, a Magyarországi Vörös Segélynek példátlanul álló hősi harca az egész világ magyar és minden más nemzetiségű munkásságát meg kell, hogy mozgítsa Rákosi Mátyásért. Ha az illegalitásban s a magyar fasizmus terrorja alatt szenvedő magyar munkásság tüntetéseket szervez, olyan hősi példa ez, amely az egész világon rohamra hívja a proletariátust.

Azt az éhségstrájkot, amelyet júniusban vezettek Rákosi Mátyás kiszabadításáért a budapesti börtönök politikai foglyai, amely harcban Kovács István elvtársunk mártírhalált halt, nagy tüntetések követték Budapesten. Július 1-én Vörös Segély tüntetés volt a Váci-úton, amelyben a tüntetők vörös zászlókat bontottak ki, s a tömeg az Internacionálét énekelte. A tüntetést rendőrség zavarta szét. Július 6-án az építőmunkások Vörös Segély csoportja tartott egy illegális röpgyűlést, s ugyanazon a napon a famunkások Vörös Segély csoportja is tüntetett. Július közepén egy építőmunkás-gyűlésen, amelyen 800 építőmunkás vett részt, határozati javaslatot fogadtak el Rákosi Mátyás szabadonbocsátása érdekében. Egy másik épület üzemi gyűlésén egy munkás beszédet tartott Rákosiról és Thälmannról. A határozati javaslatot egyhangúlag elfogadták. Augusztus közepén az F. és Sch. üzem munkásai gyűlést tartottak a háború és a fasizmus ellen, amelyen Rákosi és Thälmann érdekében határozati javaslatot fogadtak el. A nemesfém-munkások szakszervezeti gyűlésén a Vörös Segély egy kiküldöttje beszélt az imperialista háború ellen és Rákosi és Thälmann kiszabadításáért. A tiltakozó határozatot 150 munkás személyesen aláírta. A Práter-utca 67. szám alatti bérkaszárnya udvarán illegális Vörös Segély gyűlés volt. Mialatt a kaput zárva tartották, az összes lakók résztvettek a gyűlésen, amelyen két beszéd hangzott el Rákosi és Thälmann érdekében és a gyűlés végén az Internacionálét énekelték.

Így küzd a magyar munkásság Rákosi kiszabadításáért. E küzdelemnek az egész világon szétszórt magyar munkásságra megszázaszozó erővel kell hatni.

Harcra Rákosi Mátyás kiszabadításáért!

(„Sarló és Kalapács”, 1934 szeptember 15.)

EL A KEZEKKEL RÁKOSITÓL!

1934 április 24-én telt le Rákosi Mátyás elvtárs Nyolc és fél éves börtönbüntetése, amelyre a fasiszta Magyarország osztálybírósága ítélte. Rákosit 1925 szeptemberében tartóztatták le és 1926 júliusában hozták ellene és ötvenöt elvtárs ellen az ítéletet.

Nyolc és fél esztendő múlt el azóta. A börtönnek, elszigeteltségnek, kínzásnak, kényszermunkának és az éhségnek nyolc és fél esztendeje. És nyolc és fél esztendő után Rákosi elvtársat, a Kommunisták Magyarországi Pártjának egyik vezérét, az első Magyar Tanácsköztársaság népbiztosát, a magyar Vörös Hadsereg egyik szervezőjét, ahelyett, hogy szabadlábra helyeznék, a szegedi börtönből a budapesti államügyészség fogházába szállították át, újból letartóztatásba és vizsgálati fogságba helyezik és 54 rendbeli „gyilkosság”, „pénzhamisítás”, „rablás”, „lázítás”, „felségcsúszás” és „személyes szabadság megsértése” miatt, tehát közönséges bűncselekmények címén, amelyeket, állításuk szerint tizenöt évvel ezelőtt, mint egy proletárforradalmi kormány tagja követett el, vádat kovácsolnak ellene. És ez nem is elég! Rákosit nem rendes polgári, hanem a hírhedt gyorsított tanács elé állítják, amely, mint a rögtönítélő bíróság, megfellebbezhetetlenül juttathatja az akasztófára, vetheti életfogytiglani börtönre Rákosi elvtársat. Mert az I. Magyar Tanácsállam népbiztosa számára a fasiszta Magyarországon csak kétféle ítélet járt ki és jár ki ma is: a kötél általi halál vagy az életfogytiglani börtön!

A magyar munkásosztály és a nemzetközi proletariátus egyik legjobb harcosát akarják láb alól eltenni! A Kommunista Internacionále régi bátor katonáját, aki a *nemzetközi* osztályharc minden frontján, mindenütt derekasan megállta a helyét. Azt az embert, aki nyolc és fél éves kemény börtönbüntetése alatt egy pillanatra sem szűnt meg a forradalmi törhetetlenségnek és a magyar fasizmus börtöneiben kínzott forradalmároknak a példaképe lenni. Rákosi Mátyást, akinek neve ma Magyarországon a proletárszabadságharc egyik lobogója, miután a nyolc és fél éves börtön meg nem törhette, meg nem gyilkolhatta - el akarják most pusztítani.

A fasizmus Dimitrov elvtárs után Thälmann és Rákosi elvtársakat szemelte ki legközelebbi áldozataiul.

Rákosi a nemzetközi kommunizmus harcosa

Rákosi elvtárs 1925-ben, harminckétéves korában került a Horthy-terror kezébe. Rákosi elvtárs régi forradalmár. A munkásmozgalomba nemcsak a háború utáni évek forradalmi szakaszának hullámai sodorták. Már 18 éves diák korában bekapcsolódott az osztályharcba. Azok közé tartozott, akik a magyarországi radikális diákmozgalom szocialista szárnyát megszervezték és annak a munkásmozgalomba való bevonásáért harcoltak. 1912-ben külföldre ment. Hamburgban és Londonban, ahol dolgozott, résztvett a munkásmozgalomban és csatlakozott a brit szocialista szövetséghez. Nemzetközi látóköre, természetes készsége arra, hogy nemcsak a saját országának, hanem minden más országnak a mozgalmában is együtt-harcoljon a munkásosztállyal, még ifjú éveiből származik. Az imperialista világháború elején, 1915-ben cári fogságba esett, forradalmi propagandát folytatott a csitai hadifogolytáborban és csak 1918 májusában tért vissza Magyarországra. De akkor már magával hozta a februári és az októberi forradalom benyomásait és tanításait.

A polgári forradalom első heteiben a Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakításában a vezető szerep annak a hadifogoly-csoportnak jutott, amely Lenin iskolájába járt és a bolsevizmus tapasztalatait Magyarországra hozta. Rákosi ennél a csoportnál néhány hónappal előbb tért haza. Szegedre ment, ahol megszervezte a munkásmozgalom forradalmi szárnyát és előkészítette a szociálszocializmusra való szervezeti elszakadást.

1918 novemberében megalakult a Kommunisták Magyarországi Pártja. Rákosi ott állt bölcsőjénél.

A KMP minden tagja a szó igazi értelmében egy-egy tömegagitátorrá vált. És a párt egyik legkedveltebb szónoka és agitátora a fiatal, huszonhatéves Rákosi Mátyás. Jelen volt mindenütt, a tömegmozgalom hatványozott erőt adott neki. Beutazta a vidéket, beszédet tartott a parasztokhoz és a bányamunkásokhoz és ahol megfordult, kommunista szervezeteket alapított.

Rákosi a tanácskormány népbiztosa lett, majd a cseh frontra ment és mint hadosztály-politikai megbízott, megszervezte a salgótarjáni bányavidék védelmét. Ez volt az egyetlen bányavidék, amely fölött a tanácskormány rendelkezett és amelynek üzembentartásától a főváros villanyárammal való ellátása, tehát az ipari termelés egész menete függött. Salgótarján védelme életkérdése volt a proletárdiktatúrának. És ezt a felelősségteljes feladatot a 27 éves Rákosi Mátyásra bízták. Rákosi derekasan teljesítette azt. Mozgósította a bányászokat, beszervezte őket a Vörös Hadseregbe és félkezüben fegyverrel, másik kezükben csákánnyal dolgoztak. A bányász-zászlóalj élén védte a frontot a csehek ellen, s ugyanakkor megszervezte a munkát a tárnáiban, ellenőrizte a szénberakodást s ily módon biztosította annak lehetőségét, hogy a fővárosban időt nyerhettek a munkás-menetszázadok megszervezésére, amelyek egy győzelmekben gazdag támadó hadjárat során a cseh imperialistákat megfutamították. A bukás előtt a Vörös Őrség főparancsnoka lett.

1919 augusztusában a szociáldemokrácia aknamunkája következtében a proletárdiktatúra összeomlott. Rákosi emigrált. Az osztrák szociáldemokrata kormány a magyar proletárforradalom többi vezetőivel együtt Karlsteinba internálta. De 1920-ban már Moszkvában volt, ahol mint a KMP delegátusa, résztvett a Komintern II. Kongresszusán, beszámolt a magyar kommün tapasztalatairól, amelyek hozzájárultak ahhoz, hogy ez a kongresszus a Kommunista Internacionáléba való felvételi feltételek 21 pontjával és a párt szerepéről szóló tézisekkel lerakja a kommunista világpárt alapjainak gránittömbjét.

Rákosi Mátyás a KMP újjászervezője

1921-24-ben Rákosi elvtárs a Kommunista Internacionále titkára volt. Csehszlovákiában, Olaszországban, Németországban felelősségteljes megbízásokat hajtott végre, harcolt a kommunista pártok megszervezéséért, harcolt Paul Levi ellen Németországban, Serrati ellen Olaszországban, a fiatal kommunista pártoknak az opportunizmus salakjától való megtisztításáért.

1925-ben a Kommunisták Magyarországi Pártjának illegális megszervezésére fordította minden erejét. Tíz hónapig tartó földalatti munkájának alapvető jelentősége van a KMP fejlődésében. A proletárdiktatúra bukása után az országban hosszú ideig egyáltalában nem voltak központosított kommunista szervezetek. A magyar munkásosztály a fehérterror bilincseibe verten, a szociáldemokrata árulásnak kiszolgáltatva várta, hogy újra kezdődjék a harc az elvesztett hatalom visszaszerzéséért. Újra kellett építeni a pártot. De a pártépítés munkáját az áldatlan frakcióharc fékezte és hiúsította meg. Éveken át sem sikerült szilárd, a tömegekben gyökeret vert pártszervezeteket teremteni. Éveken át legfeljebb csak kommunista körök és csoportok voltak Magyarországon, de nem volt a tömegeket vezető, központosítottan megszervezett párt.

1924-25-ben kezdett ismét a magyarországi forradalmi munkásmozgalom talpraállni. Forradalmi ellenzék alakult ki a szociáldemokrácia ellen. Az ellenzék leszakadásával megalakult a Magyarországi Szocialista Munkáspárt. Ez az esemény határozott fordulatot követelt a kommunistáktól. Véget kellett vetni a frakciózásnak, ami elszigetelte a pártot a

tömegektől. Meg kellett semmisíteni a likvidátorokat, be kellett építeni a pártot a széles tömegekbe. Rákosi az elsők közé tartozott, akik mindennek a szükségességét felismerték. Földalatti munkára ment Magyarországra.

Csak egy vezető elvtárs, akinek az első proletárdiktatúra tekintélyt adott, oldhatta meg ezeket a nehéz feladatokat. Az első proletárdiktatúra és a második proletárdiktatúráért való harc között meg kellett teremteni az ideológiai kapcsolatot. Hidat kellett verni a feltörekvő új forradalmi munkásnemzedék és a magyar kommunizmus régi gárdája között. A diktatúra hagyományai alapján kellett újra építeni a pártot és késhegyig menő harcot kellett folytatni a likvidátor elemek ellen. Rákosi tízhónapos illegális munkájának a jelentősége abban áll, hogy megkezdte és jórészt megoldotta ezeket a feladatokat. Segített lefektetni a diktatúra utáni KMP tömegekbe épített alapjait.

A szociáldemokrácia uszít Rákosi ellen

Rákosi elvtársat 1925 szeptember 22-én tartóztatták le Budapesten egy Sámuel nevű rendőrspicli besugása következtében. Vele együtt tartóztattak le ötvenöt munkást, kommunistákat és a szocialista munkáspárt tagjait. Köztük volt Vas Zoltán elvtárs, a Kommunista Ifjúság Magyarországi Szövetségének a titkára, aki mint a Szovjetunió által kicserélt volt bebörtönzött tért vissza illegális munkára Magyarországra és akit ezért a magyar hatóságok letartóztatása után azonnal mint fegyencet kezeltek és megkezdtek vele az 1921-ben rá mért tizenöt évi börtönbüntetésének letöltését. Vas elvtárs a Rákosi-perben újabb nyolc évi börtönt kapott. Azóta egy levél kicsempészése miatt, „megvesztegetés címén még két évet mértek ki rá, úgy hogy összesen 25 évi fegyházát kapott. Ezt a büntetést „összbüntetésként” tizenhét évi börtönre változtatták, tehát Vas elvtársnak még nyolc évet kell börtönben ülnie, ha a proletárforradalom, vagy a nemzetközi proletárszolidaritás hamarabb ki nem ragadja hóhérai karmai közül.

Rákosi letartóztatásakor az egész ország sajtója hisztérikusan kiabálta: a kommunisták újabb felkelést készítenek elő. A vezényszót az uszításhoz a Magyarországi Szociáldemokrata Párt szolgáltatta. Payer Károly, ennek a pártnak a vezére így nyilatkozott az egyik lapban:

„A II. Internacionále Marseille-i kongresszusán határozottan kimondotta, hogy a puccsokat, amelyeket a Szovjet szervez, a legélesebben elítéli.”

A magyar szociáldemokrácia tehát, még mielőtt bármilyen vizsgálatot lefolytattak volna, már előre megállapította, hogy Rákosi, Vas és társai fegyveres „puccsot” készítettek elő, és hogy ezt a „puccsot” a „Szovjet”, vagyis a Szovjetunió megbízásából szervezték. Nyílt felhívás volt ez arra, hogy Rákosit rögtönítélő bíróság elé állítsák és halálra ítéljék. Ez az állásfoglalás nem volt új dolog a magyar szociáldemokrácia történetében. A proletárdiktatúra bukása után Peyeréknek az volt a jelszavuk, hogy „a bűnösök bűnhődjenek” és e jelszó értelmében, mint az első magyarországi fasiszta kormány (Huszár-kormány) koalíciós társai, egy egész sor kommunista vezető (Korvin Ottó, László Jenő stb.) halálbüntetését megszavazták.

A szoc. dem. vezetők Rákosi elfogatása után is kommunista vért követeltek és „egy idegen hatalom, a Szovjet fizetett ügynökei”-nek denunciálták a kommunistákat. A szocdem vezetők a politikai rendőrséggel karöltve dolgoztak, „értékes információ”-kat adtak le a szakszervezetben levő ellenzéki mozgalomról, felhasználták a letartóztatások után sajtóuszítással támasztott vérszomjas atmoszférát a szakszervezetek „megtisztítására”, tömegével zárták ki az ellenzéki munkásokat és egész szövetségeket bomlasztottak fel (mint pl. a börmunkásokét) csak azért, mert az ellenzék vezetése alatt állottak.

A szociáldemokrácia jelszavait átvette az államügyészség. Rákosit négy másik vezető elvtárral együtt, hét héttel letartóztatásuk után, fegyveres felkelés előkészítésének vádjával rögtönítélő bíróság elé állították. Az ügyész vádbeszédében kijelentette:

„Rákosi és Vas egy idegen hatalom és a III. Internacionále megbízásából jöttek Magyarországra, hogy oly szervezet létesítésére szövetkezzenek, amely a magyar alkotmány és a társadalmi rend megsemmisítését és a magyar királyi kormány eltávolítását tűzte ki céljául.”

(„Sarló és Kalapács”, 1934 október 1.)

RÁKOSI ÉS A MAGYAR MUNKÁSSÁG

Mikor Rákosi Mátyást 1925-ben letartóztatták, ez az esemény nekünk, a vidéken dolgozó munkásoknak, egészen váratlanul jött. A proletárdiktatúra bukása után sokáig nem hallottunk sem a KMP-ről, sem a kommunista mozgalomról. Azt hittük, hogy a KMP-t a fehérterror teljesen megsemmisítette. Rákosi elvtárs letartóztatása igazolta előttünk, hogy a KMP nincs megsemmisítve. A letartóztatás éles fényszóró volt, amely megvilágította előttünk azt a tényt, hogy a KMP él, köztünk van és harcol.

Ez a letartóztatás nagy hatással volt ránk. Bár nagyon sajnáltuk, hogy Rákosi elvtársat letartóztatták, ebbe belevegyült az az öröm, hogy *van forradalmi pártunk*, mely a felszabaduláshoz vezet. Az utolsó filléreinket is összeadtuk, két-három munkás állt össze, hogy egy újságot tudjunk vásárolni és csoportokban olvastuk fel. Mindenki nagy érdeklődéssel hallgatta.

Rákosi elvtárs neve mélyen belevésődött a magyar munkásosztály tudatába. A neve eljutott még a legelmaradottabb tanyákra is. A bányákban, gyárakban és a földeken a letartóztatás alkalmából mind csak róla beszéltek.

Most, a munkásság érdekében történt cselekedeteiért a kínzókamrában eltöltött nyolc és fél éves büntetése után, a hóhér kezébe akarják adni tizenöt év előtti „bűncselekményekért”. Rákosi elvtárs élete most a nemzetközi proletariátus szolidaritásától függ. Fel a harcra Rákosi elvtárs megmentéséért!

K. I. (Golyóscsapágy-gyár.)

(„Sarló és Kalapács”, 1934 október 1.)

LEVÉL RÁKOSIHOZ

Drága Rákosi Elvtársam!

Moszkva, 1934 június 22.

A párizsi magyar pártlapunk június 9-i számából olvastam pontos címedet, aminek úgy megörültem, hogy azonnal hozzáfogtam e levél megírásához. Kedves Rákosi elvtárs, én 1925 szeptember utolsó napjaiban Kiszlovodszkban üdülve, egy levélben értesültem a ti lebukástokról és az én drága fiam, elvtársunk, Kovács Péter haláláról. Mondjam-e, hogy együtt sirattalak benneteket? De ez már régen volt; már régen nem sirattalak benneteket, azóta az első napok fájdalomérzése, amit az ő sok és nagy szenvedésére és a rátok váró nagy szenvedésekre

való gondolás okozott, valami büszkeség érzésével vegyes harcikedvvé és bosszúvágygá változott át. Drága elvtársam, de sokat szeretnék neked írni arról, hogy mi van itt nálunk, de úgy gondolom, hogy te valamennyire informálva vagy a dolgok állása felől. Ezért hát csak arra szorítkozom, hogy neked és a többi elvtársaknak anyai, elvtársi jókívánságaimat fejezzem ki, sok testi erőt és egészséget kívánva, lelki erőt pedig adjon neked a nehéz helyzeted elviselésére és reményt a közeli szabaduláshoz az a tudat, hogy az egész világ öntudatos proletariátusa és dolgozója, mint egy ember áll a hátad mögött. Kedves elvtársam, ami engem illet, én itt ebben az új világban újjászülettem; dacára a 60 esztendőnek, ami mögöttem van, olyan az életem, mint egy napsugaras őszi nap. De kedves elvtársam, ha azt akarod, hogy a boldogságom még nagyobb legyen, írj nekem egy pár sort magadról, az egészségi állapotodról a családi levelezésedbe, amit ők majd eljuttatnak hozzám. Tudom, hogy milyen ritkán van megengedve a levélírás a politikai fogolynak, tehát nem tartok igényt egy külön levélre. De ha e szerény kívánságomat teljesítenéd, nagyon megörvendeztetnél.

Drága elvtársam! Nem bírom megállni, hogy meg ne írjam neked, hogy ha idejössz, már nem fogod megismerni Moszkvát. Csak egyetlenegy jellemzésül: Ha az Ohotni-rjád felé visz az utam, mindig keresem a Dom Szojuzovot, mert a többi óriási paloták között egy kicsi kis kunyhóvá változott ez a valamikor Moszkva egyik legszebb épülete. Hát a forgalom?! Hát az a jólöltözött vidám munkástömeg, ami Moszkva utcáit éjjel-nappal előnti?! Mert hiszen hét órát dolgoznak felváltva és a nap minden szakaszában van nagy tömeg pihenő, sétáló és szórakozó munkás az utcákon. De minek folytassam, hiszen az én tollam nagyon gyenge ahhoz, hogy csak halvány képét is nyújtsa annak a nagyszerű megújulásnak, ami itt végbe-megy. Kedves elvtársam! Add át szívélyes üdvözlétemet a többi elvtársaknak, Vas, Szántó, s a többieknek, tudasd velük, hogy soha egy pillanatra sem feledkezünk meg rólatok és ami tőlünk telik, mindent megteszünk érted és a párt érdekében. Mégegyszer tiszta kommunista szívből kívánok neked minden jót, legfőképpen gyors szabadulást.

Csorba Mária

(„Sarló és Kalapács” 1934 október 1.)

RÁKOSI MÁTYÁS ÉS AZ OLASZ KOMMUNISTA PÁRT

A Kommunista Internacionáléban vannak elvtársak, akik nemcsak a saját országuk forradalmi harcaiban játszanak vezető szerepet, hanem a Kommunista Internacionále és a forradalom ügyében más országokban is jelentős szolgálatokat teljesítenek. Rákosi Mátyás elvtárs egyike a forradalom ezen odaadó katonáinak, a vakmerő és hősiess forradalmárok ezen csoportjához tartozik.

Rákosi Mátyás elvtárs akkor jött hozzánk Olaszországba, amikor mi a legkeményebb harcban álltunk a burzsoáziával és a szociáldemokráciával, akik a forradalmi mozgalmat elárulták. Rákosi Mátyás szerepe igen fontos az olasz kommunista párt megteremtésében, nemcsak a szociáldemokrácia ellen való harcban, amely még mindig erős befolyással volt a tömegekre, hanem abban a harcban is, amelyet ő Bordiga szektáriussága ellen vívott, amely a kommunista frakciónak az olasz szociáldemokrata párt kebelén belül történt megalapítása óta és a kommunista párt megalapításánál a párt fögyengése volt.

Rákosi Mátyás elvtársat a Kommunista Internacionále IV. Kongresszusán láttam viszont, ahol Bordiga elleni harcát továbbfolytatta. Rákosi Mátyás elvtárs tevékenysége Olaszországban igen nagy jelentőségű volt.

Rákosi Mátyás elvtárs a mi kommunista mozgalmunk legodaadóbb harcosa és a nemzetközi szolidaritás példaképe és szimbóluma. A mi sajtónk Olaszországban is és a külföldön is fáradhatatlanul vezeti az akciót, hogy Rákosit, Gramsci és Thälmann elvtársakkal együtt, a fasiszta hóhérok karmai közül kiragadjuk. Ezt az akciót még erősíteni, fokozni kell, mindent el kell követnünk, hogy Rákosi Mátyást és a fasiszmus többi áldozatát megmentsek. Ez a mi kötelességünk.

Éljen Rákosi Mátyás!

Éljen Szovjetmagyarország!

G. Germanetto

(„Sarló és Kalapács”, 1934 október 1.)

Nexö: TILTAKOZÓ VIHART!

...Rákosit nagyon szerettem, többször találkoztam vele. Az egyik Komintern-kongresszus alkalmával itt voltam Moszkvában, telefonált, hogy látogassam meg. Akkor jött Olaszországból. Meleg elvtársi szeretettel fogadott. Ismertem Olaszországot mint vándor, ismertem, mint sokpénzű turista, de a fasiszta Olaszországgal csak Rákosi ismertetett meg. Akkor láttam csak tisztán az összefüggéseket.

Később, egyszer Németországban, Weimarban ismerősöket látok. Ő és a fivére; kalapot emelek nagy örömmel, de ő nem szólt, csak a szemével hunyorított. Csak akkor értettem meg, hogy nem lett volna szabad megismernem s gyorsan továbbmentem. Este sikerült mégis összejönnünk; a vele való beszélgetés után megint mindent tisztán láttam. Erősebb lett a hitem, közelebb hozott a harchoz.

Sorsát jól ismerjük. A mai fasiszta uralom vadabb a rómaiak vadállatainál. Azok hamar végeztek áldozatukkal, nem kínozták sokáig. A magyar fasiszták szadista hóhérok. Nyolc évvel ezelőtt a világ munkássága kényszerítette őket, hogy Rákosit életben hagyják. Leülte a büntetését és most újra a hóhér kötelét tartják a feje felett. Nincs aljasabb, barbárabb és vérlázítóbb valami, mint ez az eljárás. Tiltakozom e minden emberi érzést megcsúfoló barbárság ellen. Mindenütt a világon tiltakozni kell, hogy ez a hatalmas tiltakozó vihar elsöpörje a mi Rákosink ellen szervezett újabb bírósági komédiát.

(„Sarló és Kalapács”, 1934 október 1.)

A RÁKOSI-BIZOTTSÁG KÖZLÉSEI

A Rákosi-bizottság tagjai megütközésüket fejezik ki azon ellentmondó nyilatkozatok miatt, amelyeket a magyar kormány a Rákosi-ügyben ad ki. A magyar kormány eddig az összes jogi érvekre azt felelte, hogy a Rákosi-ügy nem jogi eset, hanem egy tisztán politikai természetű dolog, amely diplomáciai csere-tárgyalások során lesz elintézve. Ezt mondta a magyar

követségnek egy párizsi tagja a bizottságunk által kiküldött ügyvéd-küldöttségnek. Most pedig kijelenti hirtelen a magyar kormány, hogy a Rákosi-ügy csak egy jogi eset. És egy újabb vádiratban olyan bűntényeket sorolnak fel ellene, amelyek 1926-ban, amikor nyolc és fél évre elítélték, már ismeretesek voltak és az akkori ítéletben is tekintetbe vették.

A Rákosi-bizottság tagjai felháborodással állapítják meg, hogy Rákosit a vizsgálati fogságban rosszabbul kezelik, mintha már el volna ítélve.

A Rákosi-bizottság tagjai tiltakoznak az igazságosság és emberiesség eme nyílt megsértése ellen és szilárdan el vannak határozva mindent elkövetni, hogy Rákosi életét megmentse és szabadonbocsátását elérjék.

*Campinchi, Délépine, Durgeons, Kiéfé Milhaud,
Stodel, Vienney ügyvédek*

*Prof. Baby, Prof. Lahy, Prof. Prenant,
Prof. Rivet*

Michel Corday, José de Berys írók

*

Mi, az urali gépgyárban dolgozó magyar munkások, követeljük Rákosi elvtársunk azonnali szabadonbocsátását.

*Botil Miklós, Naum György, Csatlós Lajos
Szverdlovszk*

*

A Krasznodárban dolgozó magyarok és külföldi munkások a Szamuely Tiborról elnevezett magyar klub gyűlésén felháborodással veszik tudomásul, hogy a magyar burzsoázia fasiszta vérbírósága segítségével, a magyar munkásosztály és szegényparasztság egyik legkimagaslóbb vezetőjét, Rákosi Mátyás elvtársat nyolc és fél évi súlyos börtön után szabadlábra helyezés helyett az akasztófa alá akarja vinni. A gyűlés felhívja az egész világ proletariátusát és a forradalmi intelligenciát, hogy éppúgy, mint ahogy a nemzetközi tiltakozás 1926-ban Rákosi elvtársat az akasztófától megmentette, most is teremtsen meg az egységfrontot a véres magyar fasiszmus ezen újabb merénylete ellen és kövessen el mindent Rákosi Mátyás elvtársunknak a véres Horthy-pribékek karmai közül való kiszabadítására.

Éljen a világproletariátus egységfrontja!

Szalon, Bognár, Szabó, Masika, Lucky

*

Moszkvában, a Központi Egyetem Diáklubjában a diákok és diáklányok nagy tömege tiltakozott Thälmann, Rákosi és Gramsci elvtársak fogvatartása ellen s követelte szabadonbocsátásukat. A gyűlés szónokai, Heckert és Germanetto elvtársak, utaltak a nemzetközi szolidaritás és egységfront szükségességére a fasiszmus ellen. A gyűlésterem magyar, német és olasz szövegű transzparenszekkel volt díszítve.

(„Sarló és Kalapács”, 1934 november 1.)

**A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG
VOLT NÉPBIZTOSAINAK NYILATKOZATA
A RÁKOSI ELVTÁRS ELLEN ELŐKÉSZÍTETT
GYILKOSSÁG ÜGYÉBEN**

A Magyar Tanácsköztársaság volt Kormányzótanácsának alulírott tagjai, a Rákosi elvtárs ellen a Tanácsköztársaság Kormányzótanácsának ténykedései miatt indított per ügyében, a következő nyilatkozatot adják ki:

1. A Rákosi Mátyás elvtárs ellen a Magyar Tanácsköztársaság ténykedései miatt 15 évvel a proletárforradalom leverése után indított per közvetlen folytatása annak a fehérterrornak, amelyet a magyar nagybirtokosok, bankárok, gyárosok bosszúvágyának végrehajtói, a fehérterror hírhedt tisztí különítményei kezdtek meg a felszabadulásáért harcoló és az idegen imperializmus által legyőzött dolgozó magyar nép ellen. A cseh és román imperialista csapatok segítségével ismét hatalomra jutott félfudális és kapitalista reakció fehérterrorja, Horthy Miklós vezetése alatt, éveken keresztül gyilkolt le ezer és ezer munkást és parasztot és még csak látszólagos jogi alapot sem keresett ezen munkás- és parasztgyilkolások indoklására. Azokat, akik a kizsákmányolók és elnyomók elleni harcban az elnyomók fogságába kerültek, ezer és tízezer számra akasztófahalálra vagy a börtönökben lassú elhalásra ítélik úgynevezett „legális úton” a különbíróságok. Most is, 15 év után, szünet nélkül kezdődnek a perek a proletárforradalom résztvevői ellen, a vádlottakat halálra, vagy évtizedes börtönbüntetésekre ítélik. A fehérterror bíróságai a proletárforradalom kormányténykedéseit, megbízottainak határozatait, melyeket a Magyar Tanácsköztársaság törvénybe iktatott, az intézkedéseket, melyeket ezen törvények alapján vittek keresztül, közönséges bűnténynek minősítik. A Magyar Tanácsköztársaság itt alulírott népbiztosait rablás, gyilkosság, pénzhamisítás, felbujtás, hazaárulás vádjával halálra vagy életfogytiglani börtönre ítélték, vagy még ma is körözik őket - ugyanazon népbiztosokat, akik Rákosi Mátyás elvtárral együtt tagjai voltak a Magyar Tanácsköztársaság munkás- és parasztkormányának.

Kijelentjük, hogy a kilenc év óta börtönben sínylődő és most halálbüntetéssel fenyegetett Rákosi Mátyás elvtárs ellen indított per a Horthy-Gömbös-kormány ellenforradalmi terrorintézkedése. Hiába próbálják a fehérterror ezen intézkedését törvényes paragrafusok álarcá alá rejteni azok, akiknek még 15 év után is szükségük van arra, hogy politikai cselekményekért politikai bosszút álljanak, mert uralmukat csak a magyar dolgozók széles tömegeinek véres elnyomásával tudják fenntartani. A gyilkosság, melyet a magyar fasiszta uralom törvényes formái alapján Rákosi Mátyás elvtárs ellen előkészítenek, nem más, mint a magyar dolgozó nép elnyomására irányuló intézkedések egyike.

2. 1919 március 21-től augusztus 1-ig, tehát négy és fél hónapon keresztül Magyarország szocialista tanácsköztársaság volt. Ezen idő alatt a Tanácskormány volt Magyarországon az egyetlen törvényes hatalom. A Tanácskormány, melynek Rákosi Mátyás elvtárs helyettes kereskedelmi népbiztosi minőségben volt tagja, az államélet minden ügyét intézte, rendelkezett az egész ország fegyveres hatalma felett, vezette a külpolitikát, védte a belső rendet és az állam határait a nép többségének, a dolgozóknak belső és külső ellenségeivel szemben. A világháborúban győztes antant-államok katonai bizottságai és civilmegbízottjai ezzel a Kormányzótanáccsal tárgyaltak. A francia miniszterelnök, Clemenceau a párizsi békekonferencia nevében jegyzéket váltott a Tanácskormány megbízottjaival. A Kormányzótanácsnak Bécsben, az osztrák köztársaságnál követsége volt és de facto követsége Prágában. Az osztrák köztársaság követséget tartott fenn a Magyar Tanácsköztársaságnál. A magyar Tanácskormány a magyar Vörös Hadsereggel védte az országot a cseh és román hadsereg ellen. A háborút

viselő Csehország és Románia és hadseregeik a Tanácskormány katonai és civil megbízottjaival tárgyaltak. A magyar Tanácskormány alkotmánya és intézkedései azonosak a Szovjetunió, azon világhatalom alkotmányával és intézkedéseivel, amely tagja a Népszövetségnek és amelynek akkreditált képviselője van Budapesten.

Nem más, mint törvényes paragrafusokkal takart megnyilvánulása a politikai bosszúnak és fehérterrornak, ha Rákosi Mátyás elvtársat vád alá helyezik azon kormány cselekedeteiért és intézkedéseiért, amely intézkedéseiben és rendeleteiben ugyanazokat az elveket követte, mint a Szovjetunió, melynek kormánya 1920-ban, tehát már a magyar Tanácshatalom megdöntése után, az osztrák köztársasággal kötött koppenhágai szerződésben a magyar népbiztosok védelmezését kimondottan azzal az indokolással vállalta, hogy ezáltal egy vele szövetséges szovjethatalom kormánytagjainak védelmezését veszi magára. Azokat az intézkedéseket, melyeket Rákosi Mátyás elvtárs a magyar Tanácskormány nevében és mint annak egyik tagja vitt keresztül, közönséges bűnténynek nyilvánítani és Rákosit ezen ürügy alatt a hóhérnak kiszolgáltatni nem más, mint aljas politikai gyilkosság. A dolgozó nép ellenségei Rákosi Mátyás elvtársat, mint a szocializmus, a kommunizmus elveinek egyik képviselőjét, mint a munkások és szegényparasztok érdekeinek védelmezőjét akarják akasztófára juttatni - ez a Rákosi-per főcélja.

3. A dolgozó nép ellenségei a proletárforradalmat és a Magyar Szocialista Tanácsköztársaság kormányát akarják Rákosi elvtárs személyében bíróság elé állítani, hogy ezzel visszatartsák Magyarország munkásait és szegényparasztjait a kenyérért, szabadságért, szocializmusért, jobblétért a magyar uralkodó osztály ellen folytatott harcától. Rákosi Mátyás elvtárs személyében a magyar burzsoázia egy eszmét állít osztálybíróság elé, a szocializmus, a kommunizmus eszméjét, a kommunizmus megvalósításáért folytatott forradalmi osztályharc eszméjét. És ez okból nem is fontos számunkra az a kérdés, hogy Rákosi Mátyás elvtárs, aki a Tanácskormányban helyettes kereskedelmi népbiztos volt, résztvett-e a Kormányzótanács tényleges munkájában. Azt a megállapítást is mellékesnek tartjuk, hogy Rákosi Mátyás elvtárs közvetlenül aligha vehetett részt a Tanácskormány munkájában, mert a proletárdiktatúra első napjaitól kezdve majdnem állandóan a frontokon volt, ahol többek között a cseh imperialista hadsereg által veszélyeztetett salgótarjáni szénbányák kirablásának megakadályozására a környékbéli bányászokból és parasztokból hadsereget szervezett és hősiek harcaikat az ellenséges túlerővel szemben győzelemre vezette. Nem akarjuk a vádirat álláspontját azáltal magunkévá tenni, hogy megkíséreljük Rákosi Mátyás elvtársat, a forradalom ezen vezető egyéniségét „tisztára mosni” a „bűntettektől”, melyekkel a Tanácskormány kollektív ténykedései miatt vádolják. Számunkra az a kérdés is lényegtelen, hogy Rákosi Mátyás elvtárs résztvett-e a törvények és kormányintézkedések elhatározásában, melyekért a magyar kormány megbízásából a magyar királyi államügyész bűntettekkel vádolja. Ezek a törvények voltak a magyar állam több mint ezeréves fennállása óta az egyetlenek, melyeket nem a nemzet elenyésző kisebbsége, egy kis csoport nagybirtokos és kapitalista, hanem a magyar nép többsége hozott, a dolgozók túlnyomó többsége érdekében. Éppen ezért fenyegeti a politikai bosszú Rákosi elvtársat, éppen ezért emel a politikai ellenség közönséges bűntény címén vádat ellene.

4. A magyar fasiszta kormány államügyésze „hazaárulással” vádolja Rákosi Mátyás elvtársat, aki a magyar Vörös Hadsereg soraiban életével védte a Magyar Tanácsköztársaság határait, amikor az imperialista hadseregek fegyveres erővel törtek a felszabadított dolgozó magyar népre. Rákosi Mátyás tagja volt annak a Tanácskormánynak, amely a régi Magyarország kegyetlenül elnyomott nemzetiségei, szerbek, horvátok, szlovákok, románok, ukránok és németek önrendelkezési jogát a teljes önállóságig elismerte. De ez a Tanácskormány az egyetlen kormány is volt Magyarországon, mely a dolgozó nép fegyveres erejére támaszkodva

a magyarság önrendelkezési jogát is védelmezte, ugyanakkor, amikor a magyarság nemzeti elnyomói, a magyar nagybirtokosok, gyárosok, tisztek és vezető állami bürokrata, kizsákmányoló hatalmuk érdekében a magyar dolgozók ellen azokkal a hatalmakkal paktáltak, melyek Magyarországnak azt a trianoni békét diktálták, amely által nemcsak az elnyomott nemzetiségeket szakították el Magyarországtól, hanem a magyar nép egy része is idegen elnyomás alá került. Rákosi elvtárs vádlói 1919-ben ugyanazt csinálták, mint elődeik 1848-49-ben, amikor az ellenforradalmi arisztokrácia legfontosabb képviselői, tanácsadói és vezetői voltak a Habsburgok és I. Miklós cár osztrák és orosz ellenforradalmi hadseregének, a magyar forradalom védelmezőivel szemben. Magyarország mai vezető államférfiai voltak azok, akik a magyar forradalom Vörös Hadserege ellen támogatták a cseh, román és francia intervenciós csapatokat, azok fegyvereire támaszkodva. Ezen árulás következtében tudták az antant-hatalmak Magyarországnak a trianoni rablóbékét diktálni.

A szegedi ellenforradalmi kormány és a bécsi ellenforradalmi komité, Horthy Miklós, Magyarország jelenlegi kormányzója, Gömbös Gyula, Magyarország jelenlegi miniszterelnöke, gróf Károlyi Gyula és gróf Bethlen István, Magyarország volt miniszterelnökei voltak azok, akik - ugyanakkor, amikor a Magyar Szocialista Tanácsköztársaság Vörös Hadserege nemcsak a magyar dolgozók felszabadításáért, nemcsak a saját országukban uralkodó és elnyomó osztály ellen harcolt, hanem az imperialista külső ellenséggel szemben is háborút folytatott - a francia, angol, román és cseh imperialisták politikusaiknak és generálisainak kegyeiért és segítségéért koldultak, hogy hátbatámadhassák a magyar munkások és parasztok Vörös Hadseregét. A román hadsereg előcsapatait Friedrich István, Huszár Károly, Csilléry András, a fehérterror első kormányának tagjai hívták Budapestre és e csapatok segítségével vették át a kormányhatalmat. Kormányuk a trianoni békeszerződést is Horthy uralma alatt írta alá. Horthy Miklós és cinkosai saját bűnüket akarják Rákosi Mátyás elvtársra tolni, ha hazaárulásért vádat emelnek ellene. Le akarják rázni a felelősséget a trianoni békéért, hogy eredményesebben uszíthassanak egy új háborúra, nem a magyar nemzet önrendelkezési jogáért, hanem imperialista érdekekért, melyeket „Nagy-Magyarország helyreállítása és a trianoni béke revíziója” jelszavával próbálnak leplezni.

5. Amilyen aljasak a politikai vádak Rákosi Mátyás elvtárs ellen, éppen olyan aljasak a „közönséges bűntények” címén felhozott vádak is. A magyar fasiszta kormány Rákosi elvtársat azzal az ürüggyel akarja a hóhérnak kiszolgáltatni, hogy a Tanácskormány törvényei által a kapitalista és félféudális kizsákmányolás tökéjét, a nagybirtokosok és kapitalisták tulajdonát képező nagybirtokokat, gyárat, bányákat, bérházakat, bankokat kisajátította és a dolgozók köztulajdonába adta át. Nem vitatkozunk azon, hogy a termelőeszközök köztulajdonba vételét rablásnak lehet-e minősíteni. A Szovjetunió világító példája, az épülő szocializmus, a dolgozók jólétének növekedése a történelem ítélőszéke előtt ezt a kérdést már eldöntötte. De megállapítjuk, hogy a Horthy-uralom kezdete, a fehérterror legvéresebb időszaka, nemcsak a legirtózatosabb gyilkosságok, hanem magántulajdon-rablások sorozata is volt, de persze csak kisemberek magántulajdonát vették el, miáltal nem a dolgozók, hanem a tisztibandák jóléte növekedett. Azok merészelnek Rákosi elvtársnak és a Tanácskormány tagjainak rablást a szemére vetni, akik fegyveres banditatámadással a Tanácskormány bécsi követségétől 150 millió koronát raboltak el. Ezt az összeget - mint a magyar kormány legfelsőbb bírósága Horthy uralma alatt megállapította - még csak nem is az ellenforradalom szervezésére használták fel, hanem gróf Bethlen István bécsi ellenforradalmi komitéjának tagjai között osztották szét. Nem kevésbé szemérmetlen a Rákosi elvtárs ellen, mint a Magyar Tanácskormány egyik tagja ellen pénzhamisítás címén felhozott vád sem. Ki nem emlékszik arra, hogy Horthy uralma alatt gróf Bethlen és Gömbös Gyula jelenlegi magyar miniszterelnök, valamint számos más vezető állami funkcionárius aktív részvételével állami

intézetekben francia bankjegyeket nagyban állítottak elő. A francia bankjegyek hamisítói tehát pénzhamisítás címén vádat emelnek a Tanácskormány és tagjai ellen, akik törvényes intézkedéseik alapján az egész ország számára pénzt nyomattak.

6. A Horthy-kormány államügyésze merészel Rákosi elvtárs ellen, mint a Tanácskormány tagja ellen, gyilkosság címén vádat emelni. A Magyar Szocialista Tanácsköztársaság szigorú törvényeket hozott az ellenforradalom ellen és a Tanácsköztársaság bírái és más ezzel megbízott funkcionáriusai ezen törvények alapján ítéleztek azok felett, akik fegyveres erővel akarták visszaállítani a burzsoázia kizsákmányoló és elnyomó uralmát. Horthy tisztí különítményei száz és ezerszám mészárolták le az embereket, akiknek egyetlen bűnük az volt, hogy munkások, szegényparasztok vagy zsidók voltak. Horthy siófoki főhadiszállásának és a budapesti szállodáknak tisztí bandái Somogyi Bélát, a „Népszava” szerkesztőjét - aki egyébként a proletárdiktatúra ellensége volt - büntetlenül meggyilkolhatták. A magyar ellenforradalmi tisztí csapatok egyik tagja volt Matuska Szilveszter, a jüteborgi, aspangi és biatorbágyi merénylő. Matuska biatorbágyi merényletének ürügye alatt léptették életbe a kommunisták elleni statáriumot és felakasztották a magyar munkásmozgalom két kiváló harcosát, Sallai Imrét és Fürst Sándort, csak azért, mert kommunisták voltak. Csak pár hete, hogy a rendőrség Hoffmann elvtársunkat halálra kínoztá és az ablakon keresztül a kövezetre dobta, mert kommunista röpiratokat terjesztett. Magyarország uralkodó osztályának szüksége van most a „törvényes” gyilkossági vádra Rákosi elvtárs ellen, mert törvénytelen úton eddig nem tudta megölni. A magyar kormány most „törvényes” úton akarja eltenni láb alól Rákosit, a magyar proletariátus harcos vezérét és a dolgozók érdekeinek védelmezőjét.

A magyar kormány új politikai gyilkosságra készül. Rákosi elvtársat szemelte ki legújabb gyilkosságának áldozatául. Kilenc évi börtön nem tudta megtörni Rákosi elvtársunk szilárd forradalmi meggyőződését, megtántoríthatatlan harci készségét. Most örökre el akarják némítani. Szüksége van a magyar kormánynak erre a gyilkosságra azért is, hogy megakadályozza Rákosit abban, hogy beszámolhasson a fehérterror kínzókamráiban eltöltött kilenc év borzalmairól.

Mi, Rákosi elvtárs harcos társai, akik vele válllvetve harcoltunk Magyarország dolgozóinak felszabadításáért, a nagybirtokosok és kapitalisták kizsákmányoló és elnyomó uralma ellen, felhívjuk az egész világnylvánosság figyelmét erre a készülő gyilkosságra. Felhívunk minden becsületes érzelmű dolgozót, hogy tiltakozzék a Rákosi ellen készülő gyilkosság ellen.

Moszkva, 1935 január 7.

*Bokányi Dezső, Hamburger Jenő,
Szántó Béla, Hevesi Gyula,
Varga Jenő, Lukács György,
Nyisztor György.*

(„Mentsük meg Rákosit!” A KMP illegális kiadványa, Budapest, 1935.)

RÁKOSI MÁTYÁSÉRT

Budapesten a Szabolcs-utca 15. számú ház előtt, december 30-án ifjúmunkások gyülekeztek, tüntetést rendeztek, követelték Rákosi Mátyás szabadonbocsátását. A rendőrség két ifjúmunkást elfogott.

*

Január 12-én este a budapesti telefonközpont előtt egy röpgyűlés volt, ahová az ifjűmunkások a város különböző részeiből tüntetni összegyűlekeztek. A gyűlés után vörös zászlóval vonultak végig az utcán, a következő kiáltásokkal: „Éljen a proletárdiktatúra! Követeljük Rákosi és a többi harcosok szabadonbocsátását!” A tüntető menet több utcán haladt végig. A rendőrséggel összeütközések voltak.

*

Romain Rolland világhírű író levelet intézett a magyar igazságügyminiszterhez, amelyben Rákosi szabadonbocsátását követeli. Rámutat arra, hogy ez a per nem egyéb alacsony bosszú művénél, amely az egész világ felháborodását vonja maga után.

*

Jean Painlevé, az elhalt francia miniszterelnök fia, kijelentette a következőket: „Mindazok, akik az igazságot szeretik és sohasem szüntenek meg tiltakozni az elnyomás ellen, nem hagyhatják a Rákosi Mátyás elleni pert szó nélkül, mely minden tekintetben ellenkezik az emberiséssel, az emberi méltósággal.

Egy férfit, aki propagandista tevékenységéért kilenc évet a fegyházban ült, most megint olyan cselekedetekért, amelyek voltaképpen egy szociális harcban zajlottak le, újra, mint büntettest vád alá helyezni - ez kimondhatatlan gyávaság. Mindazok, akik a magyar nép felszabadítását akarják, követelik Rákosi szabadonbocsátását.”

*

Az Imperialista Háború és a Fasizmus Elleni Nemzetközi Bizottság, az Ifjúság Nemzetközi Bizottsága, a Diákok Nemzetközi Bizottsága, a Nemzetközi Munkássegély, az Imperializmus és Háború Elleni Liga, az Értelmiségi Dolgozók és Forradalmi Írók és Művészek Internacionáléja, a Háború és Munka Áldozatainak Nemzetközi Szövetsége, a Női Liga a Szabadságért és Békéért, a Szabadgondolkodók Internacionáléja és a Nemzetközi Bizottság Thälmann és minden antifasiszta fogoly kiszabadítására közös kiáltványban követelik Rákosi Mátyás szabadonbocsátását, akit, mint a munkásosztály egyik legjobb fiát, ártatlanul, hóhérekre akarnak adni. A fasiszta kormányzat már kimondta rá a halálos ítéletet és reakciós jogászok keresik hozzá a paragrafusokat. Minden szabadságot szerető embernek kötelessége Rákosit a budapesti hóhérok karmai közül kiszabadítani.

(„Sarló és Kalapács”, 1935 január 15.)

TÖMEGES TILTAKOZÁSSAL RAGADJÁTOK KI RÁKOSIT A FEHÉR GYILKOSOK KARMAIBÓL!

Január 14-én ül össze Budapesten a Törek-tanács, hogy Rákosi Mátyás elvtársunk felett vérbírárságot tartson!

Ez a per úgy jogászai, mint politikai szempontból a leghallatlanabb gyalázat és önkényeskedés!

1925-ben, mikor Rákosi elvtárs visszatért Magyarországra, hogy a forradalmi mozgalmat újjászervezze, a fasiszta bíróság nyolc és fél évi fegyházra ítélte. Bírái pontosan tudták, hogy ki áll előttük - a hivatalos jelentések mint volt népbiztosról emlékeztek meg róla, az ítélet indokolásában Rákosinak a Tanácskormányhoz való tartozását, mint súlyosbító körülményt hozták fel. Ám vádat a proletárdiktatúra alatti tevékenysége miatt elfogatása napjától egészen 1934 novemberéig nem emeltek ellene!

A magyar fasiszta államügyész csak most emel vádat Rákosi ellen gyilkosságra való felbujtás, gyilkosságban való tevékeny közreműködés, az egyéni szabadság korlátozása és pénzhamisítás miatt!

A világ még nem látott ilyen „jogi” esetet! Egy embert először semmiségért kilenc éven át fegyházban tartanak s csak aztán indítanak ellene pert főbenjáró bűnök miatt, hogy így legálisan meggyilkolhassák!

Természetes, hogy a Rákosi terhére rótt tetteknél nem gyilkosságról vagy pénzhamisításról van szó. A büntetendő cselekményt a Tanácsköztársaság törvényeinek alkalmazása képezi. Hogy a Vörös Hadsereg a fehér bandákat visszaverte és megsemmisítette, ez az orgoványi „hősök” kormányának szemében gyilkosság. Ha a Tanácskormány pénzt bocsátott ki, a vád ezt pénzhamisításnak nevezi.

És Rákosi, mint a Tanácskormány tagja, bűnrészes mindezekben! Világos, hogy itt tisztán politikai cselekmények miatt emelnek vádat.

Nyilvánvaló, hogy ha a magyar burzsoázia, ha a Horthy-kormány Rákosi ellen, a Magyar Tanácsköztársaság ellen ma, 16 évvel azután, hogy uralomra került, pert - s hozzá ilyen pert - indít, ezt csak azért teszi, mert mindmáig nem sikerült kiirtani a magyar dolgozók lelkéből a proletárdiktatúra gondolatát, mert a forradalmi mozgalom ma még inkább fenyegeti uralmát, mint azelőtt. És a magyar burzsoázia, mely nem tudja, de nem is akarja a dolgozó nép éhségét és szabadságvágyát csillapítani, Rákosi meggyilkolásával remél elrettentő példát mutatni.

A Rákosi elleni per, úgy Horthy-magyarország leigázott magyar népe, mint az egész világ dolgozói ellen irányul.

Az államügyész képviseli a burzsoáziát, Rákosi a dolgozó osztályt. Minden dolgozónak teljes erővel Rákosi kiszabadításáért kell harcolnia! Az egész világ tiltakozásának kell Rákosit a Horthy-hóhérok karmai közül kiszabadítania!

Tiltakozások pergőtüze bombázza a magyar konzulátust, szervezetek tömegharcot Rákosi kiszabadításáért!

(„Munkás”, 1935 január 13.)

**Johan Koplenig (Wien):
AKADÁLYOZZUK MEG A GYILKOSSÁGOT,
AMÍG NEM KÉSŐ!**

1932 júliusában érkezett a vészír Budapestről:

Sallai és Fürst elvtársakat rögtönítélő bíróság elé állították és életük veszélyben forog. A kommunista pártok, a Vörös Segély és mindenekelőtt azok a magyar elvtársak, akik legkorábban ismerték fel a veszélyt, emberfeletti munkát végeztek, hogy megszervezzék a világ dolgozóinak tiltakozóhadjáratát és ezzel a hóhér karját lefognák.

Csak az utolsó pillanatban sikerült azonban a világ lelkiismeretét felébreszteni. Kezdetben sokan nem akarták elhinni, hogy Horthy a két forradalmárt fel meri akasztatni. Már sokan elfelejtették a Horthy-fasizmus bitófa-politikájának bestialitását és kegyetlenkedéseit.

Sallai és Fürst halálos ítéletének híre, és az, hogy már legközelebbi órákban hóhér kezére adják őket, felháborodást és megdöbbenést keltett a munkásság széles tömegeiben, sőt a kispolgárság soraiban is. Amit kezdetben sokan nem akartak elhinni, most mindenki előtt valósággá vált.

Csak ekkor indult meg világszerte teljes erővel a munkások, az értelmiségiek és a haladó polgári körök tömegtiltakozása. De ez már az utolsó pillanatban történt és így a világ minden részéből megindult tömegtiltakozások hatástalanok maradtak. A bitófák már készen állottak. A hóhér-igazságszolgáltatás - félve a világ proletariátusának tiltakozásától - gyors munkát végzett. Mártírhálálta halt a magyar proletariátus két hőse, akiket a nemzetközi munkásság megsiratott, meggyászolt, miután megmenteni nem tudta őket. Túlságosan későn nyilvánult meg a nemzetközi munkásszolidaritás ereje, a hóhértól nem tudta elragadni áldozatait.

Ma újra a magyar proletariátus egy forradalmár vezetője áll Horthy bírósága előtt. Rákosi Mátyás elvtárs, a Magyar Tanácsköztársaság népbiztosa ellen hoznak ítéletet. A szörnyű kínzásokkal meggyötört Rákosi elvtársat, Horthy börtöneiben letöltött nyolc és fél esztendei fegyházbüntetés után most újra vérbíróság elé állítják. A fasiszmus érti, hogyan kínozza, hogyan gyötörje meg áldozatait és a magyar bitófa-diktatúra túlszárnyalja még Hitlert, Mussolinit és Dollfuszt is. Rákosit többrendbeli gyilkossággal vádolják és mindazt a bűnt, ami a kapitalizmus és a fasiszta Horthy-banditák lelkén szárad, most az ő nyakába akarják varrni. Horthy új áldozatot keres, mert azt hiszi, hogy ezzel megszilárdíthatja ingadozó uralmát.

Úgy, mint 1932-ben, amikor Sallait és Fürstöt hurcolták az akasztófára, ma is súlyos belső válságok rázkódtatják meg a fasiszta Magyarországot. Az utolsó hónapok mind jobban terjedő sztrájkhulláma a magyar proletariátus forradalmasodását és megújuló harckészségét bizonyítja. És Magyarország keserű tapasztalatokban, kemény csapásokban edzett kommunista pártja egyre eredményesebben folytatja forradalmi munkáját a tömegek között.

Rákosi elvtársat egyre nagyobb veszély fenyegeti. Úgy mint 1932-ben Sallai és Fürst megöletése alkalmával, most ismét féktelen antibolsevista uszítóhadjárattal, a magyar proletariátus ellen hozott elrettentő ítélettel kísérli meg Horthy elvesztett tekintélye megmentését.

A legutolsó jelentések szerint a vérbírói eljárás megkezdését néhány nappal elhalasztották. Hogy az itt felhozottakon túl egyéb okok is közrejátszottak volna az elhalasztásnál, arról a világ nem tudott meg semmit. De végzetes lenne ezt a Horthy-uralom ingadozásának vagy gyengesége jelének tulajdonítani. Bár súlyos belső válságok ássák alá a kormány helyzetét, még nagyon sok nyomorúságot és szenvedést fog hozni Magyarország dolgozó népére. Nem fog visszariadni attól sem, hogy Rákosi Mátyáson, a proletariátus hűséges, nemes harcosán álljon bosszút és rajta csillapítsa vérszomját.

Figyelmeztesse ez is a világ proletariátusát arra, hogy a per tárgyalásáig még hátralévő néhány napot és magát a pert a dolgozók és minden antifasiszta lelkiismeretének felébresztésére kell felhasználnia. Visszhangozzék a dolgozók millióinak Rákosi életéért felemelt szava az egész világon! Csak az egész világ dolgozóinak szolidaritása akadályozhatja meg tiltakozások, küldöttségek és tüntetések áradatával az újabb halálos ítéletet.

Nincs vesztegetni való idő. Gyorsan kell cselekednünk. A Sallai- és Fürst-gyilkosság emlékeztesse a munkásosztályt arra, hogy a magyar hóhér-kormány nem ismer irgalmat.

Mozgósítsunk és feszítsük meg tehát minden erőnket Rákosi Mátyásért, míg nem késő!

(„Rundschau”, Bazel, 1935 január 24. IV. évf. 4. sz. 223. old.)

Gergely Sándor: **TÍZ ESZTENDŐ**

Tíz esztendő hosszú idő.

Az utolsó tíz év több eseményt és változást idézett elő a világon, mint ötven esztendő „békés korszaka”.

Rákosi Mátyás csaknem tíz esztendeje sínylődik börtönben. És „a magyar igazságszolgáltatás őrei”, akiknek párnázott karosszékei felett az igazság istenasszonyának szobrai állnak őrt, Rákosi kezére új bilincset kovácsolnak. Továbbra is börtönben tartják, s megtörténhetik, hogy Rákosi Mátyást, a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom egyik legbátrabb, legképzettebb, leghűségesebb katonáját bitófára juttatják.

Rákosit a proletariátus ügye iránti hűsége és rettenthetetlen bátorsága vezette vissza annak-idején Magyarországra. Visszament, hogy új csatasorba rendezhesse az eltaposott munkásság, a szegényparasztság és a dolgozó értelmiség lassan újraéledő sorait - azokat, akik már egyszer, négy hónapig követték a győzedelmes orosz proletariátus útmutatását.

Rákosi Mátyás már akkor egy volt az elsők, a legjobbak közül. És éppen azért, mert a legjobbak egyike volt, akkor, amikor visszatért a magyar proletárforradalom ezernyi-ezer lemészárolt mártírjának küzdőterére, a magyar munkásság nagy szeretettel fogadta. A burzsoázia pedig - csatlósaival együtt - izzó gyűlölettel támadt rá és aljas provokációval vetett véget kitartó munkájának.

Ő volt az első a magyar proletárdiktatúra vezérkarából, aki Magyarországra visszatérve a rendőrség kezei közé került. Magyarország akkor élte át a kapitalizmus viszonylagos stabilizációjának első szakaszát. A gyárakban megindult a munka.

A szociáldemokrata vezetők szemérmetlenül, magától értetődően élvezték a fehérterror banditáival kötött paktum gyümölcseit: huszonkét szociáldemokrata képviselő tegeződött régi magyar lovagi szabályok alapján miniszterekkel és államtitkárokkal s megnyílt a kapu előttük a különböző állami és városi vállalatok igazgatósági tagságai felé is. Viszonzásul az odadobott morzsákért és azért, hogy a burzsoázia megtúrta őket sorai között, a szociáldemokrata bürokrácia megkísérelte, hogy a munkásságot a „nemzeti újjászületés” szekerébe befogja. Az ország belsejében „társadalmi béke” uralkodott.

A nyárspolgárok békésen olvasták reggelijüknél a kormány által megvásárolt sajtó házassági botrányhírei mellett a Szovjetunióról terjesztett rémmeséket, külpolitikai apróságokat és az egetverő dicshimnuszokat az általános „társadalmi béké”-ről, amikor váratlanul becsapott a bomba: Rákosi Mátyást, a magyar proletárdiktatúra egyik volt népbiztosát Budapesten letartóztatták.

A visszatért „boldog béke” megnyugtató érzésében úszkáló fasizmus megremegett: „Ajtónk előtt a vörös veszély! Ütött a leszámolás órája! Akasztófára Rákosival! Akasztófára mindet, először a vezetőket! Legelőször Rákosit!”

Az újságok hasábjai újra hazugságok és rágalmak áradatát okádták a proletárdiktatúrára. Levágott apácamellekről, felnégyelt papokról, meggyalázott szüzekről, pezsgős dáridókról írtak...

A rágalomhadjárat azonban nem érte el célját. Budapest gyárnegyedeiben, a magyar Alföld tanyáin, a rozzant viskókban futótűzként terjedt a hír: „Akasztófa fenyeget Valakit, aki segíteni akart rajtunk, aki nagyobb darab kenyeret, emberi életet, gyermekeinknek tejet, tudást, műveltséget akart adni. Ezért akarják felakasztani!”

Fenyegető hangok áradtak Budapest felé. A tárgyalás napján a főváros katonai táborhoz hasonlított. Az utcákon felállított gépfegyverek mellett bátortalanul álltak a katonák. A rendőrök idegesen kapkodtak revolverük agyához. A fegyveres hatalom idegennek, ellenségnek érezte magát saját hazájában. És elerőtlenedve hullott le az akasztófára mutató bírói kéz. A Budapestre rendelt hóhér értetlenkedve rázta fejét. Sok úr és hölgy már napokkal azelőtt súlyos pénzeket fizetett az akasztófa kötelének egy-egy szerencsét hozó darabkájáért. És az a kötél darabka, amelynek Rákosi nyakát kellett volna összeszorítania, ötszörös, tízszeres pénzt ér...

A világ minden tájáról Budapest felé kiáltó fenyegető hangok kiragadták a kötelet a hóhér kezéből. A proletariátus millióinak hatalmas, ezernyelvű tiltakozó kiáltása harsant fel Budapesten és egyesült a magyar gyárakból, falvakból, bányák mélyéből feltörő tiltakozással.

Rákosi Mátyást „csak” fegyházbüntetésre ítélték. Azóta tíz esztendő múlt el a világ felett. Új generációkat neveltek Rákosi szellemében. Magyarországon is.

Majdnem tíz esztendő múlt el azóta, hogy Rákosi Mátyást börtönbe zárták. Ezalatt az idő alatt mi a Szovjetunióban átértük az újjáépítés szakaszát, az első ötéves tervet, most már túl vagyunk a második ötéves terv első felén... Volt közben egy weimari Németország, s ma itt van a „Harmadik Birodalom”; átértük a menetelést Sanghái felé, áll már a kínai Szovjet-Köztársaság, átértük az asturiai felkelést, az osztrák fegyveres harcokat.

És Magyarországon: egyre kiújuló forradalmi harcok, Rákosi forradalmi munkáját folytató harcosok végtelen sora, akik küzdenek, dacolva börtönnel, kínzásokkal, korbáccsal és rendőrcsizmákkal, az 1930 szeptember elsejei hatalmas megmozdulás, Sallai és Fürst elvtársak kivégzése.

Nyolc és fél esztendő büntetésének letöltése után ismét bitófát ácsolnak Rákosinak, a hóhér már sodorja kötelét. Rákosi Mátyást újra bíróság elé hurcolják, a megvásárolt sajtó ismét halálát követeli.

Rákosi Mátyás most is bátran, rendíthetetlenül áll a vérbíróság elé. 1925-ben elmondott szavai a magyar dolgozók százezreit rázták fel, forradalmasítva szunnyadó, elnyomott, lázadó ösztöneiket.

Az új per újabb vád lesz a fasizmus ellen. Bármilyen nagy nyomást is gyakorol majd az önkényuralom Magyarország dolgozóira, bárhogyan is erőlködik majd a cenzúra, nem tudja keresztülvinni, hogy a magyar dolgozók ne olvassák el ezt a bűnlajstromot. Rákosi Mátyás, a bátor, hűséges, képzett forradalmár nem fog visszariadni a bitófa árnyékában: Rákosi tudja, hogy a nemzetközi proletárforradalom sok milliónyi harcosának védelme alatt áll.

A mi nemzetközi szolidaritásunk elég erős ahhoz, hogy lefegyverezze a Rákosi után kinyúló gyilkos karmokat és felnyissa börtönének ajtaját.

El a kezekkel Rákositól!

(„Rundschau”, Bázeli, 1935 január 31. IV. évf. 5. sz. 290. old.)

ROMAIN ROLLAND A MAGYAR IGAZSÁGÜGYMINISZTERHEZ

Párizs, 1935 január 2.

Romain Rolland Rákosi Mátyás kiszabadítása érdekében a következő felhívást intézte a magyar igazságügyminiszterhez:

„Miniszter Úr! Franciaország közvéleményét mélyen megrázta az a hír, hogy a magyar kormány Rákosi ellen egy új, „gyorsított eljárás”-t indított. Rákosi, aki kilenc évet töltött fegyházban és kiszabott büntetését teljes egészében elszenvedte, 1934 áprilisában szabadonbocsátandó lett volna. Nincs komoly alap arra, hogy újból vád alá helyezzék.

Több mint három hónappal ezelőtt francia és magyar újságírók közbenjárására maga a főügyész jelentette ki, hogy szó sem lehet egy újabb Rákosi elleni vádindítványról.

Előttünk, a francia szellemi világ képviselői és az elnyomottak védői előtt, elképzelhetetlen, hogy az újabb fenyegetésben, amely Rákosi élete ellen irányul, ne a kormányhoz méltatlan bosszúművet lássunk. Méltatlan azért, mert olyan hősies ellenfélről van szó, aki bátran küzdött és akit hiába próbálnak lealázó, rendkívüli eljárással meggyilkolni.”

(„Pravda”, 1935 január 7.

„Rundschau”, Bazel, 1935 január 10. IV, évf. 2. sz. 99. old.)

A MAGYAR FASIZMUS BOSSZÚT ÁLL

Az egész világ munkásságában óriási felháborodást keltett az új per híre. Tehát mégis a burzsoázia leplezetlen osztálybosszújáról van szó, amely gondolkozás nélkül tapossa lábbal saját „törvénykezés”-ének alapelveit. Valójában mi történik itt?

Rákosit 1925 szeptember 22-én Magyarországon letartóztatták. Elítélték. A bíróság előtt nyíltan beismerte, hogy vezető tisztségben dolgozott az illegális kommunista pártért. Egyébként Rákosi nem volt ismeretlen a magyar fasizmus és a magyar igazságszolgáltatás előtt... Közismert tény, hogy Rákosi tizenhat éves kora óta résztvett a forradalmi munkásmozgalomban. Senki előtt sem volt titok, hogy egyik vezetője volt a Magyar Tanácsköztársaság harcának, ennek kormányában is résztvett. 1926 elején Rákosit a bíróság nyolc és fél évi fegyházra ítélte. Az egész világ dolgozói viharos tiltakozásának eredményeképpen a fasiszta bíróság nem merte halálra ítélni.

Azóta nyolc és fél esztendő múlt el. Rákosi büntetése 1934 április 24-én letelt. Ebből a nyolc és fél évből Rákosi három esztendőt töltött magánzárkában. Ez alatt az idő alatt végigszenvedte a magyar börtönrendszabályok minden olyan erőszakoskodását és embertelenségét, amilyeneket csak a kommunisták ellen alkalmaznak: hosszú időre ágymegvonás, írástiltalom, pótélelmezés eltiltása stb. Hatszor kezdett éhségstrájkot, hosszú, következetes éhségstrájkokat, tiltakozásul az esztelen, gyilkos rendszer ellen. Fogsága vége felé tüdő- és szívbajzt kapott. És mégsem tudták megtörni, maradt, aki volt, őszinte, becsületes forradalmár. A kapitalista törvények betűi a fogoly szabadonbocsátását követelik büntetésének letelte után. Budapesten elhatározták, hogy túteszik magukat ezeken a „formaságok”-on. Rákosi szabadonbocsátása helyett új pert indítottak. Mivel fogják ezúttal vádolni? Távirati jelentések szerint „gyilkossággal”, „rablással”, „árulással” stb. A büntetőtörvénykönyv szóhajóhető paragrafusai elegendő

alapot adnak halálos ítélet meghozatalára is - a legkedvezőbb esetben életfogytiglani fegyházra ítélik. Mindenekelőtt azért ítélik el újra Rákosit, mert résztvett a magyar proletárforradalomban és résztvett a Tanácskormányban, olyan „bűnök”-ért tehát, amelyek miatt már nyolc és fél esztendőt börtönben töltött.

A Rákosi elleni eljárás új, meggyőző bizonyíték arra, hogy az osztálybosszúnak és a burzsoázia álnokságának nincs határa. A nemzetközi proletariátus feladata: kiszabadítani Rákosi Mátyást börtönőreinek karmaiból.

(„Pravda”, 1935 január 21.)

**Rákosi Mátyás - a magyar nép hőse.
Francia plakát - 1935**

»Mentsétek meg Rákosit!« -
hirdeti az illegális »Kommunista«

A Magyarországi Vörös Segély illegális plakátja

Nagyméltóságú

Dr. Zsitvay Tibor

Igazságügyminiszter Úrnak!

Ismételtén rámutattam arra, hogy helyzetünk egyre
elcsúszhatatlanebb. Az első íj beadványom f. évi jún.
kő 19. én kelt. Még választ sem kaptam rá. Ig. kenyőse-
rűlve vagyok mindazokért a követelésekért, melyek rész-
ben beadványaimból, részben korvátartásoknak írt az
igazságügyminisztériumnak továbbított levelekből is me-
retek, a mai napon éhségstrájkba lépni.

Félc, 1929. évi október kő 2. én.

Rákosi István
4392 sz. jegyzék.

Rákosi megkezdi történelmi nevezetességű tizenötnapos éhségstrájkját

VILÁG PÁRTJAI

EGYESÜLTJEI

KOMMUNISTA

A Kommunisták Magyarországi Pártja / A Kommunista Internacionale szekciós,
központi lapja.
Budapest, 1934. június hó. Ár: 12 fill. VII. évfolyam. 13. szám

TÖMEGHARCOT RÁKOSI MÁTYÁS KISZABADÍTÁSÁÉRT!

SZABADLÁBRA RÁKOSI MÁTYÁST! EL A KISZÉKELT A PROLETÁRIATUS BATÓR

KATONA ÁTÓL!

MUNKÁBOK!

DOLGOZÓK!

ELVTÁRSOK!

A magyar sajtó, köztük a szociáldemokrata Népszava is hetek óta mélyen hallgat Rákosi Mátyás elvtársunknak, pártunk egyik alapítójának, Tanácsmagyarország egyik népbiztos helyettesének acaeréről. E hallgatást pedig híradások előzték meg az egész magyar sajtóban, köztük a Népszavában is arról, hogy Rákosi elvtársunkat 8 és 1/2 évi fegyház-büntetése után kitoloncolják az országból.

A tény ezzel azonban az, hogy Rákosi elvtárs kitöltötte ugyan a nyolc és fél évi fegyházbüntetését és máris új eljárást indított ellene az ügyesség a proletárdiktatúrában való részvétele miatt. Nyolc és fél évet ült Rákosi elvtársunk, mert szervezte pártunkat, a magyar proletáriátus egyetlen pártját és a kivemizott magyar dolgozók vezetőjét és szószólóját. Nyolc és fél évig győztörtek Rákosi elvtársunkat, mert a magyar munkásság és dolgozók gyökeres érdekeért harcolt a személyes tett és szót.

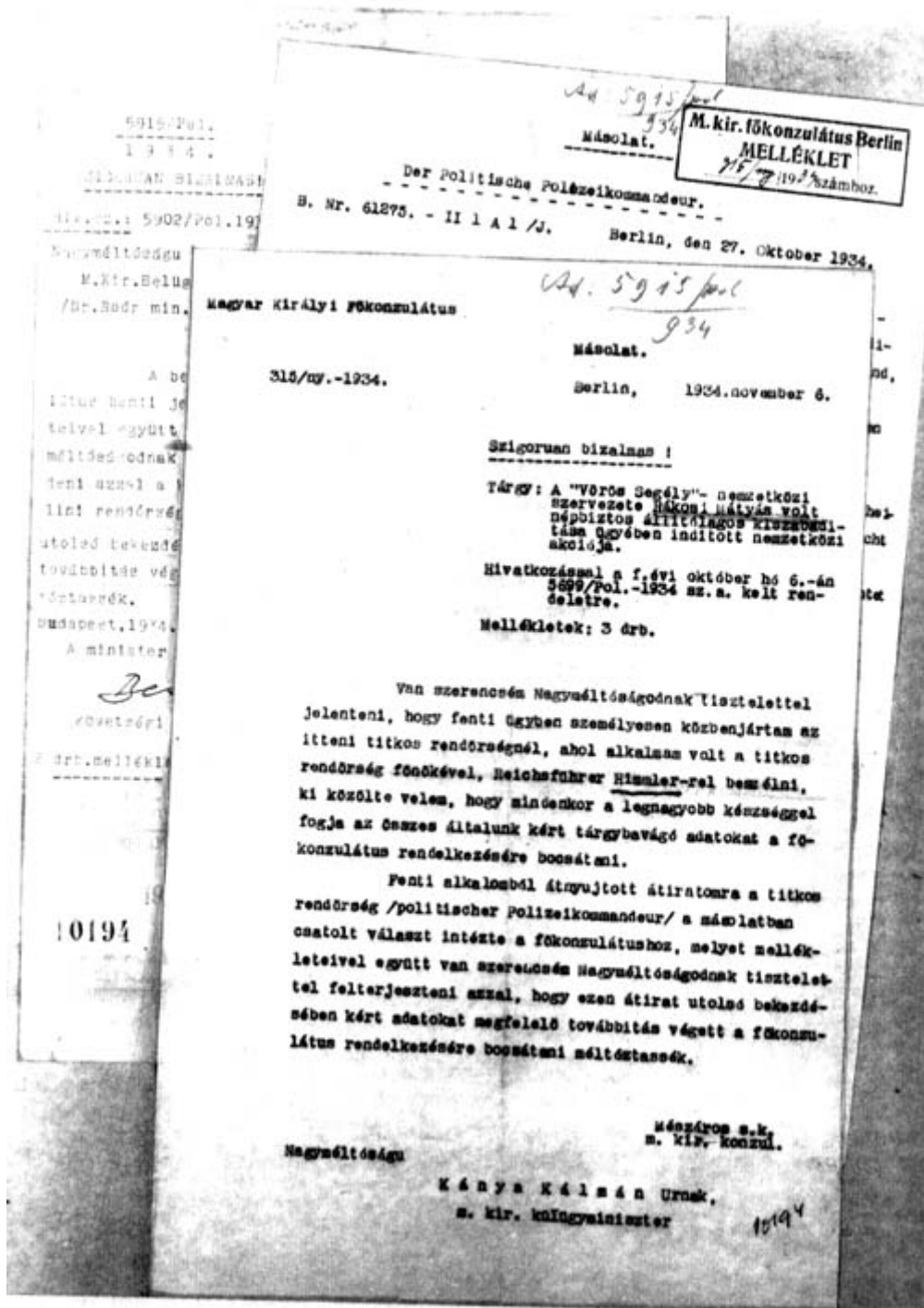
Az illegális »Kommunista« vezeti a magyar munkásság harcát Rákosiért

Illegális röplap - 1934 május

A német titkosrendőrség (Gestapo) főnöke: Reichsführer Himmler
»mindenkor a legnagyobb készséggel« áll rendelkezésre a Rákosi elleni harcban

VII. RÁKOSI MÁTYÁS NÉPBIZTOS-PERE (1935 JANUÁR 21-FEBRUÁR 9)

MEGKEZDÖDÖTT A MAGYAR KOMMÚN PERE

Budapest, január 21. - A Markó-utcai törvényszék épületét erős rendőrosztatok őrzik, a törvényszék folyosóin rendőrök és detektívek hada nyüzsög: a magyar fasiszta „igazságszolgáltatás” csak a legnagyobb rendőri karhatalom védelme alatt meri elkezdni Rákosi Mátyás perének tárgyalását.

A nagy esküdszéki terem padjait zsúfolásig megtöltik a világsajtó képviselői, a Párizsból, Londonból, Bécsből, Pozsonyból, stb. érkezett ügyvédek, jogászok, munkásdelegáltak. Ott látni a Szovjetunió két követét s a szovjet sajtóiroda bécsi attaséját, akik tolmácsaik segítségével feszülten figyelik a tárgyalás menetét.

A vádlottak padján: Rákosi Mátyás.

Két oldalán, mögötte feltűzött szuronnal ülnek a fegyőrök - szinte a szimbólum erejével hat: három felfegyverzett ember őriz egyetlen, tíz esztendei nehéz rabság által legyöngült szervezetű embert!

A teremben feszült érdeklődés, mindenkit leköt az a párviadal, mely előttük folyik le: a cinikus, fölényeskedő törvényszéki elnök, aki jól tudja, hogy milyen feladattal bízta meg a burzsoázia s aki arcrándulás nélkül teszi túl magát minden írott s íratlan jogon, igazságon és Rákosi Mátyás párviadala, akiből a fegyházak poklában eltöltött tíz esztendő sem tudta kioltni a bátor, azonnal támadásra kész harcost. Lenyűgöző párviadal, melyben nemcsak két osztály két tipikus szülőtte mérkőzik meg - a Rákosi-per fő tárgyalásán a burzsoázia történelmi pert folytat, perbe fogva az 1919-es dicső magyar kommúnt, az első Tanácsköztársaságot is!

Az elnök megkezdí Rákosi „kihallgatását”. Aprólékos részletkérdéseket ad fel, melyekre tizenhat év után pontos feleletet adni lehetetlenség, de ilyen fogásokkal igyekezik „terhelő beismeréseket” kicsalni Rákosiból, melyekkel „bűnrészességét”, „tevékeny közreműködését” szeretné bizonyítani.

Rákosi az igazi forradalmár megingathatatlanságával tesz hitvallást a magyar kommún mellett. Az elnök aprólékos kérdéseit egyszerűen visszautasítja.

A tárgyalás egész folyamán az elnök folyton akadékoskodik, fenyegetésekkel, rendreutasításokkal próbálja terrorizálni Rákosit, ő azonban a Dimitrovok fölényes nyugalmaival és gúnyosságával felelget neki.

És kérdésből és feleletből kirajzolódik egy igazi forradalmár életútja, felelevenednek az 1918-as forradalom eseményei, 1919 március 21, a magyar proletárdiktatúra megalakulása, a magyar dolgozók hősie küzdelme a mindenfelől rájuk törő imperialista seregekkel, az ellenforradalmárok bandáival... történelmi színjáték pereg le a budapesti törvényszék tárgyalótermében, történelmi színjáték, melynek még nincs vége!

Még nincs vége, mert az a harc, amit 1919 március 21-én győzelmes rohammal előrevittek, az a harc a proletariátus harca a hatalomért, ma is szakadatlanul tart és tartani fog a végső győzelemig!

És ennek a harcnak egy fontos csatája zajlik le most a budapesti törvényszéken! Csak a törvényszéken? Nem, az egész világon! Mert az egész világ dolgozói követelik: Szabadságot Rákosi Mátyásnak! Az egész világ dolgozói együtt harcolnak Rákosival a véreskező fasizmus ellen! A világ minden részéből érkeznek munkástiltakozások!

A világ dolgozói feszült figyelemmel követik, aktív harccal segítik Rákosi Mátyást a magyar fasizmus elleni küzdelmében. S ennek a küzdelemnek a hősiességét a burzsoázia is kénytelen elismerni! Nincs olyan polgári lap, mely ne foglalkoznék bő részletességgel a Rákosi-perrel - sok újság az ellenfélnek kijáró tisztelettel ismeri el Rákosi fölényes bátorságát, mások, a nyíltan fasiszta lapok, égő gyűlöletükkel árulják el, hogy érzik, tudják: Rákosiban a magyar proletariátus nagy harcosa áll most a fasiszta vérbíróság előtt!

A Dimitrov-per után most újabb nagy kommunista-per foglalkoztatja a világ közvéleményét. Melyik osztálynak vannak még ilyen hősei, akik még az ellenfelet is elismerésre, csodálatra készítetik?

Dimitrovok, Rákosik, Sallaik, Fürstök csak a kommunisták között teremnek!

A Rákosi-per folyik tovább. A főtárgyalás legalább két hetet fog igénybevenni - ezt a két hetet a legintenzívebb harcra kell felhasználnunk! Harcoljunk Rákosival! Minden erőnket Rákosi megmentésére!

(„Munkás”, 1935 január 27.)

RÁKOSI MÁTYÁS KIHALLGATÁSA

Rákosi Mátyás ügyének tárgyalása Budapesten, 1935 évi január 21-én d. e. 9 órakor, dr. Szemák Jenő tanácselnök vezetésével.

Dr. Szemák Jenő tanácselnök: A főtárgyalást megnyitom. Tárgyalni fogjuk gyilkosság büntettségével és egyéb bűncselekményekkel vádolt Rákosi Mátyás bűnperét, az 1919. évi 4039. számú minisztertanácsi rendeletben szabályozott gyorsított eljárás rendelkezései értelmében.

Idézést kaptak a mai napra: vádlottként Rákosi Mátyás...

Rákosi Mátyás: Jelen!

Elnök: ...tanúkként dr. Berinkey Dénes...

Dr. Berinkey Dénes: Itt vagyok!

Elnök: ...dr. Buza Barna...

Dr. Buza Barna: Itt vagyok!

Elnök: ...dr. Baloghy Ernő...

Dr. Baloghy Ernő: Igen!

Elnök: és dr. Vass János.

Altiszt: Tisztelettel jelentem, hogy nincs itt.

Elnök: Igen, távol maradt. Klinikai bizonyítvánnyal kimentette magát.

Most a vádlottat személyi viszonyai felől fogom megkérdezni. Figyelmeztetem a hallgató-ságot a rendnek és csendnek megtartására.

Rákosi Mátyás, álljon elő. (Rákosi Mátyás a bíróság elé lép.)

Neve Rákosi Mátyás. Édesapja neve?

Rákosi: Rákosi József.

Elnök: Édesanyja neve?

Rákosi: Néhai Léderer Cecília.

Elnök: Ön Adán született, 1892 március 9-én.

Rákosi: Igen.

Elnök: Milyen vallású?

Rákosi: Felekezetenkívüli.

Elnök: Mi a foglalkozása?

Rákosi: Magántisztviselő.

Elnök: Nőtlen?

Rákosi: Igen.

Elnök: Milyen iskolát végzett?

Rákosi: Főreáliskolai érettségi, Keleti Kereskedelmi Akadémia.

Elnök: Katona volt?

Rákosi: Igen.

Elnök: Vagyona van-e?

Rákosi: Nincs.

Elnök: Rendes jövedelme vagy pedig egyéb kereseti forrása van-e?

Rákosi: Tizedik éve fegyházban vagyok.

Elnök: Mikor szabadult?

Rákosi: Most. Illetőleg tavaly fejeztem be nyolc és fél évi fegyházat.

Elnök: Az 1921 évi III. tc. alapján ítélték el, mikor?

Rákosi: 1926 augusztus 5-én ítélték el nyolc és fél évi fegyházra.

Elnök: Szóval ezt a büntetést, amely időközben jogerőre emelkedett, kitöltötte. Ebben az ügyben ön 1934 évi április hó 24. napján került előzetes letartóztatásba.

Rákosi: Igen.

Elnök: A tanúkat figyelmeztetem a hamistanúzás törvényes következményeire. Az igazat kötelesek vallani, hogy vallomásukra esetleg esküt is tehessenek. Most pedig kérem, hogy hagyják el a tárgyalótermet. Egyenként fogom majd a tanúkat beszólítani. (A tanúk elhagyják a termet.)

*

Elnök: Rákosi Mátyás, tessék felállni. A fegyőrök ülve maradhatnak. (Rákosi a bíróság elé lép.)

Elnök: Megértette, mivel van vádolva?

Rákosi: Igen.

Elnök: Bűnösnek érzi magát?

Rákosi: Nem érzem magam bűnösnek.

Elnök: Ön Adán született. Szülei kiskereskedők voltak. 1910-ben Szegeden végezte a középiskolát, Budapestre került s mint tanuló a Keleti Kereskedelmi Akadémiára iratkozott be.

Rákosi: Igen.

Elnök: 1911 és 12-ben tagja volt a Galilei-Körnek is, sőt annak titkára volt. Az 1914. évi világháború alkalmával a 6-os honvéd gyalogezredhez vonult be és 1915-ben orosz fogságba került.

Rákosi: Igen.

Elnök: Most tessék vigyázni: mindjárt, mikor feljött Budapestre, vagy még azt megelőző időben lett tagjává a szociáldemokrata pártnak?

Rákosi: Már előbb. Közvetlenül érettségi után.

Elnök: 1912-ben aztán külföldre távozott. Először Hamburgba, ahol kereskedelmi levelező volt, majd Londonba. Ott is kereskedelmi levelező volt?

Rákosi: A Magyar Királyi Kereskedelmi Múzeum levelezője.

Elnök: Londonban tagja lett valami nemzetközi kommunista munkásszervezetnek.

Rákosi: Igen. Állandó tagja voltam már Hamburgban és Londonban is.

Elnök: Most azt mondja meg, hogy orosz fogságban léte idején részt vett-e kommunista szervezkedésben?

Rákosi: Kérem, azt hiszem, hogy ezt az egész kérdés-komplexust majd én fogom előadni összefüggően, körülbelül úgy mint 1926-ban.

Elnök: Tessék kérdéseimre válaszolni. Így látom helyesebbnek és majd én szabom meg, hogy milyen keretben.

Rákosi: Én úgy tudom, Elnök úr...

Elnök: Kérem, ne tessék velem vitatkozni! Válaszoljon kérdésekre.

Rákosi: Tessék! Méltóztassék!

Elnök: Amikor 1918-ban visszafelé igyekezett Magyarországra, Nizsninovdinszkban nem volt valami szerepe? Nem tartott valami előadást a magyar hadifoglyokhoz, azoknak a kommunizmushoz való csatlakozása érdekében?

Rákosi: Igen, az lehet.

Elnök: S mikor Leningrádba érkezett, 1918-ban, nem keresett érintkezést kommunista magyar foglyokkal?

Rákosi: De kerestem.

Elnök: Csatlakozott a kommunista csoporthoz?

Rákosi: Igenis, csatlakoztam.

Elnök: Volt-e szerepe az 1919 januárjában keletkezett salgótarjáni munkászendülésben?

Rákosi: Nem.

Elnök: Semmi szerepe nem volt. - Hát kérem, Ön 1925-26-ban ettől kissé eltérőleg nyilatkozott, mert azt mondotta, hogy Kecskeméten, Miskolcon, Szegeden, aztán a Dunántúl Pápán, Veszprémben is megfordult és mindenütt szerepet töltött be. Mire szorítkozott ez a szerep?

Rákosi: Mindenekelőtt a kettő nem zárja ki egymást. Attól, hogy én Kecskeméten voltam, egész nyugodtan nem lehettem Salgótarjánban...

Elnök: De Miskolcon is járt, az pedig közel van Salgótarjánhoz.

Rákosi: Miskolc Salgótarjánhoz legalább nyolcvan kilométer. - Csak azt akarom konstatálni, hogy az az inszinuáció, mintha 1926-os vallomásom bármiben is eltérne attól, amit most mondok, legalább is tévedés.

Elnök: Nézze kérem, válogassa meg a kifejezéseit! Ezért rendreutasítom!

Rákosi: Én úgy vettem észre, mint hogyha erről volna szó.

Elnök: Feltettem a kérdést, tessék tisztességesen válaszolni kérdésemre.

Rákosi: Melyik kérdésre, kérem?

Elnök: Elébe tártam azt, amit 1925-26-ban vallott és ezzel kapcsolatban intéztem Önhöz kérdéseket. Tessék kérdéseimre válaszolni.

Rákosi: Talán méltóztassék 1926-os vallomásaimat felolvasatni.

Elnök: Nézze, hogy mit teszek és mit nem, saját magam állapítom meg. Önnek jogában áll válaszolni kérdésemre vagy nem válaszolni. - Szóval Önnek az 1919. év elején kezdődő kommunista utcai tüntetésekből, felvonulásokban s aztán csoportos támadásokban nem volt része?

Rákosi: Nem volt részem.

Elnök: Hát ha Önnek semmiben nem volt része, miképpen lehetséges az, hogy 1919 február 20-án Önt negyvenhat társával együtt letartóztatták?

Rákosi: Úgy lehetséges, hogy Dietznek huszonhat ember ellen volt anyaga és letartóztatott hatvanhatot! Ezt Dietz saját vallomásából tudom. Úgy, hogy amikor aztán vizsgálóbíró elé került az ügy, természetesen az összes vádak elestek, csak valami „izgatás” vagy ilyesmi maradt ellenem, amit valahol, valamelyik népgyűlésen, vagy valami előadás keretén belül követtem el. Szóval semmi ilyen tüntetés vagy támadás, stb., konkrét vád formájában nem volt ellenem. Mint utólag megtudtam, eredetileg nem is voltam a között a huszonhat között, akiket Dietz, illetőleg az akkori rendőrség le akart fogatni. De gondolták, ha már egyszer kommunistákat lefognak, akkor lehetőleg nagyobb területet fésülnek át és így kerültem én is bele. Egyébként én, mint képzett szocialista, természetesen az első pillanattól kezdve résztvettem előadások szervezésében és tartásában, de ilyen megrohanásokban vagy támadásokban soha, sehol, s most először hallok egyáltalán ilyen vádat magam ellen. Még 1919-ben, letartóztatásom alkalmával sem...

Elnök (megszakítva): Ez nem vád, ez csak egy általam feltett kérdés volt, amelyre jogában áll válaszolni vagy nem. - Ön 1919 február 20-tól 1919 március 21-ig volt letartóztatva a gyűjtőfogházban.

Rákosi: Igen.

Elnök: Mondja kérem, a gyűjtőfogházban való fogvatartásának ideje alatt többi társával szabadon érintkezett?

Rákosi: Ez egy kissé túlzás. Kezdetben rosszabbul bántak velünk mint a közönséges bűnösökkel, de aztán körülbelül két hét múlva, amikor kiderült, hogy a Népszava megtámadásához semmi közünk és amikor kisült, hogy az egész csak olyan biatorbágyiasan, vagy Reichstagszerűen csinálták, arra a célra, hogy a kommunista pártot ezen a címen elnyomják, szóval, amikor kisült, hogy mindez valótlan volt, akkor kénytelen volt a kormány engedni és úgy kezelni bennünket...

Elnök (megszakítva): Kérem, ez nem válasz az én kérdésemre. Azt kérdeztem: szabadon közlekedett-e társaival, igen, vagy nem?

Rákosi: Egy időben nem, később szabadon, annyiban, hogy reggel 6-kor kieresztettek, este 8-kor pedig lezártak bennünket.

Elnök: Szóval reggel 6-tól este 8-ig szabadon érintkeztek?

Rákosi: Ez sem egészen úgy volt. Néha szabadon. Közvetlenül a kommün kikiáltása előtt majdnem minden korlátozás nélkül.

Elnök: Nyomozati adatok szerint Önök már a gyűjtőfogházban szervező bizottságot létesítettek. Adatok vannak arra, hogy a szociáldemokrata párt tagjai megjelentek a gyűjtőfogházban, érintkezést kerestek és találtak is az ott fogvalévő kommunistákkal és tárgyaltak is velük. Önnel nem tárgyaltak?

Rákosi: Én magánzárkában voltam, velem nem tárgyaltak.

Elnök: Azon a napon, amelyen a Munkástanács megkezdte tanácskozását, mivel töltötte Ön az időt? Mert a tanácskozások este 8 óráig tartottak.

Rákosi: Engem aznap csak éjfélkor helyeztek szabadlábra. Jött egy csomó autó értünk a gyűjtőfogházba, egyeseket el is vittek az autók azzal, hogy majd visszajönnek értünk, akik még ottmaradtunk. Éjfélig az autók nem jöttek vissza, erre én gyalog bementem a városba. Ebből pedig az következik, hogy én a tanácskozáson nem vettem részt.

Elnök: Tudott-e Ön bent a gyűjtőfogházban arról, hogy a szociáldemokrata párt és az úgynevezett kommunista párt megegyezést létesített?

Rákosi: Erről nagyjából tudtam, de a részletekről, úgy, ahogy azok az itt elfekvő iratokban szerepelnek, csak most, tehát tizenhat évvel az események után szereztem pontos tudomást.

Elnök: Ön már 1918 márciusában öntudatos kommunista volt?

Rákosi: Igen.

Elnök: A kommunista elveket ismerte?

Rákosi: Igen.

Elnök: Irányelveit magáévá tette?

Rákosi: Úgy van.

Elnök: A március 21-i egyezés megkötése után, vagyis a Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a Kommunisták Magyarországi Pártja egyesülése után az új párt a Magyarországi Szocialista Párt nevet vette fel. Ezt bizonyára tudja.

Rákosi: Úgy van.

Elnök: Önt már március 21-én kinevezték kereskedelmi népbiztosság helyettes vezetőjévé?

Rákosi: Igen.

Elnök: És egyúttal a Forradalmi Kormányzótanács tagjává is kinevezték?

Rákosi: Nem tudom, hogy formailag megtörtént-e a kinevezés, de azt tudom, hogy a másnap reggeli hivatalos lapban olvastam a nevemet. A dolog elintézésének formai részét nem ismerem.

Elnök: Vádltott elé tárom a magyar népköztársaság kormányzótanácsi elnökségének 2379. sz. határozatát, amelynek 4. oldalán a következő szöveg van (olvassa): „Rákosi Mátyás elvtársnak. A Magyarországi Szocialista Párt f. é. március 21. napján tartott ülésén Önt a magyar forradalmi proletariátus akaratából alakított Forradalmi Kormányzótanács tagjává és a kereskedelmi népbiztossághoz helyettes népbiztosnak kineveztük”. Ezt a határozatot Garbai láttamozta.

Rákosi: Mikori dátuma van ennek a kinevezésnek?

Elnök: Áprilisi dátum.

Rákosi: Ezt az írást én nem kaptam meg. De ez az irat is amellet bizonyít, hogy később történt a kinevezés.

Elnök: Ön tehát azt állítja, hogy a kinevezési okmányt sohasem kapta kézhez?

Rákosi: Úgy van.

Elnök: De megjelent a lapokban.

Rákosi: Ez azonban nem jelenti azt, hogy megkaptam. Ettől függetlenül, tény, hogy népbiztos voltam. Ezt eszemágában sincs tagadni. Ez a kinevezés valami intern dolog lehetett, de az egész dolgot nem is tartom lényegesnek.

Elnök: Az adatok szerint Ön április 3-ig a kereskedelmi népbiztosság helyettes vezetője volt, majd ezen a napon a Kormányzótanács kinevezte Önt a szociális termelés népbiztosává. Így volt?

Rákosi: Igen.

Elnök: És meddig maradt Ön a szociális termelés népbiztosa?

Rákosi: Formailag az új Népbiztosi Tanács megalakulásáig, de én közben kimentem a frontra és hivatalomat átadtam Vargának, aki a legfőbb gazdasági tanács elnöke volt.

Elnök: 1919 júliusában a Vörös Őrség parancsnokává nevezték ki Önt?

Rákosi: Igen.

Elnök: Meddig volt a Vörös Őrség parancsnoka?

Rákosi: Körülbelül nyolc-kilenc napig, az augusztus 1-én bekövetkezett bukásig.

Elnök: Augusztus 1-én Ön elmenekült az országból?

Rákosi: Igen.

Elnök: Elismeri azt, hogy a Forradalmi Kormányzótanács egyes ülésein résztvett?

Rákosi: Igen.

Elnök: Az 1. vádponttal kapcsolatban elismeri azt, hogy 1919 március 28-tól április 1-ig tartott kormányzótanácsi üléseken, továbbá az április 6-i és 7-i kormányzótanácsi üléseken résztvett?

Rákosi: Ezt nem ismerem el.

Elnök: Elébe tárom vádlottnak a Forradalmi Kormányzótanács 1919 március 28-án tartott 5. üléséről készült jegyzőkönyvet, melyből kiderül, hogy a jelenvoltak névsorában szerepel Rákosi Mátyás. Tekintse meg ezt a jegyzőkönyvet. (Átnyújtja a vádlottnak.)

Rákosi (betekintés után): Az lehet, hogy a jegyzőkönyvben az én nevem is fel van sorolva a megjelentek között, de tizenhat évvel később nem emlékszem arra, hogy a szóbanlévő hat vagy nyolc kormányzótanácsi ülésen mi történt, mikor jöttem be az ülésre, mikor mentem el, jelen voltam-e végig, vagy éppen csak pár percet töltöttem ott.

Elnök: Hogy emlékezőtehetségét jobban felfrissítsem, elmondom, hogy a március 28-i ülésen határozták el az úgynevezett Tanácsköztársaság alkotmányát. Most tehát jobban fog emlékezni rá, hogy vajjon jelen volt-e ezen az ülésen.

Rákosi: Tévedés, március 28-án semmiféle alkotmányt nem határoztak el. Az elnök úr téved, amit onnan tudok, hogy átnéztem most a szöveget, amelyből az derül ki, hogy az alkotmánytervezetet kiadták egy bizottságnak - amelynek egyébként nem voltam tagja - hogy újra dolgozza át a tervezet ama pontjait, amelyeket a kormányzótanácsi ülésen letárgyaltak.

Elnök: A kérdésem azonban az volt, vajjon résztvett-e Ön ezen a március 28-i ülésen, vagy sem?

Rákosi: Ezt én ma, tizenhat évvel később megállapítani nem tudom, hiszen lehetetlenség erre emlékezni.

Elnök: A jegyzőkönyv fejéből, a megjelentek névsorából megállapítható, hogy résztvett az ülésen.

Rákosi: Ez a jegyzőkönyv szerencséje, de ennek alapján én ma nem mondhatom nyugodt lelkiismerettel, hogy tényleg jelen voltam-e azon az ülésen, vagy sem.

Elnök: Elébetárom a jegyzőkönyv 4. oldaláról a 4. pontot (olvassa): „Garbai elnök bejelenti, hogy napirenden a munkás-, katoná- és földművestanácsok választása van, kéri, hogy a tárgyaláson valamennyi népbiztos jelen legyen. Határozat. 1. §. A Tanácsköztársaság célja a kapitalista termelési rendszer megszüntetése, a szocialista termelési rendszer megteremtése, a dolgozók uralmának biztosítása a kizsákmányolás ellen, a katoná- és munkástanácsokban a népbíráskodás bevezetése. 2. §. A Tanácsok Országos Gyűlése. A legfőbb hatalmat a munkások, katonák és földművesek tanácsának országos gyűlése gyakorolja.

A magyarországi Tanácsköztársaság tényleges alkotmányát a Tanácsok Országos Gyűlése fogja megállapítani. Az első gyűlést a Forradalmi Kormányzótanács hívja össze.”

Emlékszik-e arra, hogy ezen a Forradalmi Kormányzótanácsi ülésen ilyen határozatot hoztak? Elismeri, vagy nem ismeri el?

Rákosi: Látom, hogy ez benne van a jegyzőkönyvben, valószínű is, hogy hoztak ilyen határozatot, de én ma már nem emlékszem rá. Emlékezetem felfrissítésének leegyszerűsítése céljából jobb lett volna ezt a kérdést 1925. évi főtárgyalásomon hozzám intézni, mert akkor bizonyára jobban emlékeztem még a dolgokra, mint ma, tizenhat év után.

Elnök: Egyszóval válasza az, hogy nem emlékszik. További kérdésem: elismeri-e, hogy résztvett a Forradalmi Kormányzótanács 6. ülésén, amelyen határnapokat tűztek ki az országos szovjet választásokra és a falusi, járási, megyei és városi tanácstagok jelölése tekintetében?

Rákosi: Ezekre és a hasonló kérdésekre általánosságban azzal felelhetek...

Elnök (félbeszakítja): Ne tessék általánosságban felelni. A kérdésemre tessék felelni.

Rákosi: Kénytelen leszek minden egyes elnöki kérdésnél ugyanazt a választ ismételni. Tizenhat év elmúltával teljesen lehetetlenség megmondanom, hogy ilyen és ilyen napon, ilyen és ilyen ülésen jelen voltam-e, ilyen és ilyen napirendi pont letárgyalása után hozott határozat létrejöttében résztvettem-e, mellette szavaztam-e, vagy ellene. Ilyen kérdésekre lehetetlenség tőlem választ kérni. Méltóztassék ezt az összes felteendő kérdéseknél figyelembe venni. A kormányzótanácsi üléseken száz és száz napirendi pont szerepelt, ki van zárva, hogy ma meg tudjam mondani, hogy melyik napon milyen napirendi pontot szavaztam meg. Ezért mondtam az imént, hogy az ilyen természetű kérdésekre általánosságban csak egyféle lehet a válaszom: *nem emlékszem*.

Elnök: Elismeri-e azt, hogy az április 1-én tartott 6. számú Forradalmi Kormányzótanács-i ülésről készült jegyzőkönyv megfelel tartalmilag a valóságnak?

Rákosi: Nem tudom, hogy a jegyzőkönyvnek melyik részéről van szó. Nem tudok nyilatkozni egy jegyzőkönyvről, amelynek tartalmát nem ismerem. Tizenhat év után nekem ma fogalmam sem lehet a tárgysorozatról.

Elnök: Majd ismertetem Ön előtt a vád tárgyává tett napirendi pontot. E jegyzőkönyv 9. oldalán a 16. pont erről szól (olvassa): „Az igazságügyi népbiztos javasolja, hogy a falusi és városi tanácsok megválasztása április 7-én történjék, a járási tanácsoké április 10-én, a megyei tanácsoké április 12-én, az országos szovjetbe való választás pedig április 14-én; a választási eljárás módozatainak megbeszélésére bizottság kiküldessék. A Kormányzótanács az előterjesztéshez hozzájárult”. - Elismeri, hogy a jegyzőkönyvnek ez a része megfelel a valóságnak?

Rákosi: Nem emlékszem.

Elnök: Elébe tárom vádlottnak Révész Mihály jegyzőnek gyorsírási jegyzeteit, melyek szerint ezen az ülésen a jelenlévők között kurzív írással fel van tüntetve Rákosi Mátyás neve. (Átnyújtja a vádlottnak.)

Rákosi (betekintés után): Láttam ezt, végignéztem ezt az ócska gyorsírási jegyzetet. Azt megállapítottam, hogy ezekről a kérdésekről körülbelül az ülés fele táján lehetett szó. Mégis azt mondom, annak ellenére, hogy ide van írva a nevem, nem tudom megállapítani, vajjon résztvettem-e ennek a napirendi pontnak a tárgyalásán, vagy sem. Egyébként is ez a kurzív írás nem az én írásom, hanem nyilván Révész Mihály írása. Végleges válaszom tehát most is az, hogy nem emlékszem...

Elnök: Általánosságban tud-e és hajlandó-e nyilatkozni arra nézve, hogy a Forradalmi Kormányzótanács ülésein megszabták a kötelező irányelveket és megállapították a Tanács-köztársaság alkotmányát?

Rákosi: Erre majd összefüggően óhajtok nyilatkozni.

Elnök: Most tessék válaszolni a kérdésekre!

Rákosi: Most nem válaszolok.

Elnök: Az április 7-i ülésen a német és ruszin kérdésben úgy határoztak, hogy a szovjet választások tekintetében megadják a felhatalmazást a két népbiztosnak, hogy megalakíthassák a munkás-, katona- és földművestanácsokat és elmozdíthassák azokat a tisztviselőket, akik nekik nem tetszenek. Erre a határozatra vonatkozólag mi az Ön nyilatkozata?

Rákosi: Idevonatkozó válaszomat bele fogom illeszteni az általános helyzet magyarázatába, mert ha minden egyes kérdést kiszakítok az egészből, akkor ez diffamálja a kép teljességét és azokat az indítókat, melyek az én működésemet megszabták.

Elnök: Egyszóval nem most óhajt nyilatkozni erre a kérdésemre?

Rákosi: Úgy van, ebben a formában most nem óhajtok a feltett kérdésre nyilatkozni.

Elnök: Jogában áll. Nyilatkoznia kell azonban a most tárgyalás alatt lévő vádponttal kapcsolatban arra nézve, vajon 1919 március 21-ét követően a proletár osztályhadsereg felállítása és a polgári társadalom lefegyverzése szerepelt-e a kommunista programban?

Rákosi: Erre is csak összefüggően fogok válaszolni.

Elnök: Rendben van. - Következik a vád 2. pontja, amely a lázadás büntettére vonatkozik. Idevonatkozó kérdésem a következő: amikor 1919 március 21-én délután 3 órakor Landler, Pogány és Weltner megjelentek a gyűjtőfogházban és felvették az érintkezést az ott fogvatartott kommunistákkal, jelen volt-e Ön a megbeszélésen?

Rákosi: Nem voltam jelen.

Elnök: És mikor értesült arról, hogy kikiáltották a proletárdiktatúrát?

Rákosi: Másnap, március 22-én.

Elnök: Korábban nem?

Rákosi: Jeleztem már, hogy éjfélig be voltam zárva a gyűjtőfogházban...

Elnök: Tisztában volt-e Ön a proletárhadsereg felállításával kapcsolatos irányelvekkel, helyeselte, magáévá tette-e azokat?

Rákosi: Hogyne.

Elnök: Március 21-én lett Ön népbiztos és március 22-én tartotta a Forradalmi Kormányzótanács az első ülést. Erre mégis csak emlékeznie kell. Vagy erre sem emlékszik?

Rákosi: De igen, erre nagyon jól emlékszem.

Elnök: Jelen volt ezen az ülésen?

Rákosi: Igen, de meg kell mondanom, hogy az ülésről el kellett mennem az egyik kaszárnyába, mert a katonák nem akartak kimenni a frontra. Engem küldtek ki. Először tiltakoztam a küldetés ellen, mivel nem voltam hadügyi népbiztos, mégis kiküldtek, mint legfiatalabbat. Erre természetesen elmentem a kaszárnyába rendet csinálni.

Elnök: Ugyanezen a március 22-i ülésen a Forradalmi Kormányzótanács elhatározta Sztérenyi József és Szurmay Sándor politikai fogolyként való letartóztatását. Jelen volt-e a határozat meghozatalánál?

Rákosi: Nem emlékszem, hogy ennek a napirendi pontnak tárgyalásánál ott voltam-e, vagy sem...

Elnök: Jelen volt-e az 1919 június 4-i 24. számú kormányzótanácsi ülésen, amelyen a dunántúli vasutas-sztrájk letörése érdekében háromtagú katonai bizottságot küldtek ki, amely bizottság Jancsikból, Szamuelyből és Vántusból állott?

Rákosi: Olvastam a jegyzőkönyvet, azt láttam belőle, hogy felszólaltam az ülésen. Ebből arra következtetek, hogy jelen voltam az ülésen, arra azonban konkrétan nem emlékezem, hogy - mondjuk - délután 5 órakor ott voltam-e, vagy sem...

Elnök: Jelen volt Ön ennek a határozatnak meghozatalánál?

Rákosi: Az biztos, hogy ezt a határozatot meghozták, de arra természetesen nem emlékszem, hogy jelen voltam-e. Elhiszem, hogy a vád szempontjából fontos lehet az, hogy én jelen voltam, azonban az én szememben tízszer olyan fontos volt Kassa felszabadítása. A csehek ellen háború folyt, én elsősorban ezzel voltam elfoglalva. Ma megértem, hogy ez a vádpont fontos a vád szempontjából, azonban ez még nem teszi kötelességemmé, hogy én annyi idő után emlékezzem arra, vajjon e határozat meghozatalában részt vettem-e vagy sem.

Elnök: Én csupán felteszem a kérdést, jelen volt-e e határozat meghozatalánál?

Rákosi: Nem emlékszem. A valószínűség az, hogy nem voltam jelen, éspedig azért nem voltam jelen, mert fontosabb dologgal voltam elfoglalva, azzal, amiről az imént szoltam...

Elnök: Tud-e arról, hogy vidékre karhatalmat küldtek ki az úgynevezett ellenforradalmi mozgalmak letörésére?

Rákosi: Valószínű, hogy a Vörös Őrség vagy a Vörös Hadsereg osztagait rendelték ki, de külön karhatalmi különítményről nem tudok.

Elnök: Elismeri-e azt, hogy a Tanácsköztársaság ideje alatt ellenforradalmi gyanú alapján magánszemélyeket letartóztattak, fogvatartottak és bántalmazásokban is részesítettek?

Rákosi: Valószínű, sőt biztos, hogy az ellenforradalmárokat elfogták, letartóztatták...

Elnök: Most áttérünk a harmadik vádpontra. Elismeri-e, hogy a Forradalmi Kormányzótanács első ténykedése az volt, hogy statáriumot hirdetett?

Rákosi: Igen.

Elnök: Mikor határozták el a statárium kihirdetését?

Rákosi: Az iratokból láttam, hogy március 21-ről 22-re virradó éjjel.

Elnök: Ön a határozathozatalban nem vett részt?

Rákosi: Nem, mert a gyűjtőfogházban voltam.

Elnök: Ha nem vett részt és nem adta később elvi hozzájárulását, miképp lehetséges, hogy azon a falragaszon, amely Budapest lakosságával tudatta, hogy a Forradalmi Kormányzótanács statáriumot léptetett életbe, az Ön neve is szerepel?

Rákosi: Ez úgy lehetséges, hogy többen is szerepeltek a falragaszon olyanok, akik nem voltak jelen az ülésen és másnap tudták meg a statárium kihirdetését, mint ahogy én is csak másnap tudtam meg. Én nem csodálkoztam rajta, hogy a nevem oda volt írva a rendelet alá.

Elnök: Ismertetem a Vörös Újság március 22-i számának 2. oldaláról „Statárium” cím alatt hozott közleményét, mely így szól (olvassa): „A Forradalmi Kormányzótanács I. számú rendelete. Mindenki, aki a Forradalmi Kormányzótanács rendelete ellen vét, halállal büntetendő. A bűnösök fölött a forradalmi törvényszék ítél. 1919 március 21. Forradalmi Kormányzótanács. Elnök: Garbai, kereskedelmi népbiztos: Landler, helyettese: Rákosi Mátyás”. No látja, ott szerepel az Ön neve.

Rákosi: Nem vonom kétségbe, hogy odaírták a nevemet. Ha nem lehettem jelen az ülésen, akkor a nevem sem lehetett másképpen a hirdetőményen, mint csakis úgy, hogy odaírták. Ha a kinevezett népbiztosok többsége március 21-én valamit elhatározott, akkor már joguk volt odaírni azoknak a nevét, akik nem voltak jelen, mert hiszen minden komoly testület így dolgozik.

Elnök: És egyetértett Ön ezzel a rendelettel?

Rákosi: Egyetértettem.

Elnök: Ön a Kormányzótanács egyik ülésén sem szólalt fel olyan értelemben, hogy kívánta vagy indítványozta volna a statárium felfüggesztését?

Rákosi: Én a statáriumot szükségesnek tartottam, még ma is, utólag, annak tartom, tehát emiatt nem kértem, hogy helyezték hatályon kívül...

Elnök: Résztvett-e Ön az 1919 április 6-i kormányzótanácsi ülésen? Erre a kérdésemre is az a generális védekezése Önnek, hogy nem emlékszik?

Rákosi: Nekem nincs generális *védekezésem*, nekem csupán egy generális *nyilatkozatom* van. Nem tartom szükségesnek a védekezést a kommün alatt elkövetett dolgaimra vonatkozólag, mert egyáltalán nem érzem magam bűnösnek...

Elnök: Következik a 4. vádpont. Első kérdésem az, hogy mint a szociális termelés népbiztosa és mint a Kormányzótanács tagja, szerzett-e Ön tudomást arról, hogy az 1919. év júniusának első napjaiban a Dunántúlon ellenforradalmi mozgalmak keletkeztek?

Rákosi: Igen.

Elnök: A vasutas-sztrájk következtében Ön, mint a Forradalmi Kormányzótanács tagja, bizonyos ellenintézkedéseket tartott szükségeseknek.

Rákosi: Ilyen formában nem emlékszem, hogy szükségeseknek tartottam volna, hiszen nem az én szakmám volt, de mint kommunista, határozottan kijelentem, hogy a tanácskormány összes törvényes rendelkezéseit helyeslem. Vállalom a felelősséget mindazért, amit a munkás- és parasztkormányzat nevében tettem. A vasutas-sztrájk letörése a proletárhatalom életfeltétele volt. Ugyanabban az időben, amikor mi fegyverrel a kézben harcoltunk az imperialisták ellen, a magyar burzsoázia, Bethlen és a többi bécsi magyar „hazafi” a hazánkra támadó ellenség segítségére sietett azáltal, hogy a Délivasútnál sztrájkot szervezett. Ez volt az ő hazafiságuk...

Elnök (félbeszakítja): Ezért rendreutasítom!

Rákosi: Melyik kijelentésért?

Elnök: Védekezzék érdem és tényállás szerint, de extráneus személyeket ne vonjon a vitába.

Rákosi: Kérem, én ezt bizonyítani fogom.

Elnök: Ne beszéljen! Szabályszerű bizonyítási indítványát annakidején majd előterjesztheti.

Rákosi: Szóval én abban a szituációban helyesnek tartottam minden eszközt, ami a csehek segítségére siető magyar burzsoáziát letörhette volna.

Elnök: A június 4-i kormányzótanácsi ülésen, ahol ezeket a teendő intézkedéseket megbeszélték és az intézkedések tekintetében kötelező határozatot hoztak, résztvett-e Ön, vagy sem?

Rákosi: Valószínűleg részt vettem...

Elnök: Mondja kérem, Szamuely Tibornak, mint politikai megbízottnak, az ezt megelőző időkben a Duna-Tisza közén való fellépéséről, az úgynevezett tiszai-hadsereg mögöttes frontján való működéséről volt-e valami tudomása?

Rákosi: Igen, volt.

Elnök: Tudta, hogy Szamuely Tibor kivégeztetéseket fogatosított?

Rákosi: Nem. Azt tudtam, hogy rendbehozta a hadsereget.

Elnök: Rendbehozta?

Rákosi: Illetőleg segített a visszaözlő hadsereget rendbeszedni.

Elnök: Milyen intézkedéseket tett?

Rákosi: Azt nem tudom, de tény, hogy külön kormányzótanácsi dicséretet kapott, amiért a hadsereg visszaözlésénél segített rendet teremteni.

Elnök: De tud-e arról, hogy Szamuely minden előzetes eljárás nélkül embereket végeztetett ki?

Rákosi: Ilyen formában nem tudok róla, de az valószínű, hogy ha megbízást kapott, akkor az adott parancs keretén belül vaskézzel járt el. Ez volt a feladata. Szamuely mindent becsületesen, meggyőződésből hajtott végre, a magyar proletariátus megbízottja volt és amit tett, az a magyar munkások és parasztok érdekeit szolgálta.

Elnök: Hát ha a Forradalmi Kormányzótanács valakit ilyen hatáskörrel kiküldött, akkor az adott parancsnak tekinthette megbízatását?

Rákosi: Azt nem tudom.

Elnök: Mert az előbb Ön azt mondta, hogy az adott parancsot teljesítette.

Rákosi: Mondjuk az adott megbízatást. Nem mérlegelem ilyen finom nüanszokkal szavaimat. Tessék tekintetbe venni, hogy *már tizedik éve nem hasogathatok szőrszálakat*. Ha egyszer azt mondom, hogy Szamuely olyan ember volt, akit ha a proletariátus megbízott valamivel, akkor ő azt becsületesen és meggyőződéssel végre is hajtotta...

Elnök (megszakítva): De most csak a Forradalmi Kormányzótanácsról van szó, nem a proletariátusról.

Rákosi: Az én szememben a Forradalmi Kormányzótanács a proletariátus megbízottja volt és amit a Kormányzótanács csinált, az megfelelt a magyar munkások és parasztok érdekeinek.

Elnök: Szamuely a Forradalmi Kormányzótanáccsal, amikor az említett megbízatással kiküldték a Dunántúlra, érintkezést tartott fenn?

Rákosi: Kivel?

Elnök: A Forradalmi Kormányzótanáccsal.

Rákosi: Azt én nem tudom.

Elnök: Tett-e jelentést? Ön ott volt az üléseken. Azalatt, amíg június 5-ét követően Ön résztvett az üléseken, kapott-e a Forradalmi Kormányzótanács Szamuely intézkedéseiről jelentést?

Rákosi: Június 4-ét követően egyetlen jegyzőkönyvben sem látom nevemet s valószínűleg nem is vettem részt az üléseken, úgyhogy én semmit sem tudok Szamuely dolgairól. Nemcsak hogy nem emlékszem, hanem valószínűleg mint kormányzótanácsi tagnak sem volt lehetőségem ezekről jelentést kapni, mert nem voltam ott.

Elnök: A június 4-én és 5-én hozott s az imént ismertetett határozatoknál ott volt, azokhoz hozzájárult?

Rákosi: Tizenhat év múltán nem tudom megmondani, hogy mihez járultam hozzá. Erre kissé bajos visszaemlékezni.

Elnök: Arról sem volt tudomása, hogy Szamuely Tibor milyen cselekményeket követett el, hogy azok a királyi ügyészség felfogása és indítványa szerint miként minősülnek? Nem tud például a kapuvári, csornai és a többi kivégzésekről, szóval Szamuely működésének ezekről az eredményeiről nem nyert értesülést?

Rákosi: Nem értesítettek róla. Nem tartozott hozzám, úgyhogy én ezeket csak a vádiratból és az iratokból láttam.

Elnök: Hát ön, mint népbiztos, nemigen olvasta a „Vörös Újság”-ot, meg a „Tanácsköztársaság”-ot, amelyek talán mégis megemlékeztek ezekről az eredményekről?

Rákosi: Azt már láttam az ítéletekből, hogy minden népbiztosnak kötelessége volt az akkori lapokat az első betűtől az utolsóig átolvasni.

Elnök: Kérdésemre tessék válaszolni és tisztességes hangon tessék beszélni!

Rákosi (élénken): Tisztességes hangon? Nem beszélek talán tisztességesen?

Elnök: Én állapítom meg, hogy hogyan beszél és figyelmeztetem magát...

Rákosi (ingerülten): Kérem, elnök úr, hogyha engem tisztességre figyelmeztetnek, akkor inkább abbahagyom az egész tárgyalást! Én nem vagyok az az ember, akit tisztességre kell figyelmeztetni!

Elnök: Ezért a kijelentéséért rendreutasítom és figyelmeztetem, alkalmazkodják a rendbüntetéshez, mert ellenkező esetben súlyosabb rendbüntetéseket fogok kiszabni!

Rákosi: Szóval azt akarom mondani...

Elnök (megszakítva): Tessék hallgatni!

Rákosi: A kérdésre akartam válaszolni.

Elnök: Olvasta ezeket, vagy nem olvasta?

Rákosi: Én népbiztosságom alatt az idő jelentékeny részét a fronton töltöttem, ahova nagyon rendszertelenül jöttek a lapok, úgyhogy gyakran megtörtént, hogy napokon keresztül nem olvastam újságot és amennyiben olvastam, akkor is a nemzetközi hírek érdekelték. Így persze igen könnyen megtörténhetett, hogy ezek közül az esetek közül egyetlenegy sem olvastam, még abban az esetben sem, ha az újságban nyomuk volt. De hogy mi volt az újságokban, azt természetesen sem én nem tudom, sem - azt hiszem - a törvényszék sem tudja.

Elnök: Jelen volt-e Ön a Kormányzótanács azon ülésein, amelyeken a Tanácsköztársaság pénzügyi helyzetéről volt szó? A Tanácsköztársaság pénzügyi népbiztosa tudniillik bizonyos előterjesztéseket tett, amelyek a pénzeszközök igénybevételéről szóltak s amelyek tekintetében a Forradalmi Kormányzótanács határozatokat is hozott.

Rákosi: Ezt így nem tudom, ellenben ültem mind a két népbiztossal vagy hat hónapig Ausztriában és pontosan ismerem az összes részleteket. Mivel azonban közvetlen ezt követően fegyházba kerültem, ma már nem tudom megállapítani, hogy amiket ezekre a dolgokra vonatkozólag tudok, Lengyel és Varga elvtársaktól tudom-e, vagy pedig máshonnan. Kissé bajos tizenöt-tizenhat év multával megmondani ezt, de ismétlem, egyébként ismerem a kérdést.

Elnök: Az 1. számú, 1919 március 22. napján tartott kormányzótanácsai ülésről készült jegyzőkönyv szerint - a felsorolásból megállapítható - Rákosi Mátyás is jelen volt s ezen az ülésen Varga Jenő pénzügyi népbiztos jelentést tett a pénzügyi helyzetről és intézkedéseiről.

Rákosi: Ez stimmel, ez tény. Tudniillik elmondta - mindjárt nyilatkozhatom is rá - hogy a Szende-féle pénzreform folytán másfélmilliárd kékpénz van a Nemzeti Banknál, ennél fogva a

Tanácsköztársaságnak a legközelebbi hónapokra nincs pénzgondja. Ezt onnan is tudom, mert később mondta, milyen naívak voltak, azt hitték, hogy ez a másfélmilliárd hónapokra elég lesz. Ez lehetett az a bejelentés, amit Varga március 22-én, az első ülésen tett. Egyébként, hogy ez mennyire nem vonatkozhatott a pénzhamisításra, abból is látható, hogy mindjárt az első napon nem lehetett tudni, mi lesz az Osztrák-Magyar Bank álláspontja ezekkel a kérdésekkel szemben. Különben hozzá kell még tennem ehhez, hogy annakidején, amikor az ügyész úr kihirdette előttem a letartóztatást, azt is kijelentette, hogy ezt nem teszi vád tárgyává, mert ez elévült, úgyhogy okom van hinni, hogy ezt később, felsőbb utasításra vette bele mégis a vádiratba.

Elnök: Ismertetem a Forradalmi Kormányzótanács 2. számú üléséről készült jegyzőkönyvet, amelynek 28. pontja szerint Varga Jenő pénzügyi népbiztos pénzügyi kérdésekkel kapcsolatos ügyre nézve tett előterjesztést.

Rákosi: Nem emlékszem.

Elnök: Mondja, ezen a két Forradalmi Kormányzótanács ülésen szóba került-e az, hogy az Osztrák-Magyar Bank által kibocsátott kétszázkoronásokról és huszonötkoronásokról készült klisék, amelyek itt Budapesten voltak a budapesti főintézetnél, az Önök rendelkezésére kétszázkoronások és huszonötkoronások nyomására felhasználtassanak?

Rákosi: Ez sohase volt. Sohase volt a Kormányzótanács ülésén napirendi pont vagy jelentés tárgya ilyesmi. Legalábbis én nem emlékszem rá és úgy látom, a többiek sem.

Elnök: Tessék leülni. - Tíz perc szünetet tartunk.

(Szünet után.)

Elnök: A vádlottat kérem, álljon elő. (Rákosi a bíróság elé lép.) 1919 március 21. napján a Kommunisták Magyarországi Pártjával egyesült Magyarországi Szociáldemokrata Párt a hatalmat erőszakkal ragadta-e magához, vagy önként adták át neki?

Rákosi: Semmiféle erőszakra nem volt szükség. Kezünkben volt a katonaság, a rendőrség, úgyhogy semmi szükség nem volt erőszakra. A munkásmozgalom erejének nem lehetett ellenállni, a katonaság is velünk volt.

Elnök: Szóval kezünkben volt a katonaság, rendőrség, csendőrség, népőrség?

Rákosi: Úgy van. Semmiféle csoport nem létezett, amelyikkel szemben erőszakot kellett volna alkalmazni.

Elnök: Ellenállás nem volt?

Rákosi: Semmi néven nevezendő ellenállás.

Elnök: Az ügyfeleknek van-e kérdésük?

Dr. Tamássy László ügyész: Nekem van.

Elnök: Tessék.

Dr. Tamássy: Elismeri-e, hogy Ön, mint a szocializáló népbiztossággal egyesített kereskedelmi népbiztosság helyettes népbiztosa, intézkedett az áruüzletek szocializálása kérdésében?

Rákosi: Igen, intézkedtem.

Dr. Tamássy: Elismeri-e, hogy az a rendelet, amely 1919 március 24-én jelent meg és tétetett közzé, s amely rendelet - hogy röviden ismertessem - az élelmiszerüzemek, gyógyszerárak, drogériák, szóval az egészségügyi üzemek kivételével intézkedik valamennyi üzletnek bezárása tekintetében s a szocializáló népbiztosság aláírásával van ellátva, az Ön műve volt?

Rákosi: Nem, ezt Hevesi adta ki. Tudniillik akkor még nem volt elhatárolva a különböző népbiztosok működési köre és Hevesi is szocializáló népbiztoshelyettes volt, ugyanúgy mint én, s ezt ő adta ki. Ha nem tévedek, ez hétfői napon jelent meg. Azt hiszem, 23-a vasárnap volt és hétfőn reggel az összes boltok be voltak zárva. De ezt a rendelkezést nem én adtam ki, sőt nekem is bajom volt vele.

Elnök: Szóval Böhm Vilmos idevonatkozó állítása valótlan? Böhm Vilmos a könyvében állítja...

Rákosi (megszakítva): Igen. Miért ne volna valótlan? Böhm a mi ellenfelünk volt, mint szociáldemokrata s igyekezett ezt reánk, kommunistákra tolni. De hogy megjelenhetett rendelet nélkül is, hogy az ember tudott volna róla, annak igazolásául csak azt akarom elmondani, hogy megtaláltam az április 8-i népbiztosi jegyzőkönyvben saját felszólalásomat - amire én természetesen már nem emlékszem - ahol tiltakoztam az ellen, hogy a kereskedelem szocializálására vonatkozó rendeletet tudtom és megkérdezésem nélkül hozták nyilvánosságra. Szóval tisztán a magam szakmájába vágó rendelet is nyilvánosságra kerülhetett, nem is az első napok zűrzavarában, hanem már tizennégy nappal később anélkül, hogy tudomásom lett volna róla. - Úgy, hogy Böhm is tévedhetett, aki ebben a könyvében nem szégyellte magát és ellenem még más támadást is intézett. Egyébként az nem jelent semmit, ha azt mondja, hogy az én közreműködésemmel jött létre ez a rendelet.

Ügyész: Nekem nincs egyéb kérdésem.

Elnök: A védelemnek van kérdése?

Dr. Lengyel Zoltán védő: Igen. (Rákosihoz): Meg tudná mondani, hogyan vették át a hatalmat?

Rákosi: Pár percig tart. Rögtön el fogom mondani.

Dr. Lengyel: Ön akkor még nem volt tagja a Kormányzótanácsnak?

Rákosi: Én le voltam tartóztatva. Február 20-án kerültem letartóztatásba. Először a Mosonyi-utcában voltam, onnan átvittek a gyűjtőbe.

Elnök: Feleljen a kérdésre.

Rákosi: Most jön a válasz: részben az iratokból állapítottam meg, de részben saját visszaemlékezéseimből tudom - amelyre nem nagyon támaszkodom, mert régi dolgok ezek - hogy 1919 február-március hónapjaiban a munkásság túlnyomó többsége gyorsan jött át a kommunistákhoz. Ennek egyik fő oka az volt, hogy 1919 február 20-án minket letartóztattak, annak gyanúja alatt, hogy a szociáldemokrata párt lapját, a Népszavát megtámadtuk és lövöldözés közben ott egy csomó rendőrt és népőrt agyonlőttünk. Amint azonnal kisült és utólag bebizonyosodott, abban a lövöldözésben nekünk semmi néven nevezendő részünk nem volt. A különböző tanúknak, főleg Dietznek vallomásából is láttam, ők is tudták, hogy a tapasztalatlan népőrség és rendőrség egymásra tüzelt. Ez a tény a szociáldemokrata párt vezetőségének február 20-án este ugyanúgy tudomására jutott, mint nekünk, ők azonban ezt tudva is felhasználták az alkalmat arra, hogy a kommunista párt ellen - amellyel szemben szellemileg többé nem tudtak érvényre jutni - ennek ürügye alatt támadást intézzenek. Így történt a mi letartóztatásunk.

Minden vezető szociáldemokrata - és meg vagyok róla győződve, hogy a Károlyi-kormánynak legalábbis a belügyminisztere - tudta, hogy mi teljesen ártatlanok vagyunk, mégis letartóztattak bennünket. Éjszaka, amikor letartóztattak, megmondták, hogy olvassam meg a csontjaimat, mert többet nem fogom egy darabban látni őket. Szóval az ítéletnek az az állítása...

Elnök: Ne említse mindig ítéletet. Nem ítélettel, hanem vádindítvánnyal áll szemben. Azonfelül ez nem vonatkozik a hatalomátvétel tekintetében feladott ténykérdésre. Arra tessék válaszolni.

Rákosi: Az a tény, hogy minket letartóztattak, néhány nap alatt köztudomású lett a munkásság körében, bejárta a hír az egész munkásságot, mert mi magunk is terjesztettük ezt. Az ügyészség pedig, amikor kivizsgálta a dolgot, rögtön észrevette, hogy semmi közünk ahhoz, amivel vádolnak bennünket, ennél fogva a megveretés és letartóztatás ténye ahelyett, hogy befolyásunkat csökkentette volna, rendkívül emelte azt és a proletariátus követelte szabadonbocsátásunkat.

Kunfi, amikor visszajött Bernből és megtudta, hogy az egész nem igaz, hanem csak a szociáldemokraták trükkje, rendkívül kifakadt, mert ő is tudta, hogy ez a mi malmunkra hajtja a vizet; Károlyi pedig kénytelen volt elrendelni, hogy politikai foglyokként kezeljenek bennünket. Nemcsak azért, mert más, mint politikai vád - sajtó útján elkövetett izgatás vagy egyéb ilyesmi, nem tudom, mi a hivatalos neve - nem volt ellenünk, hanem azért is, mert orosz részről a Vörös Kereszt Missziója útján figyelmeztetés jött, hogy abban az esetben, ha velünk nem így bánnak, retorziót fognak alkalmazni a még kintlévő katonatisztekkel szemben. Szóval mindez együttvéve odavezetett, hogy a proletariátus kezdte követelni szabadonbocsátásunkat, kezdett kijárni a gyűjtőbe, ahol - ezt is meg kell mondanom - semmi különös elnézésben, vagy egyéb kedvezésben nem részesültünk, mert minden vizsgálati fogolynak meg volt és meg van a joga, hogy saját ruháját viselje, stb. Nem akarok az ítélettel polemizálni, de az a tény, hogy szóról-szóra ki van írva más ítéletből, arra kényszerít, hogy ítéletről beszéljek, mert az én ítéletem is valószínűleg az lesz, mint amin a vádirat alapszik. Ezért beszélek ítéletről.

Mondom, saját ruhánkban jártunk, külön kosztot kaptunk, újságot olvastunk, dohányoztunk, de ez mind benne van a miniszteri rendeletekben, hiszen minden közönséges bűnöző járhat saját ruhájában, kaphat saját kosztot s még a jogerősen elítélt fegyencek túlnyomó többsége is - szabályszerű engedéllyel - dolgozhat.

Szóval, mindezeket a tényeket a proletariátus megtudta. De nem ez volt a mi rohamos előretörésünk oka, hanem a *főok programunk helyessége volt*. A szociáldemokratáknak a földkérdésben igen komplikált és a burzsoázia számára előnyös programjuk volt, amire az 1920-as tárgyalás folyamán Buza Barna azt mondta, hogy ez a terv a szociáldemokrata program feladása. Ezenfelül semmiféle elgondolásuk nem volt a gyárak tekintetében, semmiféle tervük vagy perspektívájuk a nemzetközi kérdésekben és még kevésbé az orosz forradalom kérdésében, végül egyáltalában semmi elgondolásuk nem volt a megszállt területek kérdésében. Mindezeknek a kérdéseknek mi, kommunisták adtuk meg a savát-borsát, mi meg tudtuk mutatni, hogy mit kell csinálni a földdel, mit kell tenni nemzetközi kérdésekben stb... s ez volt a főoka annak, hogy olyan gyorsan meghódítottuk a proletariátust.

Március közepén aztán egy egész sereg kérdés összetorlódott. Aktuálissá vált a vetés kérdése, a választás kérdése, a megszállt területek kérdése...

Elnök: Mondja, honnan tudta ön mindezt? Hiszen le volt tartóztatva.

Rákosi: Olvastam. Olvastam a lapokban.

Elnök: Hát a szabályokat önnel szemben nem hajtották szigorúan végre?

Rákosi: A lapok olvasását más letartóztatottaknak is engedélyezték. Én mindenesetre olvastam lapokat.

Elnök: Ön azt mondta, hogy sohasem ért rá lapokat olvasni.

Rákosi (élénken): Az a kommün alatt volt, most pedig a kommün előtről van szó; arról beszélek, amikor a gyűjtőben voltam, ahol volt elég időm s ahol egyebet sem csináltam, mint újságot olvastam.

Szóval ezeket a problémákat a Károlyi-kormány nem tudta megoldani. Elsősorban is nem tudott semmit sem csinálni megszállt területekkel kapcsolatban a burzsoázia jobbszárnyának teljes politikai tehetetlensége miatt. Végignéztam az összes adatokat: az egész magyar burzsoáziából nem tudott senki abban az időben valami épkezláb politikai tervet kidolgozni, a Károlyi-kormányon kívül állók közül sem. Kizárólag egészen fantasztikus ellenforradalmi, katonai terveket készítettek, amelyeknek eredménye nem volt egyéb, minthogy a helyzetet még tovább balra gördítették. A földkérdésben nem tudtak semmit sem csinálni...

Elnök: Kérem, nyilatkozzék egész határozottan, hogy az Ön védekezése szerint az Ön agitációjának eredménye volt-e, hogy a proletárság nagyobb része az Önök táborába ment át, s el van intézve.

Dr. Lengyel: Találtak-e valahol ellenállást, amikor a hatalmat átvették?

Rákosi: Semmiféle ellenállásra nem találtunk, sőt óriási volt a tolongás. Mindenki *önként* rohant hozzánk jelentkezni.

Dr. Lengyel: önként jelentkeztek?

Rákosi: Igen. - A magam tapasztalatából a következőt mondhatom: már a szabadonbocsátás alkalmával a főügyész, aki szabadonbocsátott bennünket, igen melegen üdvözölte a proletár-diktatúrát. Ez Váry volt.

Elnök: Ezért a kifejezéséért rendreutasítom! Megmondtam már önnek, hogy extraneusokra ne hivatkozzék és főleg ne bántó éllel és sértő célzattal.

Rákosi: Mennyiben van ennek bántó éle? - Szóval, amikor másnap reggel bementem a népbiztosságra, illetőleg a minisztériumba, felvezettek az államtitkárhoz - azt hiszem, Méhelynek hívták - aki rögtön így mutatkozott be: „Méhely elvtárs vagyok!” (Derűtség.) Tudtam, hogy a Gyáriparosok Országos Szövetségének titkára volt és meg voltam lepve, hogy elvtárs is. De utána rögtön tódultak hozzám a helyettes államtitkárok és tanácsosok s mindenki mint „elvtárs” mutatkozott be. - Egyedül voltam. Még revolver sem volt nálam. Senki nem is gondolt arra, hogy valami ellenállási szándékkal közeledjek s én a kommün alatt erről a részről később sem tapasztaltam soha a legkisebb ellenállást sem, úgyhogy sohasem kellett erőszakot alkalmazni. Azt hiszem, a vád sem tudja a legkisebb árnyékát sem kimutatni annak, hogy valahol is erőszakot kellett volna alkalmazni.

Dr. Lengyel: Aki ottmaradt a szolgálatban, annak folyósították a fizetését?

Rákosi: Bizony, még akkor is, ha nem csinált semmit.

Dr. Lengyel: És el is fogadták a fizetést?

Rákosi: El. Keveselték. (Derűtség.)

Dr. Lengyel: Volt-e abban az időben fegyvere?

Rákosi: Nem. Kizárólag Flobert-puskám volt.

Dr. Lengyel: És a katonaság hogy állott?

Rákosi: Kizárólag szocialista vagy kommunista befolyás alatt állott.

Dr. Lengyel: Legénység volt-e abban az időben?

Rákosi: Budapesten legalább húszezer főnyi.

Dr. Lengyel: Miután átvették a hatalmat?

Rákosi: Igen. Körülbelül húszezer katona volt akkor Budapesten. Ez volt a helyőrség.

Dr. Lengyel: A katonaság már szocialista érzelmű volt?

Rákosi: És kommunista, sőt főleg kommunista.

Dr. Lengyel: A tisztikar szolgálatban volt?

Rákosi: Teljesen meg volt zavarodva. Túlnyomó többsége vagyontalan katonatiszt volt s ennél fogva nem tudták, hogy mi lesz. Látták, hogy Oroszországban mi történt.

Dr. Lengyel: Tehát a hadsereget sem kellett Önöknek szolgálatukba kényszeríteni?

Rákosi: A hadsereg akkor már a mi kezünkben volt.

Dr. Lengyel: És mit szól ahhoz, hogy ha nem vették volna át a hatalmat, tudta volna-e az előző forradalmi kormány tartani magát?

Rákosi: Szó sem lehetett róla. - Egyetlen embert nem kellett letartóztatni ellenállás miatt. Egészen hihetetlen.

Elnök: Tessék várni, most én kérdezek. (Rákosihoz): Hogyha Önök önként kerültek a hatalom birtokába és semmiféle erőszakot nem kellett kifejteniök, hogyan lehetséges az, hogy a hatalom birtokának átvétele napján már statáriális rendeletet bocsátottak ki, amelyben halállal fenyegették meg azokat, akik a proletárdiktatúra rendelkezéseinek ellenszegülnek?

Rákosi: Mert tudtuk a történelemből, hogy a burzsoázia nem fog belenyugodni. Láttuk a francia és az orosz forradalmat. Lenin maga tanítja...

Elnök: Tehát nem fáklyásmenetet tartottak, hanem statáriumot hirdettek.

Rákosi: Igen, de utána néztem és láttam, hogy mikor a szegedi kormány megalakult, mindjárt az első ülésen szintén statáriumot hirdetett. Ez volt az első dolga.

Elnök: Van még kérdés?

Dr. Lengyel: Mi volt az Ön szerepe a fronton?

Rákosi: Én április közepén mentem ki a frontra és rövid megszakítással ott voltam július elejéig. Ha lehetett, mindig bejöttem a népbiztosok tanácsának ülésére, mert ott volt alkalom a legkényelmesebben elintézni mindent, tekintettel arra, hogy együtt volt az egész társaság, negyven-ötven-hatvan ember, s ha szükség volt valami felszerelésre vagy ha valami panasz volt, félre lehetett vonni az illetékest egy sarokba és el lehetett vele intézni a dolgot. Magát a népbiztosságot én április közepén átadtam s attól kezdve, mint a II. hadosztály politikai megbízottja a fronton tartózkodtam. Egyébként olyan „Mädchen für alles” volt ott az ember. Például akárhányszor megtörtént, hogy nekem is járőrbe kellett mennem, vagy jó példával kellett előljárnom mint politikai megbízottnak. Volt olyan megbízatásom is, hogy én üritsem ki Kassát, vagy hogy az esetleg Szegedről támadó tizenhatezer főből álló francia hadosztályt három zászlóaljjal és két üteggel késleltessem, illetőleg felfejlődését akadályozzam addig, amíg a Vörös Hadsereg ellentámadásba mehet át. Szóval voltak speciális megbízatásaim is, de magát a népbiztosságot képtelen voltam tovább vezetni, egyszerűen azért, mert nem lehettem itthon. Működésem tehát főleg katonai volt, s a kereskedelemügyi népbiztosságon csak az első két-három héten voltam jelen, úgyhogy én azokról a dolgokról, hogy például mi történt

Budapesten a június 24-i ellenforradalom alkalmával, csak később hallottam elbeszéléseket, mert akkor nem voltam Budapesten.

Dr. Lengyel: Június 24-ről sem hallott?

Rákosi: Én akkor is a fronton voltam, még pedig a déli fronton, a franciákkal szemben.

Dr. Lengyel: Mint politikai megbízott?

Rákosi: Igen és speciális megbízatással. A speciális megbízatás az volt, hogy a terepet kell megnézni a visszavonulás szempontjából, mert azon a frontszakaszon három zászlóaljunk volt.

Dr. Lengyel: Mi történt például Salgótarjánban, amikor a hadosztályparancsnok - aki ellenforradalmár volt - egy kis pánik alkalmával feladta a várost és húsz kilométernyire Kisterenyére akart visszavonulni?

Rákosi: Én, mint politikai megbízott egyszerűen átvettem a hadosztály-parancsnokságot. Kimentem a frontra és rendet teremtettem. Megjegyzem azonban, hogy hatásköröm nem volt elhatárolva. Másnap jött Böhm Vilmos főparancsnok és patáliát csapott, hogyan merek beleavatkozni a hadműveleti dolgokba.

Elnök: Ez nem vád, nem tartozik ide.

Dr. Lengyel: Van még pár kérdésem. Volt-e Önnek valami köze a fegyveres erők, a csendőrség, a rendőrség vagy általában a karhatalom alkalmazásához?

Rákosi: Nem. Az utolsó nyolc-kilenc napon a Vörös Őrség parancsnoka voltam, de megbízatásom célja az volt, hogy a kissé széttűllött társaságot összeszedjem. Megjegyzem, nyolc nap erre nem volt elegendő.

Dr. Lengyel: Azt szíveskedjék nekünk megmondani, hogy a Vörös Hadseregnek mi volt a célja a magyarországi hadműveletekkel?

Rákosi: Visszafoglalni a csehektől és a románoktól megszállt területeket. Akkoriban ennek megvolt a politikai és katonai lehetősége, mert a kisantantnak még nem volt komoly ereje. Abban a szituációban meg tudtuk volna csinálni, hogy először kivertük volna a cseh, utána pedig a román burzsoázia hadseregét, ha a magyar tisztikar nem lett volna ellenforradalmár. Ez a tisztikar azonban összejátszott a burzsoázia katonai erejével és megghiúsította a csehek és románok kiverését.

Dr. Lengyel: Köszönöm, nincs több kérdésem.

Elnök (a vádlotthoz): Tessék helyet foglalni.

Rákosi: Szabad egy kérést előterjesztenem?

Elnök: Tessék.

Rákosi: Szeretném összefüggően előadni a váddal kapcsolatos mondanivalómat és megrajzolni az egész hátteret.

Elnök: Ezt most nem engedem meg, mert én Önt a vádra már részletesen kikérdeztem. Szabadságában lesz azonban védekezését a védőbeszéd keretében, vagyis az utolsó szó jogán összefüggően előadni. Miután a vádlott kihallgatásával végeztem, a királyi törvényszék áttér a tanúbizonyításra.

*(Hiteles Gyorsírói Jegyzőkönyv,
Magyar Munkásmozgalmi Intézet, Archivum. A. III. 37-12.)*

RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSAI A TANÚKIHALLGATÁSOK SORÁN

Berinkey Dénes kihallgatása

Elnök: A vádlottnak van kérdése?

Rákosi: Nekem volna egy pár apróság, abban a sorrendben, ahogy a tanú úr szólt.

Elnök: Tessék.

Rákosi (Berinkeyhez): Első kérdésem: 1918 október 16-án a perszónáluniónak - valami császári leirat hirdette - volt-e olyan gyakorlati jelentősége mint amilyen mondjuk, 1910-ben lett volna? Magyarország önállóságára nézve jelentett-e ez valamit, vagy pedig csupán üres gesztus volt, mert Magyarország területi integritása akkor már perszónálunió mellett sem volt megtartható.

Berinkey: A perszónálunió nem lett manifesztummal kihirdetve. Nem is azt mondtam...

Elnök: Azt mondta, hogy miniszterelnöki bejelentés történt a képviselőházban.

Berinkey: Úgy van, és a miniszterelnök beterjesztette a törvényjavaslatot.

Elnök: Törvényjavaslatot terjesztett be a törvényes miniszterelnök.

Rákosi: Az ítéletben tudniillik az van...

Elnök (megszakítva): Ne az ítéletről beszéljen, hanem a tanú vallomására tegyen észrevételt.

Rákosi: Szóval volt-e az integritás megtarthatása szempontjából jelentősége annak a miniszterelnöki bejelentésnek vagy pedig annak, hogy a királynak nem volt kifogása?

Berinkey: Véleményt kellene mondanom?

Elnök: Csak ténykérdéseket tessék feltenni és a tanú úr csak ilyenekre válaszoljon.

Rákosi: Abban a manifesztumban benne volt az, hogy az ausztriai nemzetiségek önállósága „Magyarország integritását nem érinti”. Ugyanakkor látom az 1920-as jegyzőkönyvből, hogy Tabakovits Dusán azt mondotta: előtte és három szerb képviselő előtt a király kijelentette, hogy nincs kifogása az ellen, hogy Magyarországból akkora területet vegyenek el a jugoszlávok, amekkorát akarnak, csak maradjanak meg IV. Károly jogára alatt. - Tud erről a tanú úr valamit?

Berinkey: Nem tudok.

Rákosi: Tanú úr tudomása szerint a kommunisták úgy agitáltak, hogy pénzt ígértek?

Elnök: A tanú úr ezt nem mondta. Tessék jobban elolvasni.

Dr. Vámbéry védő: Bocsánatot kérek, meg kell jegyeznem...

Elnök: Ne tessék közbeszólni! Ne tessék semmiféle megjegyzést tenni. A tanú úr nem mondott semmi ilyet.

Rákosi: A tanú úr azt mondta, hogy a kommunisták pénzeket ígértek agitálás közben!

Berinkey: Azt hallottam!

Rákosi: Szóval erről konkrét tudomása nem volt.

Berinkey: Honnan tudjam? Nem voltam a kommunisták mellett, hogy lássam, mit adtak.

Elnök (Berinkeyhez): Tessék röviden, egy tömönddel válaszolni, hogy tudja vagy nem tudja.

Rákosi: A Károlyi-kormány statáriális kivégzéseiről, mint volt igazságügyminiszter, tudna-e tanú úr valamit mondani?

Berinkei: Volt statárium s ez azzal jár, hogy halálos ítéleteket is hoznak olyanok ellen, akik a rendet megbontják, de részletesen nem tudnám felsorolni az ítéleteket.

Rákosi: Ezeket az ítéleteket nem jelentették be tanú úrnak, mint akkori igazságügyminiszternek?

Berinkei: Az igazságügyminiszternek a mi rendszerünkben nem szokták az ítéleteket külön felhozni és bejelenteni.

Rákosi: Szóval az igazságügyminiszter úr nem tud ezekről az ítéletekről. - Akkor még a következőt kérdezem: mikor Salgótarjában statáriális kivégzések voltak - ott tudvalevőleg nincs törvényszék - milyen törvényszék, vagy milyen hatóság végzett ott ki 1919 januárjának első napjaiban tizenöt bányászt?

Berinkei: Nem tudom.

Elnök: De arról sem méltóztatik tudni, hogy kivégzések történtek?

Berinkei: Nem tudok róla. Egyes helyeken volt statárium. Ez közokiratokkal igazolható, erre nem kell tanúvallomás.

Rákosi: Szóval előfordult, hogy tömeges kivégzések voltak és erről az igazságügyminisztérium nem tudott. - Most a következő kérdés: a szociáldemokraták javaslatára a kormány arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kommunista napilap számára nem ad papirost! És ezzel lehetetlenné teszi, hogy újságot adjanak ki a kommunisták.

Berinkei: Ez a szociáldemokraták indítványa volt.

Rákosi: És a kormány magáévá tette?

Berinkei: Kérem, elmondtam.

Rákosi: A demokratikus rendszerrel összefér, hogy egy legális párt sajtóműködését úgy akadályozzák, hogy nem adnak neki papírt, amikor az állam, illetőleg a közhatalom...

Elnök (megszakítva): Ez nem tartozik a tárgyra. Tessék egyebet kérdezni. A kommunisták nem voltak legális párt.

Rákosi: Mit értett tanú úr azon, hogy 1919 január 10-én a miniszterelnök szabadkezet kívánt a kommunistákkal szemben a szociáldemokratáktól?

Berinkei: Megmondtam.

Elnök: A tanú úr erre már válaszolt. Tessék mást kérdezni.

Rákosi: Egy másik kérdés: azok a politikusok, akik 1918 november 3-ig kormányon voltak, segítettek-e valami használható tanáccsal vagy egyéb akcióval a Károlyi-kormánynak abban, hogy mondjuk a területi integritást és a többit megvédhesse?

Berinkei: Nem értem.

Rákosi: Például tanú úr megmondta, hogy ellenforradalmi kísérleteket tettek, hogy a kormányt eltávolítsák?

Berinkei: Később, de nem 1918 november elején.

Rákosi: Most ennek fordítottjaképpen kérdezem: nem voltak-e olyan akciók, amelyek arra irányultak, hogy a Károlyi-kormányt nehéz helyzetében a burzsoázia jobboldala támogassa valami szervezet formájában?

Berinkei: Elmondtam a pártalakítást.

Elnök: Mindent elmondott, amit tudott. (Berinkeihez): Ne tessék bővebben válaszolni.

Rákosi: A Dietz-féle dokumentumok, amelyek alapján a kommunistákat le akarták tartóztatni, tanú úr véleménye szerint nem voltak elégségesek, hogy komoly eljárást lehetett volna indítani ellenünk?

Berinkei: Ezt is elmondtam.

Rákosi: Mik voltak a dokumentumokban?

Berinkei: Akármit csinállok, nem tudok visszaemlékezni, hogy tizenöt esztendő előtt milyen dokumentumokat mutattak be nekem.

Rákosi: A Pesti Hírlap lerombolásával kapcsolatban tanú úr azt vallotta, hogy az a kommunisták műve volt.

Elnök: Nézze, Rákosi, előzetesen ne tegyen megállapításokat, csak kérdezzen. Ténykérdéseket tegyen fel.

Rákosi: A Népszava megtámadásakor - ami fontos dolog volt - meggyőződött-e a miniszter-tanács, hogy tényleg a kommunisták lövöldöztek vagy pedig, hogy a rendőrök és népőrök lövöldöztek?

Berinkei: Bünvádi eljárás indult meg s nem lehetett előre látni, hogy annak mi lesz az eredménye. Nem lehetett előre tudni, hogy mi sül ki a nyomozásnál.

Rákosi: Arról sem tud tanú úr, hogy a bünvádi eljárás során - hat-nyolc nap múlva - már kiderült, hogy semmi közünk sem volt az egész megtámadáshoz?

Elnök: Erre már válaszolt. Azt mondta, hogy a kommunisták egy részét a vizsgálóbíró szabadlábra helyezte. Figyeljen jobban.

Rákosi: Szóval ez annyit jelent, hogy megállapították, hogy nincs közünk hozzá!

Elnök: A tényekkel szemben állapították meg. Tessék tovább kérdezni.

Rákosi: Tud-e a tanú úr arról, hogy a letartóztatottak azonnali darócruhába öltöztetése törvényes?

Berinkei: Ebben a tekintetben lehet vita afelett, hogy ha a letartóztatott kommunistákat csak azért szállították át a gyűjtőfogházba, mert itt nem volt hely, vajjon akkor a gyűjtőfogház szabályait kellett-e velük szemben alkalmazni, vagy pedig a Markó-utcai fogház szabályait.

Elnök: A gyűjtőfogház szabályai szerint darócruhát kellett öltetniük?

Berinkei: Igen.

Rákosi: Van valami különbség a magyar törvények szerint a politikai és egyéb letartóztatottak között?

Elnök: Ne jogi, hanem ténykérdéseket tegyen fel.

Rákosi: Ez ténykérdés, mert én nem vagyok jogász és nem tudom, hogy van-e a politikai és egyéb letartóztatottak, illetőleg vizsgálati fogságban levők között különbség.

Berinkei: Ez olyan felvilágosítás volna, ami nem tartozik ide.

Elnök (Berinkeyhez): Csak ténykérdésre tessék válaszolni. Jogi tanácsot nem adhat. Ténykérdésre is csak akkor válaszolhat, ha megengedem a válaszadást.

Rákosi: Tud-e tanú úr arról, hogy Németországban és Ausztriában a magyarországi Berinkey-kormány lemondásakor tiszta szocialista kormány volt?

Berinkey: November 15-én kiáltották ki...

Rákosi (megszakítva): Tehát köztudomású és valószínűsíthető volt, hogy Magyarországon se lesz akadály ilyen kormány alakulásának.

Elnök: Ez sem ténykérdés. Az a ténykérdés, hogy milyen kormány volt.

Rákosi: Nem tűnt fel tanú úrnak, hogy 1919 március 20-án a szociáldemokraták azzal kérték a kommunisták szabadonbocsátását, hogy ha nem bocsátják őket szabadon, akkor a tömeg fogja kiszabadítani őket? Ez szokatlan dolog volt.

Berinkey: Március 21-én Kunfi azt mondta, hogy akkor rossz lesz az ő helyzetük, hogy ha a tömeg szabadítja ki a kommunistákat.

Rákosi: S ebből nem gondolta tanú úr vagy az akkori minisztérium, hogy a kommunisták rendkívül erősek?

Berinkey: Nem gondoltam, hogy a kommunisták rendkívül erősek. Ezt már megmondtam.

Rákosi: Ki mögött állott a hadsereg 1919 március 20-a körül?

Elnök: Erre is válaszolt. A kérdést én tettem fel.

Rákosi: Szóval a kommunisták mögött.

Elnök: Kérem, ne állapítson meg semmit, csak kérdezzen.

Rákosi: Tud-e a tanú úr arról, hogy a kommunisták kiszabadításakor Váry egy hivatalos okmányt olvasott fel?

Berinkey: Erről nem tudok. Annyit tudok - meg kell mondanom - hogy Váry ellen olyan vádak emeltek, hogy ő ott dicshimnuszokat mondott volna.

Elnök: Nem emeltek ellene semmi vádat. A vádlott tett olyan megjegyzést, amiért rendre kellett utasítanom.

Berinkey: Váry azt mondta, hogy szemenszedett hazugság, mintha ő bármiféle nyilatkozatot tett volna. - Ezt az ő érdekében kénytelen vagyok megjegyezni.

Rákosi: Erről tanú úr közvetlen tudomást szerzett vagy csak hallotta?

Berinkey: Várytól hallottam.

Rákosi: Én viszont jelen voltam, amikor Váry tényleg üdvözölt bennünket.

Elnök: Ezért, még egyszer rendreutasítom és utoljára figyelmeztetem, hogy a perben nem szereplő, extránus személyekre vonatkozólag semmiféle sértő és bántó megjegyzést ne tegyen, mert a legszigorúbb rendbüntetést fogom alkalmazni.

Rákosi: Mit csináljak, ha ez a tény? (Berinkeyhez): Akkor még a következőket kérdezem. - Károlyi kijelentette a kommün kikiáltása után, hogy ezt a rendszert támogatni kell. Ezt két nappal utóbb mondta?

Berinkey: Nem tudtam beszerezni annak a beszédnek szövegét, nem tudtam megtalálni. Ha még a tárgyalás folyamán meglelem, becsatolom.

Dr. Vámbéry védő: Megjelent az akkori lapokban.

Elnök: Ne tessék megjegyzést tenni.

Rákosi: Nem valószínű-e, hogy...

Elnök (megszakítva): Ne valószínűségi, hanem határozott, fix ténykérdéseket tegyen fel.

Rákosi: Arról sincs közvetlen tudomása tanú úrnak, hogy a kommunisták a meggyilkolandó polgári politikusokról listát szerkesztettek volna?

Elnök: Már válaszolt.

Berinkey: Ezt hallottam.

Rákosi: Tehát csak hallomás alapján mondta. - Személy szerint hányan voltak a miniszter-tanácsban? Tíz-tizenöt?

Berinkey: Ott volt először is Károlyi, aztán ott volt Hock János, ott voltam én, továbbá Kunfi, Nagyatádi Szabó István, Vass János... Körülbelül tíz-tizenöt ember.

Rákosi: Ennek ellenére megtörténhetett, hogy egy olyan fontos határozat, mint a MOVE feloszlatása, elkerülte a tanú úr figyelmét?

Berinkey: Én most az utolsó minisztertanácsra gondoltam.

Elnök: Volt olyan minisztertanács, ahol a miniszterek valamennyien nem jelentek meg?

Berinkey: Nem emlékszem, mert engem mindig küldöztek ide-oda. Vyx-el tárgyaltam és sok minisztertanácsban nem voltam ott.

Rákosi: Nem emlékszik?

Elnök (Berinkeyhez): Ne tessék válaszolni! Figyelmeztetem a vádlottat, hogy csak olyan kérdéseket tegyen fel, amiket én még nem intéztem a tanú úrhoz és amikre ő még nem válaszolt. Főleges kérdésekkel nem tölthetjük az időt.

Rákosi: Abban az esetben, ha Károlyi nem adta volna azt a lemondó levelet, változtatott volna ez valamit az akkori magyar helyzeten?

Elnök: Ezt konkrét kérdés formájában kell feltenni. (Berinkeyhez): Ne tessék nyilatkozni. Van valami tudomása ezzel kapcsolatban?

Berinkey: Én csak annyit hallottam később, hogy Károlyinak ezt a lemondó levelét elvitték a Munkástanácsba és ezzel ott hangulatot teremtettek. De ezt csak hallottam, én magam személyesen nem voltam ott és nem tudom.

Rákosi: Akkor utolsó kérdésem a tanú úrhoz, hogy az volt-e a legjobb benyomása, hogy 1919 március 21-én a szociáldemokraták, vagy legalább Kunfi, mint a szociáldemokraták képviselője, magyarul mondva becsapták Károlyit azzal, hogy nem informálták a kommunistákkal való tárgyalásokról?

Berinkey: Elmondtam a tényt, nem tudom, hogy mit mondjak még.

Elnök: A tényt elmondtá.

A tárgyalást tíz percre felfüggesztem.

(Hiteles Gyorsírói Jegyzőkönyv, II. nap, 91-97. old.)

Buza Barna kihallgatása

Rákosi: Volna néhány kérdésem.

Elnök: Tessék.

Rákosi: Az egyik kérdésem Bartha Albert eltávolítására vonatkozik. Nem tetszik emlékezni, vajjon Barthát konkrét ellenforradalmi tevékenység miatt távolították-e el?

Buza: Én az egésztől csak annyit tudok, hogy referáltak a minisztertanácsban, amelyen helyébe Festetich Sándort nevezték ki. Később Bartha elmondta nekem, hogy ő az ország közbiztonsága érdekében leszerelt tisztekből csapatokat akart szervezni. Egyébként Bartha Albert lemondásának forma szerinti indoka a minisztertanácsban nem volt.

Elnök: Ne tessék ilyen részletesen válaszolni, hanem csak egyetlen tömönddel tessék felelni: tud-e róla vagy nem.

Buza: Nem tudok az eltávolítás okáról.

Rákosi: Az iratokból azt állapítottam meg, hogy tanú úr Szmrecsányi Györgyre vonatkozólag másképpen vallott 1920-ban mint most. Akkor még azt vallotta, hogy Szmrecsányi hadsereget toborzott azzal a céllal, hogy Károlyiékát kiverje. Ezt úgy méltóztatott előadni, hogy hallomásból tudja tanú úr, hogy ezt Szmrecsányi maga mondta el.

Buza: Nem Szmrecsányi mondta ezt.

Elnök: A tanú úr előbbi vallomása szerint ezt Baross János mondta.

Buza: Igen, most, hogy elnök úr említi, emlékszem, valóban Baross János mondta.

Rákosi: Tanú úr azt mondta, hogy Wekerle Sándor már az összeomlás előtt egy esztendővel tudta, hogy a háborút elvesztettük és mégsem csinált ellene semmit.

Buza: Én Kunfi Zsigmondtól hallottam azt, hogy Wekerle 1918 szeptemberében magához hívatta az újságírókat és előadta nekik, hogy elvesztettük a háborút, készítsék elő a sajtóban az ország közvéleményét erre a tényre, mire ezen az értekezleten felállott Béla Henrik újságíró és ezt mondta Wekerlének: „Kegyelmes Uram, itt mi folyton győztes háborúról és diadalról beszéltünk.” Wekerle így felelt: „Nem tudod, hogy meg vagyunk verve? Én már egy esztendeje tudom.” Ismétlem, én ezt Kunfitól hallottam, de erre Béla Henrik tudna emlékezni.

Rákosi: Köszönöm szépen. Másik kérdésem a következő: tanú úr azt mondta, hogy Wekerle még az utolsó pillanatban beleegyezett abba, hogy tízezer katonát vigyenek le a török frontra. Honnan tudja ezt a tanú úr?

Buza: Ezt szintén Kunfitól hallottam...

Rákosi: Tud-e arról tanú úr, hogy a Károlyi-kormány ideje alatt statáriális kivégzések lettek volna Pestvidéken?

Buza: Nem tudok róla, most hallom először. Egyet tudok: Károlyi mondta nekem egy alkalommal, hogy: „Elnöki jogomat gyakoroltam, megkegyelmeztem egy halálraítéltnak”.

Rákosi: Tud-e arról tanú úr, hogy a Károlyi-kormány általános amnesztiát hirdetett?

Buza: Igen, erre emlékszem.

Rákosi: Utolsó kérdésem a következő: azt találtam az iratok tanulmányozása közben a tanú úr 1920. évi vallomásában, hogy Bereg, Bihar és Zemplén megyékben kommunizálták az uradalmakat, és hogy ilyen tartalmú táviratokat kapott a tanú úr földművelési miniszter

korában. Ezzel kapcsolatban kérdezem, tetszik-e tudni arról, milyen tömegmozgalom állott az ilyen táviratok mögött?

Buza: Én csak annyit tudok erre vonatkozólag, amennyit Nagyatádi Szabó István miniszter-társamtól akkoriban hallottam.

Elnök: Ezt már elmondta a tanú úr, ne tessék ismételni.

Buza: Ezzel kapcsolatban arra is emlékszem, hogy megkérdeztem Böhm Vilmostól: „Tudsz-e katonát adni, hogy ezeket a kommunizálásokat megakadályozzam?” és erre Böhm azt felelte: „Igen, tudok és adok katonákat.”

Rákosi: És ennek ellenére miért nem akadályozta meg tanú úr vagy Böhm a kommunizálásokat?

Buza: Azért, mert az a dolog időbelileg egybeesett a lemondásunkkal. (Elnökhöz): Nem tudom, előadtam-e már a belgrádi útra vonatkozó részleteket.

Elnök: Köszönöm, most egyéb felvilágosításokra nincsen szükségünk. A vádlottnak nincs több kérdése vagy megjegyzése?

Rákosi: Köszönöm, nincs.

Elnök: Akkor a tanú úr kihallgatásával végeztünk.

(Hites Gyorsírói Jegyzőkönyv, II. nap, 202-204. old.)

Révész Mihály kihallgatása

Rákosi: Én először is egy tényállást szeretnék helyreigazítani arra a kérdésre vonatkozólag, hogy a jegyző végigjárta-e a jelenlévőket? Ez Nyisztor vallomásában volt benne és később - amint a jegyzőkönyvekből látom - Nyisztor ezt odajavította, hogy amikor vacsorára is ottmaradtak, akkor valaki végigjárt, hogy a vacsorát kívánók nevét felírja. Szóval valószínűleg ezzel tetszett összetéveszteni.

Révész: De ez nem én lehettem.

Rákosi: Kérem, én ezt nem mondtam! Máskor nyissa ki jobban a fülét és hallgasson ide.

Elnök (Rákosihoz): Üljön le! Ha ilyen tenorban kérdez, megvonom Öntől a szót.

Rákosi: Akkor nyissa ki jobban a fülét a tanú, vagy hallgasson. (Elnökhöz): Most kérdezhetek?

Elnök: Tessék, kérem.

Rákosi (Révészhez): Önnek két pepita füzete volt, mert azt tetszett mondani, hogy más füzete is volt.

Révész: Nem tudom, lehet.

Elnök: Szóval erre nem emlékszik.

Rákosi: Azt is tetszett mondani, hogy a határozatok alatt jöttek-mentek a népbiztosok.

Révész: Igen.

Rákosi: Szóval megtörténhetett, hogy bent a teremben hoztak valami határozatot, amiről nem tudhatott az, aki kint volt s ennek ellenére, mivel neve rajta van az aznap jelenvoltak listáján, úgy tekinthető, mint hogyha azt a határozatot ő is tudomásul vette, vagy éppen meg is szavazta volna.

Révész: Igen, így van.

Rákosi: Szóval megtörténhetik, hogy valaki teljesen ártatlan egy határozatban s mégcsak nem is tudja, hogy ilyen határozat van, annak ellenére, hogy neve a jelenlevők között szerepel?

Révész: Meg, hogyne. El is mentek gyűlésekre, a kaszárnnyákba...

Rákosi: Nekem más kérdésem nincs. (Elnökhöz): Kérem a tanú úr rendőrségi vallomását felolvasni, mert mi ezt nem ismerjük, legalábbis én nem ismerem.

Elnök: Majd a bizonyítás-kiegészítés során kérheti. (Révészhez): Látt-e Rákosit egyetlenegyszer is eltávozni a kormányzótanácsi ülésről?

Révész: Nem merek rá válaszolni.

Elnök: Szóval nem látta?

Révész: Nem merek válaszolni. Tizenhat év után nem lehet erre válaszolni.

(Hiteles Gyorsírói Jegyzőkönyv, II. nap, 253-254. old.)

Dormándy kihallgatása

Elnök: Köszönöm, nekem nincs több kérdésem a tanúhoz. Kinek van kérdése?

Rákosi: Mi volt a konkrét oka tanú úr letartóztatásának?

Elnök: Erre nem kell felelnie, mert már megmondta, hogy az ellenforradalomban való részvétel.

Rákosi: Milyen ellenforradalmi szervezetnek volt tagja a tanú úr?

Elnök: Ez nem tartozik a tárgyhöz.

Rákosi: Az iratok tanulmányozása közben megállapítottam, hogy régebbi vallomásában tanú úr azt állította, hogy amikor Smuts tábornok Budapestre érkezett, akkor tanú úr beszélt vele. Tény ez?

Dormándy (elnökhöz): Felelhetek?

Elnök: Igen.

Dormándy: Igen.

Rákosi: Közölheti tanú úr velünk azt, hogy mit mondott Ön Smuts-nak?

Dormándy: Közölhetem. Smuts tábornok azt a kérdést intézte hozzám, vajjon a kommunizmus Magyarországon nemzeti mozgalom-e. Arról világosítottam őt fel, hogy legjobb meggyőződése szerint nem az.

Rákosi: Gondolja tanú úr, hogy ennek a felvilágosításnak volt befolyása arra, hogy az antant megindította a románokat Magyarország ellen?

Dormándy: Nem tudok erről.

Rákosi: Az iratok közt találtam egy levelet, melyet tanú úr írt valakihez, Méltóságos Uram címmel. Ebben a levélben arról van szó, hogy tanú úr Baján egy angol tisztől azt hallotta, hogy Magyarország megcsönkítésének egyik oka, hogy nagyon vörös. Emlékszik Ön erre?

Dormándy: Erre is emlékszem. Ezt az antant tisztok mondták. Körülbelül az volt az értelme annak, amit mondtak, hogy a Vyx-féle jegyzék, mely új határokat állapított meg, a vörös uralom miatt küldetett el és ha nem következett volna be a vörös uralom, akkor talán nem csonkították volna meg Magyarországot.

Rákosi: Ez nagyon érdekes, amit tanú úr mond, mert nyomban feltehetem Önhöz a következő kérdésemet. Méltóztatik-e tudni tanú úr, hogy ez a bizonyos Vyx-féle jegyzék 1919 február 23-án kelt?

Elnök: Ezt a jegyzéket 1919 március 19-én vagy 20-án adták át a Károlyi-kormánynak, helyesebben a Berinkey-kormánynak.

Rákosi: Még ebben az esetben sem lehet helytálló az angol tiszt véleménye, még emellett a dátum mellett sem, nem is szólva arról, hogy szerintem egy ilyen antant-jegyzéknek a kelte az irányadó. No, de mindegy. Következő kérdésem a tanú úrhoz, hogy milyen rangú tiszt mondta ezt tanú úrnak?

Dormándy: Egy százados és egy francia őrnagy.

Rákosi: Hát ezek nem valami magasrangú tisztok.

Elnök: Ne méltóztassék reflexiókat fűzni a vallomáshoz.

Rákosi: Egyéb kérdésem nincs. Ez különben nem volt reflexió, csupán megjegyzés, amihez elnök úr szerint is jogom van.

Elnök: Befejeztük. Ha nincs több kérdés, a tanú urat elbocsátom.

(Hites Gyorsírói Jegyzőkönyv, III. nap, 8-9. old.)

Dietz Károly kihallgatása

Elnök: Rákosi Mátyás! Van valami megjegyzése, vagy észrevétele?

Rákosi: Igen, sok megjegyzésem van. Az első az, hogy rögtön a kommunisták letartóztatásával egyidőben, tehát 1919 február 21-én a Katonatanácsból kizártak mindenkit, aki kommunista vagy kommunistagyanús volt. Történt ez négy héttel a kommunizmus kikiáltása előtt. Erről valószínűleg a tanú úr is tud...

Elnök: Ön kérdezni akar?

Rákosi: Nem. Ez még nem kérdés, ez ténymegállapítás.

Dietz: A népörséggel kapcsolatban tudok erről. Szántót is kizárták.

Rákosi: Szóval, akiről tudták, hogy kommunista, azt kidobták négy héttel a kommunizmus kikiáltása előtt. Maga a Katonatanács hivatalosan tiszta szociáldemokrata szervezet volt. Hivatalosan Pogány is szociáldemokrata volt s mikor a kommunisták szóhoz jutottak, első dolguk volt, hogy Pogányt eltávolították a hadügyi népbiztosságból. Ez két héttel a proletárdiktatúra kikiáltása után történt. Szóval az a beállítás, mintha Pogány kommunista lett volna, legfeljebb a tények nem-ismerésén alapszik.

Dietz: Én ezt nem is mondtam, hanem hogy független szocialista volt.

Rákosi: A „független szocialista” kifejezés tévútra vezető. Az úgynevezett független szocialisták se mint csoport, se mint külön szervezet nem léteztek. Az ezek között felemlített Landler elvtárs a szociáldemokrata párt hivatalos képviselője volt a Nemzeti Tanácsban, holott

feltételezhető, hogy a szociáldemokrata párt egy ilyen exponált helyre nem küldött volna ki olyan valakit, akinek lojalitásában a párt százszázalékig meg nem bízott volna.

Ami már most az óriási összegekkel megvásárolt tömegeket illeti - ismételten mondta a tanú úr, hogy ötszáz főnyi tömeg állt rendszeresen rendelkezésünkre - megjegyzem, hogy akármilyen zavarosak voltak is akkor a viszonyok, ezt az ötszáz főnyi tömeget valahol tartani kellett volna. Kaszárnyahelyiségről vagy ilyesmiről szó sem lehetett, s amikor 1919 február 21-én letartóztatták a kommunistákat, semmi néven nevezendő kommunista katonai alakulatot nem tartóztattak le, mindössze egypár embernél találtak otthon a lakásán puskát. Ez sem lehetett feltűnő, mert Budapesten akkor legalább ötvenezer embernél lehetett volna fegyvert találni. - Ez volt az a „pénzelt tömeg”, amelyet a tanú úr kapcsolatba hozott a Vörös Kereszt Missziójával.

A rendőrség és általában a katonai erő körében való agitációra vonatkozólag csak annyit, hogy egy miniszteri rendelet megengedte, hogy minden katona, általában minden fegyveres szolgálatban levő egyén tetszése szerint csatlakozhat bármely politikai párthoz s ebben az engedélyben természetesen benne volt az is, hogy a politikai pártok viszont igyekezhetnek ezeket az embereket megnyerni a maguk számára. Úgy, hogy a kommunista párt, amikor a hadsereg és a rendőrség körében agitált, csupán a rendeletben biztosított jogával élt. Ez akkor egyáltalában nem volt törvényellenes cselekedet, de mai szemmel nézve természetesen úgy tűnik fel, mintha ez abszurdum lenne.

A szociáldemokrata munkásság ezekben a kommún kikiáltása előtti napokban tömegesen jött át a kommunista párthoz. A katonák, akik többségükben szintén munkanélküli munkások voltak, természetesen belekerültek ennek a tömeghatásnak a sodrába. Téves tehát az a beállítás is, mintha a munkástömegek a Katonatanács után mentek volna, inert a Katonatanács ment a munkások után, úgy, hogy ha a Katonatanács valami tekintetben összeütközésbe jutott volna a munkássággal, szóval, ha külön politikát csinált volna, abban a pillanatban megszűntnek tekinthette volna minden befolyását. Én soha nem voltam tagja a Katonatanácsnak és csak most tudtam meg, hogy a Katonatanács már a kommún kikiáltása előtt is hivatalos szerv volt. Kikerestem a Katonatanácsra vonatkozó alapító rendelkezést, s megállapítottam, hogy abban csak arról volt szó, hogy a forradalmat meg kell ismertetni a katonasággal s ki kell oktatni a katonákat jogaikat illetően. Szóval valamilyen általános feladata volt a Katonatanácsnak, mely az iratok alapján hivatalos szerve volt a hadügyminisztériumnak, különösen azután, hogy Böhm lett a hadügyminiszter. Böhm és a Katonatanács szakadatlanul együtt dolgoztak, amit különben a Berinkey-minisztérium tagjai is megállapítottak, amikor kijelentették, hogy Böhm és Pogány között fontos kérdésekben lényeges eltérés sohasem volt.

A Népszava lerombolására vonatkozólag megjegyzem, hogy senki se tudta tényekkel bizonyítani, hogy azt a tömeget, amely ott megjelent, mi kommunisták azért küldtük-e oda, hogy rombolja le a Népszavát, vagy pedig csak egyszerű tüntetés céljából jelent ott meg a tömeg, amilyen tüntetés a Népszava előtt azokban a napokban ismételten előfordult. Az igazság az, hogy közönséges tüntetésről volt szó amiatt, hogy 20-án reggel a Népszava éles cikket hozott a munkanélküliek ellen. Ennek hatása alatt mentek oda tüntetni, de természetesen fegyvertelenül. Egyetlenegy tüntetőt sem tartóztattak le annál a lövöldözésnél, bár a Népszava Conti-utcai helyisége talán hét percnnyire van gyalog a Mosonyi-utcától, ahol nagy rendőri készség volt és a helyszínen is százával voltak rendőrök és népőrök. A tanú úr maga 1920-ban azt mondta, lehetséges, hogy a népőrök és rendőrök egymásra tüzeléséből keletkezett az egész. Az volt a kifejezése, hogy nekünk, kommunistáknak semmi okunk nem volt arra, hogy lövöldözzünk, mert ahol mi szóhoz jutottunk, ott a szociáldemokratákat elvi fegyverekkel is meg tudtuk verni. Ennek bizonyítására felhozom, hogy január 10-én, a nagy

vigadói gyűlésen, amit a kommunisták hívtak össze, megjelent a szociáldemokrata párt nevében Garbai és szót kért. A tömeg azonban nem akarta meghallgatni. Erre Kunfi közbelépett s az ő segítségével Garbai szólhatott a tömeghez, de természetesen minden eredmény nélkül. Nekünk az volt a főcélunk...

Elnök: Ez nem tartozik ide.

Rákosi: Rendben van. - Most a következő dolog az, hogy téves beállítás, mintha a rendőrség annak az egy rendőrnek izgatására csinálta volna az atrocitásokat, akinek fivére a Conti-utcai lövöldözésnél meghalt, mert Jakab felfüggesztése mutatja, hogy rendőrtiszti kéz is közrejátszott, holott Jakab kapitánynak semmiféle hozzátartozóját nem ölték meg.

A másik kérdésem - volt-e a Károlyi-kormánynak általános fegyverbeszolgáltatási rendelete?

Dietz: Igen. Én magam adtam ki három ilyen rendeletet.

Rákosi: Akinél fegyver volt, annak csak törvénytelenül lehetett fegyvere?

Dietz: Igen.

Rákosi: Emlékszik-e tanú úr arra a vallomására, hogy mielőtt a letartóztatott kommunisták kiszabadultak a gyűjtőfogházból, kilátástalan volt már minden harc a kommunisták ellen?

Elnök: Erről már vallott a tanú.

Rákosi: Amikor Seidler megjelent a főkapitányságon a rendőrség átvétele végett, volt neki fegyveres kísérete?

Dietz: Nem. Másodmagával jött.

Rákosi: Nem volt megrohanás jellege a rendőrség átvételének?

Dietz: Nem.

Rákosi: Tanú úr tovább szolgált a kommún alatt a rendőrségnél?

Dietz: Egy ideig a személyzeti osztály vezetésén teljesíttem szolgálatot, de a kommunisták jelölték ki, hogy kit kell elküldeni a rendőrség kötelékéből.

Rákosi: Ha tanú úr nem vett volna részt az ellenforradalomban, ottmaradhatott volna a rendőrség kötelékében?

Dietz: Valószínűleg.

Rákosi: Igaz-e az, hogy a detektívtestület többsége megmaradt a helyén és a kommún alatt is szolgálatot teljesített?

Dietz: Ez igaz, mint ahogy az is igaz, hogy az egész rendőri szervezet a helyén maradt. Helyes is volt, hogy ottmaradt. Én is arra törekedtem, hogy együttmaradjunk és védjük, amit lehet.

Rákosi: Tud-e arról tanú úr, hogy a rendőrségi detektíveknek részük volt atrocitásokban?

Dietz: Erről nem tudok.

Rákosi: Tud-e arról tanú úr, hogy a rendőrség 1919 március 22-én külön delegációt küldött a Forradalmi Kormányzótanácshoz és külön is felajánlotta szolgálatait a proletárdiktatúra számára?

Dietz: Nem tudok róla.

Rákosi: Ezek szerint az a Bíró nevű egyén, aki a rendőrség képviselőjében megjelent a Kormányzótanács ülésén, nem a rendőrséget képviselte?

Dietz: Bíró Dezső a szociáldemokrata párt egyik vezetője volt, aki első időkben, talán egy-két napig együtt volt a rendőrségen Seidlerrel, aztán rögtön visszavonult. Bíró Dezső tehát nem volt rendőr.

Rákosi: Én azonban tanú urat a delegáció felől kérdeztem. Tud-e erről a delegációról, vagy nem tud?

Dietz: Nem tudok.

Elnök: Van még kérdése a tanúhoz? Ha nincs, akkor foglaljon helyet a hallgatóság soraiban tanú úr, mert a kihallgatást egyelőre befejeztem.

(Hites Gyorsírói Jegyzőkönyv, III. nap, 138-163. old.)

*

Rákosi: Volna még egy általános kijelentésem a fegyveres felkelés kérdéséhez.

Elnök: Tessék, de figyelmeztetem, hogy Ön semmiféle kijelentést nem tehet, csak észrevételt.

Dr. Domonkos védő: Bocsánatot kérek, elnök úr...

Elnök (félbeszakítja): Ne tessék közbeszólni! Másodszor figyelmeztetem a védő urat.

Dr. Domonkos: Én éppen méltóságod segítségére óhajtottam lenni.

Elnök: Tessék csendesen a helyén ülni, amíg megnyílik az alkalom, hogy engedelemmel kérdezhet.

Rákosi: Észrevételt sem tehetek?

Elnök: De igen.

Rákosi: A fegyveres erőszak kérdésében álláspontunk a következő volt. Elvileg a kommunista párt - és természetesen én magam is - szükség esetén minden néven nevezendő eszközt felhasználunk a hatalom megragadására és ezek között van magátólértetődően a fegyveres felkelés is. Ez a szándékunk megvolt a proletárdiktatúra kikiáltása előtt is. Ez azonban nem jelenti azt, hogy mi ebből az elvi álláspontunkból sportot üzzünk és olyankor is hozzányúlunk ehhez az eszközhöz, amikor nincs rá szükség. Amikor tehát azt akarom igazolni, hogy a kommün kikiáltásakor nem alkalmaztunk fegyveres erőszakot, akkor ezzel nem azt akarom mondani, mintha mi szükség esetén nem használtunk volna erőszakot, mert használtunk volna, ha lett volna komoly ellenállás. Csak azt óhajtom bizonyítani, hogy nem volt rá szükség. A főtárgyalás későbbi folyamán, amikor összefüggően fogom előadni mondanivalómat, külön elmondom, hogy hol használtam én erőszakot. Soha nem titkoltam, hogy szükség esetén használtam fegyveres erőszakot. A fronton agyon is lőttünk renitens elemeket, ha ez szükséges volt, amivel azt akarom mondani, hogy nem vagyok pacifista.

Elnök: Ez nem tartozik ide.

Rákosi: Lehet, hogy az elnök úr megítélése szerint nem ide tartozik, de viszont én általánosságban, észrevétel formájában leszögezni kívántam.

(Hites Gyorsírói jegyzőkönyv, IV. nap, 2-3. old.)

Váry Albert kihallgatása

Elnök (Rákosihoz): Van kérdése?

Rákosi: Egy egész sor észrevételem volna.

Elnök: Tessék.

Rákosi: Az 1918 júniusi általános sztrájkra vonatkozólag azt akarom megjegyezni, hogy az általános sztrájk abból keletkezett, hogy a MÁV gépgyár udvarán, amely gyár - mint a gyárak általában - militarizálva volt és csendőri készség volt benne, a csendőrök belelőttek a munkásokba, úgy, hogy egy csomó munkás meghalt. Ez volt a sztrájk kezdete. Emiatt ugyanis a munkások úgy felháborodtak, hogy általános sztrájkot kezdtek és a kormány nem érezte erkölcsileg feljogosítva magát, hogy egy ilyen kezdetű sztrájk ellen éles fegyverekkel járjon el.

A Nemzeti Tanácsokra vonatkozólag - amiket nekem eszem ágában sincs védeni, hiszen a mi osztályellenségeink voltak és üldöztek bennünket - megjegyzem, hogy ezek legális szervek voltak. Szerte a Monarchiában voltak cseh, rutén, román Nemzeti Tanácsok. A magyar Nemzeti Tanácsnak az volt a baja, hogy nagyon későn kezdte a munkát és emiatt nem tudott semmi eredményt elérni.

A februári lakbéragitáció tisztára elméleti jellegű volt, olyan értelemben, hogy ki akartuk ugratni a bokorból a szociáldemokrata párt nyulát, főleg a Népszavát. Látni akartuk, mit fog csinálni a Népszava erre az agitációra s kiderült, hogy százszázalékosan a háziurak mellé állott. Az egész agitációnak ez volt a lényege és a kommunista párt magának a házbérfizetésnek megtagadására vonatkozólag akkor semmi komoly akciót nem csinált.

Annak a ténynek, hogy minket nem a Markó-utcaiba vittek, hanem a gyűjtőfogházba, nagyon jól tudtuk, hogy politikai oka volt és nem helyszűke miatt történt ez, mint ahogyan Dietz és mások beállították. Egyszerűen nem akarták, hogy a város közepén, velünk szimpatizáló munkások között legyünk s ezért kivittek a gyűjtőfogházba, mely messze van a munkásoktól. És a gyűjtőfogházban sem a szabályokra való tekintettel öltöztettek bennünket komiszba, mert hiszen meg lehetett volna csinálni - hiszen elég szokatlan eset volt - hogy mi ügyészi...

Elnök (megszakítva): Csak ténykörülményekre vonatkozólag tegyen észrevételt.

Rákosi: Szóval ott is politikai okok voltak. Ezzel is nyomást akartak ránk gyakorolni, hogy érezzük, hogy most hol vagyunk.

A miniszterelnökségi telefonra vonatkozólag néhány tanú már vallotta, hogy a telefonok működtek s ők egész éjszaka kaptak összeköttetést.

A gyűjtőfogházban látott tömegre vonatkozólag a következőket kell közölnöm. A gyűjtőfogházban két-három nappal szabadulásunk előtt, a szociáldemokrata párt jobbszárnyának iniciatívájára polgárőrséget helyeztek el. Megbízható polgárőrséget, mert a kommunista pártnak - mint ezt később el fogom mondani - március 23-ra, egy vasárnapi napra, óriási tüntető gyűlése volt egybehíva, amelyről az a hír járta, hogy egyik programpontja lesz a le-tartóztatott kommunisták kiszabadítása. A szociáldemokrata párt jobbszárnya ennek megakadályozása céljából egy vagy két századnyi népőrséget helyezett oda be s ezek jó három napon át ott tanyáztak, az épület tetejére gépfegyvert húztak fel, úgyhogy ez volt az a fegyveres tömeg, amelyet a tanú úr látott. Ezek tehát katonák voltak. Talán nem volt fegyver a vállukon, de akkor általában nehéz volt a katonákat a civilektől megkülönböztetni, mert tíz civil közül kilenc katonaruhában járt. Ez volt az a tömeg, amelynek sorai között a tanú úr ki- és bejárt.

A tanú úrnak a mi üdvözlésünkre vonatkozó kijelentésére csak annyi észrevételt teszek, hogy amit én itt vallomásomban mondtam, azt az első betűtől az utolsóig fenntartom és...

Elnök (megszakítva): Elég kérem! Megtette a ténykörülmenyre észrevételét.

Rákosi: Akkor most kérdésem volna.

Elnök: Tessék.

Rákosi (Váryhoz): Ellenséges hangulatú volt-e az a fegyveres tömeg, amelyet 1919 március 21-én éjjel tanú úr látott?

Elnök: Erre a tanú már válaszolt. Egyebet kérdezzen.

Rákosi: A tanú úr által említett Dietz-féle jelentésben tetszik-e emlékezni a részletekre? Nem méltóztatik-e például tudni, hogy a salgótarjáni kommunista-akcióról volt-e benne szó?

Dr. Váry: Nem bírok már a részletekre visszaemlékezni.

Rákosi: Van-e különbség a vizsgálati foglyok között a kezelés és a bánásmód tekintetében aszerint, hogy valaki izgatás vagy gyilkosság miatt van-e fogságban?

Dr. Váry: A vizsgálati fogoly a törvény szerint mind egyforma.

Rákosi: Mind egyforma, szóval nincs különbség.

Dr. Váry: Nem kérem, ha az illető politikai fogoly volt, azaz annakidején, a békében izgatással volt vádolva, akkor különleges elbánásban részesült, mert akkor államfogház volt az izgatás büntetése.

Rákosi (mosolyogva): Talán tetszik emlékezni, hogy annakidején...

Elnök (megszakítva): Ne nevéssen kérem!

Rákosi: Ez csak idegesség részemről. Nagyon ki vagyok merülve.

Elnök: Önnél az idegesség nevetésben jelentkezik?

Rákosi: Igen. Ez régi tréningem. Angliában szoktam rá a „keep smiling” alapján. Ha valami bajom van, inkább mosolygok. Ez már egy rossz szokás.

Elnök: Na, folytassa.

Rákosi (Váryhoz): Tetszik emlékezni, hogy a kommunisták elleni vizsgálat annakidején hozott-e valami konkrét bizonyítékot arra, hogy tényleg kommunisták lőttek a Népszava előtt és hogy a kommunisták le akarták rombolni a Népszavát?

Dr. Váry: Erre nem emlékszem.

Rákosi: Az autóra vonatkozólag megjegyzem, hogy tanú úr autóját még akkor vitték el, amikor a kommunisták valamennyien a gyűjtőfogházban ültek.

Dr. Váry: Azt a Szende Pál-féle autót este 6 és 7 óra között.

Elnök (Rákosihoz): Ezt már megmondta a tanú. Ne kérdezzen olyant, ami tiszta.

Rákosi: Hazajövet, éjjel az utcán semmiféle fegyveres tüntetést vagy megrohanást sem látott tanú úr a gyűjtőfogháztól a Markó-utcaig?

Dr. Váry: Bent a városban nyugtalanságot láttam, rendőrt kerestem - tudniillik szerettem volna egy rendőr védelme alá helyezni magamat és úgy hazamenni - de rendőrt sehol sem találtam. Utóbb derült ki, hogy a rendőrök is veszélyben voltak és elbujtak. Legalább egy részük elbujt.

Elnök: Több kérdés nincs.

*

Rákosi: Nekem volna néhány észrevételem a tanúk vallomására.

Elnök: Tessék.

Rákosi: Az első észrevételem az, hogy megfelel a valóságnak, hogy a hatvanhat fogoly közül egyetlenegy nem szökhett meg, nem is szökött meg, ami azt bizonyítja, hogy mégsem lehettek olyan Teleki-téri állapotok a gyűjtőfogházban. Tény az, hogy mi ott előadásokat tartottunk és panaszoltuk, hogy a közönséges bűnözőknek joguk volt szavalókórust szervezniök,

előadásokra járniok, nekünk pedig mindehhez nem volt jogunk. Mi kértük is az intézet igazgatóját, hogy engedje át nekünk a kis fogháznak azt a szobáját, amelyben harminc-negyven ember fér el, hogy ott előadásokat tarthassunk. Ezt az engedélyt annak rendje-módja szerint meg is kaptuk. Az előadásokat ellenőrizték, hiszen azokon mindig öt-hat rendőr volt jelen. Miután tisztázva volt, hogy nem vagyunk közönséges bűnözők, mi szocialista előadásokat tartottunk. Én is tartottam előadást.

Elnök (félbeszakítja): Csak a tények elmondására szorítkozzék!

Rákosi: Épp a tényeket regisztrálom. Ilyen tény például, hogy a rendőrök jelentést tettek az előadásokról és soha ellenem fegyelmi eljárás emiatt nem volt. Amit tehát mi ott csináltunk, szabályos volt, megfelelt a letartóztatási intézet szabályainak. Ami a látogatásokat illeti, ezekkel kapcsolatban leszögezem azt aényt, hogy mi hatvanhatan voltunk ott bezárva és ha a hatvanhat emberhez csak egy-egy látogató érkezett, akkor ez már meglehetősen nagy tömeget jelentett és így valóban előfordult az, hogy három látogatóra csak egy rendőr vigyázott, de azért mégis vigyázott arra, hogy nekünk titokban át ne adhassanak semmit a látogatók, t. i. semmi olyat, amit az intézeti szabályok tiltanak. Ami az ott szerkesztett Vörös Újságot illeti, erre vonatkozólag csak azt akarom mondani...

Elnök (félbeszakítja): A tanú erre vonatkozólag nem mondott semmit, Ön csak arra tehet észrevételt, amiről a tanú vallott.

Rákosi: A Vörös Újságról...

Elnök: Nem engedem meg, hogy erről beszéljen. Más észrevétele nincs a vallomásra?

Rákosi: Nincs.

Elnök: Kérdése sincs a tanúhoz?

Rákosi: Nincs.

Elnök: Akkor a tanú kihallgatását befejeztem.

*(Hiteles Gyorsírói Jegyzőkönyv,
VI. nap, 16-19. old., ill. 122-123. old.)*

A VÁDLOTT VÁDOL

Budapest, január 23. (TASzSz) A Rákosi-per első és második napján tizennégy tanút hallgattak ki, köztük több olyan volt minisztert, akik a polgári köztársaság idején a kormány tagjai voltak: Berinkey igazságügyminisztert, aki később miniszterelnök lett, Buza Barna földművelésügyi minisztert, Baloghy közellátási minisztert. E tanúk elismerik, hogy Magyarországon a helyzet a proletárdiktatúra előestéjén valóban kritikus volt. Buza Barna azt mondja, hogy az országban a proletárdiktatúra előestéjén a lakosság legszélesebb rétegei elismerték a kommunista párt vezető szerepét.

Rákosi kísérleteit, hogy a tanúkhöz kérdéseket intézzen, az elnök ismételten élesen visszautasítja és szigorúan megtiltja, hogy a vádlott „sokat beszélgessen”.

(„Pravda”, 1935 január 24.)

RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSAI A BIZONYÍTÁSI ELJÁRÁS SORÁN

Elnök: Ön általános kikérdezése, illetőleg részletes kihallgatása alkalmával egyebek között előadta még azt is, hogy a Forradalmi Kormányzótanács az ország történelmi területének visszaszerzésére törekedett. Így van?

Rákosi: Nem.

Elnök: Hanem?

Rákosi: Azt adtam elő, hogy a Breit altábornagy által...

Elnök: Nem arról beszélek, amit tegnap mondott, hanem amit részletes kihallgatása alkalmával említett.

Rákosi: Az ország egész területének visszahódításáról akkor sem volt szó.

Elnök: Hanem miről?

Rákosi: Elsősorban a magyarlakta területek visszahódításáról.

Elnök: Támadó hadjárat keretében?

Rákosi: Igen, támadó hadjárat keretében és azonfelül a Szlovák Felföld visszahódításáról.

Elnök: Szintén támadó hadjárat keretében?

Rákosi: Igen, és ez tulajdonképpen nem is visszahódítás lett volna, tekintettel arra, hogy a szlovákok a csehekkel nem voltak azonos nép és mód volt arra, hogy ha nagyobb nemzeti önállóságot nyújtunk a szlovákoknak, mint amennyit a cseh burzsoázia nyújt nekik, akkor egy, a nemzeti önállóságig menő autonómia keretén belül megmaradtak volna a Magyar Szövetséges Tanácsköztársaságban.

Elnök: Erdély visszahódításáról nem volt szó?

Rákosi: Szó volt róla.

Elnök: Ugyancsak támadó hadjárat keretében?

Rákosi: Igen, csak hogy itt más kérdés volt. Az volt a helyzet, hogy az erdélyi románok igen jelentékeny része semmi körülmények között sem volt hajlandó Magyarországon megmaradni, mert ezek azt hitték, hogy a Romániával való egyesülés nekik nagyobb előnyöket nyújt. Ennek a kérdésnek megoldása csak egy tanácsköztársasági kooperáció keretén belül lett volna lehetséges, ha a regátbeli román munkások és parasztok elfogadták volna a proletárdiktatúrát.

Elnök: Ismertetem a közoktatásügyi népbiztosság kiadásában megjelent „Egységokmány” címet viselő füzetet. Itt a 2. pontban az van - és ez vonatkozik arra, amit a vádlott állított - hogy (olvassa): „Mindenáron való megakadályozása az új háborúnak a csehek, románok és szerbek ellen”. (Rákosihoz): Mit szól ehhez?

Rákosi: Úgy emlékszem, hogy ez a szöveg hiányos.

Elnök: Ez a szöveg?

Rákosi: Igen. Ebből kimaradtak részek, ahol az úgynevezett forradalmi háborúról van szó. Ez az eredeti szövegben benne volt.

Elnök: Kérem, én a közoktatási népbiztosság kiadásában megjelent szöveget olvastam fel.

Rákosi: Igen, de a különbség a kettő között az, hogy akkoriban volt egy burzsoá-terv is arra, hogy az elveszett országrészeket visszafoglalják és ennek a tervnek a proletariátust olyan formában akarták megnyerni, hogy azt mondták: visszafoglaljuk a Felvidéket és nem tudom, mi minden egyebet, például a zsilvölgyi bányákat s akkor azok a gyárak, amelyek most állnak, kapni fognak szénét és nyersanyagot, úgyhogy ismét lehet dolgozni. Ez volt az ő felfogásuk. Ez a terv a burzsoázia szolgálatába akarta állítani a proletariátust.

Elnök: Nézze kérem, ami ebben a szövegben van, az homlokegyenest ellenkezik azzal, amit Ön állított és mondott.

Rákosi: A tények azonban, amiket a kommún alatt produkáltunk, bizonyítják azt, amit én mondtam, már pedig a tények beszéde erősebb és bizonyítóbb, mint az írás. De ettől függetlenül: ez nincs is ellentétben azzal, amit én állítottam.

Elnök: Ebben a szövegben szó szerint az van: „Mindenáron való megakadályozása az új háborúnak a csehek, románok és szerbek ellen”.

Rákosi: De ez még a *burzsoázia* ellen szólt! Az ellen, hogy a burzsoázia uszályaként a proletariátus segítsen megtámadni Felvidéket, vagy a románokat. Abban a pillanatban, amikor a proletariátus átvette a hatalmat, megfordult a helyzet, s mindazt, amit a burzsoázia céljaira nem voltunk hajlandók megtenni, a *saját* céljainkra megtettük volna. Úgy, hogy ez nincs ellentétben azzal, amit én mondtam.

*

Elnök (felolvassa a 3. pont *a*) és *b*) alpontjait): Ön ezekre vonatkozóan részletes kihallgatása alkalmával megtagadta a válaszádat. Van most ide vonatkozólag valami észrevétele?

Rákosi: Idevonatkozólag a következőket óhajtom előadni. Ez a terv helyes és megfelel a kommunista programnak. Le kell fegyverezni a burzsoáziát és fel kell fegyverezni a proletariátust! Ennek gyakorlati kivitelére vonatkozólag azonban rögtön megjegyzem, hogy mivel az egyezség szociáldemokrata és kommunista egyezség volt, amelyben a szociáldemokraták voltak többségben, ez a határozat papíron maradt. Gyakorlati kivitele pedig az volt, hogy megtartottuk az összes rendőrtiszteket és katonatiszteket, egy április 7-i rendelettel behívtuk a még kint lévő katonatiszteket is, egy június 10-i rendelettel pedig általános mozgósítást rendeltünk el, úgy, hogy a gyakorlatban pont az ellenkezője történt annak, mint amit akartunk s az eredmény az lett, hogy a hadsereg ennek következtében szét is esett.

Elnök: A június 10-i általános mozgósításra vonatkozó rendelet annak következménye volt, hogy akkor már szorongatta Önöket a környező népek támadása.

Rákosi: Nem. Ennek célja a román támadásra való előkészület volt. A román támadás megindulása után tíz nappal mi is megtámadtuk őket és akkor Romanelli az összes diplomaták nevében tiltakozott a mozgósítás ellen, mert tudta, hogy az egész a románok ellen irányul.

*

Elnök: Ismertetem a 23. sz. rendeletet, mely a „Tanácsköztársaság” március 23-i számában tétetett közzé és a Vörös Hadsereg alakításáról szól. (Felolvassa.) Kiderül tehát, hogy a 3. § szerint a Vörös Hadsereg irányítója a Forradalmi Kormányzótanács, közvetlen irányítását pedig a hadügyi népbiztos végzi. Az 5. § azt mondja ki, hogy a Vörös Hadsereg a proletariátus osztályhadserege, melynek feladata minden külső és belső ellenség elleni harc, és harc a világproletariátus ellenségei ellen. Kimondja ez a szakasz azt is, hogy a Vörös Hadseregben csak parancsnokok és katonák vannak, rangjelzések nincsenek. A 12. § szerint a Vörös Hadsereg toborzását a rendelet kiadása után haladéktalanul meg kell kezdeni.

Rákosi: Szabad itt észrevételt tennem?

Elnök: Tessék.

Rákosi: A most felolvasott szövegből kiderül, hogy a Vörös Hadsereg feladata a harc, minden *külső* és *belső* ellenség ellen. Megállapítani kívánom, hogy az ellenem kiadott vádirat csupán a *belső* ellenség elleni harcot teszi vád tárgyává és egyáltalán nem kifogásolja, hogy mi a *külső* ellenség ellen toboroztunk és folytattunk harcot. Én nem érzem azt, hogy valami bűnt követtem volna el, mert hiszen a szóbanlévő rendelet a proletariátus érdekeinek a *belső* ellenséggel szemben való védelmét is biztosítja. A vád igen tisztelt képviselőjének ez ellen van kifogása, amikor emiatt vádat emel ellenem, de nincsen semmi kifogása az ellen, hogy mi a *külső* ellenség ellen is derekasan harcoltunk.

Ügyész: Az én szempontomból azon van a hangsúly, amit vád tárgyává tettünk.

Rákosi: Látom.

*

Elnök: Ismertettem a 26. sz. rendeletet, amely a Tanácsköztársaság alkotmányáról szól. (Felolvassa.) Megállapítom, hogy az 1. § szóról-szóra ugyanaz, mint amit a Forradalmi Kormányzótanács 1919 március hó 28. napján tartott ülésében elfogadott. Azt is megállapítom, hogy a 2. § szövege szóról-szóra azonos azzal a határozattal, amelyet a március 28-i Kormányzótanács ülésén hoztak.

Dr. Domonkos védő: Meg lehet állapítani, hogyan került ez a törvénytárba, mert amint a vádlott...

Elnök: Kérem, védő úr, később méltóztassék megtenni észrevételeit, mert most az iratismertetésnél tartok. Ismertetem a Tanácsköztársaság 1919 április 3-án megjelent 27. sz. határozatát. (Felolvassa.) Megállapítani kívánom, hogy a rendelet szövege megegyezik a Forradalmi Kormányzótanács április 1-én tartott ülésének határozatával.

Rákosi: Észrevételem van. Lehet most megtenni?

Elnök: Igen.

Rákosi: Valóban ez volt a magyar történelem törvénybe iktatott legszélesebb körű választói joga. Az 1918 évig érvényben volt választási törvénnyel szemben a választók száma kilenceszeresre emelkedett. A mi választójogi törvényünk alapján az a réteg, amely kimaradt a választók névjegyzékéből, körülbelül másfél százalékát tette ki a lakosságnak, viszont a lakosság kilencven százaléka, helyesebben a korhatárt elért lakosság kilencven százaléka jutott választói joghoz. Közismert tény, hogy az 1910. évi választáson Magyarország húszmillió lakosa közül nem egészen egymillió embernek volt szavazati joga és a Munka Párt az egész országban négyszázötvenezer szavazatot kapott. Ezzel szemben mi egyedül Budapesten ötszázhatvanezer szavazatot kaptunk április 7-én, Szegeden pedig, ahol a franciák voltak az urak, negyvenegyezerkétszáz szavazatot kaptunk. Ma, amikor Budapest lélekszáma százötvenezerrel nagyobb, mint 1919-ben, az összes választók száma háromszázhuszonkétezer. Ezzel csak azt akartam illusztrálni, hogy a mi választói jogunk sokkal szélesebb volt, mint a jelenlegi választói jog.

Ügyész: A baj az, hogy az csak papíron volt meg.

Rákosi: Hogyan csak papíron?!

Ügyész: Úgy, hogy akaratát senki szabadon nem nyilváníthatta.

Dr. Domonkos védő: Titkos volt a szavazás.

Rákosi: Mindenki úgy szavazott, ahogy akart.

Elnök: Ismertetem a belügyi népbiztosság egy átiratát, melyet Láday népbiztos fiókjában találtak meg. Ennek tartalma a következő (olvassa): „Ismertetem Önnel a Forradalmi Kormányzótanácsnak a túsok kibocsátására vonatkozó rendeletét. Azok, akiket politikai foglyoknak deklaráltak, összekeverődtek olyanokkal, akiket internáltak. A következőknek fogvatartását javaslom: a kalocsai pap, a gyöngyösi pap, Bernolák Nándor, Hindy Zoltán, Zsembery István és Kovácsy Kálmán képviselők. Bernolák személyileg megbízhatatlan, sovinszta agitációt fejtett ki, Rácz Kálmán huszárszázados royalista érzelmű. Szerényi József volt kereskedelmi miniszter, báró Hazai Samu volt honvédelmi miniszter, Wekerle Sándor volt miniszterelnök, Szurmay Sándor, báró Láng Boldizsár, Balogh Jenő, Hohenburg Antal, gróf Károlyi György, Légrády altábornagy és Teleszky János fogvatartása politikai szempontból szükséges. Gróf Mikes János megyéspüspök, Diószeghy Tibor csendőrszázados internálására szükség van; minthogy Lovászy Károly köré csoportosul minden ellenforradalmi szervezkedés, internálása politikai szempontból szükséges. Bartha Albert bizonyítékok elégtelensége miatt lakásán internálandó, Habsburg József Ferenc internálása politikai-taktikai szempontból szükséges, javaslom Rákospalotára való azonnali elszállítását, tekintettel arra, hogy a Ritz szállóban külföldi összekötő tisztek tartózkodnak. Az internálótelep fenntartása feltétlenül szükséges. Ide volnának elhelyezendők a kémkedésben gyanúsak, akiket a Vörös Hadsereg parancsnoksága nem tud elítélni, mert nincs konkrét adata. Korvin, 1919 május 29.”

Korvin Ottó sajátkezű aláírása szerepel ezen az iraton.

Beszereztetett még 1920-ban azoknak a letartóztatott politikai foglyoknak névjegyzéke, akiket a forradalmi törvényszék 1919 április 3-án tartóztatott le. Ebben a névjegyzékben kilencvenegy név szerepel.

Itt van azután egy kimutatás azokról a politikai foglyokról, akikkel szemben kegyelmet gyakoroltak. Ezt a kimutatást szintén 1920-ban szerezte be a gyorsított tanács. Az első jegyzékben százharminc név szerepel, a második számú jegyzékben pedig száznegyven személy. Van erre vádlottnak észrevétele?

Rákosi: Igen. Összehasonlításként közlöm, hogy a nemzeti kormány idejében a Csillag-börtön Szegeden, ahol magam is ültem, tele volt politikai foglyokkal. Bevittek például egyszerre kétszázötven olyan volt vörös katonát, akik nem akartak belépni a nemzeti hadseregbe. Aztán francia segítséggel letartóztattak ötvenöt munkást, mégpedig úgy, hogy a nemzeti kormány tíz madagaszkári négerrel fogatta le ezeket a munkásokat. Ahhoz képest, hogy a nemzeti kormány sokezer embert tartóztatott le és tartott fogva éveken át börtönben és internáló táborban, a mi letartóztatásaink semmik voltak. Nem is beszélek arról, hogy mi politikai foglyokként kezeltük őket, a nemzeti kormány közönséges bűnözőknek tekintette és súlyosan elítélte azokat, akiket elfogott és a Csillag-börtönben, a sopronkőhidai fegyházban és más úgynevezett intézetekben tartotta őket hosszú esztendőken keresztül. Ez a megjegyzésem a most ismertetett iratokra.

*(Hiteles Gyorsírói Jegyzőkönyv,
VII. nap, 3-5., 48-49., ill. 58-59. old.)*

SZABADÍTSÁTOK KI!

A Szemák-tanács el van határozva arra, hogy Rákosi Mátyást mindenáron megakadályozza abban, hogy mint utolsó két pere alkalmával, a törvényszéki tárgyalást, mint szószéket használja fel a dicsőséges emlékü I. Tanácsmagyarország védelmére és a KMP harcainak a tömegek előtt való ismertetésére és népszerűsítésére. A Gömbös-Horthy rendszer, a magyar fasizmus reszket az I. Tanácsmagyarország emlékétől és ezt a tárgyalást akarja megrágalmazására és bemocskolására felhasználni, de azért mégsem tudta megakadályozni Rákosi Mátyást abban, hogy nyíltan Szamuely Tibor, a munkások és parasztok érdekeinek bátor védője mellé álljon.

A tárgyaláson felvonultak a proletárdiktatúra „áldozatai”, mint tanúk. Volt és aktív tábornokok, földbirtokosok, rendőrtisztek, papok, nagykereskedők, korcsmárosok, bankigazgatók, stb., stb., akik elmondták azokat az „erőszakosságokat”, amelyeket „elszenvedtek”. Egyiket elfogták, a másikat kilakoltatták vagy kisajátították, a harmadik hallott valamit. Ezeknek a vallomásoknak két jellemző vonása van: az egyik, hogy nagyobb részük egyáltalában nem egyezik azokkal a vallomásokkal, amelyeket 1920-ban tettek s amelyek alapján most újra tanúként szerepelnek, a másik pedig, hogy egyetlen vallomásnak sincsen semmi néven nevezendő köze Rákosi Mátyáshoz.

Rákosi Mátyás, akiről látszik, hogy egészsége meg van rongálva, feszült figyelemmel, energikusan követi a tárgyalást, bár az elnöki brutalitás állandóan akadályozza a kérdések feltevésében. Egy ilyen pillanatban kiáltotta oda Rákosi nővére:

„Matyi, büszke vagyok rád!”

Rákosi nővérét az elnök rögtön eltávolíttatta a tárgyalásról.

Millot francia ügyvéd és Bing angol ügyvéd az elnöknél írásban tiltakoztak az ellen, hogy Rákositól a védelem lehetőségét elrabolják azáltal, hogy nem engednek neki tetszés szerinti kérdéseket feltenni. A francia ügyvéd kijelentette a következőket: „Rákosi bátorsága egészen magával ragad. Majdnem tíz évi fegyházbüntetése dacára oly hidegvérrel és energikusan védekezik, hogy a legelkeseredettebb ellenségeinek is tisztelettel kell rátekinteniök. A helyzet ebben a perben nagyon nehéz, mert anélkül, hogy a politikai támadások visszaveréséhez lehetősége lenne, csak támadják és vádolják. Rákosi nővérének a kizárása botrány és sokan osztják ezt a nézetet. A magyar kormány megpróbálja ezt a tisztán politikai pert bünyügyi perré változtatni, mert a trianoni szerződés megtiltja a békeszerződés előtt elkövetett politikai cselekedetekért a bünvádi eljárást. Bár egy tanú sem igazolja Rákosi bűnösségét, a per eddigi vezetése folytán attól lehet félni, hogy a bíróság Rákosit halálra ítéli.”

Mentsétek meg Rákosit!

(„Sarló és Kalapács”, 1935 január 25.)

A MAGYAR FASIZMUS ÍTÉLKEZIK

Budapest, január 24. (TASzSz) A Rákosi-tárgyaláson folytatódik a proletárdiktatúra „áldozatainak” felvonultatása, akiknek az a feladatuk, hogy a proletárdiktatúra alatt a magántulajdon és a magyar korona ellen elkövetett „szörnyűségeket” és „bűncselekményeket” bebizonyítsák. A bíróság előtt egymásután sorakoznak fel a volt és jelenlegi tábornokok, papok, kereskedők,

vendéglősök, bank- és vasútigazgatók, tisztviselők, stb. E két nap alatt harminc, a tárgyalás megrendezése óta ötvenöt „tanút” hallgattak ki. Közülük némelyiket tizenhat évvel ezelőtt „megfenyegették”, másokat letartóztattak ellenforradalmi tevékenységükért - saját bevallásuk alapján - a harmadik hallott valamit, stb.

Rákosi a tanúkhöz intézett néhány kérdése után megállapítja, hogy csak azokkal szemben gyakoroltak megtorlást, akik a külföldi beavatkozókra támaszkodva aktívan harcoltak a proletárdiktatúra ellen. Még Olasz, volt rendőrszázados is Rákosinak arra a kérdésére, hogy: „letartóztatták volna-e, ha nem lett volna aktív ellenforradalmár?” - azt feleli: „természetesen, nem”.

Mikor Miltényi, a budapesti Keleti-pályaudvar volt főnöke vallomásának kivonatát felolvasták, Rákosi megjegyezte, hogy az elnök nem azt olvassa, amit kellene, mire az ingerülten félbeszakította:

„Ha így fog beszélni, szigorúan megbüntetem.”

A tanúk közül úgyszólván senki sem vall Rákosi ellen, az ellene felhozott vádak nem érintik. Az elnök felszólítására, hogy kérdéseket intézhet a tanúkhöz „személyét érintő dolgokban”, Rákosi így válaszolt:

„Hiszen rólam itt egyáltalában nem esett szó.”

A tanúk, akik a forradalom alatt ismerték Rákosit, úgy nyilatkoznak róla, mint meggyőződéses emberről.

Megrongált egészségi állapota és rendkívüli kimerültsége ellenére Rákosi nagyon aktív a tárgyaláson, az összes vallomásokat figyelemmel kíséri, kérdéseket tesz fel, leleplezi a „tanúk” hamis vallomásait, az aktív ellenforradalmárok külföldi beavatkozókval való kapcsolatait és néhány kérdésben a kommunista párt álláspontját magyarázza.

Rákosi bátor magatartását, tántoríthatatlanságát és szilárdságát a külföldi újságírók is kiemelik.

Ma a tárgyalási teremből az elnök utasítására kivezették Rákosi nővérét. Az ok a Magyarság közlése szerint is az, hogy odakiáltotta Rákosinak:

„Matyi, büszke vagyok rád!”

(„Pravda”, 1935 január 26.)

VIII.
AZ UTOLSÓ SZÓ JOGÁN...
(1935 FEBRUÁR 7-8.)

RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSA

Elnök: Élni akar az utolsó szó jogával?

Rákosi: Igen.

Elnök: Figyelmeztetem arra, hogy a védekezés szabadsága nem jelenti azt, hogy a tárgyalási teremben egy tiltott társadalmi irányzat érdekében propagandabeszédet tartson. Tehát a felszólalás kereteiben ehhez a figyelmeztetéshez igazodjon.

Rákosi: Mindenekelőtt volna egy kérésem. Tekintettel arra, hogy $\frac{1}{2}$ 2 elmúlt és beszédem két és fél órát vehet igénybe, méltóztassék megengedni, hogy a legközelebbi tárgyalási nap kezdetén szólaljak fel. Ki vagyok fáradva, részint a tizennyolc napos tárgyalástól, részint azért, mert ma már négy órája folyik a tárgyalás.

Elnök: Nagyobb részét csak fejezze be.

Rákosi: Elsősorban válaszolok arra, amit az ügyész úr egy fél órával ezelőtt szememre vetett, hogy igen jó védelemben, sőt nemzetközi védelemben részesülök.

Ebben a dologban én magam ártatlan vagyok. Arra azonban büszke vagyok, hogy világszerte óriási az érdeklődés az ügy iránt, és a munkások az utolsó filléreiket is odaadják, hogy a védelem úgy külföldön, mint belföldön megfelelő legyen.

Most áttérek az ügyész úrnak azon szavaira, amelyek nem voltak felszólalásában. Én is nagyon szerettem volna hallani, hogy mi az oka annak, hogy ügyemet 1925 vagy 1926-ban le nem tárgyalták, annál is inkább, mert tudomásom volt róla, hogy dr. Miskolczy Ágoston úrnak, az ügyészség akkori alelnökének, az ügy ki volt osztva. Ő erről „Az Est” egy júliusvégi számában nagy interjút adott, ahol a kérdés minden oldalára kitért. Módjában állott a vádhatóságoknak tehát ezt a kérdést annak idején vád tárgyává tenni, és mégsem történt semmi. Én nem annyira a jogi szokatlanságot kifogásolom, mint azt a tényt, hogy ma, amikor majdnem tíz évi várakozás után ide került az ügy, akkor igen friss erkölcsi felháborodással körítve prezentálták, holott, ha még meg tudom érteni, hogy az ügy aktáit beteszik az irattárba és frissen veszik elő, kevésbé értem, hogy ha az erkölcsi felháborodást is beteszik az íróasztalba, az felveszi azt a tulajdonságot, hogy minél tovább állott, annál tüzesebb. Annál inkább szóvá kell ezt tennem, mert tudvalevőleg azok az atrocitások, amelyek a kommún alatt történtek, bizonyos fokig a világháború vérengzéseiből indultak ki, a Károlyi-kormány alatti időben folytatódtak, és nem szűntek meg a kommún bukásával sem.

Miután itt sok beszéd hangzott el „bűneim”-ről, terror és egyéb, a proletárdiktatúrával kapcsolatos dolgokról, én mindenekelőtt azokat a dolgokat szeretném érinteni, amelyekről itt egyetlen szó sem esett. Azokról a kegyetlenkedésekről és mészárlásokról szeretnék beszélni, amelyeket a magyar ellenforradalom a magyar kommunárdok ellen elkövetett. Így csak Orgoványt vagy Siófokot kell említeni. Ha ilyen atrocitások a kommún után megtörténtek, akkor az ügyészségnek kétségkívül kialakult véleménye van. Ez lehet a kommún utániakra elítélő vagy helyeslő. Ha elítélő, akkor...

Elnök: Ez nem tartozik a vád körébe. Tessék a vádhoz tartani magát, amint figyelmeztettem.

Rákosi: Szóval erről nem szabad beszélni?

Elnök: Csak ami a vádhoz tartozik, arról tessék nyilatkozni.

Rákosi: Az ügyész úr szótátette, milyen szörnyű dolog, amikor Károlyiék az ellenség szövetségeseivé válnak, az ellenség céljait segítik elő. Ezt az érzést én teljes erővel aláhúzhatom, mert én magam kétszer a fronton voltam a vörös háború idején, amikor tapasztalni kellett - a dunántúli vasutas-sztrájk és a dunántúli felkelés alkalmával - mit jelent az, ha valaki az ellenség szövetségesevé válik. Hogy Károlyiék megtették-e vagy nem, az én ügyemben vád tárgyává téve nincsen.

A vádirat leglényegesebb része ellenem az, hogy terrorral és kivégzésekkel a „törvényes rend” helyreállítására irányuló kísérleteket a Duna-Tisza közén és a vasutas-sztrájk alkalmával letörtem. Én erre vonatkozólag a következőket mondhatom: az úgynevezett „törvényes rend” helyreállítására való törekvésnek eszközei tudvalévőleg a cseh és a román burzsoázia hadseregei voltak. Tudvalévő, hogy az úgynevezett „törvényes rend” csak akkor állt helyre, amikor Budapestet a román hadsereg megszállta. Én ezek ellen a cseh és román úgynevezett „törvényes rend” helyreállítására irányuló törekvések ellen, mint mondtam, minden rendelkezésre álló eszközzel harcoltam, de nemcsak én, hanem az egész párt. Ebben a harcban tulajdonképpen nem negyvennégy halott volt, hanem a románok részéről több mint ötezer. Ezekben a harcokban nemcsak Kecelt és Dunapatajt foglaltuk el, hanem Bártfát és Kassát is, és aláhúztam, hogy *ezekben a harcokban puskával* résztvettem. Ezt a tényt az ügyész úr nem vette tudomásul, már pedig ugyanaz a központi hatalom, amely megtámadta Kecelt, támadta meg Kassát, ugyanaz a központi hatalom, amely kivégzéseket foganatosított a Duna-Tisza közén, volt az, amely a románoknak ötezer, a cseheknek 3500 halott veszteséget okozott. Már pedig ha jogos volt ennek a központi hatalomnak az a ténykedése, hogy Kassát elfoglalta, lehetetlen, hogy Kecel elfoglalása törvénytelen legyen, vagy fordítva. Ha Kecel elfoglalása gyilkosság volt, akkor Kassa elfoglalása is - és nagyon sajnálom, hogy az ügyész úr erre a kérdésre nem tért ki.

Most jön az ügyész úrnak az a kijelentése, hogy a bolsevizmus csak rombol, de építeni nem tud. Én ebben a teremben már harmadszor vagyok vádlott és négy alkalommal hallottam vádindítványt, vádbeszédet. Úgyszólván minden alkalommal előfordult az a vád, hogy a bolsevizmus csak rombol, de nem épít. Ez a vád elég régi. Ez volt tulajdonképpen az első vád a bolsevizmus ellen és mind a mai napig nem akar meghalni. Szeretnék ezért néhány adatot felemlíteni arra vonatkozólag, hogy a győzelmes bolsevizmus hogyan képes alkotni, teremteni: 1921-ben a berlini emigrált orosz mensevik lap rámutatott arra, hogy a Szovjetunió vastermelése...

Elnök: Kérem, ez nem tartozik ide.

Rákosi: Szóval nem bizonyíthatom, hogy a bolsevizmus nem rombol, hanem épít.

Elnök: Ilyen kijelentéseket nem engedhetek meg. Megmondottam, hogy olyan társadalmi irányzat érdekében nyilatkozni, amelyet a törvény itt Magyarországon üldöz, nem engedhető meg.

Rákosi: Erre csak azért voltam bátor kitérni, mert az ügyész úr azt állította, hogy a bolsevizmus nem épít, csak rombol.

Ügyész: Ez csupán a magyar bolsevizmusra vonatkozik, de állításaim nem vonatkoztak semmiféle más országra.

Rákosi: Az ügyész úr következő kijelentése az, hogy a bolsevizmus a civilizáció minden eredményének lerombolása, ezt hallottam a vádbeszédben és külön aláhúzta, hogy a vallás- és istenellenes propaganda is a civilizáció e lerombolásához tartozik.

Erre a következő a válaszom: a civilizáció, anélkül, hogy ennek pontos meghatározásával foglalkoznék, elsősorban a kapitalizmus eredménye. Ez a kapitalizmus, amikor még fiatal volt és forradalmi, akkor a vallást egyáltalán nem tekintette a civilizáció tényezőjének, ellenkezőleg, a vallást magával szemben mint ellenséges erőt tekintette és ellene minden erővel harcolt. Aki a francia burzsoá-forradalom előkészítő stádiumát ismeri, az tudja, hogy a felvilágosodás írói, Voltaire és a többiek, rendkívül éles harcot folytattak a vallás ellen. Hiszen Voltaire-nak az a mondása: „Irtsátok a gyalázatot”, az egyházra vonatkozott és amikor uralomra jutottak, irtották is. A francia forradalomnak volt olyan korszaka, amikor az összes templomok be voltak zárva és azok a papok, akik nem tették le a forradalomra az esküt, halállal bűnhődtek, ha miséztek. Ez a helyzet csak később változott meg, egyrészt azért, hogy az egyház hozzáalakult a burzsoá államhoz, másrészt azért, hogy a burzsoá osztály, amikor nyeregbe jutott és maga kezdett kizsákmányoló lenni a munkásokkal és parasztokkal szemben, szövetségesül vette maga mellé az egyházat. Ez azonban egyáltalán nem változtat azon, hogy a burzsoá civilizáció kezdetén az egyház nem volt a burzsoázia szervezetéhez tartozónak tekinthető és nem is tekintették annak.

A másik az, hogy a civilizáció minden eredménye újra veszélyben van. De nem a bolsevik oldalon van veszélyben a civilizáció, hanem a civilizáció minden eredményét a „legcivilizáltabb” népek, a legnagyobb agyak által kitermelt repülőgépek fogják lerombolni. Ez annyira köztudomású, hogy már a világháború után felmerült az a kérdés, hogy vajjon a civilizáció nincs-e már is feloszlóban. Ennek a kérdésnek óriási irodalma van.

De amennyiben a civilizáció veszélyeztetéséről van szó, akkor ez a veszély nem a bolsevizmus, hanem a kapitalizmus részéről fenyegeti a világot. Köztudomású, hogy London, Berlin, Párizs bombázásáról a legközelebbi háborúban ma olyan természetességgel beszélnek, mint ahogy a világháború elején beszéltek Belgrád megtámadásáról. Tehát ha a civilizáció veszélyben van, úgy nem a bolsevizmus veszélyezteti, hanem maga a kapitalizmus, amely összezúzza mindazt a technikai, stb. eredményt, amelyet az egész emberiség alkotott.

Ami a reánk vonatkozó megjegyzéseket: „kalandor”, „félbolond”, stb. illeti, azt hiszem, legokosabb, ha ezekre egyáltalában nem válaszolok. Úgy én, mint pártom az ilyen gyalázkodásnak felette állunk, úgy, hogy méltóságomon alulinak tartom...

Elnök: Ezért a kifejezésért rendreutasítom és figyelmeztetem, hogy azt a hangot használja, amelyet a védelem szintje és természete megenged.

Rákosi: Az ügyész úr ezt a kifejezést használta: a bolsevikok csak a lét materiális javait ismerik. Az az érzésem, hogy speciel az én esetemben...

Elnök: Erre ne tessék kitérni. Ha védekezni óhajt, arról beszéljen, ami a vádra tartozik. Ön a Tanácsköztársaság úgynevezett Forradalmi Kormányzótanácsának tagja volt, erre a vádra reflektáljon.

Rákosi: Szóval arra, amit az ügyész úr mondott, nem reflektálhatok?

Elnök: Már megtette reflexióját, türelemmel hallgattam.

Rákosi: A vád és a bizonyítási eljárás igen széles keretű volt. A világháborúnál kezdte. Ugyanígy járt el 1920-ban a népbiztosi ítélet és ezért bizonyos fokig kénytelen vagyok követni ezt a példát és a világháborúval kezdeni. Az ítélet megállapítja 1920-ban...

Elnök: Ne az ítélettel tessék foglalkozni, a vádindítvánnyal.

Rákosi: Az ítélettel azért foglalkozom...

Elnök: Az ítélet itt ismertetve nem lett, a bizonyítás anyagába nem illeszkedik.

Rákosi: Szóval a világháborúról akkor, az ítéletre való minden hivatkozás nélkül, csak a következőt akarom mondani: a világháború nem volt a magyar uralkodó osztály tudta nélkül való dolog. Köztudomású, hogy a magyar kormányt a világháború előkészítésébe bele is vonták. Köztudomású, hogy Tisza István kezdetben ellenezte a háborút, de ez az ellenzése nem volt olyan erőteljes, hogy tényleg a háború megakadályozására vezetett volna. Hogy miért nem volt olyan erőteljes, mint mondjuk 1870-ben Andrássy Gyuláé, annak egyszerűen az volt az oka, hogy mikor Tisza István kimutatta, hogy a magyar burzsoázia semmi hasznot nem remélhet a háborúból, akkor a vezérkar megnyugtatta, hogy tekintet nélkül a haszonra vagy nem haszonra, egy-két éven belül úgy is kitör a háború. Ez volt az oka, hogy Tisza beadta a derekát és így a háborúért bizonyos fokig ő is felelős.

Elnök: Ezért rendreutasítom. Tisza emlékét ne gyalázza, ő a magyar nemzet képviselője volt és nem a magyar burzsoázia megtestesítője. Ha ilyen tenorban beszél, kénytelen vagyok a további beszédben megakadályozni.

Rákosi: Szólni kell akkor még a háború céljairól, mert szokásos és már a köztudatba is átment legenda, hogy ebben a háborúban „nekünk” - ez alatt az uralkodó magyar társadalmi réteget értem - semmi néven nevezendő különös céljaink nem voltak, a központi hatalmak céljai százszázalékig összeestek a magyar burzsoázia céljaival. Ez tisztára legenda. Egyetlen forrásra hivatkozom, amelynek szavahihetősége nem kétséges: Helfferich-re, aki német miniszter volt és kancellárhelyettes, aki elmondja, hogy 1917-ben a békének az volt a legnagyobb akadálya, hogy a német nagyvezérkar nemcsak Belgiumot akarta megtartani, hanem egész Észak-Franciaországot, már pedig nem lehet mondani, hogy a magyar állam érdeke volt Belgium és Észak-Franciaország megtartása.

Elmondja, hogy a békekötésnek másik nagy akadálya az volt, hogy Németország és Ausztria nem tudtak megegyezni Lengyelországon. Ausztria szerette volna, ha Lengyelország Jenő főherceggel az élén külön királyság lesz. Ez sem olyan kérdés, amely a magyar burzsoáziát nagyon érdekelte volna. Vagy például Romániával azért nem lehetett békét kötni, mert a németek az összes vasutakat maguknak követelték és ezért nem tudtak megegyezni. Szóval a világháborúban rengeteg olyan hadicélja volt a központi hatalmaknak, amelyek a magyar burzsoázia érdekeivel egyáltalában nem estek egybe. Még feltűnőbb volt a bresztlitovszki béke megkötése, amikor kétfélmillió négyzetkilométer területet, ötvenmillió lakost lehasítottak a Szovjetunió területéről. Senki sem mondhatja nyugodt lélekkel azt, hogy az a tény, hogy a Névától a Kaukázus déli lejtőjéig egymilliónyolcszáz ezer emberből álló megszálló hadsereg vonult végig, bármiféle üzlete lett volna a magyar burzsoáziának. Téves tehát ez a beállítás, mintha a világháború minden célja pontosan egybeesett volna a magyar burzsoázia céljaival.

A vádból hallottam, hogy a frontra küldött agitátorok voltak azok, akik tönkretették 1918 októberében a hadsereg szellemét. Ki kell jelentenem, hogy a kommunista párt akkor még nem létezvén, nem küldhetett a frontra agitátorokat. A szociáldemokrata párt abban az időben háborút támogató párt volt, az sem küldött agitátorokat. A polgári pártok még kevésbé. Amennyiben agitátorok voltak a fronton, azokat maga a magyar kormány küldte oda, olyan formában, hogy 1918 júniusában az általános sztrájk letörése után, ezrével küldte ki büntetésből a gyárakból a bizalmiférfiakat és a sztrájk vezetőit. Hogy ezek az emberek a fronton természetesen nem a háborús kitartást és lelkesedést hirdették, afelett semmi csodálkoznivaló sincsen.

Voltak ebben az időben a fronton röpiratok is, mégpedig egész szép számmal, azokat azonban nem a kommunisták és szocialisták terjesztették, nem is Magyarországról jöttek, hanem az antant propagandaszervei részéről. Rothermere lord és Northcliffe lord, akik az antant-propagandát vezették, pontosan elmondják, hogy hány magyar röpiratot és hány másnyelvű röpiratot dobtak a magyar frontra, az olasz harctéren és másutt. De, hogy ezek között kommunista röpirat lett volna, azt kizártnak tartom, mert sem Rothermere lord, sem Northcliffe lord, akik milliomosok, nem voltak kommunisták.

A Károlyi-kérdésre vonatkozólag a következőket óhajtom elmondani: nekünk Károlyi és a kormánya éles ellenfelünk volt. Ahol lehetett, üldözött bennünket, börtönbe dobott, rendőrökkel betörtette a fejünket és igazán nem rajta múlt, hogy hatalomra jutottunk. Semmi okom tehát Károlyit dicsérni vagy szidni. Egy tényt azonban le kell szögezni, amely megmagyarázza, hogy miért volt Károlynak tekintélye és ez a következő:

A világháború kimenetele bizonytalan volt. Egy csomó országnak volt különböző aspirációja a világháború kimenetelével kapcsolatban, amelyet csak úgy tudtak realizálni, ha a győzőkhöz csatlakoztak. És ebben a szándékukban semmiféle skrupulus nem korlátozta őket. Mindenki tudja, hogy Olaszország egyik oldalról a másikra ment át. Románia szintén az egyik oldalról a másikra ment. De a különböző nemzetiségek maguk is nagyon jól kidolgoztak egy olyan politikát, amelyet közönségesen két vas tűzben tartásának szoktak nevezni. Fel voltak készülve mindkét eshetőségre. A cseheknek volt olyan táboruk, amely ausztrofil volt és volt olyan táboruk, amely antant-barát volt. Aszerint, amint valamelyiknek nagyobb sánsza volt, a burzsoázia átnyergelt. Tudjuk, hogy Lengyelországban nem is volt két párt, hanem Pilsudszki maga először antant-párti volt, azután a központi hatalmak mellé állt.

Elnök: Kérem, külföldi személyeket ne vonjon be,

Rákosi: Ezek meg tudták csinálni azt, hogy minden körülmények között a saját burzsoáziájuk javát tartották szem előtt és ennek javára bizonyos eredményeket is tudtak elérni. Magyarország is hasonló helyzetben volt, mint a cseh burzsoázia vagy a lengyel burzsoázia. Itt is számolni lehetett azzal, hogy a központi hatalmakra való támaszkodás esetleg katasztrófával jár és itt is meg lehetett volna csinálni azt a politikát két vasnak tűzben tartásával.

Ennek a politikának részben öntudatlan képviselője volt Károlyi, aki már a világháború előtt, részben a világháború alatt, észrevette, hogy a magyar burzsoázia rossz kártyára tett és ezt igyekezett a maga módján korrigálni. Hogy miért nem sikerült neki, ez részben kétségen kívül Károlynak s közvetlen szövetségeseinek gyöngeségében, politikai ismereteinek hiányában és egyebekben találja magyarázatát, de kétségen kívül az általános magyar politikai viszonyoknak egyik folyománya volt.

És itt térek rá arra, hogy mi is volt az a „népképviselet”, amelynek eltörlésével és megsemmisítésével én most itt vádolva vagyok. Én nem azt a magyar népképviseletet fogom felvázolni, amelyet a tankönyvekben vagy jogi könyvekben szoktak bemutatni, mert én azt nem ismerem. Én a népképviseletet úgy ismerem, ahogy az 1918-ban funkcionált. Volt egy parlament, a törvényhozás alapja és ezzel együtt az „alkotmány” alapja. A képviselőháznak 413 tagja volt. Ebből a 413 tagból az utolsó parlamentben 267 nagybirtokos volt. *Sem az ipari munkásságnak, sem a mezőgazdasági munkásságnak, sem a törpebirtokosságnak egyetlen képviselője nem volt.* A nemzetiségek képviselői csak töredékei voltak annak, ami az országban való számarányuknak megfelelő lett volna. Ez a helyzet csak úgy állhatott elő, hogy a választói jog 1867-től 1918-ig semmi néven nevezendő lényeges változáson nem ment keresztül és a felnőtt lakosságnak valamivel több, mint $\frac{9}{10}$ -ed részét kizárta a választójogból. Ezáltal az a helyzet állott elő, hogy elég volt a felnőtt lakosságnak 5%-a ahhoz, hogy abszolút

többség kerüljön be a parlamentbe. Ezt a szituációt még rontotta az, hogy 1867-től 1918-ig a lakosság egyes helyekről elvándorolt és más helyeken összesűrűsödött. Tudvalévő dolog, hogy ez alatt az idő alatt Budapest lakossága majdnem megnégyszereződött - a mandátumok száma azonban a négyszeres lakosság mellett is ugyanannyi maradt, mint volt 1867-ben. Ennek folyományaképpen egyes kerületek egészen elnéptelenedtek. 1910-ben volt olyan erdélyi kerület, ahol 142 választó küldött egy képviselőt, ugyanakkor, amikor a Terézvárosban 18-19.000 választó küldött egy képviselőt. Szóval Erdélyben 1 analfabéta választójoga ugyanannyit nyomott, mint 100 budapesti tanár, tisztviselő és magánalkalmazott választójoga együttvéve.

Természetes, hogy ez a szituáció száz kaput nyitott mindenféle visszaélésnek. Minden választás idején egész mozgósítás volt. Négy választásra emlékszem vissza. Ezeknek az emléke felvonuló katonákkal, elzárt utcákkal, csendőrrel és rengeteg vérző emberrel függ össze.

Természetes, hogy ilyen szituációban úgy a nemzetiségi politika, mint a szocialista politika, az ipari munkásság felé üzött politika, mind a parlamenten kívül játszódtott le, rendőri karhatalmi kérdés volt és nem véletlenség, hogy 1918-ig a szocialista munkásmozgalmakról a rendőrség évenként ugyanolyan évi jelentést adott ki, mint a prostitúcióról, vagy a bűnözésről. Ez a szituáció rendkívül kényelmes volt a burzsoázia számára, nem kellett vesződni szocialista és nemzetiségi képviselőkkel, de megvoltak a hátrányai is. Az első, hogy maga a burzsoázia nem volt szociális kérdésekben járatos. Mikor utolsó kártyája, a rendőrség, a hadsereg felbomlott s mikor nem maradt más hátra, mint amit mi úgy hívunk, hogy ideológiai védekezési fegyver, nem volt felkészülve, hogy politikai érvekkel harcoljon. Súlyosbította ezt, hogy az utolsó választás 1910-ben volt, 1918-ig komoly politikai harcok nem voltak. Azonkívül a világháború alatt a békében meglévő 18-as és 67-es programok össze is zavarodtak, mert a világháború alatt úgy alakult a helyzet, hogy egyes csoportok a háború folytatása mellett, mások ellene foglaltak állást, ami a régi fogalmakat még jobban összezavarta.

Ebben a szituációban, amikor a burzsoázia évtizedeken keresztül nem szokott hozzá sem a szociális kérdések kezeléséhez, de a messzemenő nemzetközi kérdések kezeléséhez sem, abban a pillanatban, amikor a hadsereg, rendőrség, csendőrség széthullott, vége volt a tudománynak. 1918. októberétől kezdve a magyar burzsoázia egyetlen használható politikai koncepciót, egyetlen használható tervet előállítani nem tudott és erre a tényre még a mai napig maguk sem jöttek rá. Mikor a Berinkey-kormány egyik-másik miniszterének felvetettem a kérdést: amennyiben ők maguk nem tudták kidolgozni a kivezető út lehetőségét, nem kaptak-e esetleg valami segítséget, még a kérdést sem értették. Nem értették, hogy ilyen szituációban is lehet kivezető út. Az egyetlen lehetőség, amire minden burzsoá párt gondolt, a Károlyi-pártot sem kivéve, kizárólag a régi metódus volt: valamilyen szervezett erővel, szervezettel, ellenforradalommal, vagy külföldi segítséggel, nem politikai eszközzel, hanem erőszakkal akarta a szituációt megmenteni. Minthogy ez a lehetőség nem volt meg, a burzsoázia a Károlyi-kormány négy és fél hónapja alatt nem tudott kivezető utat találni, hanem, amint látni fogjuk, minden tevékenységével a munkások, a kommunisták malmára hajtotta a vizet.

Nézzük meg a szociáldemokrata pártot. A szociáldemokrata párt az európai szociáldemokráciának volt magyarországi ága, a II. Internacionálénak volt a tagja, s ugyanazokat a tüneteket mutatta nagyban és egészben, mint a nyugati szoc. dem. pártok. Márpedig ezeknek a pártoknak belső életében, a háborúelőtti harminc év alatt, igen jelentős változás állott be. Kialakult a munkások között egy felső réteg, egy, az átlagos munkásnál jobban szituált, jobban kereső és élő réteg, amelyet mi egyszerűen munkásarisztokráciának nevezünk. Ez a kispolgársággal volt egy életnívón és mivel a marxisták szerint az életmód szabja meg a

gondolkodást, ezeknek életmódja lassanként befolyásolta szocialista gondolkodásukat, mégpedig oly irányban, hogy többé nem találták az életet annyira elviselhetetlennek, mint amikor még nem voltak ilyen megfelelő, megjavult gazdasági viszonyok között és ennél fogva ők, mint a proletariátus legfelsőbb rétege, gazdasági helyzetük következtében letompították az osztályharcot. Továbbra is megtartották, mint rendkívül távoli célt, a szocializmust, azonban gyakorlatilag a szocializmusért való harcról szó sem volt többé. Ennek azután elméleti kifejezése is akadt, mert hiszen az elmélet a tényleges állapotnak rendszerint követője és ez az az elmélet volt, amit röviden úgy fejezünk ki, hogy „a mozgalom minden, a végcél semmi”.

Természetesen minél vastagabb, szélesebb rétege volt a munkásoknak jó viszonyok között, annál szélesebb réteg vallotta ezt az elvet magáénak. Magyarországon azonban ez a réteg nagyon vékony volt, egyszerűen, mert a magyar kapitalizmus maga sem volt erős, bizonyos fokig alárendeltje az osztrák kapitalizmusnak és minden hasznot, amit a magyar munkások szereztek, az osztrák kapitalizmussal meg kellett osztania. Márpedig ennek a vezető munkásrétegnek jövedelmét tudatosan, vagy tudattalanul a tőkésosztály fizette azzal a céllal, hogy meggyengítse a proletariátus többi részét. Minél vékonyabb volt ez a réteg, annál kevésbé volt alkalmas erre a feladatra és mint látjuk, abban a tényben, hogy a magyar szoc. dem. párt nem tudta az osztrák vagy német szoc. dem. párt mintájára a proletariátust a forradalomtól visszatartani, az egyik főtenyező az volt, hogy a magyar munkások jólszituált rétege nagyon kisszámú volt és nem volt elég abban a pillanatban, amikor a munkások százezrei kerültek a szervezetekbe, nem volt elég, hogy ezeket a maga meglegedettségével áthassa és forradalmi cselekvésektől visszatartsa.

A világháború magára a szoc. dem. pártra óriási csapást mért. A bevonuláskor elvesztette tagjainak több mint felét. 1914-ben 107.000 szervezett munkás volt, 1915-ben 53.000, 1916-ban 65.000, 1917-ben azonban anélkül, hogy a szoc. dem. párt valami különösebb akciót hajtott volna végre, a 65.000 régi tag mellé 160.000 új tag jelentkezett. Ez olyan óriási szám volt, amely maga mutatta, hogy a proletariátuson belül valami rendkívüli változás állott be. Ez az orosz forradalom magyarországi kisugárzása volt, amit a szoc. dem. párt nem vett észre, mert maga sem tudott a számokból olvasni.

A szoc. dem. pártot a másik oldalon érte utol az a baj mint a burzsoáziát ugyanazokból az okokból. Az nem értett a szociális és nemzetközi kérdések kezeléséhez, a szoc. dem. pártnak viszont hiányzott az a gyakorlata, amely az országos politikába való bekapcsolódáshoz szükséges. Ennél fogva ők maguk sem tudtak megfelelően dolgozni, sem politikailag, sem a maguk szervezetein belül. Úgy, hogy mikor a forradalom kitört, akkor ennek az óriási taglétszámnak hatása automatikusan előtérbe tolta a szoc. dem. pártot.

A forradalom kitörésekor, amikor a rendőrség szétfutott, a csendőrség elrejtőzködött, az egyetlen országos szervezet a magyar szociáldemokrata párt volt. Természetesen ez a tény a forradalom első pillanataiban nem jutott nyilvánosságra. A forradalom első pillanataiban a szociáldemokrata párt maga sem volt saját erejének tudatában. Annál kevésbé, mert Budapesten a forradalom 1918 október 31-én tört ki, amikor még sem Bécsben, sem Berlinben nem volt forradalom, márpedig a magyar szociáldemokrácia évtizedek óta ennek a két városnak példáját szokta követni. Emiatt kezdetben a szoc. dem. párt igen óvatos volt.

Ez a helyzet azonban egy hét alatt vagy tíz nap alatt radikálisan megváltozott. Megváltozott először azért, hogy a hadsereg teljes szétfutása folytán Budapesten semmi néven nevezendő karhatalmi alakulat nem volt és bár a szoc. dem. párt nem volt karhatalmi alakulat, azonban ezrével voltak katonaviselt szervezett emberei, akiket rögtön a Károlyi-kormány rendelkezésére tudott bocsátani. Mindjárt az első napon háromszáz szakszervezeti, megbízható katonaviselt embert beöltöztetett katonának és ezek voltak azok, akik rendet csináltak az első

napokban. Ebből keletkezett azután a népőrség, amely kezdetben háromszáz, a kommün kitörésekor már tízezer emberből állott. Ugyanilyen fejlődés volt az összes vonalon. A Károlyi-kormány miniszterei elmondták itt egészen világosan, hogyan adta át a burzsoázia a fegyvert a munkásoknak, tehát még arra sem volt hajlandó vállalkozni, hogy saját háza előtt éjszaka őrt álljon, hanem ehhez munkásokat fogadott.

Hozzájárult ehhez a tényhez, szóval a proletariátus spontán felfegyverkezéséhez az is, hogy az Ausztriában és Németországban kitört polgári-demokratikus forradalmak azonnal sokkal élesebb szociális harcok voltak. Tudvalevőleg a német forradalom azonnal úgynevezett tanácsköztársasággá alakult át, amelyben résztvettek a szociáldemokraták és független szocialisták - a kommunisták csak azért nem, mert a nekik felajánlott mandátumokat visszautasították: nem ülnek Scheidemannal egy kormányban. Magában Ausztriában olyan kormány alakult, amelynek miniszterelnöke, hadügyminisztere szoc. dem. volt és az új köztársaság „szocialista népköztársaság”-nak hívta magát. Ilyen viszonyok közt természetesen a szociáldemokrata párt nemzetközi jelentősége is óriási módon megnövekedett, meri egyik napról a másikra a volt szövetséges államok vezetését az ő elvtársaik vették át.

Hozzájárult még ehhez az, hogy a leszereléssel kapcsolatban a falvakban részben a visszatérő katonaság, részben az ottani lakosság spontán elkergette az antipatikus jegyzőt, csendőrt és nagyon sok helyen a kastélyok urait is, akik egyedül Budapesten érezték jól magukat. Meg tudták csinálni, hogy a szoc. dem. párt ugyanúgy, mint ahogy Budapesten rendet csinált, elment a vidékre is „rendet csinálni”.

Ez természetesen megint emelte a munkásság öntudatát, viszont csökkentette a burzsoázia öntudatát. Ennek a pánikhangulatnak volt egyik kifejezője, amiről elég sokat hallottunk itt a Károlyi-kormány minisztereitől, hogy mindenki sietett az új rendszernek behódolni, a köztársaság kikiáltását gyorsítani és senki a világon semmiféle ellenállást nem tanúsított. Ezt azért tartom szükségesnek aláhúzni, mert az 1919 március 21-i eseményeknél hasonlókat fogunk találni.

A szociáldemokrácia és ezzel a munkásság erejét növelte még az a körülmény is, hogy a burzsoáziának nemcsak szétverték a régi szerveit, de amint hallottuk, önmaguktól is szétestek: a parlament önmaga mondta ki, minden törvényes alap nélkül, feloszlását, a király lemondott, a főrendiház elnapolta önmagát, stb., szóval a burzsoázia szervezetei, a régiéket szétestek - újakat pedig nem tudtak szervezni. A munkásság régi szervei mellé pedig lényeges új szervek kerültek. Idetartozik elsősorban a Munkástanács és a Katonatanács.

A Munkástanács tulajdonképpen megalakítói maguk a proletárok voltak, nem a szoc. dem. párt hozta létre, hanem spontán alakulás volt, az Orosz Tanácsköztársaságnak magyarországi kisugárzása. Hogy mi volt pontosan a célja, azt nem tudom idézni, de valószínűleg hasonló volt, mint a Katonatanácsé, amelynek célja a következő volt: „A forradalom vívmányainak biztosítása; a Katonatanács ellenőrző szerv, amely a tiszteket és katonákat egyenlően, a népköztársaság minden polgárát megillető szociális védelemben részesíti”. Szóval egy általános célja volt ennek a Munkás- és Katonatanácsnak - nem volt végrehajtó szerv.

Azonban egy szervnek tényleges funkcióját és jelentőségét nem az adja meg, hogy milyen alapszabályok és milyen tervezetek alapján jön létre, hanem az, hogy mit fejez ki és minek ad hangot. Így a Katonatanács és Munkástanács közvetlenül a katonák és munkások véleményét nyilvánította. Ez volt a legfontosabb, legpontosabb mérlege a munkástömegek mindenkor hangulatának és ennél fogva jelentősége automatikusan nőtt, annak dacára, hogy semmi néven nevezendő végrehajtó hatalma nem volt.

Ezzel kapcsolatban fel kell vetni azt a kérdést, amiről itt ismételten szó volt, hogy milyen jellegű volt az 1918-as forradalom? Szocialista forradalom-e, burzsoá-demokratikus forradalom-e? Erre én a következőt válaszolom:

A kitörésekor kétségtelenül burzsoá-demokratikus forradalom volt, ami annyit jelent, hogy a termelőeszközök régi birtokosai a Károlyi-kormány uralmának kezdetén változatlanul megmaradtak birtokukban. A nagybirtokosok megmaradtak nagybirtokuk birtokában, a gyárosok magmaradtak gyáruk birtokában, a bankárok megmaradtak bankjuk birtokában. Ugyanakkor, ugyanúgy, mint a Kerenszki-forradalomban, már jelen voltak a jövőendő proletárállam szervei, a munkás- és katonatanácsok. Az első naptól kezdve a tényleges hatalom ezeknek a szervezeteknek kezében volt. De ezt a hatalmat ők önként a Károlyi-kormány rendelkezésére bocsátották. Hasonló dolog történt Oroszországban is. Nem véletlen, hogy a Károlyi-kormányt, mint a magyar Kerenszki-kormányt szokták emlegetni.

Ugyanúgy, mint Oroszországban, Magyarországon is a kommunista pártnak jutott az a történelmi feladat, hogy a munkás- és katonatanácsok figyelmét felhívja erre a körülményre és rábírja őket arra, hogy az önként átengedett hatalmat vegyék a maguk kezébe. Ennek elérésére természetesen csak egy mód volt: a munkás- és katonatanácsok mögött álló munkás- és katonatömegek túlnyomó részének megnyerése. Ez volt a kommunista párt feladata, célja és ezt hajtotta végre. A kommunista párt, mint itt megállapítottuk, november közepén kezdett működni. Sem a szociáldemokraták, sem a Károlyi-kormány miniszterei a mai napig nem tudják megmondani, mik voltak azok az eszközök és módok, amelyek segítségével a kommunista párt úgy a burzsoáziával szemben, mint a szociáldemokráciával szemben meghódította azokat a tömegeket, amelyek szervezetileg és formailag szociáldemokrata befolyás alatt állottak. Én megpróbálom ezt a képet megrajzolni.

Kétségtelen az, hogy a kommunista párt kezdettől fogva nagy előnyben volt a szoc. dem. párttal szemben. A szoc. dem. párt részben amiatt, mert nem volt parlamenti képvisellete, nagy, országot átfogó és nagy nemzetközi kérdésekben teljesen járatlan volt. Ezzel szemben a kommunista párt az első pillanattól kezdve kész és kidolgozott programot tudott adni, úgy a megszálló hatalmakkal, mint az egész nemzetközi politikával szemben. Különösen választ és *igen jó választ* tudott adni a munkásokat legjobban érdeklő kérdésre, az Orosz Tanácsköztársaság kérdésére. Ebben a kérdésben a szoc. dem. pártnak nem volt kialakult álláspontja. Voltak titkos helyeslők, hivatalosan azonban fanyalogva és visszautasítólag viselkedtek, holott a magyar munkások részben ösztönszerűen, részben hadifogoly-körökben, részben osztályöntudatuknál fogva a szovjettel az első perctől kezdve szimpatizáltak.

Ez volt az első ütőkártyánk. De voltak a szoc. dem. pártnak békebeli hibái, amiket hirtelen nem tudott levetkőzni. Legfontosabb volt az, hogy csak az ipari proletariátus felső rétegét képviselte. Volt ennek a munkásarisztokráciának bizonyos gögje és mikor a világháború után százezrével voltak leszerelt katonák és munkanélküliek, akik nem a maguk hibájából lettek munkanélkülivé, hanem részben az összeomlás, részben a viszonyok folytán, ezekkel a tömegekkel a szoc. dem. párt nem tudott semmit kezdeni. A kommunista párt ezeket a tömegeket is össze tudta fogni és testet tudott nekik adni. Maga az a tény, hogy november és december hónapokban a szakszervezetekbe félmillió új tag lépett be és így már háromnegyedmillió szervezett munkás volt, ez a tény lehetetlenné tette, hogy a szoc. dem. párt régi politikáját továbbfolytassa.

A szoc. dem. párt nem értette meg azt a dialektikus folyamatot, hogy ha valahol megváltozik a *menyiség*, akkor megváltozik a *minőség* is és ezekkel a tömegekkel folytatta a régi, békebeli metódust, még pedig nem is a legelső erejével, hanem másod- és harmadrendű erőkkel, mert az elsőrendűek a burzsoázia miniszterei, államtitkárai, főispánjai voltak, akiknek más dolguk

volt, mint a proletariátus tömegeivel való foglalkozás. Így a nagy tömegekkel való foglalkozás automatikusan a kommunista pártnak jutott. A kommunista pártnak a tömegekhez való fordulását maga a szoc. dem. párt kényszerítette ki azzal, hogy nem adott a kommunista pártnak újságot. A részleteket itt eléggé kifejtették, Berinkey miniszterei elmondták, hogy maga a szoc. dem. párt két képviselője javasolta a minisztériumban, hogy ne tiltsák be a kommunista párt lapját, hanem ne adjanak neki papírt. Ezt végre is hajtották, így legfontosabb eszközeinek egyikétől, a sajtótól megfosztva lévén, kénytelen volt a tömegekhez élőlőszóval fordulni és így önszántán kívül a szoc. dem. párt helyes útra terelte a kommunista pártot, lévén az élőlőszó a meggyőzés leghatásosabb eszköze.

Mikor a burzsoázia és a szoc. dem. párt három-négy hét alatt, tehát rövid idő alatt, észrevette, hogy a szoc. dem. párton kívül új erő jelentkezett a munkásmozgalomban, akkor sem tudott semmiféle eszközt ez ellen kigondolni. Balogh volt miniszter itt elmondta, hogy 1918 decemberében egy bizalmas tanácskozáson, ahol Károlyi, Lovászy és ő volt jelen, Lovászy előterjesztést tett, azt kérve, hogy ha másként nem, az antant segítségével tartsák vissza Magyarországon az egyre inkább balra tolódó munkásságot és legnagyobb meglepetésemre azt kellett hallanom, hogy Károlyi, akiről azt gondoltam, hogy a demokráciát igen komolyan veszi, ebben a helyzetben minden további nélkül hajlandó volt átengedni Lovászynak a hatalmat, ha Lovászy komoly segítséget tudott volna az antanttól kapni a balra törő munkásság visszatartására. Ha tehát a demokrácia vezető szereplője hajlandó volt ebben a szituációban külföldi segítséghez, ellenforradalomhoz fordulni, akkor a magam részéről megértem, hogy a burzsoázia minden erővel, ellenforradalmi kísérletekkel próbálkozott már akkor, amikor a proletárdiktatúra és a kommün egyáltalában nem volt a hatalmon. Ezekről az ellenforradalmi kísérletekről már szó volt. Buza Barna elmondta, hogy négy millió koronát adtak Szmrecsányiéknek, hogy a csehek kiverjék, szervezzenek egy haderőt, de - a kommün bukása után - Bartos János, aki ebben részt vett, közölte vele, hogy ha kiverték volna a csehek, utána visszajöttek volna Budapestre és kiverték volna Károlyiék is. Ez a motívum a legkülönbözőbb formában előfordult a Károlyi-kormány alatt.

Következménye az volt, hogy éppen azért, mert senki őszintén nem gondolkozott a betolakodott szerbek, csehek kiveréséről, hanem ilyen komplikált terveket szőttek, amelyek nem kerülhettek végrehajtásra, részben ez volt az oka, hogy a csehek és románok nyugodtan jöhettek előre. Ebben a szituációban ugyanis két-három ezer ember tényleg csodákat tehetett volna és külpolitikailag is rendkívül fontos lett volna, mert a csehek és románok igényeiknek alátámasztására folyton arra hivatkoztak, hogy a lakosság semmi néven nevezendő ellenállást nem fejt ki. Mint az okmányokból megállapítható, az ilyen Szmrecsányi-féle kísérletek a csehek vagy a többi betolakodók elleni harcot egyáltalában nem vették komolyan. Egyetlen tényt fogok felolvasni, amely mutatja, hogy hogy nézett ki a valóságban az ilyen kísérlet. Kelemen leírja ezt a Szmrecsányi-féle kísérletet, amelyben Magasházy László, Pallavicini, Gömbös volt benne. A terv az volt, hogy a csehek feltartóztatásának ürügye alatt Érsekújvárott összegyűlnek és a „vörös Budapest” ellen vonulnak. A népköztársaság azonban az egyes csapatokat leszerelte. Így Magasházyt is, mint megbízhatatlant, elbocsátották. Szóval Kelemen úgy látja, hogy a csehek elleni terv csak ürügy volt és ennek van egy igen komoly és kézenfekvő gazdasági alapoka, ez pedig a következő: az országnak körülbelül hatvan százaléka elveszett, de a megmaradó területen, amely sík vidék és jó földekből áll, megmaradt a régi nagybirtoknak, az ezer holdon felüli birtoknak hatvanegy százaléka. Ennek a nagybirtokos osztálynak politikai állásfoglalására a következő szabta meg az irányt: lehetséges lett volna, vagy elképzelhető lett volna, hogy a régi integrális Magyarország, annak jelentékeny részei megmaradnak, egy rendkívül éles földreform, esetleg a nagybirtok teljes felosztása mellett.

Vagy lehetséges volt, hogy csonka lesz Magyarország és megmarad benne a jelenlegi kilencvenháromezer négyzetkilométer, de ennek a kilencvenháromezer négyzetkilométernek negyvenkét százaléka megmarad ezer holdon felüli nagybirtoknak.

Természetes, hogy a nagybirtokosok azon törték a fejüket, hogy a megmaradó harmincnyolc százalékot hogyan tartsák meg maguknak, ahelyett, hogy azzal törődtek volna, hogy az elvesző hatvankét százalékot hogyan tartsák meg Magyarországnak.

Bartha hadügyminiszter természetesen megpróbált mindent. Breit tábornok azt mondta Bartha hadügyminiszterrel, hogy Bartha hadügyminiszter ellenrendszabályok életbeléptetéséről gondoskodott. Ilyenekül tekinthető az agitáció, tiszti és egyetemi zászlóaljok, a csapatállományoknak továbbszolgáló altisztekkel való betöltése, székely és hajdú huszárezredek, továbbá jászkún gárda felállítása. Ezeket az alakulatokat természetesen lehetőleg a régi fegyelem alapján szervezték.

Ez az utolsó volt a lényeges. A katonák ezt rögtön észrevették. A régi rend és régi fegyelem nem volt kíváncsi és ez volt az oka annak, hogy Bartha hadügyminiszter bele is bukott ebbe a kísérletbe.

Arról a kísérletről, amelyre Friedrich harmincmilliót adott a székelyeknek, könyvének 420-ik oldalán Kelemen a következőket közli a szegedi kormány jegyzőkönyvéből: „A külügyminiszter előadja, hogy Friedrich István, a Károlyi-kormány hadügyi államtitkára, annakidején az állampénztárból harmincmilliót utalt ki a székely hadosztálynak katonai célokra”. Itt hallottuk, hogy a székely hadosztály ebből csak ötmilliót kapott meg, a többi huszonötöt különböző célokra fordították, amiről itt nem akarok beszélni.

Tehát az összes lehetőségeket a burzsoázia nem tudta kihasználni. Bartha ugyan gondolt arra, hogy országos ellenagitációt indít, ami annyit jelentett, hogy amint a kommunisták elmentek a katonák közé és amint a szociáldemokraták elmentek a katonaság közé, úgy a burzsoázia is elment volna a katonák közé és igyekezett volna a saját céljaira megnyerni őket. Ez a feladat azonban komplikált és nehéz feladat lett volna, mert a burzsoázia ehhez nem volt hozzászokva. 1867-től 1918-ig nem volt erre szüksége. A Károlyi-kormány első heteiben az összes könyvkereskedésekből megvásárolták a szocialista irodalmat és a burzsoázia buzgón próbálta pótolni néhány hét alatt azt, amit évtizedeken át elmulasztott. Ennek azonban semmi eredménye nem volt, a katonák közé el sem mentek, mert a nehéz és kellemetlen kérdésekre, amiket a katonák felvetettek, nem tudtak volna válaszolni és az agitáció hatása csak hatfelé nyomta volna a katonamozgalmat, mint ahogy ezek az ellenforradalmi kísérletek is balfelé nyomták az egész munkásmozgalmat. Ez volt az egyetlen eredményük.

Már most ezeknek a technikájára vonatkozólag csak annyit mondhatok, hogy a kommunista párt éppen az orosz forradalom tapasztalatai alapján és okulva a marxizmus egész történetéből is, az első pillanattól kezdve teljes figyelmet szentelt a katonai és fegyveres alakulatoknak. Ez a működés akkor mint kifejezetten teljesen legális működés folyt, tekintettel arra; hogy az akkori katonaságnak joga volt mindenféle pártba belépni és ennek megfelelően mindenféle pártnak joga volt a katonák között agitálni. A kommunista párt akkor is agitált volna, ha ezt a jogot nem adták volna meg. Így azonban egy legális agitációról volt szó.

Természetesen a kommunisták az első pillanattól kezdve a katonák között is alaposan megvetették a lábukat, úgy, hogy alig múlt el egy hónap, a kommunista párt mögé sorakoztak az összes munkanélküli szervezetek, a leszerelt katonák, ifjúsági szervezetek, - a legfontosabb üzemekben is megvetették lábukat. Egész sereg fontos szoc. dem. szervezet átjött a kommunista pártba és az iratok között Berinkei 1920-as vallomásából kitűnik, hogy december közepén Kunfi elpanaszolta, hogy egy vita alkalmával, amely a vasmunkások bizalmiférfiai

előtt folyt le, az ő javaslatát fogadták el ugyan a vasmunkások, de az az érzése, hogy ez volt az utolsó győzelme a kommunisták felett. Pedig ez a Kunfi volt a szoc. dem. pártban Garami mellett a legismertebb ember. Jobb politikus volt mint Garami, jó szónok volt és ennek dacára a munkásmozgalom legfontosabb helyén, a vasmunkások között ő maga érezte, hogy a kommunistákkal szemben hátrányba került.

Ennek volt azután az eredménye, hogy a szoc. dem. párt, miután észrevette, hogy a kommunistákkal nem tud szellemi eszközökkel harcolni, elhatározta, hogy szellemi eszközök helyett erőszakhoz fordul. Ennek az erőszaknak két feltétele volt. Az egyik az, hogy a kormányban nagyobb teret kapjon, mert ezáltal a kormánynak szocialistább színe lett volna és a munkások inkább lenyelték volna a kommunisták üldözését egy szocialistább kormány részéről. Másrészt azért követeltek nagyobb helyet a kormányban, mert a megváltozott erőviszonyok folytán, amiket már említettem, a hadsereg a szoc. dem. párt kezébe került.

Különböző fegyveres alakulatok; Németországban, Ausztriában szoc. dem. kormány, mind-ezek következtében többet követeltek maguknak, mint amennyit az első napokban kaptak. Károlyiék vacilláltak, egy enyhe nyomásra történt a Bartha elleni demonstráció, amelyet a kommunisták kezdeményeztek. Bemutatták a Katonatanácsban Bartha terveit és mikor a Katonatanácsban nagy felzúdulás támadt, akkor Pogány, azért, hogy a kommunistákkal versenyt fusson és el ne veszítse a többséget, rögtön magáévá tette a kommunista javaslatot. Ez jellemezte Pogány működését: ő versenyt futott a kommunistákkal és szoc. dem. volt az utolsó pillanatig, de a helyzet, a kommunisták jelenléte, állandóan balfelé tolt, mint ahogy az egész munkásmozgalmat balfelé tolt. Természetesen a burzsoázia, amely ezekkel a belső összefüggésekkel nem volt tisztában, csak azt látta, hogy Pogány van balfelé.

Mint tudjuk, a szociáldemokraták előretörése tényleg sikerült. Majdnem egy hónapi kormányválság után, 1919 januárjában átalakult a kormány. A szoc. dem. párt, amely a belügyminiszterséget és hadügyminiszterséget követelte, csak a hadügyminiszterséget kapta meg. Breit erről a következőket írja: „Böhm Vilmosnak hadügyminiszterré történt kinevezésével az államhatalom legfontosabb szerve, a hadsereg, végérvényesen a szocialisták kezére játszódtott át. Ezáltal a hadsereg irányításában olyan politikai csoport lett irányadó, amelyet, mint utóbb beigazolódott, csupán jelentéktelen módszerbeli árnyalatok választottak el a bolsevizmustól”.

A szoc. dem. párt, miután ezt az előretörést sikerrel végrehajtotta, a kommunisták ellen is támadásba ment át, amiben viszont a nemzetközi viszonyok is segítségére voltak, mert hiszen január 15-én Németországban Noske megindította a harcot a kommunisták ellen, megölette Liebknechtet, Luxemburg Rózát, óriási vérengzéssel letörte a baloldali forradalmi elemeket.

Ekkor kezdődtek azok a verekedések és tüntetések, amelyekről itt szó volt. Ezeket a szoc. dem. párt tudatosan szervezte a kommunisták ellen, miután észrevette, hogy a népgyűléseken, gyárakban, szakszervezetekben érvekkel nem tudja a kommunisták előretörését megakadályozni. Ennek a kommunisták elleni előretörésnek volt egyik része a berni fellépés is. A szociáldemokraták részben azért követeltek maguknak nagyobb helyet a Károlyi-kormányban, mert hivatkoztak arra, hogy nemzetközi összeköttetések erejénél fogva nagyobb eredményt tudnak elérni, hogyha a kormány szocialistább színezetű. Bernben tényleg, mikor ott volt Kunfi és két társa, felszólaltak a megszállás ellen. Csakhogy a magyar burzsoázia teljesen járatlan volt nemzetközi kérdésekben általában és munkásmozgalmi nemzetközi kérdésekben különösen, és így fogalmuk sem volt, hogy mekkora hordereje van és van-e hordereje annak, hogy ha a II. Internacionále valamelyik szerve valamilyen határozatot hoz. A valóságban ez a berni konferencia nem volt egyéb, mint a versaillesi konferencia előrevetett árnyéka. A francia szociáldemokraták megtámadták a német szociáldemokratákat, kényszerítették őket arra, hogy ugyanúgy, mint a versaillesi szerződésben, aláírjanak egy bűnösségi nyilatkozatot. A magyar

szociáldemokraták élesen harcoltak a betolakodók ellen, a csehek, románok és szerbek élesen védtek a megszállás jogosságát. Szóval ugyanazt csinálták, mint a kapitalisták, azonban ezt elfedték, elkenték egy bizonyos javaslattal, amelynek az volt a lényege, hogy a II. Internacionále elvben amellet van, hogy mindenütt népszavazás történjen. Ez a javaslat csak a tömegek szemének bekötésére szolgált, mindenki, aki a munkásmozgalmakhoz értett, tudta, hogy ezt a javaslatot egyetlen ország szociáldemokráciája sem veszi komolyan. Nem is vették. A csehszlovákiai párt, mikor felvetettük a kommún alatt, hogy Észak-Magyarországon népszavazás legyen, ez ellen a legélesebben tiltakozott. Ugyanez történt, amikor a Saint Germain-i békében Nyugat-Magyarországot Ausztriának ítélték.

A magyar burzsoázia azonban nem tudta, hogy az ilyen javaslat csak papír, ebből nem lesz semmi és mivel nem volt semmi segítőtársa, boldogan kapaszkodott ebbe a szalmaszálba. Ennek megfizette az árát azután, mert a Vyx-jegyzék alkalmával kisült, hogy ettől egy veréb sem repül fel a háztetőről.

A szocialisták a kommunisták előretörése folytán már csak alkalomra vártak, hogy fegyveres harcba menjenek át a kommunisták ellen. Már volt ilyen alkalom, amikor Salgótarjánban a munkásság elhatározta, hogy rögtön szocializálja az egész bányavidéket. Ezt végre is hajtották és a végrehajtást a szoc. dem. párt vezetése alatt Peyer Károly, mint kormánybiztos, véresen leverte. A kommunisták ellen azonban semmi néven nevezendő komoly eljárási ok nem volt.

Vita tárgyát képezte, hogy a kommunisták csináltak-e fegyveres megszállásokat, vagy sem. Itt volt azt hiszem, dr. Dietz Károly vallomása, aki elmondotta, hogy amikor január végén benyújtotta az igazságügyminiszternek vagy belügyminiszternek a rendelkezésére álló adatokat, amelyek alapján javasolta a kommunisták ellen az eljárást, akkor ezeket dr. Lengyel Aurél nevű tisztviselő átvizsgálta és nem találta megfelelőeknek. Szóval januári végén a kommunista párt munkájában a hivatalos hatóságok még nem találtak elég okot bírósági eljárásra. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a kommunista párt céltudatosan ne használt volna ki minden lehetőséget. De jelenti azt, hogy semmiképpen sem férhetett össze a kommunista párt politikájával például az a mese, amit itt Vass János volt miniszter elmondott, hogy a kommunista katonák a városban fegyveresen jártak és cél nélkül lövöldöztek, vagy amit Dietz mondott, hogy volt egy ötszáz tagból álló pretoriánus gárdája a kommunista pártnak. Ha nem adtak volna törvényes lehetőséget, nem törvényes eszközökkel is harcolt volna a kommunista párt, de ha erre nem volt szükség, nem így harcolt. Az illegális eszközökkel való harc csak rákényszerített keserves szükségesség, amellyel ha nem kénytelen, nem él.

Ide tartozik a Népszava elleni támadás története is. Ez pontosan belevágott a szoc. dem. párt terveibe. Abban az időben a szoc. dem. párt már el volt határozva, hogy a német szoc. dem. párt mintájára fegyveres erővel jár el a kommunisták ellen. Erre egyrészt azért volt szüksége, hogy a burzsoázia felé megmutassa, hogy megérdemli a bizalmát, másrészt, mert nem tudott szellemi erővel gátat vetni a kommunizmusnak. Ha ez a tüntetés nem lett volna, akkor valami más esetből kifolyólag lépett volna fel a szoc. dem. párt a kommunisták ellen. Annál inkább, mert ennek a lépésnek előkészítésére Böhm miniszterré válása után két hét alatt kommunistákat az összes lehető helyekről eltávolították, kizárták a munkástanácsokból, a Katonatanácsból, a szoc. dem. pártból, sőt szó volt arról és fenyegetésképpen hangoztatták, hogy a szakszervezetekből is kizárják őket.

A Népszava elleni tüntetés hírért a szociáldemokraták még a Vigadóban tartott gyűlés ideje alatt megtudták. A Vigadótól a Népszaváig gyalog legalább félórát tart az út, a tömegek padig nagyon lassan mennek. A Népszava és a szociáldemokrata párt vezetősége azonnal felismerte, hogy lehetőség nyílik a fegyveres beavatkozásra és minthogy nagyon közel volt a Mosonyi-utcai rendőrlaktanya, a tüntetőket már nagy tömeg rendőr várta. Hogy ez hogy történt -

estefelé volt - arra nem kívánok kitérni, de egyetlen tanú sem tudott akkor - a főkapitány, illetve belügyminiszter, igazságügyminiszter, sem Váry, egyszóval senki sem tudott - egyetlen adatot sem arra felhozni, amivel igazolható lett volna, hogy a kommunisták lövöldöztek. Semmi okuk nem volt erre, hiszen ezzel csak lehetővé tették volna a saját elnyomásukat. A szoc. dem. pártvezérek ezzel tisztában voltak. Tudták, hogy nem a kommunisták lőttek, de eszük ágában sem volt ezt nyilvánosságra hozni, ellenkezőleg, önmaguk voltak azok, akik rögtön „beállították” az egész kérdést. Beállították a sajtót és másnap nemcsak a kommunisták letartóztatását követelték, hanem a párt feloszlását is.

Másnapra nagy tüntetést szerveztek, amit végre is hajtottak.

Már most itt foglalkoznom kellene azzal, hogy mi történt a gyűjtőfogházban és mi történt volna akkor, ha nem jól, hanem rosszul bántak volna velünk.

Az a tény, hogy a kommunistáknak semmi közük nem volt a lövöldözéshez, három nap alatt mindenki előtt ismeretessé vált, minden veréb csiripelte egy hét múlva a háztetőn. Ilyen viszonyok között egyszerűen lehetetlenség volt a kommunistákat továbbra is közönséges bűnözőkként kezelni. Jogilag megtörténhetik az, hogy embereket letartóztatnak gyilkosság gyanúja vagy gyilkosságra való felbujtás gyanúja miatt, öt nap múlva elejtik a vádat, de továbbra is fogvatartják őket azon a címen, hogy ezek az emberek három hét előtt izgatást követtek el, ami szintén büntetendő. De ha egy esetet úgy kiszíneznek mint a Népszava elleni tüntetést, másnap általános sztrájkot rendeznek, a kérdést úgy kezelik mint a kommunista párt szégyenfoltját és egy hét múlva kisül, hogy az egész csak blöff, a kommunistákat nem ezért tartják fogva, hanem egy hónapja, vagy még régebben elkövetett izgatásért - akkor természetes, hogy a munkástömegek ezt igazságtalannak tartják. Ezen az érzésen egy millimétert sem javított volna az, ha a kommunistákat még tovább is közönséges bűnözőkként tartották volna a fogházban. Ezzel a kommunisták mártírsága csak növekedett volna. A tömegek azt mondták volna: nem elég, hogy ártatlanságuk bebizonyosodott, még kínozzák is őket?

Nem is értem, miért forszírozzák ezt a kérdést ilyen erélyesen? Az is baj, hogy enyhébben bántak velünk, de az még nagyobb politikai következményekkel járt volna, ha közönséges bűnözőkként kezeltek volna bennünket. - Ez a kérdés nekünk, kommunistáknak, teljesen közömbös.

Sokkal fontosabb azonban az, hogy ez a *letartóztatás óriási lökést adott a kommunista mozgalomnak*. Az első két-három nap alatt ugyan, úgy látszott, hogy teljesen elpusztulunk, összes helyiségeinket lezárták, a kommunista felszólalókat kiverték a gyűlésekről, a kommunistákat a rendőrségről, csendőrségről, a katonaságtól eltávolították, úgy látszott, hogy vége a kommunista mozgalomnak. De csak két-három napig látszott így.

Kisült, hogy azalatt a két-három nap alatt, amíg letartóztatásunk lefolyt, a kommunista párt mindenütt még mélyebb gyökereket vert és a kizárt vagy eltávolított kommunisták helyett rögtön újak támadtak, ugyanazokban a tömegekben. Ezt maga Dietz Károly azzal fejezte ki, hogy amikor kezdte a rendőrséget és népőrséget a kommunista elemektől megtisztítani, a kommunista befolyás növekedése sokkal gyorsabb volt mint az eltávolítás és hasonló jelenség volt észlelhető az összes többi szervezeteknél, annál is inkább, mert a kommunista párt nagyon jól ismerte ezt a tervet. Például február 20-án este a kommunista párt vezetőségét legalább hat helyről értesítették, részben a szoc dem. pártvezetőség egyes tagjai is, hogy az éjszaka le fogják őket tartóztatni, de párthatározat volt, hogy mindenki a helyén marad.

Ha menekülünk, mi magunk szolgáltatunk ürügyet és bizonyítékot arra, hogy bűnösök voltunk, mert különben nem bujtunk volna el. Ez a magyarázata annak, hogy a listán lévő negyvennyolc közül negyvenet a lakásán fogtak el. Annyira tudomásunk volt róla, hogy

nekem az volt a megbízatásom, hogy a párthelyiségből a könyveket, írógépeket, agitációs anyagot elvigyem, mert mindnyájan tudtuk, hogy a helyiség másnap már nem lesz használható.

Ez nem volt véletlen. A valóságban mi tudtuk, hogy a szoc. dem. párt a burzsoázia megbízásából támadásra készül ellenünk és a felkészülés egyik módja az volt, hogy előre megvolt a második központi bizottság, sőt a harmadik központi bizottság is. Így a kommunista pártmunka úgyszólván zökkenő nélkül, két-három nap múlva folytatódott. Február 24-én már megvolt az első nagy népgyűlés, amely nem kommunista lobogó alatt ment ugyan, de amelynek egyik követelése az volt, hogy a kommunista foglyokat bocsássák szabadon. Március 1-én újra megjelent a „Vörös Újság” és attól kezdve a kommunista párt illegálisan ugyan, de mégis működött.

A tömegek forradalmasodásához hozzájárultak a gazdasági viszonyok, elsősorban az infláció. Ez akkor új jelenség volt. Sem a régi szakszervezeti vezetők, sem a munkások addig nem tapasztalták. Közvetlen hatása a napi életre az volt, hogy ha kétheti vagy háromheti kínos közelharc után közvetlenül megegyeztek a gyárosokkal valamilyen kollektív szerződésben, akkor két-három hét múlva kisült, hogy az egész kollektív szerződés nem ér semmit, mert közben az árak harminc százalékkal emelkedtek és ezáltal a bérek értéke lecsökkent. Kezdődött az egész előlről. Ez természetesen a legkonzervatívabb munkásokban is felkeltette azt a gondolatot, hogy talán maga az egész kapitalizmus beteg.

Voltak más körülmények is, amelyek ehhez hozzájárultak. Ezek a következők voltak. A tőkés termelés alapja tudvalevőleg a profit, a haszon. A gyáros azért dolgoztat, hogy haszna legyen. Ha nincs haszna, bezárja a gyárat. A világháború alatt ez a haszon elég bőven folyt. A gyárosok azzal védekeztek, hogy ennek a haszonnak a jelentékeny részét a háború befejezésekor a békés iparra való átmenetre rá fogják fizetni. Itt volt az a szituáció, amikor a hadiipar áttért a békeiparra. Ebben a szituációban azonban a gyárosok nem akartak ráfizetni, hanem amikor észrevették, hogy a gyár passzívummal dolgozik, akkor igyekeztek a gyárat egyszerűen leállítani - mert ez nekik nagyobb hasznot hozott - tekintet nélkül arra, hogy az ott foglalkoztatott munkások mit fognak csinálni. Minthogy erre ürügyük bőven akadt, kezdtek is élni vele. Hivatkoztak arra, hogy nincs szénük. Ismételten előfordult, hogy a gyáros eladta a meglévő nyersanyagot, hogy ürügye legyen a gyár leállítására. Különösen felháborító volt, amikor a háború alatt leszerelt rézkilincsek és harangok anyagát adta el a gyár azzal a céllal, hogy anyagihiány címén megszüntesse a munkát.

Szóval a proletariátus azt vette észre, hogy a gyárak, tekintet nélkül a nagy tömegek szükségleteire, szabotálták a termelést. Hasonló eset történt a nagybirtok és általában a földbirtok terén. Ott meg a következő volt a helyzet: az óriási, alulról jövő nyomás hatása alatt a Károlyi-kormány radikális - már ahogy ők radikálisnak hitték - földreformra határozta el magát. Ez abban állott, hogy minden felnőtt családtag után a nagybirtokos ötszáz holdat megtarthatott, a többi megfelelő feltételek és garancia kíséretében az arra jogosultak megkaphatták. A terv azonban olyan komplikált és bizonytalan volt, hogy a tömegeknek egyáltalán nem tetszett. A nagybirtokosoknak túlradiális, a tömegeknek túlkevés volt. Az eredmény az lett, hogy a nagybirtokosok, ugyanúgy, mint a tőkések, kezdték a termelést szabotálni. Nem tudták, hogy ha tavasszal vetnek, ki fog ősszel aratni. Igyekeztek mindenfélét pénzzé tenni, húzták a tavaszi munkálatokat, az állatállományt eladták, a béresekkel nem kötöttek szerződést, szóval a földbirtok körül ugyanolyan izgalom támadt, mint a gyári munkások körében.

Elnök tíz perc szünetet rendelt el.

(Szünet után:)

Rákosi: Vázoltam azokat a gazdasági viszonyokat, amelyek a munkások balratolódását eredményezték. Rá kell mutatnom, hogy ugyanakkor a közéleti helyzet is rendkívül megrosszabbodott, amelyről itt a Károlyi-kormány közéleti minisztere eleget beszélt. Ebben a szituációban ismertette a kommunista párt a programját. Ezt ismertnek teszem fel. Ki akartam térni arra, hogy mit mond ez a program a csehek, románok elleni háborúról, de tekintettel az időre, mindezt elhagytam. A program a munkásság között természetesen nagy érdeklődést keltett, minden gyárban, minden üzemben, szervezetben erről vitatkoztak és egyáltalában nem látták elfogadhatatlannak. A szoc. dem. párt jobbszárnya nem tudott arról, hogy ilyen óriási balratolódás van és még március 13-án a Népszava abból az alkalomból, hogy a szoc. dem. párt választási programját közölte, a legerélyesebb támadást intézte a kommunisták ellen. Egy nappal azután, hogy ez a támadás megjelent, a Szegedi Munkástanács kommunista nyomásra átvette Szegeden a hatalmat. Ez 14-én volt.

17-én Nagyatádi Szabó kiskgazdaminiszter, amikor lement Somogyba, húszezer felfegyverzett mezőgazdasági munkással találta magát szemben, akik azt követelték, hogy a somogyi földfoglalásokat hagyja jóvá. Ez a húszezer ember mutatója annak, hogy milyen legenda dunántúli ellenforradalomról beszélni. Itt vannak a legnagyobb birtokok, a legnagyobb mezőgazdasági proletariátus. Ahol sok a mezőgazdasági proletár, ott sok a forradalmi elem. Amit mutatott az is, hogy Nagyatádit húszezer mezőgazdasági munkás fogadta. Jöttek a hírek Albertfalváról, Beregből, Biharból, hogy ott is földfoglalások vannak és úgy írtak a lapok erről, hogy: „A vörös ár Budapest falait nyaldossa”. Tizenkilencedikén volt a népgyűlés a népjóléti minisztérium előtt, 20-án kitört a nyomdász-sztrájk és beütött a Vyx-jegyzék. Mindezt fokozta, hogy 23-ára, vasárnapra volt a kommunisták első monstre-gyűlése hirdetve. Ez lett volna az első pártgyűlés a bezárás után. Mindenki tartott attól, hogy véres harcra vezet a szociáldemokraták és kommunisták között, ami a burzsoázia javára szolgált volna.

Mindezek a körülmények oda vezettek, hogy a proletariátus gondolkodó része mindent elkövetett a harc elkerülésére. Ennek a proletárhangulatnak legjellemzőbb kifejezője, hogy hogyan fejlődött a nyomdászok sztrájkja. A nyomdászok a munkások szélső jobbszárnyát képezik, a legjobb gazdasági helyzetben lévő munkások. Március 20-án a harc gazdasági célokért indult meg, de felvették követeléseik közé letartóztatott kommunista munkások szabadonbocsátását, s másnap délben már proletárdiktatúrát is. Szóval a konzervatív munkáselemek is a kommunista párt befolyása alá kerültek.

A Vyx-jegyzékről itt sok szó esett, hogy mily óriási hatása volt, csak az adatokat nem sorolták fel, hogy ez mit jelentett. Nemcsak a tiszántúli részekben jelentett huszonötezer négyzetkilométert, hanem az egész Ruszinszko elvesztését is. Ez is tizenötezer négyzetkilométert tett ki. De ezenkívül tele volt a jegyzék igen komoly megcsonkítási tervekkel. Mindenki tudta, hogy Ausztria megkapja Magyarország egy részét, azonfelül van egy cseh-jugoszláv korridor-terv, aminek szintén óriási valószínűsége volt, tekintettel arra, hogy a Németország testén átmenő lengyel korridor már ismert volt. Mindenki látta, hogy e követelések Magyarország végletekig való megcsonkítását jelentenék. Ennek az lett volna a következménye, hogy az országnak majdnem felét egyszerűen levágják. Ma már ezt elfelejtették, de akkor óriási hatása volt, úgy, hogy a Károlyi-kormány nem talált más kivezető utat, mint a tiszta szociáldemokrata kormányt.

A Károlyi-kormány és az egész burzsoázia annyira járatlan volt munkásdolgozóiban, hogy nem vette észre, hogy a szoc. dem. párt már nem úr a saját portáján, hogy a szoc. dem. párt tömegeinek túlnyomó többsége már a kommunista párt felé orientálódik. Ez egyszerűen abból érthető, hogy Károlyi miniszterháza, mint burzsoázia miniszterei, egyáltalában soha nem

foglalkoztak munkáskérdéssel és fogalmuk sem volt, hogy mi történik. Így történhetett, hogy Károlyi átadta helyét olyan szoc. dem. kormánynak, amely nem bírta a tömegek bizalmát.

Így siklott át a hatalom a proletariátus kezébe.

Az a kérdés, hogy becsapták-e Károlyi Mihályt vagy sem - bennünket nem érdekel. Az a tény, hogy a proletárdiktatúra kikiáltását kihírdették egy nyilvános munkástanácsi ülésen, ahol többszázan vettek részt és jelen voltak az összes újságírók is, és az a tény, hogy az utcán mindenki tudta, hogy az Operában bejelentették, csak a kormány tagjai nem tudták volna, ez mindenesetre érdekes, de hát a történelmi helyzetet nem befolyásolta.

Az eredmény - minden néven nevezendő vérengzés nélkül *a munkások kezébe jutott a hatalom*. Az a kép, amikor Seidler és László bemennek a főkapitányság épületébe, minden kíséret nélkül és mindenki rendelkezésükre áll, ez jellemző a hatalom átvételére. Erőszakra és presszióra egyáltalában nem volt szükség.

Nemcsak Budapesten nem volt szükség, hanem olyan helyeken sem, ahol a proletárdiktatúra befolyását idegen megszállás korlátozta. Erre vonatkozólag csak egyetlen idézetet fogok felolvasni, amely szegedi viszonyokra vonatkozik, ahol tizenhatezer francia katona volt március 21-én. Kelemen a következőket írja:

„A polgárság magatartása. A polgári társadalom, mint hónapok óta annyi mindent, ezt a változást is tompa megadással viselte el. Legfontosabb tájékoztatója, a sajtó, már hónapok óta hamis hírekkel áztatja, most pedig egyszerre a proletárdiktatúrának lett hirdetője. Meglehetősen el volt terjedve az a hír, hogy a Tanácsköztársaság kikiáltása csak kényszerítő eszköz arra, hogy az antant-tól Magyarország megcsonkításának megakadályozását kikényszerítsék... Különbösen is a fogalmak az utolsó hónapok folyamán meglehetősen összezavarodtak. A forradalmi gőzkörben a tisztánlátás megszűnt. Senki sem tudta, mi törvényes és törvénytelen és még inkább senki sem tudta a változó kormányformák állandóságát megítélni. Az önfenntartás ösztöne is parancsolta az alkalmazkodást... Nem letagadni, hanem magyarázni kell, hogy mi történt 1919 március 21-én. Csak ha beleéli magát az ember az akkori viszonyokba, tudja megérteni, hogy majdnem az összes hatóságok siettek, hogy a szocialista ügyvédből, a néhai köművessegédből és üvegeslegényből álló direktórium előtt tisztelegjenek. A legelső tisztelgő a törvényszék volt Nagy Aladár vezetésével. Utána megjelentek majdnem kivétel nélkül az összes városi és állami hatóságok vezetői. Még a Károlyi-párt elnöksége is üdvözölte a proletárdiktatúrát. Senki sem tudta, mit hoz a holnap. Éppen ezért az összes hivatalok elfogadták és követni igyekeztek a direktórium rendelkezéseit. Ha külső okok változást nem idéztek volna elő, Szegeden is ugyanaz következett volna be mint Budapesten: a közigazgatás és hivatalnoki apparátus rendelkezésére állott volna a szovjetnek. Az apparátus mozgatói fogcsikorgatva bár, de engedelmeskedtek.”

Így látta ezt a szegedi kormány történetírója és lényegében így történt az egész országban. Én elmondtam a magam tapasztalatait, Buza Barna elmondta, mit látott a földművelésügyi minisztériumban. Váry megmagyarázta, miért szolgálták rögtön az igazságügyminisztérium és a bíróság tagjai a proletárdiktatúrát. Szóval ez tisztázott ügy. Nekünk ebben a szituációban erőszakot alkalmazni nem kellett. Minket ez a simogatás bizonyos fokig meglepett. A szociáldemokratákat nem lepte meg. Ők ezt a behódolást már 1918-ban végignézték, számukra nem volt új. A sima hatalomátvétel ellenére statáriumot hirdettünk. Erről már egyszer nyilatkoztam a tárgyalás folyamán, itt csak felolvasom dr. Mendelényi László kúriai bíró írását, aki Gratz könyvében a terrorkérdésről összehasonlítást tesz a vörös terror és a francia forradalom terrorja között:

„Jöttek azután a politikai forradalmak, amelyeknek céljaik elérésére szükségük volt erőszak alkalmazására, sőt terrorra. A terrornak háttérében igen gyakran szent cél állott, bizonyos eszmei jogosultsága volt. Ilyen volt az 1791-1793. évi francia forradalom terrorja, amelyet Anatole France ‘szent terror’ néven aposztrofált.”

Mendelényi a proletárdiktatúráról a következőket írja:

„Ugyanazon szabályok szerint működött tehát a terror, mint 1793-ban Franciaországban.”

A proletárdiktatúra első intézkedései a pártokban különböző hatást keltettek. A szoc. dem. párt balszárnya és centruma, amint ezt a felolvasott akkori újsághírekből láttuk, a legnagyobb lelkesedéssel fogadta, a balszárnny akkor már magát kommunistának érezte, a centrum útban volt a kommunista párt felé. A szoc. dem. párt jobbszárnnya azonban továbbra is ellenségesen állott a kommunista párttal szemben. Ezt az ellenségeskedést azonban egyelőre véka alá rejtette és elfogadott mindent, amit a kommunista párt megegyezése a szoc. dem. párttal rá-mért, annál is inkább, mert az ő számára tulajdonképpen megmentés volt ez az egyesülés. A szoc. dem. párt jobbszárnnya akkoriban éles harcban állott már a munkástömegekkel, amelyek ezeket a szakszervezeti bürokrátákat, pártbürokrátákat el akarták távolítani. Azáltal, hogy a szoc. dem. párt szőröstül-bőröstül elfogadta a kommunista párttal való megegyezést, hogy ezek az emberek maguk is a proletárforradalom hordozóiként mutatkozhattak be saját elégedetlen tömegeikkel szemben, nem volt mód eltávolítani őket. A proletárdiktatúra kikiáltása tehát ezeket az embereket megerősítette helyükön, módot adott nekik, hogy helyükön maradjanak és tovább is harcolhassanak a proletárdiktatúra ellen, ugyanúgy mint a proletárdiktatúra kikiáltása előtt.

Hasonló volt a helyzet a burzsoáziával. 1917-ben Oroszországban elképzelhetetlen lett volna, hogy az állami igazgatási kar, a nagybirtokosok, a gyárigazgatók helyükön maradjanak. Ez nóvum volt akkor és az orosz burzsoázia mint egy ember állott talpra a bolsevikok ellen. Magyarországon azonban már egy általános összeomlást látott a burzsoázia. Az egész burzsoá világ összeomlóban volt, a Szovjetunió már másfél esztendeje állott és így egyáltalán nem lehetett tudni, hogy nem-e ez a történelmi fejlődés menete, és ezért a burzsoázia minden igyekezetével azon volt, hogy egyelőre helyén maradjon. Ezért nem opponált a proletárdiktatúra ellen és el is érte, hogy az exponált helyeken mindenütt ottmaradtak. A gyárigazgatók tovább szolgálhattak, ha akartak, a katonatisztek közül egyetlent el nem bocsátottunk, ha maga el nem ment, még a szocializált nagybirtokon is meghagytuk a nagybirtokost és az intézőt, ha erre hajlandó volt. Az eredmény természetesen az volt, hogy ezek az emberek, ahogy megmelegedtek, kezdtek ellenünk dolgozni és teljes erővel szabotáltak.

Különösen súlyosan érintette ez a helyzet a mezőgazdaságot, ahol azt a nagy hibát követtük el, hogy eredeti programunkat nem tartottuk be. Mi kommunisták azt akartuk, hogy összehívunk egy földműveskongresszust és ez határozza el, mit akar csinálni a szocializált nagybirtokkal. Egy ilyen földművesszegényekből és törpebirtokosokból álló kongresszus kétségkívül a *földosztás* mellett nyilatkozott volna meg. Mi azonban, részben a Károlyi-kormány földosztó politikájának sikertelensége miatt részben a somogyi földmunkások állásfoglalása miatt, a szocializálást választottuk, tehát nem adtunk azonnal földet sem a földmunkásoknak, sem a törpebirtokosoknak, sem a szegényparasztnak. Ezek az emberek, akik földet kaphattak volna, kimaradtak a forradalom adományaiból, nem kaptak semmit, ellenben viselniük kellett a forradalom minden hátrányát, különösen az anyagihiányt. Tudvalevőleg blokád alatt állottunk, nem volt só, nem volt gyufa, nem volt textiláru, bőr, cukor, szóval az élet sok kelléke hiányzott, viszont katonát szedtünk, rekviráltunk. Szóval *nem adtunk semmit* igen széles paraszti és törpebirtokos tömegeknek, amelyek egyébként a mi természetes

szövetségeink voltak. Ezáltal ezeket a tömegeket magunktól elidegenítettük. Ha földet osztottunk volna, ezek a parasztok híven szolgálták volna a proletárdiktatúrát. Így pedig csak a napszámosok, béresek szolgálták híven, ezek derék katonai anyagot is szolgáltattak, de magát azt a tényt, hogy *óriási hibát követtünk el*, nem teheték jóvá.

Maga a két párt egyesülése még nagyobb hiba volt. A szoc. dem. pártnak akkor már hétszázezer tagja volt. Már pedig a kommunista pártnak, a proletárforradalmat vezető pártnak a proletariátus válogatott élcsapatának kellett volna lennie. Magyarországon pedig nem volt hétszázezer élcsapatra alkalmas proletár, talán hetvenezer lett volna, úgy, hogy egy ilyen forradalmat vezető munkáspártnak legalább egytizedére kellett volna csökkennie, hogy feladatainak megfelelően, hogy *vezetője, agya, központja* legyen a forradalomnak.

Ezt a lehetőséget mi magunk ütöttük agyon azzal, hogy egyesültünk a szociáldemokratákkal. Súlyosbította ezt a hibát, hogy a szoc. dem. párt az egyesülésnél intakt párt volt, ezer és ezer szervezettel, a kommunista párt pedig földalatti párt, amely nem egyesült a szoc. dem. párttal, hanem tagjai egyenként beléptek a szoc. dem. pártba. Ez volt a kommün bukásának legfontosabb központi oka. A második ok - a helytelen parasztpolitika.

Elkövetett hibáink következményeképpen megmaradt a régi helyzet, senkit el nem távolítottak, dacára annak, hogy a megegyezés úgy szólt, hogy a burzsoáziát le kell fegyverezni. Ez nem azt jelentette, hogy beszedik a vadászfegyvereket, mert nem ezek ellen akartunk védekezni, hanem a burzsoázia lefegyverzése jelentette volna a régi hadsereg, rendőrség, csendőrség lefegyverzését és ehelyett új proletáralakulatok létrehozását. Azonban éppen azért, mert a burzsoázia nem ellenkezett, ez nem volt végrehajtható. Megállapított a kormányzótanácsai jegyzőkönyvekből, hogy mindjárt az első napon ezek vitás kérdések voltak és mindjárt az első napon a szociáldemokraták saját megállapodásuk ellenére nem engedték a rendőrséget lefegyverezni. Részben azért, mert azok is „szervezetek” voltak és feltételezték, hogy a kommunisták ellen felhasználhatók. Így jártak el a hadsereggel szemben is.

Elnök: Nézze kérem, ne arról beszéljen, ami nem vád tárgya, ami nem valósult meg, nincs vád tárgyává téve. Hanem amit megvalósítottak, ami vád tárgyává van téve.

Rákosi: A burzsoázia lefegyverzése és a proletariátus felfegyverzése vád tárgyává van téve.

Már most az az ígéret, hogy az országot a betolakodó ellenségtől meg fogjuk tisztítani - ennek a beváltásához is azonnal hozzáfogtunk.

A vád tárgyává tett tanácsai választásokra és alkotmányra vonatkozólag újabb megjegyzésem nincs. Legfeljebb utalhatok arra, hogy a szovjet, ami a választhatóságot illeti, körülírja, hogy választó mindenki, aki a társadalomra hasznos munkát végez. Ez olyan széles választójogot biztosított, hogy négy és félmillió ember szavazott le, és hogy ez nemcsak látszatszavazás volt, hivatkozom a szegedi választásra, ahol semmiféle terrort alkalmazni nem volt módunkban, mert Franciaország nem engedte volna meg és hasonló szavazati arány volt, negyvenegyezerkétszáz ember.

De hogy milyen volt a közhangulat ettől függetlenül, arra vonatkozólag Kelemen felhossa, hogy 1919 március 21-én, Aradon a francia katonai hatóság kijelentette, hogy nem tűri a szovjet intézkedéseit, de megengedi, hogy a szovjethez hű elemek huszonnégy óra alatt eltávozzanak. Ezt abban a reményben tette, hogy a munkások vezetői, néhány tucatnyian, eltávoznak. A huszonnégy óra alatt tizennégyezer ember hagyta el Aradot, amit nem tettek volna, ha nem lettek volna a proletárdiktatúra hívei.

Mi egy pillanatig sem vontuk kétségbe, hogy az antant nem fogja tűrni a proletárdiktatúrát, nem fogja tűrni, hogy ne ürítsük ki az általa követelt negyvenezer négyzetkilométert. Ezért

minden erővel fegyverkezni kezdtek, csapatokat vontak össze. Mi is kezdtünk fegyverkezni, toborzást indítottunk. Hat nap alatt negyvenezer önkéntes jelentkezett és a frontra küldött csapatok gyorsan szaporodtak. Mi is küldtünk csapatokat, az antant is. Részleteket nem olvasok fel. Breit április 16-án, mikor a román támadás megindult, a következő erőket találja: velünk szemben állt az antant százötvenezer katonája, a Vörös Hadsereg negyvenkilencezer emberből állott és huszonkét zászlóaljat ebből már mi küldtünk a frontra. Szóval *háromszoros túlerővel állottunk szemben*. Most nem foglalkozom azzal, hogy hogyan tört össze a vörös front, tekintettel arra, hogy a székely front megadásával az összes részletek tisztázódtak. Csak rámutatok, hogy a székely hadosztály több mint a felét tartotta a frontnak. Ha ez megadja magát, komoly ellenállásról nem lehet szó, még ha mi minden erőt összeszedünk is. Tíz nap alatt ötvenegy zászlóaljat és üteget küldtünk. Ezek azonban nem egységes alakulatban érkezvén meg, szétmorzsolódtak, szétszaladtak, úgy, hogy le kellett őket fegyverezni. Május 1-ről 2-ára úgy állt a helyzet, hogy a románok támadtak a Tiszánál, ugyanekkor a szerbek és franciák elfoglalták Makót, Hódmezővásárhelyt, a csehek is támadásba mentek át, Észak-Magyarország jelentékeny részét elfoglalták és egyesültek a román haderőkkel. Semmiféle komoly haderő rendelkezésünkre nem állott. A május 3-i jegyzőkönyv szerint katonailag a helyzet a következő: Szolnokot harc nélkül feladta a Vörös Hadsereg, Miskolcra bevonultak a csehek, katonai erő nincsen, a csapatok harci értéke nulla, a főhadiszállás Gödöllőn van. Bőhm minden hadműveletet beszüntetett.

Szóval haderő nem volt. A szociáldemokraták fel akarták használni a helyzetet a kommün likvidálására és már kész tervvel jöttek, amelynek egyik része végre is volt hajtva, mert Bőhm kiadta a parancsot, hogy szüntessük be a harcot. Ez fél fegyverletétel volt. A szoc. dem. párt jobbszárnyának és centrumának az volt a fixa ideája, hogy a proletárdiktatúrát vissza lehet csinálni megfelelő ügyességgel, a kommunisták lejáratásával és lehet kezdeni előlről. Ez nemcsak a magyar szociáldemokraták jobbszárnyának volt a véleménye, hanem Otto Baueré is, az osztrák szociáldemokraták vezetőjéé, aki nagyon nehéz helyzetben volt, mert az osztrák proletárok is követni akarták a magyar proletariátus példáját és neki minden nap, amivel a proletárdiktatúra tovább él, csak nehézségeket jelentett. Ő maga volt ezeknek a terveknek az inspirálója és ha a kommunista párt sarkára nem áll, végre is hajtották volna. Május 2-án vége lett volna a magyar proletárdiktatúrának.

A kommunisták azonban sarkukra álltak, a kommunista népbiztosok apelláltak a munkásságra, összehívták délutánra a Munkástanács ülését és ezen az ülésen nemcsak a vasmunkások bizalmiférfit, hanem a munkásság *túlnyomó többsége* is nagy lelkesedéssel a kommunista álláspontot tette magáévá, hogy tovább kell harcolni, az utolsó eszközt is meg kell ragadni és *vissza kell verni a betolakodókat*. Ennek a határozatnak végrehajtása azután az volt, hogy május 2-a után, 3-án és 4-én, két nap alatt kilencvenezer munkás és paraszt lépett be a hadseregbe. Teljesen elképzelhetetlen, hogy a háborútól megundorodott tömeg egy blokád alatt álló országban ilyen gyorsan segítségünkre sietett volna, ha nem lettek volna a kommunizmusnak *mély gyökerei*. Ezzel az új sereggel természetesen a proletariátus diktatúrája mindjárt másképpen tudott rendelkezni. Azonnal megállítottuk az előrenyomuló cseheket és románokat, május 10-én támadásba mehettünk át, visszafoglaltuk Füleket 18-án, Miskolcot május 20-án, támadásba mentünk át a csehekkel szemben és kezdtünk előrenyomulni. Breit a következőket írja: „A támadás mindjárt az első napon nagyon szép eredménnyel járt, az első dandár a Garamig jutott előre, a második az Ipolyig terjedő magaslatokat foglalta el,” stb. Ez így ment szakadatlanul. Érsekújvár, Léva elesett, a románokat átdobtuk a Tiszán, úgy menekültek, hogy a tokaji hidat is felrobbantották, nehogy utánuk menjünk. Tizedikén elesett Bártfa, ezzel elértük a lengyel határt és kettévágtuk a cseh-román korridort. Ez volt a Vörös Hadsereg válasza a román támadásra.

Eddig kizárólag arról beszéltünk, hogy mit végzett a proletárdiktatúra. Természetesen a burzsoázia is szereplő volt ezekben az időkben, bárha kezdetben passzív szereplő is. A proletariátus válasza a Vyx-jegyzékre részben a Vörös Hadsereg támadása volt, részben az antant-tal szembeni magatartásunk megváltozása. Ha a Károlyi-kormány miniszterei panaszkodtak arról, hogy milyen rossz bánásmódban részesültek Vyxék részéről, félévről beszéltek velük, akkor nálunk ez a helyzet radikálisan változott. Március 21-én azt a „barátságos tanácsot” adtuk Vyxnek, hogy egyelőre tegye ki a lábát az utcára. Másnap értesítettük, hogy táviratot csak cenzúránkkal továbbíthat. Ezt fenntartottuk a kommún utolsó pillanatáig. Végeszakadt a félévről, felülről lefelé való tárgyalásoknak.

Nem is beszéltek velünk félévről, annál is inkább, mert a béketárgyaláson mint a vörös ököl csapott le rájuk a kommunizmus. A béketárgyaláson nagy vita volt. Wilson nem akarta kielégíteni az új államok mohó étvágyát. Neki kapóra jött a proletárdiktatúra kikiáltása. Rámutathatott arra, hogy a proletárdiktatúra kikiáltása milyen eredményeket hoz. Míg a Károlyi-kormányral egyáltalában szóba sem állott az antant, a proletárdiktatúra kormányával rögtön kénytelen volt szóba állni és április 4-én megjelent Budapesten Smuts tábornok a békedelegáció részéről. Andrassy Gyula erről így ír: „A proletariátus joggal nagy eredményt látott e lépésben. A proletárdiktatúra többet ért el egy nap alatt, mint a polgári diplomácia hónapok alatt.” Smuts ajánlata már sokkal jobb volt, mint a Vyx-féle. Nemcsak azzal biztatott, hogy a Vyx-féle határ nem politikai határ, de azt is megígérte, hogy megszünteti a blokádot és a magyar kormányt meghívja Párizsba, ami azonban nem történt meg. Szóval egészen más húrokat pengetett az antant. Ennek dacára sem voltunk hajlandók visszavonulni. Az eredmény az volt, hogy megindult a román offenzíva, Párizsban győzött az intervenciós politika. Ennek oka az volt, hogy mi voltunk az első hatalom, akik fellázdunk a háborús igazságtalanságok ellen. Példát kellett statuálni.

Hozzájárult ehhez, hogy magyar polgári részről igen erősen befolyásolták a konferenciát. Andrassy Gyula például elmondja, hogy ő már március 27-én beadvánnyal fordult a békekonferenciához, amelyben kérte, hogy lépjen fel az antant saját katonai erejével a Tanácsköztársaság ellen. Gratz elmondja, hogy ugyanez történt Bécsben. Április 5-én a Bécsbe menekült magyar politikusok felkeresték az antant bécsi képviselőjét, hogy segítségét kérjék a meginduló akcióhoz. Ez nem lett volna azonban elég, ha nem tudták volna mozgósítani a magyar szoc. dem. párt jobbszárnyát. Erről Gratz ezt írja: „Garami Ernő volt a magyar szoc. dem. párt jobbszárnyának képviselője, akire ezen kibontakozási módozatnál vezérszerep várt.” A Bécsben tartózkodó Bethlen István megbízásából Gratz felkereste, hogy a terveket vele megbeszélje. Arra a kérdésre, hogy hajlandó lenne-e kormányt alakítani, Garami igennel felelt. Erre bemutatták az antant képviselőjének.

Szóval a magyar polgári pártoknak módjukban állott a magyar szoc. dem. párt jobbszárnyát is, mint érvet, mint adut felhasználni a proletárdiktatúra ellen. Garami azért volt Bécsben és később azért utazott Svájcba, mert elvállalta a magyar proletárdiktatúra kormányától azt a megbízást, hogy Svájcban a francia szoc. dem. pártot informálja és a proletárdiktatúra érdekeit képviselje. Erre a célra kapott nagyobb összeget, hétszáz fontsterlinget. El is fogadta, ki is utazott, de nem a proletárdiktatúrát szolgálta, hanem ellene dolgozott.

Itt a helye annak, hogy pár szót szóljak a kommunista álláspontról a hazafiság kérdésében. Ellenünk egyetlen vád és egyetlen agitációs lehetőség volt a proletárdiktatúra alatt is, hogy nem vagyunk hazafiak. Ezt az ítélet is ismételten hangoztatja, ezért szükséges, hogy pár elméleti szót mondjak erről. A hazafiság a fiatal burzsoá osztálynak volt az ideológiája, szellemi kifejezője és mint ilyennek óriási történelmi szerepe volt. Egyesített szétszórt országokat,

felkeltette egyes népekben az összetartozás tudatát, az egyenlőség érzését és mint ilyen, óriási előrevívője volt a fejlődésnek. Mikor azonban a kapitalizmus és a burzsoázia erősen a nyeregben ült, akkor ezt a nemzeti érzést túlhajtották a kapitalizmus szolgálatában és sovinizmus, majd imperializmus lett belőle. Azaz jogot adott a mindenkori uralkodó osztálynak arra, hogy másnyelvű népeket elnyomjon, gyarmatokat szerezzen és a végén a felszabadító és a fejlődést előrevívő nemzeti mozgalomból sovinizmus, nemzeti elnyomás lett.

A kommunista elv természetesen a népek önrendelkezési joga alapján áll és mint ilyen, minden népnek megadja azt a jogot, hogy saját sorsával rendelkezzen és harcol minden néven nevezendő nemzeti elnyomás ellen. Tehát itt van a különbség a kommunisták nemzetiségi elve és a burzsoák nemzetiségi elve között. A mi álláspontunk például a magyarországi nemzetiségek kérdésében - és ebben benne van az integritás kérdése is - az volt, hogy ha mi helyeselnők, hogy erőszakkal vagy erővel, mondjuk a románokat, megtartsuk a magyar állam határán belül, akkor semmi kifogásunk nem lehet az ellen, hogy a románok fordítva, erőszakkal magyar nyelvű tömegeket tartanak meg maguknál. Mi kizárólag a népek önrendelkezési joga alapján álltunk és ha a románok vagy szerbek 1919-ben nem akartak Tanácsmagyarországhoz csatlakozni, mi ezt *erőszakkal* nem változtathattuk meg, mert ez nemzetiségi elnyomást jelentett volna. Más volt a helyzet a ruténnel, szlovákokkal és magyarországi németekkel szemben, mert ezek az adott helyzetben nem azonos népekhez csatlakoztak volna.

Tehát a proletárdiktatúra nemzetiségi programjának fenntartásával megkísérelte azt, hogy ezek a nemzetiségek Magyarországnál maradjanak és ezáltal lehetővé tegye egy szövetséges tanácsköztársaság létrehozását.

Ez volt a kommunista párt álláspontja a proletárdiktatúra idején. Természetesen a velünk szemben álló erők ezt nem így mutatták, sőt volt egy bizonyos munkamegosztás. A magyar polgárság, a burzsoázia, befelé azt mondta, hogy mi kizárólag nemzetköziek vagyunk, az antant szintén azt hirdette, hogy ha le nem törnek bennünket, akkor a bolsevizmus tovább terjed s a végén az antantnál is földosztás, szocializálás, stb. lesz. Viszont a későbbi kisantant, a csehek, szerbek, románok burzsoáziája azt hirdette, hogy a mi mozgalmunknak semmi köze a nemzetköziséghez, ez közönséges nemzeti mozgalom, amely vörös mezbe bújt. Szóval volt bizonyos munkamegosztás.

A magyar burzsoázián belül is különböző pártok voltak. Egy jelentékeny töredéke megértette a proletár nemzetiségi politikát és mellénk állt. Breit azt írja: „Alig férhet kétség ahhoz, hogy sok valóban hazafias érzésű és gondolkodású tisztünk csak azért nem vonta ki magát a szolgálat alól, mert ettől várták az ellenség leggyorsabb kiverését és a nemzeti ügynek is lényeges szolgálatát”. Ez volt a tisztikar egy részének a véleménye és ezt a véleményt, amint rámutattam, a csehek elleni háborúban tényleg igyekeztünk is beigazolni. Ez a vélemény természetesen nemcsak a magyar kommunisták véleménye, hanem általában a kommunista elv. Ezt vallja az orosz szovjet is és bár ott az orosz nyelvű lakosság ötvennégy százalékot tesz ki, a nemzetiségi területeket a Szovjetunió nem veszítette el.

Az ellenünk folytatott harc központja természetesen Bécs volt. A bécsi komité tagjai között tizenhárom alapító tag volt. Felolvasom...

Elnök: Nem tartozik a vádhoz. Türelemmel hallgatom két órája, de a váddal még alig foglalkozott.

Rákosi: Tudniillik be akarom mutatni a szituációt és ebbe beleállítani a vádpontokat. Csak azt akarom igazolni, hogy a magyar burzsoáziának egyrésze, Bécs és Szeged, rendkívül éles harcot kezdett ellenünk folytatni. Amint a hadjáratok folyamán az antant ellenállása

fokozódott, úgy fokozódott ezeknek a Bécsben és Szegeden lévő magyar polgári politikusoknak ellenállása is.

Április második felében a román támadással egyidejűleg már Bécsből leküldték Belgrádba Pallavicini őrgérfőt és Gömbös vezérkari századost, hogy Franchet D'Esperay-vel tárgyaljon a magyar köztársaság elleni együttműködésről. Itt természetesen Franchet D'Esperay igen szívélyesen fogadta őket. Ő volt akkor az egyesített szerb, cseh és román hadak vezére. A komitő célja velünk szemben a bolsevizmus megdöntése Magyarországon, a „rend, béke és nyugalom” helyreállítása volt. Ezt a célt elsősorban az antantra támaszkodva, annak katonai segítségével kívánták elérni. A megszálló csapatokat francia katonákból szerették volna kiállítani azzal az indokolással, hogy a románok, csehek igen nagy árat követeltek és csak nehezen lehetett volna őket az ország kiűritésére bírni. Amint kiderült, hogy francia csapatokat nem kaphatnak, megelégedtek cseh és román csapatokkal is. Ezzel a gondolattal nehezen barátkoztak meg, mert voltak, akik a románokkal szemben nagy averzióval viseltettek.

Ez az álláspont azonban hamar megváltozott, ahogy belátták, hogy a *proletárdiktatúra tartós*, és polgári erőkkel sem belföldről, sem külföldről nem tudják megdönteni. Akkor lemondtak erről az álláspontról és minden néven nevezendő eszközt felhasználtak ellenünk, többek között természetesen az ellenforradalmak szervezését is. Úgy, hogy mikor mi május 30-án megindítottuk a csehek ellen az általános offenzívát, akkor június 1-én kitört a délviasutasok sztrájkja. Itt ezt nem részletezem, ez a Máthé Ferenc nevű tanú, aki vezetője volt - mint ő mondja - a sztrájknak, eléggé részletesen beszélt arról, hogy tekintettel arra, hogy a vállalat francia volt, különleges elbánásban részesültek s hogy a Szombathelyről kiinduló sztrájkba hogyan léptek be. Ezeket a sztrájkokat, mint általában a vád tárgyává tett dunántúli ellenforradalmakat Bécsben egy bizottság szervezte: Lehár ezredes, Szmrecsányi, Sigray gróf és Beniczky Ödön. Ezek néha igen könnyelműen is szerveztek ellenforradalmakat, mert egy helyen azt látjuk, hogy Bethlen és Gratz Gusztáv még időszerűtlennek tartották a fegyveres felkelést, ámbar a Dunántúlon megszervezték már az ellenforradalmat; a technikai előkészületek hiányosak voltak. Szóval ezeket az ellenforradalmakat, amelyek ellen nekünk harcolni kellett, a bécsi ellenforradalmi komitő szervezte. De nemcsak az ellenforradalmakat szervezték, hanem mint Gratz leírja, összeköttetésbe léptek a Vörös Hadsereg egyes hazaáruló vezetőivel és a mind jobban kialakult fehér kémszervezet minden fontosabb parancs, térkép, stb. másolatát megküldte a komiténak.

Ezeket a parancsokat, térképeket és egyéb fontos katonai titkokat a komitő minden további nélkül átküldte azután a szerbeknek, franciáknak, románoknak és cseheknek. Erről a következőket olvassuk egy helyen: „Pallavicini Alfonz július 16-án találkozott Bethlennel egy magánlakásban és közölte vele Károlyi Gyula szegedi kormányának összes megbízásait.” A bécsi komitő egy tagja a magyar Vörös Hadsereg ordre de bataille-ját, haditervét átadta Pallavicininnek, aki kérte, hogy pecsételjék le, nehogy a szerbek elvegyék tőle, azt több fontos okmánnyal együtt egy angol kurír lepecsételte és Pallavicini mint angol kurír kapott megbízást arra, hogy megérkezése után megmutassa az egész haditervet az angol tábornagnak. Megérkezve Szegedre, a Vörös Hadsereg haditervét az angol parancsnoknak bemutatta. Szóval két nappal a támadás előtt elvitték a haditervet az angoloknak, akik természetesen továbbadták a szerbeknek, románoknak. Ezt megerősíti Gömbös Gyula is, aki azt mondja könyvében: „A szegedi kormány az egyes ellenforradalmi mozgalmak irányítója volt. Bár az örökös belső harcok, ármányok a kormány munkáját megnehezítették, az ellenforradalmárok irányítása révén mégis olyan pozícióra tett szert, hogy az antant is számottevő faktornak tekintette. A Vörös Hadsereg vezetőségével és némely alakulattal felvette az érintkezést.”

Tisztán látható, hogy az ellenforradalmak, valamint a Vörös Hadsereget ért vereségek közvetlen összefüggésben állnak ezekkel az ellenforradalmi machinációkkal. A szegedi kormány minisztertanácsi jegyzőkönyve szakadatlanul foglalkozik ezekkel, hogy hol csináltak ellenforradalmat, ki szervezte. Szakadatlanul jártak Belgrádba, tárgyaltak az antanttal, külön képviselőik voltak a románoknál, cseheknél, akiknek az volt a feladatuk, hogy a proletárdiktatúra hadseregének előrenyomulását meggátolják.

De nemcsak ott volt ilyen a helyzet. A főhadiszálláson, a Vörös Hadsereg központi helyén, a Vörös Hadsereg szívében ugyanaz a munka folyt. Azáltal, hogy a régi hadseregből minden további nélkül átvették a tiszteket, megmaradt ugyanaz az emberanyag, ugyanaz a tisztanyag, ugyanazzal a politikai beállítottsággal. Gratz Gusztáv például erről ezt írja: „Ami a főhadiszállás tisztjeinek belső életét illeti, nem volt különbség a világháború császári és királyi főparancsnoksága és a gödöllői vörös főhadiszállás között. Az elvtárs megszólítás ritkaság volt, az étkezőt éppen hogy nem hívták tiszt étkezdének.”

Lényegében a Vörös Hadsereg központi szerve ellenforradalmi volt. És így érthető, hogy amikor a Vörös Hadsereget valahol vereség érte, akkor ez a központi szerv úgy beszélt erről, mint reménytnyujtó fordulatról, megcsillant az első reménysugár, ugyanúgy reménytnyujtó volt a számukra, mint a csehek, románok számára. Ez a hangulat bizonyos mértékben megváltozott, amikor júniusban elkezdtek verni a cseheket. Akkor ezt írják: „Amíg eddig jóleső érzéssel vettük tudomásul a vereség-híreket, bármennyire fájt a megcsónkításba belenyugodni - most minden magyar győzelem mégis örömet jelent.” Ilyen volt a Vörös Hadsereg tisztjeinek hangulata.

Mi a magunk részéről, amennyiben az aktív tisztek becsületesen dolgoztak, a legnagyobb megbecsüléssel méltattuk. A lévai ütközetről szóló jelentés például ezt írja: „A helyzet megmentése kizárólag a tüzértisztek magatartásának köszönhető. Különösen súlyosan érinti a harmadik hadosztályt több tiszt eleste, akik nemcsak tudásukat és ambíciójukat, de életüket és vérüket is a legnagyobb készséggel áldozták a Magyar Tanácsköztársaság szolgálatában. Elestük fájdalom számunkra.” Mi, akárhogy érezték is, a legnagyobb megbecsüléssel bántunk velük, amennyiben kötelességüket teljesítették.

A cseh támadás kellős közepén jött Clemenceau egy ultimátuma, amelyben tiltakozott a cseh háború ellen. Ígérte, hogy tárgyalni fognak arról, hogy igazságos békekötés céljából meghívják Párizsba Magyarországot, egyben követelte, hogy az offenzívát állítsuk meg. Mi azonban ismertük az antant ígéreteit, a wilsoni ígéretek sorsát. Jegyzéket intéztünk Clemenceau-hoz, amelyben megmagyaráztuk, hogy nem mi támadtunk, hanem minket támadtak meg, a magunk részéről ajánlottunk egy konferenciát a monarchia volt államaiból. Az volt a véleményünk, hogy ezen sokkal többet tudunk elérni, mint a párizsi konferencián.

Azonkívül politikai offenzívát folytattunk, amennyiben nyolc nap múlva, június 16-án megalakítottuk a Szlovák Tanácsköztársaságot. Ennek a megerősödését megnehezítette az a körülmény, hogy a csehek a proletárdiktatúra kikiáltása után néhány nappal az összes felvidéki magyar és szlovák munkásvezetőket letartóztatták és Illaván és egyéb helyeken koncentrációs táborokba zárták, mert nagyon jól megértették, hogy a proletárdiktatúra vonzó ereje a szlovák munkásokra is nagyobb hatású, mint a burzsoá diktatúra vonzó ereje.

Hogy lehetséges volt ebben az időben kiterjeszteni a proletárdiktatúrát a Felvidékre és általában óriásiak voltak a lehetőségek, erre nézve felolvasok három idézetet:

Az egyik Perutka cseh kormánypárti politikustól való, aki 1934-ben megírta: „A csehek dilettáns módon harcoltak, a Vörös Hadsereg csapatai úgy hatoltak be a cseh frontba, mint a kés a vajba. A cseh hadsereg a felbomlás jeleit mutatta.”

Breit tábornok május 26-a körül a következőket közli: „Egy elfogott hivatalos antant-távírat keseregve adja hírül, hogy a tiszai csapatok felváltása elkerülhetetlen, az állások a magyar támadásokkal szemben nem tarthatók, az a veszély fenyeget, hogy egész arcvonalunkat elsodorják. Félegyháza körül elfogott franciák szerint ők nincsenek támadásra felkészülve, a legénységet óriási honvágy kínozza.”

A szegedi kormány minisztertanácsi jegyzőkönyve 391-ik oldalán a következők foglaltatnak: „A közlelmezési miniszter megemlítendőnek tartja, hogy legutóbbi utazása alkalmából Temes és Torontál megyéket beutazva azt tapasztalta, hogy erősen érezhető az elkeseredés, a szerbek között viszont a románok ellen fanatikus gyűlölet uralkodik. Olyan megjegyzéseket is hallott, hogy hazafiatlanság a vörösök ellen és nem a románok ellen menni.”

Politikailag pedig kihasználható volt a kisantant államai közti nagy ellentét is. Ezek majdnem hajbakaptak Temesvár kérdésében. Egy francia hadosztályt kellett odavinni, amely semleges zónát alkotott a szerbek és románok között, mert úgy állott a helyzet, hogy majdnem háborúra mentek egymás ellen.

Ki lehetett használni azt a tényt, hogy például mikor a románok támadtak, a szerbek és csehek voltak nyugodtan és megfordítva. Úgy, hogy megvolt a politikai lehetőség ebben a szituációban a Felvidék forradalmasítására.

Eddig még nem beszéltem a Szovjetunióról mint a Tanácsköztársaság szövetségeséről. A Szovjetunió nem segíthetett ebben az esztendőben, mert neki magának is, éppen ebben az évben, torkán volt a kés. A világháború befejezése után, amelyet az amerikai, angol és francia municiógyárosok 1919 nyarára vártak, óriási munició maradt meg és ezt arra használta fel az antant, hogy részben az antant-seregek, részben a fehér seregek felszerelésére fordította és ezzel a Szovjetunió ellen élet-halálharcot kezdett. Úgy, hogy nemcsak nem segíthetett, de felszabadító jelentősége volt annak, hogy a Szovjetunió köré font blokádot mi áttörtük és a felvonulási tervet ezzel megghiúsítottuk. Amennyiben a Szovjetunió segítségünkre lehetett volna, ez csak a következő évben következhetett volna be és ezt nem tudtuk kívánni.

Az antant természetesen meg volt ijedve és minden erejét megfeszítette, hogy bennünket leverjen. Mindjárt megadta a jogot június 10-én a szegedi kormánynak, hogy ellenünk toborozzon. Ennek azonban lényeges eredménye nem volt, mert a franciák sem tudták, hogy ezzel a toborzandó hadsereggel mi lesz. Mozgósították azonkívül a magyar szociáldemokrata pártot is a proletárdiktatúra ellen és ez a magyar proletárdiktatúrának egyik legszomorúbb fejezete. Aki átnézte azokat a vallomásokat, amelyeket a szociáldemokrata népbiztosok saját működésükről a népbiztosi per folyamán adtak, csak pirulhat...

Elnök: Figyelmeztetem utoljára, hogy ne ezekről a dolgokról beszéljen, hanem ami a vád tárgyává van téve.

Rákosi: Azt akarom megmutatni, elnök úr, hogy milyen volt a szituáció és ebbe beleágyazom a magam működését.

Elnök: Azt mondta, hogy két és fél óráig szólal fel. Már két óra és öt perce elmúlt.

Rákosi: Kissé kijöttem a gyakorlatból és nem tudtam előre megállapítani, hogy meddig fog ez tartani, mert a börtönben nem volt módomban...

Elnök: Tessék csak a vádhoz szólni.

Rákosi: Röviden csak azt akarom mondani, hogy maga a szociáldemokrata párt is azon törte a fejét, hogy likvidálja a proletárdiktatúrát. Május 2-ára már rámutattam. Böhm könyvében két ízben fordul elő az, hogy összehívta a szociáldemokrata vezetőséget annak megtárgyalására,

hogyan lehetne a proletárdiktatúrát, illetve a kommunistákat fegyveresen eltávolítani. Szóval nemcsak az antant, nemcsak a bécsi komité és a szegedi kormány, hanem a magyar szociáldemokrata párt is ezen törte a fejét. Természetes, hogy ilyen szituáció mellett nem lehetett erősen folytatni a háborút, mert a blokád is érezte a hatását, közben jöttek az ellenforradalmak és mindezeknek hatása alatt a csehek elleni hadjárat megtorpant.

Ebben a szituációban volt a pártkongresszus, ahol a szociáldemokrata párt folytatta a támadást. Ezt Kunfi vezette, aki a proletárdiktatúra „enyhébb kezelését” ajánlotta, ami azt jelentette, hogy a proletárdiktatúra ellenségeinek nagyobb szabadsága lesz, könnyebben harcolhatnak a proletárdiktatúra ellen. Nem elégedtek meg ezzel, hanem puccs-szerűen az előre megállapított pártvezetőséget leszavazták, mert nagyon baloldalinak tartották és csak azért nem tudtak kitartani emellett a szándékuk mellett, mert a kommunisták sarkukra álltak és így kénytelenek voltak a hivatalos listát elfogadni. De nem fogadták el a Kommunista Internacionále döntését - dacára, hogy az 1919 március 21-i megegyezésben kötelezték erre magukat - a párt nevére vonatkozólag. Szóval, ahol lehetett, mindent megtettek, hogy a proletariátus hangulatát csökkentsék, lohasszák és rontsák.

Ebben a szituációban, a rengeteg nehézség mellett - blokád, ellenforradalmak, külső nyomás, szociáldemokrata frondörködés - elfogadtuk az antant ultimátumát, feladtuk az északon elfoglalt városokat és területeket annak fejében, hogy vissza fogjuk kapni a Tiszántúlt, a románok által jogtalanul megszállt területet. Az erről szóló kormányzótanácsi jegyzőkönyv és indoklás itt fekszik az iratok között és megállapítható, hogy a lényeg ez: külső nyomás, ellenforradalom, bécsi komité, szegedi kormány, szociáldemokrata támadás, inség voltak azok, amik arra kényszerítettek bennünket, hogy a Felvidéket visszaadjuk a cseheknek. A kiürítés elég rendben ment...

Elnök: Ez nem vád tárgya.

Rákosi: Már a végén vagyok, elnök úr. Rendben ment, semmi rendzavarás nem történt, a Vörös Hadsereg rendben vonult vissza. De az antant becsapott bennünket. Hogy a megszállt területet a cseheknek visszaadandó terület fejében kiüríti, megígérte, de nem tette meg. Erre a proletár-állam mozgósított és értesítette az antant-ot, hogy ha vissza nem kapjuk a tiszántúli területet, fegyverrel fogjuk visszafoglalni. Az antant tiltakozott a mozgósítás ellen. Ez azonban nem akadályozott abban, hogy tényleg újra rendbehozzuk a Vörös Hadsereget és július 21-én támadásba mentünk át a románok ellen. A magam részéről ezt súlyos hibának tartom, mert ugyanazok az okok, amelyek a Felvidék kiürítése mellett szóltak - a támadás ellen is szóltak. Annál inkább súlyos volt ez a hiba, mert a tisztikar továbbra is ellenforradalmi volt. Gratz könyvében a legnagyobb nyíltsággal leírja, hogy a főhadiszálláson tudatosan szabotáltak és tudatosan a románok kezére játszották a Vörös Hadsereget. A muníció vagy elkésve érkezett, vagy használhatatlan volt, az ütegeknek nem volt lövedéke. Kevés volt a fegyverünk is. A kipihent román hadsereg ellen csak 21.000 puskát tudtunk adni és ez túl kevés volt.

Ha még ehhez hozzáveszem azt, amit felolvastam, hogy a Vörös Hadsereg egész haditervét előzőleg átküldték a románokhoz, akkor érthető, hogy ebben a szituációban a románoknak nem volt nehéz megverni a Vörös Hadsereget. Ez a vereség volt az oka annak, hogy a proletárdiktatúra megbukott, illetve kénytelen volt átengedni helyét egy másik kormánynak.

Természetesen ebben a szituációban meg lehetett volna még egyszer ismételni az 1919 május 2-i esetet, amikor a proletariátus összeszedte minden erejét és sarkára állott. Azonban a közben eltelt negyedév elkoptatta ezt a lehetőséget. A proletariátus látta, hogy óriási erők állnak vele szemben, rengeteg szabotázs, élelmezési nehézségek, s közben az antant folyton

hangoztatta, hogy ha a proletárdiktatúra megbukik, minden demokratikus kormánynak rendelkezésére áll, nem akarnak fehér terrort, élelmezni akarják az országot, stb.

Az utolsó nagy lökést a proletariátus szellemi erejének megdöntésére a tervezett világsztrájk kudarca adta.

Mindezek odavezettek, hogy a proletárdiktatúra kormánya lemondott és átengedte a helyét egy úgynevezett szakszervezeti kormánynak.

A szakszervezeti kormány, amint tudjuk, összesen hat napig működött és utána azután jött a Friedrich-kormány és jött az ellenforradalom.

Már most az én szerepem mindezekben a dolgokban a következő volt:

Március 21-én éjjel eljöttem a gyűjtőfogházból. Másnap reggel értesültem arról, hogy ki vagyok nevezve, ha jól emlékszem, kereskedelmi népbiztoshelyettesnek. Április 4-től körülbelül április közepéig a szociális termelés népbiztosa voltam. Akkor már kezdődött a román támadás, illetve a levegőben volt. Szükség volt a hadsereg erősítésére és engem leküldtek Nagykanizsára, az ottani helyőrség rendbehozására. Amikor visszajöttem, kineveztek Ruzsinszky teljhatalmú megbízottjának - az erről szóló írás valószínűleg itt fekszik az iratok között - és mivel Ruzsinszky központja, Munkács, messze volt Budapeستől, természetesen nem folytathattam tovább népbiztosi működésemet, az egész hatáskört átadtam Varga Jenőnek, aki Bőhm helyett átvette a szociális termelés népbiztosságát. Ezen az északi fronton voltam május 1-ig, amikor hazahívtak a Kormányzótanács ülésére. Május 2-án visszaküldtek a frontra, Salgótarjánba, *mert a helyzet kritikus volt*. Ez volt az utolsó bányaterületünk, ha a csehek elfoglalták volna, gyárainknak le kellett volna állniuk. Itt voltam a füleki támadás megkezdéséig. Majd, hogy a francia megszálló csapatok ne siethessenek a csehek segítségére, leküldtek a déli frontra. Ott voltam június 7-8-ig, amíg a francia helyőrség jelentékeny részét el nem vitték és ki nem derült, hogy a franciák nem fognak támadni. Utána résztvettem a szovjet kongresszuson. De huszadika felé, amikor az ultimátum következtében az északi fronton megnehezedett a helyzet, engem a kongresszusról elküldtek Észak-Magyarországra, Kassa központba, hogy a frontot tartsam. Ott voltam július 2-ig vagy 3-ig. Amikor visszajöttem, kineveztek a vidéki népgazdasági tanácsok vezetőjévé és mint ilyent, rögtön leküldtek a Dunántúlra, hogy az aratással kapcsolatban a termés begyűjtését szervezzem meg. Ott voltam július 20-ig; akkor visszahívtak azzal, hogy kineveztek a Vörös Őrség parancsnokává. Ezt a posztot 22-én foglaltam el, ott voltam a proletárdiktatúra bukásáig. Ez volt a szerepem.

Természetesen minden helyen, ahová tettek, *én becsületes kommunista meggyőződésemet követtem*. Énrám nem lehetne bizonyítani azt, hogy antant missziókkal vagy ellenforradalmárokkal összeköttetésben állottam. Mindezekben a helyeken én a legjobb tehetségem szerint a proletariátus ügyét szolgáltam és mindent megtettem, ami a dolgozó nép hatalmának megerősítéséhez szükséges volt. De soha, semmi körülmények között nem volt szükség arra, hogy valakit diktatórikus eszközzel, agyonlövetéssel vagy hasonlóval kényszerítsek. Ismételtén előfordult, hogy a fronton saját csapataim rendbehozása céljából fenyegetőznöm is kellett, a fenyegetéseket azonban soha nem kellett valóra váltanom.

Minden néven nevezendő tettemért, amelyet a proletárdiktatúra alatt elkövettem, *nyugodt lélekkel vállalom a felelősséget* és eszem ágában sincs a magam szerepét bármiféle irányban kibővíteni. Amit én tettem, kizárólag meggyőződésemtől vezettetve tettem, nem is kívánok ezért semmiféle védekezést előhozni, csak azt mondom, hogy az akkori véleményemet mind a mai napig megtartottam és semmi okom sincs azt megbánni, annak dacára, hogy tíz évet börtönben töltöttem.

1935. február 8-án

Elnök: Kíván még valamit elmondani azonkívül, amit már elmondott?

Rákosi: Néhány percnyi elmondanivalóm van még.

Elnök: Tessék!

Rákosi: Szükségesnek tartottam ismertetni a kommún történetét, mert úgy 1920-ban, mint most is a vád csak a kommún kezdetéig történeteket ismertette, úgy politikai, mint katonai szempontból. De mihelyt a tulajdonképpeni vád történetére került a sor, ez a történet igen hézagossá lett, lényegében nem is volt történet, csak az atrocitások története. És csak a végén tudtuk meg, hogy a kommún bukása után az ország ellenséges megszállás alatt volt, az országot kifosztották és hogy a Tanácsköztársaságot csak idegen segítséggel lehetett megdönteni.

Én a magam részéről azért mutattam be a kommún történeti képét, hogy megmagyarázzam, hogyan kerültek ide idegen megszálló csapatok, hogy rámutassak arra, hogy mi minden erőnkkel harcoltunk az idegen kapitalista hadseregek ellen és hogy a magyar burzsoázia minden erejével elősegítette ezt a megszállást. Azután rámutattam arra is, hogy amennyiben az országot tényleg kifosztották, abban a Tanácsköztársaság teljesen ártatlan, a kifosztást a megszálló hadseregek végezték.

Azután még két kérdés marad, amit röviden érinteni kell. Ezt a két kérdést az ügyész úr szükségesnek tartotta a vádindítvány alátámasztására felhozni.

Az egyik az, hogy tényleg csak rombolt-e a Magyar Tanácsköztársaság? A másik pedig az, hogy tényleg a civilizáció ellensége volt-e?

Az elsőre vonatkozóan rá kell mutatnom arra, hogy négy és fél hónap alatt, amíg a Tanácsköztársaság létezett, világraszóló műveket egyszerűen idő hiánya miatt sem lehetett létrehozni. Hasonlóan négy és fél hónap alatt a Károlyi-kormány abszolúte semmi termelő vagy egyéb munkát nem tudott kifejtetni. Az utánunk következő ellenforradalmi kormány az első négy és fél hónapban termelő munkában, nagy művekben egyáltalán nem mutatott fel semmit. Ezzel szemben mi, annak dacára, hogy blokád alatt voltunk, hogy három hét kivételével szakadatlanul az ország összes frontjain hadjáratot kellett viselnünk, mégis megteremtettük a termelés politikai előfeltételét, a Vörös Hadsereget. Megteremtettük a szocialista termelés előfeltételét - köztulajdonba vettük a gyárakat és földeket. A gyáripárban csökkent ugyan a termelés, de ez természetes egy olyan országban, amelyben a munkások tízezrei és éppen a legmegbízhatóbbak, a legöntudatosabbak, kénytelenek voltak kimenni a frontra a proletárdiktatúra védelmezésére és nem lehettek a gyárakban. Lehetetlen lett volna ilyen körülmények között a nagyobb termelés még akkor is, ha nem lett volna blokád és nem lett volna szénhiány.

Hátra van még a civilizáció kérdése. Mindenki tudja, hogy három-négy hónap alatt új civilizációt teremteni nem lehet. De a kommún alatt is voltak olyan jelenségek, amelyek azt mutatják, hogy mi a civilizációnak nemcsak tárgyi, de személyi hordozóit is megbecsüljük. Erre vonatkozóan rámutatok arra, hogy mi az összes művészeket, írókat, tudósokat, amennyire a kommún gyenge gazdasági ereje megengedte, támogattuk, tekintet nélkül arra, hogy mi volt politikai állásfoglalásuk. Sőt továbbmenve, az összes újságírókat is támogattuk, annak dacára, hogy ez az eljárás az osztályharc szempontjából nem állja meg a kritikát, de mint gesztus, azt, hogy a kommún a forradalmak elkerülhetetlen áldozatait és nehézségeit lehetőleg csökkentette, kétségtelenül bizonyítja.

Én is azzal fejezem be, amivel az ügyész úr fejezte be vádbeszédét. Azzal tudniillik, hogy ez a per túlnőtt a vád keretén, az egész országot érdekli, sőt, mint az ügyész úr is rámutatott, nagy nemzetközi visszhangja van. Ennek oka nemcsak az, hogy az a küzdelem, amelynek én

katonája vagyok, az egész világra kiterjed, hanem az is, hogy a kommún maga egy óriási politikai esemény volt, amely közvetlenül érintette a régi monarchia körülbelül ötven milliónyi lakosságát és azonfelül az egész világ érdeklődésének központjában állott. Ezt az érdeklődést még fokozta az a körülmény, hogy a magyar burzsoázia majdnem tíz évig habozott azon, hogy ezt a kérdést egy népbiztosi per keretében elővegye-e. És ez a habozás barátban és ellenségben azt a benyomást keltette, hogy maga a magyar burzsoázia sem helyesli, hogy egy ilyen kérdést egy törvényszéki tárgyalás keretébe beszorítsanak. Ezzel a habozással szemben én nyugodtan és szilárdan kitartottam a magam kommunista meggyőződése mellett. A fegyházban eltöltött tíz év alatt nem változtam meg. Ugyanolyan harcosa vagyok a kommunizmusnak mint voltam és csak ismétlem, hogy bármi legyen az én egyéni sorsom, az ügy, amelyért én harcolok, győzni fog.

Elnök: Ezért nemcsak rendreutasítom, hanem egynapi sötétzárkával büntetem, mert ez nyílt izgatás. Üljön le.

*(„Rákosi beszéde a budapesti törvényszék előtt,”
Az Út kiad. Prága 1935. 11-95. old.*

*„A Rákosi-per.” Vád-Védelem-Ítélet,
Viktória kiad. Budapest 1935. 82-124. old.*

*„Pravda”, 1935 február 9-10-11.
„Rundschau”, Bazel 1935. 8-9-10. szám.)*

Komját Aladár: **RÁKOSI MÁTYÁS TÖRHETETLEN**

A Rákosi Mátyás ellen indított per tárgyalásának már első napja megmutatta, mi a magyar fasizmus célja ezzel a perrel: nemcsak bosszút állni, hanem egyúttal a magyar proletárforradalom hősén bemocskolni a dicsőséges első Tanácsmagyarországot, aljasul megrágalmazni annak vezetőit és elrettenteni a lázadó tömegeket, hogy a KMP mögé gyülekezzenek az új Tanácsmagyarországért való harcra, felidézni az egész kispolgárság és parasztság előtt a „vörös terror” és a polgárháború rémeit.

A számadást gazda nélkül csinálták. A Horthy-Gömbös-kormány törvényszéke előtt újra megjelent a törhetetlen forradalmár: Rákosi Mátyás, akit a csaknem tíz évi fegyház rettenetes borzalmai sem tudtak még csak meghajlítani sem. Kommunista forradalmi meggyőződésének vasereje újra átalakította a törvényszéki tárgyalóterem vádlottak padját forradalmi szószékké, amelyről megszólalt a magyar proletariátus hangja, a dicsőséges első Tanácsmagyarország képviselője és beszélt el nem fojtható hangon az egész magyar munkássághoz és szegény-parasztsághoz. *A vádlott vádlóvá lett* és ezen nem tudott változtatni a tárgyalást vezető elnök a sötétzárka kegyetlen kiszabásával sem.

Maga a polgári sajtó is kénytelen ezt a tényt elismerni. A magyar fasizmus szélső szárnyának lapja, az „Új Magyarország”, a következő kényszeredett megjegyzéssel bizonyítja ezt:

„Rákosi Mátyásnak sikerült idejében tájékozódni az utolsó évek világpolitikájáról, látja maga előtt azokat a megfigyelőket, akik külföldről jöttek, ezért beszél olyan felülről lefelé, mintha ő lenne az, aki hivatott a mult fölött ítélni. Érti és érezteti, hogy nincs egyedül”...

„Fölényes és gúnyos megjegyzéseket tesz”...

Igen, a vádlottak padja, amelyen Rákosi Mátyás ült, a kommunista világpárt szószéke volt. Ezt érzi a magyar burzsoázia, a magyar fasizmus, a Horthy-Gömbös-rendszer, annak sajtója, rendőrsége, csendőrsége és börtönfelügyelői s annak hadserege. Ezt érezték tábornokai is, akik közül egyik legnevesebb kénytelen volt társai nevében is eltérni, hogy Rákosi Mátyás szemébe vágja azt az aljas árulást, amelyet a felszabadított magyar dolgozó nép szabadságharca ellen követek el a Tanácsköztársaság idején. Szemükbe vágta Rákosi, hogy ők nyitottak utat az imperialista rablók támadásainak, segítették a magyar nép imperialista ellenségeit és elárulták az ellenségnek a felszabadító háború haditerveit.

Rákosi bátor szavai eljutottak a magyar proletariátus, a szegényparasztság és az egész világ munkássága füléhez is. Rákosi nagyszerű forradalmi magatartása, bátor fellépése a proletárforradalomért, hősies záróbeszédében tett hitvallása a kommunizmusért, bevésszék a magyar munkások és szegényparasztok agyába - kitörülhetetlenül, mindörökre. Gyujtottak ezek a szavak, ápták a magyar forradalom kioltathatlan lángját. A tömegek maguk előtt látták a harcost, aki törhetetlen bátorsággal s okos megfontolással szállt szembe a gyilkos ellenséggel és szívósan, rendíthetetlenül harcolt az osztályellenséggel. A kommunista forradalmár ragyogó példáját mutatta Rákosi Mátyás ebben a perben az egész világ munkásságának.

Joggal mondta neki Marcel Willard, Dimitrov volt védője, aki a nemzetközi védelmi bizottság megbízásából mint megfigyelő vett részt a tárgyaláson:

„A közvélemény öröközik Ön felett és meg vagyok győződve, hogy Ön úgy fogja védeni magát, hogy Dimitrovhöz méltó lesz.”

És valóban - mondja Willard - Rákosi Mátyás követte a bolgár hős példáját. Uralkodik magán, mint Dimitrov, támadja az ellenséget s hidegvérűen, fölényes gúnnyal kerüli ki az ügyész alattomos gáncsvetéseit. Mérföldekkel felette áll bírának és úgy beszél a magyarországi proletárdiktatúra intézkedéseiről, mint aki joggal állott a proletár-állam vezetői között. Amikor a Tanácskormány által hirdetett ostromállapotról volt szó, kijelenti:

„Nemcsak, hogy nem helytelenítem, hanem minden felelősséget magamra veszek. Ma is azon a nézeten vagyok, hogy forradalmi időkben statárium szükséges.”

Mikor felelőssé akarják tenni azokért a halálos ítéletekért, amelyeket ellenforradalmárokon és fosztogatókon hajtottak végre, kijelenti:

„Én, mint kommunista, nem lehettem ezen halálos ítéletek ellen. Ez szükséges volt egy olyan időben, mikor a cseh imperialisták ellen háborút viseltünk, mikor gróf Bethlen és a magyar burzsoázia a csehekhez fordultak ellenünk.”

„Legalább azokat a halálos ítéleteket, amelyeket Szamuely hozott, helyteleníti-e?” - Rákosi felelete:

„Ő csak azt tette, amit a proletariátus tőle követelt. Ő csak a kötelességét teljesítette, a munkások és a szegényparasztok érdekében.”

Az egész világ dolgozói csodálattal adóznak Rákosinak. Willard ügyvéd, aki nem kommunista, írta róla: „Tíz évi lassú halál után betegen, a világtól a legbrutálisabban elszigetelve, acélerővel lép fel s vádlóvá válik. A világ közvéleménye nem tűrheti el és nem is tűri el, hogy a népnek ez a szószólója, aki bírjaival és börtönőreivel is dacol, továbbra is mindenféle bosszútervek számára tús maradjon.”

A világ munkássága, a becsületesen érző és gondolkozó dolgozók csakugyan nem fogják tűrni ezt. A nagy nemzetközi tiltakozó mozgalom, amely kirántotta Rákosi Mátyást a hóhér karmai közül, ki fogja szakítani fasiszta börtönőreinek kezéből is. A harc csak most indul meg igazán Rákosi Mátyás kiszabadításáért!

(„Sarló és Kalapács”, 1935 február 15.)

A HARMADIK RÁKOSI-PER

A január 21-től február 8-ig lefolytatott harmadik Rákosi-per a magyar és nemzetközi munkásság nagy nyilvánossága előtt folyt le és figyelmének központjában állt. Budapest munkássága Rákosi 1934 tavaszán történt ismételt letartóztatása óta sorozatos tüntetésekben adott mélységes felháborodásának kifejezést. Ezek a tüntetések napirenden voltak a tárgyalás alatt és a tiltakozás egyéb megnyilvánulásaival egyetemben megmutatták, hogy Rákosi nem áll egyedül: mellette a KMP vezetése alatt harcoló forradalmi munkásság, mely védelmező karját Rákosi fölé tartva visszaveri a lecsapásra kész hóhérmancsot. A nemzetközi Rákosi-bizottság megbízottjai, neves angol és francia jogászok ültek a tárgyalóteremben. Megfigyelte a Rákosi-pert az egész nemzetközi sajtó, melynek nem egy neves burzsoá orgánuma, mint pl. a Manchester Guardian, óva intette a magyar kormányt „a húr túlfeszítésétől”, Rákosi elvtárs halálra ítéelésétől. A fasiszta vérbíróság elnöke, a kommunistafaló Szemák, tucatjával kapta a világ minden részéből a tiltakozó táviratokat a Rákosi-védelmi bizottságoktól, proletár tömegszervezetektől, neves tudósoktól és művészekről. *Párizsban, Prágában, New Yorkban, Bukarestben* és egyéb európai és amerikai városokban tömeggyűléseken és tüntetésekben juttatták kifejezésre a dolgozók Rákosi iránti szolidaritásukat. *A Szovjetunió sajtója*, melynek képviselői ott ültek a tárgyalóteremben, a legnagyobb figyelemmel kísérte a per lefolyását. Az angol alsóházban és a francia parlamentben liberális és szocialista képviselők intéztek kérdéseket kormányaikhoz a Rákosi-per tárgyában. A csehszlovákiai munkásság megbízásából munkásdelegáció jött Budapestre a per elején. Mindez megmutatta, hogy Rákosi mellett nemcsak a magyar, de az egész világ forradalmi munkássága áll, hogy megoltalmazza a fasiszta vérbosszú készülő gyilkos merényletétől. Méltán mondhatta Rákosi elvtárs az utolsó szó jogán elmondott beszédében: *„Büszke vagyok arra, hogy a világ proletariátusa utolsó filléreit arra áldozza, hogy védelmemet megszervezze!”* Rákosival együtt büszke erre a KMP és az egész forradalmi magyar munkásosztály, mely annyi jelét tapasztalta már a nemzetközi proletárszolidaritás forradalmi erejének.

A magyar és nemzetközi proletárközvélemény központjában álló Rákosi-tárgyalás a magyarországi és nemzetközi kommunizmus nagyszerű fegyvertényévé vált a fasiszta diktatúrával szemben. A fasiszta diktatúra szükségét érezte annak, hogy a kommunizmus újra erősödő veszedelmével szemben újra a vádlottak padjára ültesse a magyarországi proletárdiktatúrát. A fasiszta bíróság és az ügyész nem is igyekeztek elfedni, jogilag elkendőzni azt a tényt, hogy nem Rákosi ténykedései, hanem a proletárdiktatúra ténykedései, nem Rákosi személye és „bűnei”, hanem a proletárdiktatúra forradalmi politikája képezik a per tulajdonképpeni „vádanyagát”. A per egész lefolyása kendőzetlen mivoltában mutatta meg azt a fasiszta törekvést, amelynek érdekében felrúgták a büntető törvénykönyv összes rendelkezéseit, megfosztották Rákosit az összbüntetés jogától, előbb letöltetve nyolc és fél éves fegyházbüntetését, újra vád alá helyezték és bíróság elé cipelték. Ennek a törekvésnek érdekében a per bizonyítási eljárásának oroszlánrésze nem Rákosi személyével, hanem a proletárdiktatúra ténykedéseivel, a termelőeszközök kisajátításával, a forradalmi pénzpolitikával, a vörös háborúval, a vörös terrorral foglalkozott és fővádlottként a meggyilkolt Szamuely Tibor elvtársunk szelleme ült Rákosi mellett a vádlottak padján. Rákosit mint „értelmi szerzőt”, mint „felbujtót” vonták felelősségre a proletárdiktatúráért és miután saját közvetlen cselekedeteit a vád semmiképpen nem tudta bizonyítás tárgyává tenni, a vád *jogilag* már a vádemelés pillanatától kezdve csúfosan összeomlott és teljes csődöt mondott az egész per folyamán. A nemzetközi Rákosi-védőbizottság neves jogászhai ezt még a per elején és azután a

per folyamán nem egyszer mutatták ki. Kimutatta ezt Rákosi közvetlen védelme is. De még csúfosabban mint jogilag, fordult a per politikailag a per fasiszta rendezői ellen. *A vádlott Rákosi vádlóként lépett fel és az összes perdöntő kérdésekben a proletárdiktatúra dicső emlékéét szegezte szembe a fasiszta diktatúrával.* Kommunista volta képezte a vád egyetlen alapját. Rákosi büszkén tett hitvallást kommunista meggyőződése mellett és vállalta a proletárdiktatúra egész politikájáért a felelősséget.

Rákosi Mátyás így fejezte be záróbeszédét: „*Nyugodt lélekkel vállalom a felelősséget mindazért, amit tettem. Meggyőződésből cselekedtem, nem kívánok védekezni. Akkori, diktatúra alatti, meggyőződésemet mind a mai napig fenntartom és nincs okom bármit is megbánni, dacára annak, hogy immár tíz évet töltöttem fegyházban.*”

Rákosi Mátyásnak, a hajlíthatatlan, sziklaszilárd kommunistának meggyőződése újra diadal-maskodott a fasiszta vérbíróság előtt, az akasztófa árnyékában. A meggyőződéses kommunistának ez a bátor magatartása tönkresilányította a bíróság minden erőlködését, amely a proletárdiktatúra emlékének bemocskolására irányult. A Szamuely elvtárs emlékét mocskolóknak Rákosi büszkén odavágta: „*Szamuely kötelességét teljesítette!*” Diadalmas erővel lángoltak fel a tárgyalóteremben Rákosi harcos magatartása nyomán *a vörös háború nagy fegyvertényei* a rabló cseh és román imperialisták ellen. Rákosi lerántotta a leplet az ellenforradalmi burzsoáziáról, a szegedi ellenforradalmi kormányról, az ellenforradalmi tisztekről, akik az imperialista ellenséggel tárgyaltak, hogy leverhessék a proletárdiktatúrát. Rákosi lerántotta a leplet a revízió mai szájatató bajnokairól, akik a vörös háborút hátbatámadták, mert nem a magyar dolgozó nép sorsát, hanem csak saját uralmi vágyaikat tartották szem előtt. Rákosi bebizonyította a tárgyalóterem porondján, hogy a proletárdiktatúra az imperialista rablás ellen, a népek szabad önrendelkezési jogának biztosításáért küzdött és megvalósította ott, ahol visszaverte az imperialista rablókat. Rákosi beretvaéles kérdései alatt az ellenforradalmi tanúk vallomása az ellenforradalom ellen éleződött ki. Rákosi vádlóvá nőtte ki magát a vádlottak padján és a történelem vádlottjainak szégyenfájára szögezte az ellenforradalmi burzsoáziát és a szociáldemokráciát. A fasiszta diktatúra választójogával Rákosi szembeállította a proletárdemokráciának a magyar történelemben példátlanul széles választójogát és a bíróság minden erőlködése ellenére, minden erejével a kommunizmus igazságát bizonyította a tárgyalóteremben.

A fasiszta bíróság mindent elkövetett, hogy megakadályozza Rákosit a kommunista propagandában. A bizonyítási eljárás egész mechanizmusa arra volt beállítva, hogy Rákosi ne mondhassa el összefüggően mondanivalóját, ne adhasson összefüggő ismertetést a proletárdiktatúra politikájáról, ne szólhasson a tárgyalóterem pódiumáról a magyar dolgozókhöz a múlt és jelen forradalmi problémáiról. Nehéz harcot kellett vívnia Rákosi Mátyásnak, hogy a bíróság, az ügyész és a megrendelt tanúk garmadájaival szemben a rendreutasítások, gorombaságok, kegyetlen rendbüntetések rázúduló tömegével dacolva, megmutassa az egész tárgyalási komédia tarthatatlanságát, kendőzetlen bosszúhadjárat voltát és áttörje azokat a korlátokat, amelyekkel a bíróság tilalmi a vádlottak padján ülő, de vádlóként fellépő kommunistát körülvették és akadályozták. Számos döntő kérdésben Rákosi Mátyás porrá zúzta a korlátokat és térdre kényszerítette az ellenfelet. Amikor Rákosi zárószavában azzal az ügyészi állítással szállt szembe, miszerint a bolsevizmus csak rombol, de nem épít, az ügyész gyáván megfutamodott, mondván, hogy ezt csak a magyar bolsevizmusra értette, nem más országokra! Ez az ügyész-megfutamodás a Szovjetunió szocialista építőmunkájának sikerei előtt, a legbeszédesebb bizonyítéka az egész per kudarcának a burzsoázia részére.

Rákosi Mátyás bátor viselkedése a bíróság előtt dührohamokat váltott ki a fasiszta sajtóból. A burzsoázia csahos kutyaínak fizikai fájdalmat okozott elvtársunk bátor, rettenthetetlen magatartása az akasztófa árnyékában. Fájt nekik Rákosi „nyugalma”, „fölnye”, „konoksága”,

értsd elvhűsége. Annál nagyobb örömmel töltötte el elvtársunk bátorsága a proletariátus és a becsületes, gondolkodó emberek tömegeit mindenütt a világon. Polgári lapok vontak párhuzamot Rákosi és Dimitrov viselkedése között, hogy érzékeltessék olvasóikkal azt a hatást, amelyet bennük a kommunista haláltmegvető bátorsága kiváltott.

Kudarcot vallott a fasiszta burzsoázia kísérlete, hogy a proletárdiktatúrát elmarasztalja. Tizenöt évvel a diktatúra bukása után, ők, a fasiszta rendcsinálók lettek a tárgyalóteremben lefolyt történelmi párbaj folyamán elmarasztalva. Ők és leghívebb segítőitársaik, a szociáldemokrata vezérek, akik elárulták a proletárdiktatúrát, segédkeztek az ellenforradalom első akasztófáinak ácsolásában és a fasiszta burzsoáziának tizenöt esztendeje segédkeznek a forradalom likvidálásában. A tárgyalóteremben lefolyt viaskodásban a szociáldemokrácia a fasiszta diktatúra oldalán állott. Bizonyítást nyert, hogy a burzsoázia kétféleképpen értékel azonos cselekményeket: Rákosi fejére halált követelt, mert tagja volt a népbiztosok tanácsának, de ugyanakkor hajaszálát sem görbíti a Weltnereknek, Büchlereknek és társaiknak, megbocsátva nekik diktatúra alatti „bűneiket”, mert jóvátették ezen bűnüket a proletárdiktatúra elárulásával és a fasiszta diktatúra hűséges támogatásával. Rákosi Mátyás hangos szóval „méltatta” a tárgyalóteremben a Böhmök szerepét a proletárdiktatúra elgáncsolásában. De mindez csak az érem egyik oldala. Az érem másik, nem kevésbé szégyenteljes arculata a szociáldemokrata párt vezetőségének és hivatalos lapjának, a Népszavának állásfoglalása a Rákosi-perben. Miután a tömegek nyomása alatt kénytelenek voltak feladni hosszú hónapokon keresztül folytatott elhallgatási taktikájukat, a per folyamán a Károlyi-kormány védelmére koncentrálták minden figyelmüket. A Rákosi Mátyás érdekében folyó világmozgalom megnyilvánulásairól, a tiltakozás hullámairól csak kényszeredetten és a semminél alig többet jelentettek. Ugyanakkor, amikor francia elvtársaink a képviselőház külügyi bizottságában emelték fel tiltakozó szavukat, a magyar szociáldemokrácia az „érdektelen harmadik” szerepét játszotta kifelé, hogy eltakarja érdekelt fél voltát a Rákosival szembenálló táborban. Amikor a hóhér egy proletárharcos nyakára készül tenni a kötelet, mindenkinek, aki a fasizmus ellen harcolni akar, csak egy kötelessége lehet: fellépni a hóhérok ellen és a bitófa árnyékában álló proletárharcos védelmére síkraszállni. A magyarországi szociáldemokrata párt vezetői a proletárság fasisztaellenes harcának okoztak kárt a Rákosi-perrel kapcsolatos magatartásukkal.

A Rákosi-pernek nincs vége. Hátra vannak még a fellebbviteli tárgyalások, amelyeken ismét csak a proletariátus harcossolidaritása mentheti meg elvtársunkat a bitófától. Hátra van a legnehezebb feladat: Rákosi kiszabadítása és megmentése. Ez volt Rákosi harmadik pere a magyar fasiszta vérbíróság előtt és tíz éve ül fegyházban. Mind a bíróság előtti bátor fellépésével, mind fegyházbüntetése folyamán tanúsított törhetetlen, kemény kommunista magatartásával Rákosi kiérdemelte a magyarországi munkásosztály teljes becsülését és szeretetét. Rákosi máris legendás alakjává vált a magyarországi proletariátus forradalmi osztályharcának. A KMP-nak ez a katonája példaképévé lett a magyarországi kommunizmus harcoss táborának. *Mentsük meg, szabadítsuk ki Rákosi Mátyást!* - ez a követelés a KMP egyik legfontosabb harci követelése. A KMP vezetése alatt erősödő forradalmi munkásmozgalom a Rákosi-per törvényszéki tárgyalása után az eddiginél még fokozottabb erővel fog küzdeni Rákosi Mátyás szabadulásáért.

(„*Mentsük meg Rákosi Mátyást*”,
a KMP illegális brosúrája,
Budapest 1935. 3-9. old.)

Rákosi Mátyás - 1935

4.

Er a vall. megtagad. nem azért
 volt tehát, mert féltem, hogy az
 igazság elött meg is mozdul bu-
 nemel elreplexem. Nekem a mag-
 tan. kört. kapcsolatlan ^{rag. titkolni} semmi
 néven nevezendő helyem ^{valam}
 nincs sem a magam, sem társa-
 im ugeiben. A kommunika kri-
 tika egy sor súlyos hibákra és té-
 vedésimkre mutatott rá, amit 1919-
 ben elkövetlünk. Ennek a figelem-
 be vétele mellett azonban rögtön
 az elején kijelenthetem, hogy azokat
 a komm. alapelveket, amik a
 kommun. elött és alatt esdekvise-
 im rugóit képertek, ma is válto-
 zatlanul helyesnek tartom ezen
 meggyőződésükben ugyan to. évi rabas-
 mint az szemérvet, amik körben
 befolytak csak megerősített. Hallo-
 más ~~szem~~ tétel megtagadása tehát
 nem azért történt, mert titkolni
 valóm lett volna; ellenkezőleg, ne-
 kem ~~semmi~~ ~~szemérvet~~ és ~~nekiindul~~

Rákosi Mátvás feljegyzéseiből

A törvényszéki tárgyaláson - 1935

LE PROCES RAKOSI

THE RAKOSI TRIAL / DER RAKOSI-PROZESS

PUBLICATIONS D'INFORMATIONS TELEPHONIQUES DE NOTRE CORRESPONDANT SPECIAL A BUDAPEST

LE COMITE RAKOSI

MM. Baby
Luby
Privat
Rine
Professeurs à Paris

M. Harold Lash
Professeur à Londres

MM. José de Berys
Michel Carday
Jean Macher
Stefan Priotel
Lecteurs

MM. Compinski
Délégat
Dragan
Kliffé
Milhaud
Rassieur
Stadel
Viennay
Avocats à Paris

MM. Hughes, K. C.
Pitt, K. C.
Thompson
Avocats à Londres

5, AVENUE GEORGES-COURTELINE, PARIS-XII

Paris, le 10. Janvier 35.

Gespräch mit Rakosi.

Rechtsanwalt Marcel Willard ist heute aus Budapest zurückgekehrt, wo er zusammen mit Rakosi Anwälten seine Verteidigung vorbereitet hat.

Die Presse hat schon mitgeteilt, dass es Rechtsanwalt Willard gelungen ist, Rakosi im Gefängnis zu besuchen und zu sprechen.

Ein Vertreter unseres Komitees hat Rechtsanwalt Willard, der Generalsekretär der Internationalen Juristischen Vereinigung ist, über den Inhalt seines Gesprächs mit Rakosi interviewt.

"Erst am letzten Montag habe ich die Erlaubnis erhalten, Rakosi zu besuchen. Ich habe ihn die warmsten Grüsse von seinem Bruder und von allen seinen Freunden überbracht."

"In welchem Zustand haben Sie ihn gefunden?"

"Er hat die schwere Prüfung dieser 9 Gefängnisjahre aussergewöhnlich gut überstanden. Dieser stahlharte Kämpfer ist körperlich und geistig zum Kampf bereit. Aber sein Herz hat in der langen Haft gelitten und er hat mir versprochen, einen Spezialarzt zu konsultieren -- freilich erst nach dem Prozess."

"Kann Rakosi ungehindert seine Verteidigung vorbereiten?"

"Ich musste feststellen, dass er weder die Zeitungen noch die Bücher erhalten hat, die ihm von Ausland geschickt worden sind. Seit drei Monaten erlaubt man ihm nicht, irgendeine Zeitung zu lesen, nicht einmal eine ungarische! Mehr noch: er hätte drei Monate nötig gehabt, um sein ausserordentlich umfangreiches Aktenstück gründlich durchzuarbeiten. Aber obgleich dieses Aktenstück seit Jahren vorhanden ist, hat man ihm erst seit drei Wochen Einsicht gewährt. So wird er bis zum Prozessbeginn nicht die Zeit haben, es gründlich zu studieren. Mit anderen Worten: Rakosi hat nicht die Möglichkeit, seine politische Verteidigung hinreichend vorzubereiten. Als ich in Gegenwart eines Beamten aus dem

A Rákosi-Bizottság háromnyelvű sajtótájékoztatója a per folyamán naponta jelent meg

Rákosi Mátyást a Szovjetunióban több helyen tiszteletbeli szovjetküldötté választották

»...ezt a politikai pert a magyar burzsoázia elvesztette...«

A KMP illegális sokszorosított brosurája

IX.
MENTSÜK MEG RÁKOSI MÁTYÁST!
(1935 FEBRUÁR-JÚNIUS)

DIMITROV NYILATKOZATA
RÁKOSI ELÍTÉLÉSÉRŐL

Rákosi Mátyás elítélése az aljas és gyáva osztálybosszú, a határtalan cinizmus példátlan megnyilvánulása.

A magyar fasiszta diktatúra, amely külföldi cápáknak adta el az országot, meri hazaárulással vádolni Rákosit. A pénzhamisítók barátai vetik Rákosi szemére, hogy a Tanácskormány pénzt bocsátott ki.

A magyar nép hóhérai, a nemzetközi terrorista bandák pártfogói és szervezői vádolják gyilkossággal Rákosit, mert a magyar Tanácskormány megtette a szükséges intézkedéseket, hogy a dolgozó magyar népet megvédje a véres ellenforradalommal szemben.

A fasiszta kormány által durván összetákolt pernek határozott politikai célja volt: kedvező légkört teremteni újabb fasiszta kegyetlenségek, a magyar proletariátus ellen irányuló újabb fasiszta terrorhullám számára; meggyalázni a szovjethatalom és a proletárdiktatúra magasztos eszméjét a Tanácsköztársaság ellen emelt aljas rágalмakkal; felizgatni a parasztokat, a középrétegeket, az intellektueleket a proletariátus forradalmi mozgalma ellen.

A Rákosi-perrel igazolni akarták a nép érdekei ellen elkövetett fasiszta árulást, a véres fasiszta terrort, a háborús készülődés fasiszta politikáját.

Rákosi bátor törvényszéki magatartása, a forradalom ügyébe vetett rendíthetetlen hite, a proletariátus ügyének hősie megvédeése a tárgyalás folyamán, nagymértékben keresztülhúzta ezen felháborító tárgyalás szervezőinek terveit. Rákosit, aki már több mint kilenc éve ül börtönben, életfogytiglani fegyházra ítélték, ami valójában lassú és fájdalmas halált jelent. A Rákosi ellen hozott ítélet kihívás a béke minden barátjának, mindazoknak, akik a demokratikus jogokért és szabadságjogokért küzdenek, melyek a dolgozók évszázados küzdelmének gyümölcsei, - kihívás mindazoknak, akik a fasizmus ellen harcolnak.

A mi kötelességünk, hogy elfogadjuk ezt a kihívást azzal, hogy erősítsük a harcot „Szabadítsuk ki Rákosit!” jelszó alatt, hogy milliók tiltakozásának hullámát keltsük fel a budapesti ítélet ellen, hogy minden áron kieroszakoljuk a kemény és bátor antifasiszta harcos kiszabadítását.

(„Mentsük meg Rákosit!”

Kiadja: a Kommunisták Magyarországi Pártja,

Budapest, 1935 23-24. old.

„Pravda”, 1935 február 24.)

TANÁCSMAGYARORSZÁG ZÁSZLÓVIVŐJE

Minden felháborodás mellett, amelyet a Rákosi Mátyás elleni becstelen ítélet az egész világon kiváltott, az egész világ munkásságát mégis az a megkönnyebbítő tudat tölti el, hogy a nagy nemzetközi tiltakozó harc egyelőre kiragadta Rákosi Mátyást a magyar királyi hóhér kezéből. A nemzetközi szolidaritás részleges győzelmének büszke érzése tölti el a nemzetközi proletariátust. Joggal! A halálos ítélet Magyarország vezető rétegeiben elhatározott dolog volt, nem is csináltak belőle titkot és már kezdték a közvéleményt a halálos ítéletre előkészíteni.

Az utolsó napokban fokozottabb mértékben keresztülvitt nagyszerű nemzetközi szolidaritási akció mégis fordulatot idézett elő ebben a fenyegető helyzetben. De elhatározó befolyással volt a per kimenetelére az a hatalmas akció is, melyet a Kommunista Magyarországi Pártja Budapesten keresztülvitt. Nagy tüntetések voltak, amelyek a reformista szakszervezetek tagjait is megmozgatták. Vörös zászlók lengtek Budapest utcáin, mialatt a bíróság az ítéletet meghozta.

A halálos ítéletet nem merték kimondani. „Csak” életfogytiglani fegyházat kapott a nagyszerű forradalmár. Ezzel azonban Rákosi élete még nincs biztonságban. A veszély nem kisebb, mint azelőtt. Maga az ítélet sem végleges, az ügyész fellebbezett és követeli a halálos ítélet kimondását. A Tábla és a Kúria újabb tárgyalás nélkül is kimondhatja a halálos ítéletet. De ha ez nem is történne meg, Rákosi életét veszélyezteti maga a fegyház. A tízesztendős börtön aláásta Rákosi Mátyás egészségét. Az életfogytiglani fegyházbüntetés Rákosi számára egyenlő a lassú halállal.

Fel a harcra! Most kettőzzük meg igazán az erőnket Rákosi Mátyás kiszabadítására. Kiragadtuk a hóhér kezéből, ki kell szabadítanunk a fegyházból is. És ki fogjuk szabadítani!

(„Sarló és Kalapács”, 1935 február 15.)

A VISSZHANG

Párizsban igen nagy hatást gyakorol a Rákosi Mátyás ellen hozott ítélet. Még a polgári sajtót is meglepi az ítélet és ezen meglepetés mellett még kifejezésre jut a sajtóban az az elismerés, amelyet Rákosi nyugalma és elvszilárdsága váltott ki. A „Petit Journal” megjegyzi, hogy Rákosi életét az egész világ osztatlan figyelme mentette meg a jól előkészített törvényes gyilkosságtól.

*

New-Yorkban a nagy Lenin-emlékünnepeken huszonkétezer munkás tiltakozott Rákosi elítélése ellen és tiltakozó táviratot küldtek a magyar követségre.

*

A csehszlovák képviselők és szenátorok és a szlovákiai magyar írók tiltakoztak Rákosi elítélése ellen. Szlovákiában rendkívül erős a mozgalom Rákosi érdekében. Az összes városokban tüntetések vannak és a Budapestre küldendő delegáció költségeit a munkások gyűjtés útján adták össze.

A prágai magyar követség előtt nagy tüntetés volt, ahol szavalókórusok követelték Rákosi szabadonbocsátását.

*

A budapesti rendőrség jelentése szerint „ötször volt Budapesten Rákosiért tüntetés. Az egész városban röpcédulákat osztogatnak, hogy ezzel zavart idézzenek elő.” A rendőrség továbbá jelenti, hogy a „Rákosi-per által a kommunista akciók újabb tápot kaptak és a kommunista mozgalom megerősödve lép fel. A rendőrség erélyes intézkedéseket tesz a kommunista üzemek megakadályozására.” Budapesten tömeges elfogatások voltak.

*

A legtöbb reformista szakszervezetben hatalmas akció indult meg Rákosi Mátyás érdekében. Az egyes szakszervezetekben követelték a tagok, hogy a szakszervezetek Rákosi érdekében az igazságügyminiszterhez forduljanak. A szakszervezetek elnökei ezt elutasították azzal a kifogással, hogy ilyen lépést csak a Szakszervezeti Tanács tehet.

A munkások a szakszervezeti vezetők ellenére hajtják végre ezt az akciót olyan módon, hogy aláírásokat gyűjtenek. Egy munkásnak sikerült az üzemében háromszáz aláírást gyűjteni.

(„Sarló és Kalapács”, 1935 február 15.)

A FRANCIA KOMMUNISTA PÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA

Párizs, 1935 február 20.

A Francia Kommunista Párt Központi Bizottságának legutolsó ülése a következő határozatot hozta:

A Francia Kommunista Párt Központi Bizottságának teljes ülése a budapesti fasiszta bíróság szörnyű ítéletével életfogytiglani fegyházra ítelt Rákosinak forró, forradalmi üdvözlét küldi.

Üdvözlí a Thälmannhoz és Dimitrovhoz méltó kommunista hőst, a Kommunista Internacionále hűséges katonáját, akit nem tudott megtörni nyolc és fél esztendei börtön, aki hajlíthatatlan bátorsággal állt a magyar fasizmus bírái elé és aki a bírák feje fölött minden dolgozó felé odakiáltotta a kommunizmus győzelmébe vetett megingathatatlan hitét.

A Központi Bizottság felhívja a dolgozó tömegeket, hogy a szégyenteljes budapesti komédia-per ellen a legerélyesebben tiltakozzanak.

Rákosi sorsa a francia munkásság kezében is van.

Büszke magatartása és csodálatos példája minden egyes országban antifasiszták millióit fogja lelkesíteni.

Harci kiáltásunk: „Szabadságot Rákosinak!” - visszhangozzék a városok és falvak minden gyűlésén úgy, mint annakidején: „Szabadítsátok ki Dimitrovot!”

A nemzetközi tiltakozó mozgalomnak ki kell nyitnia Rákosi börtönének ajtaját.”

(„Rundschau”, Bazel, 1935 február 28. IV. évf. 11. sz. 616. old.)

RÁKOSIÉRT

A Rákosi-per fölkavarta hullámok még nem ültek el és ha a magyarországi burzsoázia nem hajlandó az eddigi tiltakozások hatása alatt szabadlábra helyezni Rákosi Mátyást, akkor ezzel csak még inkább fölkorbácsolja a világ nem-fasiszta elemeinek jogos fölháborodását. Hogy nem tudták minden bírói, ügyészi, jogi furfangosság dacára sem halálra ítélni Rákosit, az egyrészt Rákosi ártatlanságának, másrészt a tiltakozások erejének tudható be.

Nem fogunk lankadni, nem fogjuk az iramot lassítani, sőt fokozni fogjuk azt és fölrázzuk azokat is, akik eddig még nem vettek tudomást az utóbbi évek egyik legaljasabb „igazság”-szolgáltatási komédiájáról, illetőleg nem tartották kötelességüknek, hogy tiltakozzanak az ellen, hogy az uralkodó magyar rezsim politikai bosszúból börtönben sorvassza el Rákosi Mátyást, az önzetlen és bátor proletárharcost.

Norvég munkások

Oslóban, a februári harcok emlékére rendezett tömeggyűlésen tiltakozó táviratot intéztek Szemákhhoz és követelték Rákosi szabadlábra helyezését.

Stockholmban

Kétezer-négyszáz munkás és intellektuel, szocialisták kommunistákkal közösen rendezett gyűlésén a stockholmi magyar követséghez intézett egy tiltakozó memorandumot.

(„Új Igazság”. Párizs, 1935 március 2.)

Rákosi Zoltán: SZABADÍTSÁTOK KI!

Fivérem, Rákosi Mátyás életfogytiglani kényszermunkára elítéltetése tízévi fegyházbüntetésének letöltése után, új láncszem a magyar bíraskodás gasztettei sorában.

Már az egész pernek 1933 közepe óta folyó előkészítése megmutatta, hogy a magyar bíraskodás új cselfogással igyekszik testvérem kiszabadulását megakadályozni. 1933 közepe táján a „Pester Lloyd”-ban egy közleményt jelenttettek meg, amely szerint Rákosi a börtönben való példás magaviseletéért kegyelmet kap és még büntetésének letelte előtt szabadon bocsátják s kiutasítják a Szovjetunióba. Ez éppen abban az időben történt, amikor testvérem súlyos háromhónapos magánzárkabüntetést kapott.

Csakhamar kiderült, hogy a „Pester Lloyd”-nak ez a hazug hivatalos jelentése valójában a dolgozók véleményének a magyar igazságszolgáltatás tulajdonképpeni szándékai tekintetében való félrevezetését célozta.

1934. áprilisában, nyolc és fél éves fegyházbüntetésének letöltése után, az ismeretes vádak alapján, újra letartóztatottnak nyilvánították Rákosit.

Hozzám írt leveleiben Rákosi Mátyás egész vizsgálati fogsága ideje alatt panaszkodott a hihetetlenül embertelen bánásmód, a teljes izolálás és mindazoknak a jogoknak a megvonása miatt, amelyek őt, mint vizsgálati foglyot, megillették volna.

1934 közepe táján azt írta, hogy háromhónapos, úgynevezett vizsgálati fogsága sokkal komiszabb volt, mint háromévi börtön. Nemcsak, hogy a per anyagába nem engedtek betekintést neki, hanem még rokonaitól sem volt szabad levelet kapnia. Egy 1934 novemberében kelt levelében azt írja testvérem, hogy az utóbbi hónapok során a világ különböző tájáról érkezett mintegy hatvan levelét visszatartották, köztük az én levelemet is; még azokat a leveleket, amelyeket a cenzúra átereszt, sem kézbesítik neki, hanem csak felolvassák előtte.

A bírósági komédia, amely két hétig tartott, mutatja, hogy az ítélet eleve kész volt és csak azt akarták, hogy fivéremet a magyar bíróság alaptalan vádjaival elnémítsák.

Hogy a bírósági közegek mennyire rettegtek, tomboltak dühükben, az is mutatja, hogy Jolán nővéremet be sem engedték a tárgyalásra. Másik nővéremnek, Hajnalnak, ötperces beszélgetést engedélyeztek Rákossal, s mikor e beszélgetés során azt mondta, hogy büszke a testvéreire, ez elegendő volt az elnöknek arra, hogy büntett feldicsérésével, bűnpártolással vádolja és minden további látogatástól eltiltsa. A tárgyalás negyedik napján pedig az elnök Hajnal nővéremet kiutasította a tárgyalóteremből, mert az egyik tanú vallomástételénél állítólag „elmosolyogta magát”. Az elnök rászólt:

„Maga nevet, mikor a fivére ügyét tárgyalják, holott tudnia kellene, hogy halálra fogják ítélni, mert hisz más ítéletről szó sem lehet.”

Ennek a pernek az egész lefolyása megmutatta, hogy a Rákosi ellen emelt vádakat bizonyítani nem lehetett. A per megmutatta, hogy testvérem egyetlen bűne az, hogy a tízéves rabság meg nem változtatta, hogy ugyanaz a forradalmi harcos maradt, aki azelőtt volt, hogy tízéves rabsága ellenére is hű maradt meggyőződéséhez és hitet tett amellett, hogy eszméi győzedelmeskedni fognak, bármint alakuljon is az ő egyéni sorsa.

Rákosi minden tőle telhetőt megtett azért, hogy a fasiszta bíraskodást leleplezze, bátran hitet tett meggyőződése és a további harcra való elszántsága mellett. A mi feladatunk az, hogy Rákosinak a magyar bíróság karmai közül való kiszabadítására mindent elkövessünk. Ezt pedig csakis a tömegek egységes szolidaritás-akciója valósíthatja meg.

(„Rundschau”, Bazel, 1935 február 28. 11. sz. 616. old.
„Sarló és Kalapács”, 1935 március 15.)

PROLETÁRSZOLIDARITÁS

Tiltakozó akció a Szovjetunióban

A Szovjetunióban alig van nagyobb üzem, ahol a Vörös Segély szekciói ne foglaltak volna állást Rákosi Mátyás érdekében. (Az akcióban vezető szerepet játszottak a magyar és a német dolgozók.) Az üzemi gyűléseken óriási tömegek vettek részt és a Rákosi-transzparenszek és Rákosi óriási arcképei a szovjet gyárak és klubok falain állandóan napirenden tartják a kérdést.

Moszkvában Sztaszova elvtársnő vezetésével nagy nemzetközi gyűlések tiltakoztak Rákosi Mátyás elítéltetése ellen. A legnagyobb gyűlések a kultúrparkban és a vasúti munkások klubjában voltak, ahol Sztaszova elvtársnő, volt magyar népbiztosok s a nemzetközi munkásmozgalom és a Vörös Segély vezetői rámutattak a Rákosi-per politikai jelentőségére és felhívták az egész világ munkásságát további tiltakozó akciókra.

Az utóbbi napokban tiltakozó gyűlések voltak Moszkvában a Szerszámgyárban, a Hús-feldolgozó gépek gyárában, a Golyóscsapágy-gyárban, a Politemigránsok Klubjában, a Külföldi Munkások Klubjában, stb.

A harc sok formában folyik. A magyar dolgozók összekötik a tiltakozó akciót a szocialista építés fokozásával és a KMP támogatásával. Sok elvtárs külön e célra küld be összegeket a Magyar Klubnak és a „Sarló és Kalapács”-nak. Leningrádban egy nagyszabású Rákosi-gyűlés folyamán gyűjtés indult meg, mely rövid időn belül 520 rubelt eredményezett. A Sztálin-autógyárban Moszkvában a schutzbündlerék „Wallisch és Rákosi” név alatt brigádot alakítottak, mely szocialista versenyre hívott ki egy orosz brigádot.

Az egész orosz és más nyelven megjelenő sajtó, élén a „Pravdá”-val és az „Izvesztijá”-val, állandóan foglalkozott Rákosi Mátyás személyével és a perrel, s alig volt a tízezernyi üzemi újság között egy is, amely ne vezetett volna harcot a mi Rákosi Mátyásunkért.

Tiltakozó akció a kapitalista külföldön

A Háború és Fasizmus Elleni Nemzetközi Bizottság felhívta az összes, az egész világon levő szekcióit, hogy a legenergikusabb harcot folytassák Rákosi Mátyás kiszabadításáért. A Bizottság sürgőnyt intézett Gömböshöz, amelyben milliók nevében tiltakozik a Rákosi elleni „törvényes gyilkosság” ellen, amely minden jogérzetet lábbal tapos és követeli Rákosi szabadonbocsátását.

Romain Rolland, Henri Barbusse és Aldous Huxley világhírű írók sürgőnyt küldtek a magyar igazságügyminiszterhez, amelyben tiltakoznak a Rákosi elleni ítélet miatt.

Az Egyesült Államokban óriási az izgalom a magyar munkások között a Rákosi-ítélet miatt. Clevelandban tüntetés volt a magyar konzulátus előtt.

Csehszlovákiában, a kassai Rádió-moziban előadás után a közönség tüntetést rendezett Rákosi Mátyás mellett. A kassai sörgyári munkások és munkás sportolók tiltakozó táviratot küldtek a magyar kormányhoz. Komárom, Rimaszombat, Gutta, Komóc, Feled, Gortva, Diószeg munkásai tiltakozó sürgönyöket küldtek Horthyhoz.

Svédországban, Göteborgban a kommunista és szocialista munkások nagygyűlése tiltakozott Rákosi elítélése ellen és szabadlábra helyezését követelte. A határozati javaslatot küldöttség vitte a magyar követséghez. Karlskrona svéd hadikikötő ötvenkét matróza névaláírással tiltakozó táviratot juttatott el a magyar követséghez és felhívták Svédország összes munkásszervezeteit Rákosi melletti tüntetésekre.

A Nemzetközi Vörös Segély hatalmas munkája

A nemzetközi tiltakozó akciónak sikerült Rákosi Mátyást a hóhér kezei közül pillanatnyilag kiszakítani, amiben óriási szerepe volt a Nemzetközi Vörös Segélynek, amely Sztaszova elvtársnő energikus vezetésével az egész világ munkásságát és minden becsületesen gondolkozó polgárát mozgósította és így sikerült a Rákosi-per a világnyilvánosság ellenőrzése alá helyezni.

Már 1934 elején, amikor híre jött, hogy egy újabb per terveznek Rákosi Mátyás ellen, a Nemzetközi Vörös Segély megkezdte összes szekciónak mozgósítását és egész éven át folytak az egész világon a Rákosi-per elleni hatalmas tiltakozó akciók. Tiltakozó határozatok ezreit hozták az e célra egybehívott gyűléseken s minden nagyobb gyűlésen vagy kongresszuson felhangzott a tiltakozás szava. A Nemzetközi Jogász Szövetség is munkához látott

és ügyvédeit, Milhaudot és Willardot gyakran küldte Budapestre. A „Rákosi-Bizottság” állandóan dolgozott.

A magyar követségeket az egész világon, különösen az Egyesült Államokban, Kanadában, Franciaországban és Csehszlovákiában állandó nyomás alatt tartották azok a munkás- és intellektuel-delegációk, amelyek tízezrek által aláírt tiltakozó határozatokat nyújtottak át. Ha a követ nem akarta fogadni őket, kikényszerítették a fogadást.

A per megkezdésekor erősödött az akció. Utcái tüntetések voltak számos országban és e tüntetések koronája volt az a tüntetés-sorozat, amelyet a budapesti munkások és ifjómunkások rendeztek Budapest legforgalmasabb utcáin: Ezzel mozgósították a szervezett munkásságot, amely erős nyomást gyakorolt a szociáldemokrata vezetőkre.

A törvényszéki elnökhöz ezrével jöttek a tiltakozó határozatok. Dél-Amerika és Afrika is megmozdult és a Nemzetközi Vörös Segély összes illegális szekciói is. A nagyszerű és óriási mozgalmat elősegítette Rákosi Mátyás hősie, forradalmi magatartása a vérbíróság előtt. A világ közvéleményének nyomása alatt a törvényszék kénytelen volt az előre elkészített halálbüntetés helyett életfogytiglani fegyházra ítélni.

Ezzel a veszély csak pillanatnyilag hárult el és annak az akciónak, amely Rákosi Mátyás életét megmentette, minden szünet nélkül teljes erővel tovább kell folynia, hogy Rákosi Mátyást az életfogytiglani fegyház lassú halálától megmentse.

(„Sarló és Kalapács”, 1935 március 15.)

Alexandr Bezimenszkij:
RÁKOSI

Mint hegyről lezúgó sziklatömb,
Szavai a termet beroppantották.
S a vádlottak padján ott nyöszörgött
A magyar „független” bíróság.

Egyszerűn, nyugodtan, óriásként
Állott a tajtékzó ellen előtt.
Tiszteletet parancsolt a „börtöntöltelék”
S a fasiszták foglya népvézérré nőtt.

Akár az orkán, szava úgy rengett,
Égetett, ütött és vádolt.
Körötte milliós - örvénylő tömegek
Törvénye rázta a világot.

A tömegek nevében mondotta beszédét
S úgy villant a szó, mint fényben a kard.
Ők duzzasztották Rákosi erejét:
A dolgozó világ most ítéletet tart.

Eleven szavak, ütnek és harcolnak
S hirdetik a kommún diadalát.
Száz határon át halljuk a hangodat:
Egy új világ győzelmes, büszke dalát!

Te leszel a bosszú lobogó zászlója.
Futnak az évek, eljön az idő.
S te leszel az ítélet végrehajtója,
Ha majd a számolás órája jó!

Oroszból fordította:
Hidas Antal

(„Pravda”, 1935 február 8.,
„Sarló és Kalapács”, 1935 május 1.)

Alexandr Bezimenszkij:
RÁKOSI BESZÉL

Sziklaszínű, nehéz szavak görögnek
s úgy visszhangozza őket a terem,
hogy hallod már, a vádlottak padjáról
ő szól, ő vádol: a történelem!

A történelem zúg minden szavában,
s milyen nyugodtan, mily büszkén beszél
ő, a börtönlakó! De retteg, sápad,
aki csupán hatalmára kevély:

kit bírónak ültet pulpításra
a hatalom, de vádlottá leszen.
S a vádlott: bíró! Nézd, egész világgá
nyílik, tágul, növekszik a terem!

Falak lehullnak, határok omolnak
és szerteszállnak égő szavai,
s kinőnek és felállanak mögötte
a világ minden proletárai!

S ők szólnak már minden, minden szavában,
ők ítéleznek, ha ítéletet
hirdet a gyáva, romlott, úri rendszer
bírává kent pribékjei felett!

Rákosi szól! de milliókkal együtt!
Ajkán a szó úgy fénylik, úgy ragyog,
azt tükrözi, mit ő épít fel itten
nékik s velük: a szabad holnapot!

Zelk Zoltán fordítása

(„Szabad Nép”, 1948 november 21.)

TÖMEGHARCOT RÁKOSI MÁTYÁS KISZABADÍTÁSÁÉRT!

A fasiszta diktatúra osztálybírósága ez év február 8-án, fogságának tizedik esztendejében, életfogytiglani fegyházra ítélte Rákosi Mátyás elvtársunkat, a proletárdiktatúra népbiztosát, a Vörös Hadsereg hős parancsnokát, a KMP bátor katonáját. A magyar és nemzetközi proletariátus tiltakozó mozgalmának ezúttal immár másodszor sikerült megakadályozni Rákosi Mátyás halálraítélését. De a veszély nem múlt el, a fasiszta vérbíróság ügyésze fellebbezést jelentett be és halálos ítéletet követel, Rákosi Mátyás pedig életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélve ki van szolgáltatva a burzsoázia vérbosszújának, a lassú halálra kínzásnak a fegyház falai között.

De most ismét közvetlen halálveszély fenyegeti harcos elvtársunkat. A fasizmusnak sietőssé vált a munkásság még szorítóbb bilincsbe verése és ezzel párhuzamosan minél előbb meg akarják rendezni a Rákosi-ügy táblai tárgyalását. Eredetileg november hó 7-8-9-ére tűzték ki, de mint most bejelentették, a tárgyalást már június hó 27-28-án megtartják. Itt is rajtaütésszerűen dolgoznak, mint a választásoknál, mint az érdekképviselési törvény sürgős letárgyalásánál. Ilymódon akarják megnehezíteni a tiltakozó kampány előkészítését és legszélesebb tömegekre kiterjesztett lefolytatását.

Csak néhány hét választ el bennünket a táblai tárgyalástól. Ezt az időt fel kell használnunk, hogy mozgósítsuk a tömegeket Rákosi megmentésére. Hősies fellépésével Rákosi Mátyás elnyerte a munkástömegek csodálatát és szeretetét, akik saját ügyük rettenthetetlen harcosát látják benne. De hősies magatartása bámulatot és szimpátiát ébresztett a dolgozó kispolgárok széles köreibben is. Mindez azonban korántsem elegendő. Az osztályszolidaritásnak tömegakciókban kell megnyilvánulnia, a szimpátiának tettekké kell válnia - csak így tudjuk megmenteni Rákosi életét.

A világproletariátus - miként a múltban - most sem fog tétlen maradni. Szolidaritásának megnyilvánulásait nem fogják feltartóztatni a magyar fasizmus határsorompói. De a tiltakozó akciók élén a magyar proletariátusnak kell haladni, melynek ügyét olyan megrázó erővel képviselte ismételten, az akasztófa árnyékában is, bátor elvtársunk.

Munkások! Dolgozók!

Tüntessetek Rákosi Mátyás kiszabadításáért! Fogadjatok el ily irányú határozatokat és juttassátok el azokat tömegesen az igazságügyminiszterhez! Ne legyen munkásgyűlés, ahol ne követelnétek határozatban Rákosi azonnali szabadlábrahelyezését és a proletár politikai foglyok általános amnesztiáját. Alkossatok aktív Rákosi-védelmi bizottságokat!

A magyar fasizmus a múlt és jövő proletárforradalmát akarja sújtani Rákosi személyében, - védjétek meg a Tanácsköztársaság dicső emlékét és sujtjátok a magyar fasizmust azzal, hogy kiharcoljátok az Első és az eljövendő legyőzhetetlen Második Tanácsmagyarország hős katonájának kiszabadítását.

*(A KMP illegális röpirata.
Magyar Munkásmozgalmi Intézet,
Archivum. A. III-41.)*

SZABADÍTSÁTOK KI RÁKOSI MÁTYÁST!

A Politikai Emigránsok Nemzetközi Klubjának magyar szekciója június 27-én tiltakozó gyűlést tartott, amelyen egyhangúlag a következő határozati javaslatot fogadták el:

A moszkvai magyarnyelvű dolgozók, politikai és gazdasági emigránsok, volt hadifoglyok, munkások, specialisták, alkalmazottak 1935 június 27-én megtartott gyűlése a legnagyobb felháborodással vette tudomásul, hogy a magyar fasiszta kormány eddigi gazságait, amelyeket Rákosi Mátyás elvtárrsal, a magyarországi dolgozók rettenthetetlen és önfeláldozó vezérével szemben elkövetett, most újabb gazsággal akarja tetézni. Rákosi Mátyást, a dicsőséges I. Magyar Tanácsköztársaság volt népbiztosát és nagyszerű harcosát, a KMP-nak a II. Tanácsköztársaságért folytatott harca egyik legkiválóbb vezetőjét, tíz évig tartotta a magyar fasizmus a fegyházban. Ekkor az egész világ dolgozóinak, az egész becsületes közvélemény tiltakozásának sikerült őt megmenteni az akasztófától, amelyet Bethlen és Gömbös fasiszta banditái ácsoltak számára. Tízévi hősie magatartása a börtönben bebizonyította, hogy Rákosi elvtársat nem tudják megtörni és nem tudják elpusztítani. Új akasztófát készítettek számára tehát, de ez alól is kiszabadította a világ becsületes közvéleményének tiltakozása. „Csak” életfogytiglani fegyházra ítélte a Gömbös-legények osztálybírósa.

De ez a gazság is kevés nekik. Felbátorodva mintaképük, a német fasizmus aljas gyilkosságain, felhasználva azt a helyzetet, hogy most az egész világbékét akaró közvéleményt a német fasizmus háborús előkészületei, a Szovjetunió ellen tervezett hadjárata foglalkoztatja, újból megpróbálkoznak, hogy megvalósítsák tíz év előtt kudarcot vallott gyilkos tervüket. A fellebbviteli tárgyalás ürügye alatt akarja Gömbös fasiszta kormánya kimondani Rákosi elvtársra a halálos ítéletet.

Ez a merénylet, amely nemcsak Magyarország munkásai és szegényparasztjai, hanem az egész világ dolgozói ellen irányul, egy részlete annak az offenzívának, amelyet a bázisa szűkülését érző magyar fasizmus Gömbös vezetése alatt, a magyar kapitalisták parancsára „reformokról” szóló frázisokba öltöztetve, indított meg a magyarországi dolgozók még nagyobb kiszákmányolása, még erősebb jogfosztása céljából, de elsősorban azért, hogy a KMP vezetése alatt a kapitalista osztályuralom létét fenyegető, egyre erősödő harcukat összetörni próbálja.

Gömbös, amikor arról szaval, hogy a magyar nemzet tradícióival nem fér össze a diktatúra gondolata, ezt a diktatúrát, a fasiszta diktatúrát, amely 1919 óta, a dicsőséges Magyar Tanácsköztársaság megdöntése óta sanyargatja a magyar dolgozókat, újból tatarozni, erősíteni akarja. A magyarországi munkásosztályba nem tudott se Gömbös, se elődjai - a szociáldemokrata párt minden erre való készsége ellenére sem - behatolni, most tehát a szakszervezetek szétverésével, az úgynevezett „érdekképviselési törvény” behozásával és egyéb, a német és olasz fasizmus rendszerét utánzó rendszabályokkal tesz kísérletet arra, hogy az egyre inkább a KMP befolyása alá kerülő munkás- és paraszttömegeket dezorganizálja. Még a szociáldemokrata párt megszüntetésével is fenyegetőzik Gömbös ebben a hadjáratában, mert a KMP erősödése következtében ez a párt már nem képes azt a szerepet betölteni, amit eddig szánt neki a magyar fasizmus.

Ennek a hadjáratnak az egyik ütközete az, amely Rákosi elvtárs életéért folyik. Ezt az ütközetet is meg kell nyerniük a dolgozóknak. És amikor az egész világ dolgozói felemelik tiltakozó szavukat ez ellen a készülő gáztett ellen és Rákosi Mátyás elvtárs azonnali szabadlábrahelyezését követelik, mi, a Szovjetunióban élő magyarnyelvű dolgozók, akiknek a Szovjetunió igazi nemzetközi szolidaritása új, szocialista hazát adott, akik a Szovjetunió többi népeivel együtt veszünk részt a szocializmus felépítésében, a legnagyobb felháborodással tiltakozunk Rákosi Mátyás elvtárs készülő meggyilkolása, további kínzása és börtönbentartása

ellen és követeljük azonnali szabadlábrahelyezését. Ugyanakkor felhívjuk az egész világ öntudatos dolgozóit és a fasizmus ellen, a kultúra megmentéséért harcoló minden becsületes embert, hogy csatlakozzanak az egész világot felrázó tiltakozó kampányhoz.

Le a gyilkos fasizmussal!

Éljen az egész világ dolgozóinak új, szocialista hazája, a Szovjetunió!

Éljen a szocialista építést vezető Szovjetunió Kommunista Pártja és a világ proletariátusának vezetője, Sztálin elvtárs!

Éljen az egész világ dolgozóinak nemzetközi szolidaritása!

Éljen a magyarországi munkások és szegényparasztok vezére, a II. Magyar Tanácsköztársaságért folytatott harc dicső élcsapata, a KMP!

Éljen Rákosi Mátyás elvtárs!

(„Sarló és Kalapács”, 1935 július 15.)

DIMITROV RÁKOSIÉRT

Rákosi Mátyást, a forradalmi munkásmozgalom egyik legbátrabb harcosát, akit életfogytiglani fegyházra ítélték, mint a Magyar Tanácskormány népbiztosát, miután tíz évig a fegyházban szenvedett, június 27-én újra az osztálybíróság, az úgynevezett „Királyi Tábla” elé állítják Budapesten.

Rákosit óriási veszély fenyegeti, riadót kell fűjni! Ti munkások a gyárakban és műhelyekben, ti alkalmazottak az irodákban, szellemi munkások! Ti ifjak! Ti asszonyok és anyák! Ti mindannyian - bármely politikai párthoz és szervezethez tartozzatok is! Viharos, hatalmas szolidaritási és tiltakozó akciókkal mutassátok meg a budapesti munkáskínzóknak, hogy Rákosi életével és szabadságával nem ők, hanem a nemzetközi proletariátus rendelkezik:

Az én kiszabadításom a németországi fasiszta hóhérok karmaiból megmutatta, hogy a nemzetközi szolidaritás mit képes keresztülvinni. A nemzetközi szolidaritásnak kell Rákosi Mátyást, éppúgy, mint Ernst Thälmann és az összes többi antifasiszta foglyot kiszabadítani.

Dimitrov

(„Sarló és Kalapács”, 1935 július 15.)

X.
AZ ÍTÉLŐTÁBLA ELŐTT
(1935 JÚNIUS 27-JÚLIUS 1.)

A MAGYAR FASISZTA BÍRÓSÁG
RÁKOSI FEJÉT KÖVETELI

Június 27-én lesz a Rákosi-per fellebbviteli tárgyalása.

Horthy hóhérügyészének nem volt elég az elsőfokú bíróság minden jogot, minden igazságot megcsúfoló életfogytiglani fegyházítélete, a magyar úri osztály „törvényes” képviselője Rákosi Mátyás életét követeli!

Rákosi élete veszélyben forog! A fellebbviteli tárgyalás alig párórás papírformaságával a magyar urak lesben lapuló proletárgyűlölete ezt a rövid, a nyilvánosság éberségét jobban elkerülő alkalmat akarja felhasználni arra, hogy hurkot vessen a Magyar Tanácsköztársaság nagyszerű harcosának nyakára.

1925-ben, mikor Rákosi haláltmegvető bátorsággal visszatért a Horthy-fasizmus poklába és az úri osztály rögtönítélő bíróság előtt akart végezni vele, a szlovenszkói munkások és parasztok is résztvettek abban a világméretű, hatalmas tiltakozó akcióban, mely megmentette Rákosi életét.

1925-ben nyolc és fél évi fegyházra ítélték Rákosit. Ám mikor kitöltötte büntetését, mikor a legelemibb jogszabályok értelmében azonnal szabadlábra kellett volna helyezni, a magyar urak bíróságnak nevezett pribékjei egy új, mindennél lehetetlenebb vádat kovácsoltak ellene.

A tiltakozások új vihara indult meg az egész világon az újabb Rákosi-per ellen! A magyar burzsoázia mégis lefolytatta a tárgyalást, ám az első Tanácsköztársaság emlékének bemocskolására, a vörös rémmesék felelevenítésére, a proletariátus megrémítésére szánt jogi komédia csúfos vereséggel végződött a magyar urakra nézve. A tárgyaláson Rákosi vette át a vádló szerepét és fejére olvasta a magyar úri osztálynak aljas árulását. A tíz év óta börtönben tartott Rákosi Mátyás a törhetetlen proletár bátorságnak oly ragyogó példáját mutatta, ami előtt még a polgári oldalon is csodálattal hajoltak meg.

Most, mikor Rákosi ügye újból a bíróság elé kerül, Szlovenszko munkásai és parasztjai újból hatalmas szolidaritásakcióval fogják követelni Rákosi Mátyás szabadságát! Tiltakozások vihara fogja döngetni a burzsoázia börtöneinek falát! Szlovenszko dolgozói! Míg Rákosiért harcoltok, a véreteken élősködő magyar urak ellen is harcoltok! Mikor Rákosi börtönrácsát fessegetitek, egyszersmind saját bebörtönzött vezéreitek szabadságáért is küzdötök! Szabadságot Rákosi Mátyásnak!

(„Munkás”, 1935 június 23.)

RÁKOSI MÁTYÁS FELSZÓLALÁSA

Rákosi: Mindjárt azzal kezdeni, amit a főügyész úr szájából nagyon szívesen hallottam volna, azzal a kérdéssel, amelyet már a törvényszéki főtárgyaláson is felvetettünk és amelyet itt a királyi Ítéletőrtábla előtt is ismételtünk. Ez a kérdés az, hogy miért nem vették elő ezt az én ügyemet 1925-ben vagy 1926-ban. És itt rögtön közlöm, hogy 1926 augusztus 12-én „Az Est” első oldalán három hasábot majdnem teljességében elfoglalóan megjelent erről a kérdésről egy interjú...

Elnök: Ismerjük.

Rákosi: - Ebben az interjúban az is benne van, hogy az ügy már 1926 szeptember második felére ki is van tűzve és a vádirat készen van. Ennek dacára az ügyet, mint tudjuk, nem vették elő. Kétségtől az történt, hogy visszavonták a vádiratot. Már most megjegyzem, hogy velem, mint az iratokból kitűnik, egy esetben már előfordult, hogy vád alá helyeztek egy olyan ügyben, amelyet néhány héttel azelőtt nem találtak vádra alkalmasnak. Ez az az ügy, amelyről dr. Lengyel Aurél miniszteri tanácsos véleményt adott 1919 február elején, akinek benyújtották azokat az adatokat, amelyek alapján a kommunisták ellen akkor el akartak járni és amely adatokat a minisztériumnak ez az illetékes tisztviselője nem talált alaposnak. Miután azonban letartóztattak bennünket a Népszava elleni támadás ürügye alatt és február végén kiszült, hogy a támadásban semmi részünk nem volt, a vizsgálat ennek a Lengyel Aurél véleménye szerint minden alapot nélkülöző vádnak alapján folyt tovább ellenem. Egyáltalában nincs kizárva, hogy ugyanígy, ehhez hasonlóan, létezik valahol az igazságügyminisztériumban egy okirat, amelynek lényege az, hogy 1926-ban az akkori viszonyok között az én ügyem nem volt alkalmas arra, hogy népbiztosi per keretében letárgyalják.

Természetes, hogy ha a főügyész úr ilyen érthető kérdésre, amelynek a védelem szempontjából rendkívül nagy fontossága van, hallgatással válaszol, akkor ezt a hallgatást ugyanúgy félreértik, mintha bármely bírósági eljárás keretén belül valakihez egy nehéz kérdést intéznek s arra hallgatással válaszol. Így nem lehet csodálkozni, ha ez felkelti nemcsak bennem s a védelemben, de mindenkinben, aki az ügy iránt érdeklődik, azt a gondolatot, hogy valami igen komoly és a védelem számára döntő körülményt elhallgatnak.

Én ezért a magam részéről megpróbálom bemutatni, hogy mik azok az okok, amelyek lehetetlenné tették 1926-ban egy népbiztos-per lefolytatását és lehetővé tették, hogy *most* le lehessen folytatni. A döntő okok kétségen kívül jogi természetűek voltak.

Az akkori viszonyok között az én perem nem volt alkalmas arra - mert a vád túl vékony volt ellenem - hogy ezt a pert megfelelő módon lefolytathassák. Miként a királyi Törvényszék előtt lefolytatott fő tárgyaláson láttuk, a 126 megidézett tanú közül összesen 4 említette a nevemet, 122 a nevemet sem említette. A négy közül egy soha életében nem látott, egy egyszer beszélt velem életében, kettő pedig a Kormányzótanács gépírónöje és jegyzője volt. Egy olyan per, ahol én a szó szoros értelmében nem vádlott, hanem statisztá lettem volna, 1926-ban nem tette volna meg azt a hatást, amit tőle vártak. Pedig abban a szituációban, ha a legkisebb konkrét vád lehetett volna ellenem oly irányban, hogy résztvettem az úgynevezett atrocitásokban, feltétlenül lefolytatták volna ellenem az eljárást, mert 1925 és 1926 az a két esztendő volt, amikor egymásután bombaszerűen jöttek a Beniczky-ügy, a Léderer Gusztáv esete, a frankhamisítási per, mindez hat hónapon belül és ebben a szituációban rendkívül kapóra jött volna, ha ezekkel szembe lehetett volna állítani a kommün „borzalmait” és ebben az én szerepemet.

Mivel erről szó sem lehetett, kétségtől ez volt az egyik legfontosabb jogi oka annak, hogy a pert annakidején nem folytatták le.

De voltak természetesen politikai okai is, mert hiszen *a per száz és száz szállal van nemcsak a magyar, de a nemzetközi politikával is összekötve*. Ezek is az akkori szituációból folytak. Ha visszaemlékezünk ezekre az évekre, eszünkbe jut, hogy a leépítés, a bélisták, az úgynevezett szanálási krízis esztendei voltak. Ebben a szituációban nagy volt a munkások elégedetlensége s nem véletlen, hogy a kommunista mozgalom ekkor lendült fel. Az elégedetlenség és a mozgalom korlátok közé szorításának egyik módja volt, hogy a szociáldemokrata pártot megerősítették és felvonultatták ezzel a mozgalommal szemben. Minthogy pedig a szociáldemokrata párt jobb erői akkor emigrációban voltak: egy csomót hazaengedtek, hogy ezekkel erősítsék itthon a szociáldemokratákat.

Csak két nevet említek ezek közül: az egyik Erdélyi Mór, aki az összes népbiztosi vádokban velem együtt szerepelt, a személyleírása és az adatai itt fekszenek az iratok között. Ugyanakkor hazaengedték Weltner Jakabot, aki, mint az iratokból kitűnik, az 1919 március 21-én délután a gyűjtőfogházba jött delegációnak volt a vezetője és aki este jelen volt azon a munkástanácsi ülésen, amelyen a Tanácsköztársaságot kikiáltották, jelen volt azon az éjszakai ülésen, amelyen a népbiztosok listáját - többek között az én nevemet is - összeállították, résztvett az új népbiztosok tanácsának azon az ülésén, amely a statárium- és alkoholrendeletet kiadta, ahová az én nevemet is aláírták és résztvett az összes döntő kormányzótanácsi ülésen. Ennek dacára hazajöhettek, sőt Erdélyi rögtön átvette a szociáldemokrata párt egyik legfontosabb gazdasági oszlopának, az Általános Fogyasztási Szövetkezetnek vezetését, Weltner pedig a Népszava szerkesztője, pártvezetőségi tag és országgyűlési képviselő lett.

Természetes, hogy ilyen szituációban lehetetlen volt az én peremet elővenni. Senki sem tartotta volna igazságosnak, hogy ha a Tanácsköztársaságnak nálamnál vezetőbb erői nemcsak hazajöhetnek, de folytathatják szociáldemokrata működésüket, engem milyen jogon ítélték volna el? Ilyen szituációban nem lehetett egyebet tenni, minthogy a pert elhalasztották és az ügyészség utasítást kapott, hogy vonja vissza a kész és a nyilvánosság előtt pertraktált vádiratot.

Ha most az 1925-26-os évek politikai és gazdasági helyzetével szemben egy pillantást vetünk az utolsó két év történetére, így a német és az osztrák eseményekre, a kapitalista krízisre és ennek magyar kihatásaira, akkor érthető, hogy miért lehetséges ma ezt a pert lefolytatni, dacára annak, hogy közben kilenc újabb esztendő eltelt. És megértjük, hogy ezeket az okokat a vád képviselői sem a Törvényszék, sem a királyi Ítéltábla előtt nem óhajtották ismertetni, de viszont meg kell érteni, ha ugyanebből az okból ügyem iránt olyan általános érdeklődés mutatkozik nemcsak Magyarországon, hanem a külföldön is, amit ilyen kísérő körülmények nélkül nehezen lehetne megérteni.

Rátérek arra, amit a főügyész úr az angol lordok házában lord Marley által beterjesztett interpellációval kapcsolatban mondott. Természetesen nem az én dolgom, hogy a polémiára, amit a főügyész úr az interpellálóval folytatott, kitérjek, bár kétségtelenül szokatlan, hogy a főügyész úr az interpellálónak rögtön két szemrehányást is tesz. Az egyik az, hogy rossz-hiszemű propagandának jóhiszeműen bedőlt, holott éppen azt kellett volna bizonyítania, hogy a propaganda rosszhiszemű. A másik, hogy feltételezte az interpellálóról, hogy a trianoni békeszerződés 76. §-át el sem olvasta, holott az a munkásmozgalomnak egy régi embere, akiről legalább is annyi lelkiismeretességet és alaposságot fel kell tételezni, hogy egy szakaszt, amelynek alapján interpellációt nyújt be, elolvas. Mi ezt a módszert nagyon jól ismerjük, mert a marxizmus „megdöntése” céljából évtizedes módszer, hogy felállítanak egy tételt, amit Marx nem mondott és azt megcáfolják. *Megpatkolnak egy nyulat és ütik, mint a lovat.*

A vád tárgyi részére azonban már a törvényszék előtt válaszoltam, amikor még nem volt interpelláció és elmondtam, hogy a Tanácsköztársaság likvidálásának legfőbb oka az volt,

hogy a szociáldemokrata pártnak sikerült az antant ígéretei, a párizsi négyes tanács felhívásai, hivatalos és nem hivatalos közlések alapján meggyőzni a proletariátust arról, hogy ha a Tanácsköztársaságot békésen likvidálják, akkor demokrácia következik, megszűnik a blokád, az antant nem tűri az ellenforradalmat és ezzel az érveléssel sikerült a kommunistáknak azt az álláspontját, hogy a proletariátus továbbra is tartson ki, megdönteni. *Ha a proletariátus sejtette volna, hogy az ígéret nem érnek semmit, hogy a Tanácsköztársaság likvidálása után fehér terror és nyomor következik, akkor nemcsak fegyverrel, hanem foggal és körömmel is védelmezte volna a Tanácsköztársaságot* és éppen azért jöttek a félhivatalos ígéret, mert erről a tényről az antant nagyon jól volt értesülve.

Ami a Sacco és Vanzetti-ügyet illeti, rendkívül meglepő, hogy a főügyész úr ezt ellenem használja fel. Sacco és Vanzetti ügye világszerte ismeretes volt. 1927-ben Magyarországon is állást foglalt már ebben a kérdésben a jogi sajtó és úgy a bíróságok, mint a jogtudósok jelentékeny része cikkek vagy jelentések formájában elmondta erről a véleményét, amely vélemény Magyarországon is egyhangú volt: itt is elutasították az Egyesült Államok bíróságának a praxisát. Minthogy azóta nyolc esztendő telt el, kénytelen vagyok a főügyész úr beállításával szemben néhány vonással megmondani, hogy mi volt a Sacco és Vanzetti-ügy.

Elnök: Nagyon messze tér ki. Tessék most már másról beszélni.

Rákosi: A főügyész úr többi kérdései, eltekintve a Sacco és Vanzetti-ügytől, melyek a vád alátámasztására szolgálnak, nagyon sok okot adnak arra, hogy reflektáljak rájuk. Az a kijelentése, hogy a kommunizmus minden kultúrállamban üldözés tárgya: ilyen formában kissé sommás, mert tudvalevő, hogy például Angliában, Franciaországban és az Egyesült Államokban a kommunista pártok legális szervezetek, a parlamentben, a szenátusban képviselőik vannak, tehát nem lehet egy kalap alá vonni őket azzal a Németországgal, ahol a legkegyetlenebb terrorral üldözik a kommunista mozgalmat. Egy állam kultúrártéke és azon módszer között, ahogyan a kommunista pártot kezelik, kétségtelenül van összefüggés és ez kimutatható, tekintettel arra, hogy a kapitalista államok kultúrája és a kommunistákkal szemben követett politikája ugyanabból az alapból: a kapitalista termelési rendből indul ki. Amely államban a kapitalista termelési rend gyenge, ott az üldözés erősödik, de akkor éppen a kapitalista gazdasági alap meggyengülése folytán a kultúrállapot is gyengül, ha már kezdettől fogva gyenge nem volt. És ha ebből a szempontból végignézzük, hogy melyek azok az államok, amelyek kezdettől fogva a legélesebb harcot vívták a kommunisták ellen és melyek azok, amelyekben a kommunista párt legális szervezet, akkor kétségtelen, hogy a kultúrfok és az üldözés között világos összefüggés található. Csak végig kell tekinteni a Balkánon és a Szovjetunió határán fekvő államokon, amelyek mindig üldözték a kommunistákat és a kultúra tekintetében hátra vannak...

Elnök: Így nem folytathatja. Ezzel bizonyára azt akarja mondani, hogy Magyarország is Balkán-színvonalon van. Tessék másról beszélni.

Rákosi: A másik vád ellenünk az, hogy hadat üzentünk a civilizációnak. Erről szintén lehetne egyet mást mondani. Természetesen nem nekem kell az egész civilizációt megvédenem, de mindenki tudja, hogy a civilizáció tényleg nagy krízisben van. A civilizációt tényleg óriási veszély fenyegeti, ez a veszély azonban nem a Szovjetunió vagy a kommunista pártok részéről fenyegeti, hanem háborús veszély fenyegeti azáltal, hogy a háborús romboló eszközöket a tudomány úgy kifejlesztette, hogy a legközelebbi világháborúban számolni kell azzal, hogy az összes nyugat-európai kultúrcentrumok, legyenek azok nagy városok vagy kultúrközpontok, rommá fognak válni.

A civilizációnak ezt a nagy veszélyét a Szovjetunió és a kommunista mozgalom nagymértékben ellensúlyozza. Csak végig kell tekinteni az utolsó évtized nagy eseményein, hogy megértsük, milyen óriási tényező a Szovjetunió a béke megvédése szempontjából. A világháború régen kitört volna, ha a Szovjetunió nem lett volna. Óriási béketényezők a kommunista pártok.

Ami a tudományt és a művészeteket illeti, természetes, hogy azoknak a kommunisták nemhogy nem ellenségei, hanem nagy barátai és továbbfejlesztői. Gorkij Maxim már három évvel ezelőtt rámutatott, hogy a kapitalisták által előkészített háború elpusztítja az egész gazdasági rendszert és kultúrát, mert minden eszközt kizárólag az új, hallatlan pusztítás előkészítésének szolgálatában összpontosítanak. Rámutatott arra, hogy éppen a háborús készülődés, a minden felesleges krajcárnak háborús célokra való összekapargatása vonja el a civilizáció elől az összes gazdasági erőket, aminek az a következménye, hogy a kapitalista országok tudósai és művészei kezdenek azokból a honoráriumokból élni, amit a Szovjetuniótól kapnak.

A Szovjetunió a világon az egyetlen ország, ahol a tömegek kultúrszínvonala állandóan nő és ahol a tudománynak és a művészetnek a legnagyobb tekintélye és becsülete van, ahol a tudományt és művészetet figyelemmel, tisztelettel és gondoskodással veszik körül.

Egy másik vád, amit az ügyész úr igen élesen aláhúzott velünk szemben, az, hogy mi árulásra biztatjuk „hazájuk” ellen a kommunistákat és ezt természetesen üldözni kell. Ez a kérdés, amit a főügyész úr érintett, olyan régi, mint az osztályharc. Mikor Plátó elkezdte vizsgálni a politikai élet alapjait, rájött arra, hogy egy olyan városban, ahol gazdagok és szegények vannak, tulajdonképpen nem egy nemzet van, hanem kettő, két egymással harcoló nemzet. És emiatt az illető állam gyenge, mert a gazdagok nem merik felfegyverezni a szegényeket - mert félnek, hogy fellázadnak - és nem mernek háborúra gondolni. Éppen Marathonnal kapcsolatban jegyezte meg a védő úr, hogy a győzelem után a hadsereg sietett vissza, mert félt, hogy otthon baj lesz. A görög történelem száz és száz példáját mutatja ennek a kettős államrendszernek és a mai napig látjuk, hogy a két osztály mint két nemzet áll egymással szemben.

Az osztályharcnak ez a központi problémája gyakorlatilag annyit jelent, hogy az egyik osztály érdekei homlokegyenest ellenkeznek a másik osztály érdekeivel. Ez világosan látható az orosz forradalom esetében. Amikor a proletariátus forradalma győzelemre jutott, akkor ott a kapitalisták ennek az utolsó pontig levonták konzekvenciáit, kijelentették, hogy Oroszország többé nem hazájuk, s minden rendelkezésre álló eszközzel harcoltak ellene. Amikor pedig Magyarországon hasonló történt, ugyanez volt a magyar kapitalisták álláspontja a haza kérdésében.

Az ügyész szemrehányással illeti a Szovjetuniót a múlt évben életbeléptetett, hazaárulást büntető törvény miatt. E törvény természetes aktus a proletárhaza önvédelme céljából, amely ellen az imperialisták új háborút készítenek elő, nem riadva vissza a kémkedés és árulás eszközeitől sem. A burzsoázia pedig üldözi és „hazaárulás”-sal vádolja a kommunistákat azért, mert az új háború veszélye ellen harcolnak. Ez csupán azt bizonyítja, hogy a burzsoázia helyesen értelmezi azt a tényt, hogy a Szovjetunió elleni kapitalista háború, vagy a kapitalista országok egymásközi háborúja esetén a munkástömegek minden országon belül a burzsoázia ellenségeivé válnak.

(Ezzel kapcsolatban Rákosi Trockijról, mint a proletárforradalom és szovjethaza árulójáról beszél.)

A szovjet kémkedésre vonatkozólag szintén kénytelen vagyok egy pár szóval reflektálni. A Szovjetunió hivatkozott törvényét én nem ismerem, de nagyon jól tudom, hogy a Szovjetunió igyekszik hírt szerezni azokról a készülődésekről, amelyeket Németország vagy Japán vele szemben foganatosít. Semmi kétségem, hogy ez a hírszerző szervezet van olyan jó, mint a

Vörös Hadsereg, vagy mint a Szovjetunió gazdasági alapépítménye, de hogy ezt a szervezetet kiépíti, abban nem látok okot semmi különösebb szemrehányásra. Hogy azonban a külföldi kommunisták ennek a hírszerző különítménynek, mint párt vagy szervezet, rendelkezésére állnak, az természetesen magából a helyzetből folyóan ki van zárva. Az az általános szimpátia, aminek a Szovjetunió az egész világ munkásai és dolgozói között örvend, természetesen ezt a munkát bizonyos fokig megkönnyíti. De, hogy akár legális kommunista tömegpártok, akár az illegális, szűk kommunista pártok résztvegyenek ebben a munkában, azt maga a dolog természete kizárja. Amennyiben a kommunista mozgalomnak katonai jelentősége is van, az egészen más téren mutatkozik és ezzel a ténykedéssel természetesen nincs összefüggésben. Ez a másik tény az a tudat, hogy a világháború tapasztalatai óta a kapitalista államoknak folytonosan tartaniuk kell attól, hogy akár egy, a Szovjetunió elleni háborúban, akár két kapitalista állam egymás elleni háborújában, a munkástömegek a belső ellenség, a kapitalisták ellen fordulnak: ez az egyik döntő oka annak, hogy minden kapitalista állam fél és tétovázik a világháború vagy a háború megindításának kérdése előtt.

Elnök: Ezek nagyon érdekesek lehetnek, de kezdje onnan, hogy 1919-ben kijöttek a gyűjtőfogházból.

Rákosi: Miután feltételezem, hogy a főügyész úr, amiket elmondott, azért mondta, hogy súlyosbítsa helyzetemet, élni kívánok azzal a joggal, hogy ezekre reflektáljak.

Elnök: Nagyon röviden.

Rákosi: Még egy dologra óhajtanék felelni. A főügyész úr abból a célból, hogy azt az erkölcsi alapot, amelyen állok, szétrombolja, egy csomó dolgot hozott fel ellenem, mint például azt, hogy dőzsöltem a szovjetházban. Természetesen ez a vád minden bizonyítás nélkül nem alkalmas arra, hogy morális alapomat szétrombolja, annál is inkább, mert nem is laktam a szovjetházban. Ilyen vádak a kommün után sűrűn hangoztattak ellenünk, de mikor utóbb megvizsgálták, amint itt az iratokból és Szamuely László vallomásából is kiderül, nemcsak hogy nem dőzsöltek ott, de sokkal jobban megtartották a szovjet szabályait, mint akárhol másutt.

A 600 kivégzés vádjának alapját sem tudom megtalálni. A népbiztosok elleni perben, ahol mind fel vannak sorolva, összesen 149 eset szerepel, amelyekből csak 27 esik a forradalmi törvényszék ítéleteire.

Ami azt a vádat illeti, hogy megszöktem, megugrottam és nem csináltam úgy mint Danton, ezt röviden megválaszolhatom. Danton a burzsoá rémuralom igazságügyminisztere volt. Emiatt nem vándorolhatott volna ki a francia arisztokraták közé, mert ott elvágták volna a nyakát. Később ellenforradalmár lett, aki összeköttetésbe lépett a királyi házzal. Emiatt végezték ki. Körülbelül úgy járt, mint Trockij az orosz forradalommal. Két szék között a földre esett. Ezt a tarthatatlan szituációt egy szép frázissal takarta be. Az tény azonban, hogy a francia arisztokrácia is emigrációba ment - az emigráció szónak azóta van meg ez a jelentése - 1849-ben Magyarországról is emigráltak, 1919-ben az egész magyar arisztokrácia emigrált, pedig nem akasztottunk fel egyetlen arisztokratát sem. Én azonban 1925-ben visszatértem az emigrációból, mint forradalmár.

Most jönnek a törvényszéki ítéletnek azon részei, amelyekre volnának megjegyzéseim.

Az első a lázadás. A törvényszéki ítélet a következőket mondja. Az oldalszámot nem tudom, mert ítéletet nem kaptam. Azt mondja: „Az államhatalmat a kommunisták erőszakkal, rajtaütésszerűen, bár fizikai ellenállás nélkül szerezték meg...”

Elnök: Erről beszéljünk.

Rákosi: Ez az ítélet indokolása. Egy csomó tényt fogok ezzel szemben felsorakoztatni. Ismertetek két könyvet, amikből idézni fogok. Az egyik „A bolsevizmus Magyarországon”, szerkesztette Gratz Gusztáv, közreműködött Andrassy Gyula, Matlekovics Sándor, Berzeviczy Albert és Wlassics Gyula. A hadügyi részt Breit tábornok írta.

Moldoványi bíró: Ez itt van, felolvassuk.

Rákosi: A másik pedig Kelemen Béla könyve „Adatok a szegedi ellenforradalomról”.

Az ítélet szerint a hatalmat erőszakkal foglaltuk el és valótlan az, hogy a hatalmat nekünk *átadták*. Ezt azzal támasztja alá az ítélet, hogy ebben a munkában bennünket a Károlyi-kormány alaposan támogatott. És különösen a tárgyaláson nagy szerepet játszott az ennek igazolására felhozott, következő öt tény: az egyik, hogy a Károlyi-kormány feloszlatta a MOVE-t, a másik, hogy Bartha lemondásánál engedett a tömeg nyomásának, ugyanez ismétlődött meg Festetich lemondásánál. Böhm kezén keresztül a szociáldemokratáknak adta át a hatalmat és végül, hogy Pogány garázdálkodását tűrte, amelyek összeredményeként jutott kezünkbe a hatalom. Ez az az öt tény.

Ha a Károlyi-kormány kezdettől fogva kezünkre játszott: akkor miért kellett erőszakot alkalmazni? Be fogom bizonyítani, hogy éppen fordítva volt. A Károlyi-kormány és vele együtt a szociáldemokraták, egészen az utolsó pillanatig ellenünk voltak és csak akkor adták át önként a hatalmat - illetve nem az önkénten van a hangsúly, hanem azon, hogy *átadták* és nem kellett *elvenni* - amikor látták, hogy semmi más kiút nem maradt számukra.

A MOVE kérdését röviden elintézem. Felolvasom Breit altábornagynak a MOVE szerepéről írott sorait. A könyv 215. oldalán a következő olvasható:

„A magyar tisztikar a forradalom kitörésekor tömörülni akart ugyan az általa megalakított Magyar Országos Véderő Egyesületben (MOVE), de már a november 15-én megtartott első ülésen majdnem kizárólag csak önző célokat szolgáló és kenyérért siránkozó beszédek hangzottak el; a nagy ügyvel, a haza és hadsereg megmentésével, ha egyik-másik szónok futólag érintette is, konkrét tervek kapcsán nem foglalkozott senki és így az elért eredmény nulla maradt. Majd felütötte itt is a fejét a »turáni átok«: a széthúzás; és az egyesülés így nem volt sokáig veszedelmes, sőt ezek ásták meg hamarosan a MOVE sírját...”

Breit altábornagy nálam sokkal kompetensebb és felül áll azon a gyanún, hogy kommunista szempontból szépítené az eseményeket. Azt mutatja, hogy a MOVE-nak távolról sem lehetett az a szerepe, amit a tárgyaláson neki tulajdonítottak, és én mint kommunista ezt megerősíthetem, mert sohasem találkoztunk a MOVE-val, mint ellenséggel és Gömbös Gyula, aki elnöke volt, még a Tanácsköztársaság kikiáltása előtt Bécsbe szökött, amit nem tett volna meg, ha feltételezte volna, hogy itt egészséges szervezkedésről van szó.

Következik Bartha lemondásának kérdése. Az osztályharc természetesen a hadseregre is kihatott, ott is mutatkozott. A Bartha kontra Katonatanács, illetve Bartha kontra katonatömegek harcának alapja az volt, hogy Bartha megpróbált ellenforradalmi karhatalmat, úgynevezett riadószázadokat, jászkunbrigádokat...

Elnök: Ez már mind ismeretes.

Rákosi: Ezeket próbálta megszervezni. Pogány ez ellen egyáltalában nem csinált semmit. Barthának egyik államtitkára, Böhm Vilmos, szociáldemokrata volt, s ezek ellen a szervek ellen soha nem tett egy lépést sem. Akik ellene voltak, azok a kommunista katonatömegek voltak, amelyek szóvá tették ezt az esetet, közölték a vezetőséggel, amelynek Pogány volt az elnöke, közölték Böhm-mel és miután 10 napig vártak minden eredmény nélkül, elmentek tüntetni a hadügyminisztérium elé és követelték az ellenforradalmár hadügyminiszter

lemondását. Felháborodásuk oka nemcsak a legális katonatiszti szervezet forszírozása volt, hanem rájöttek, hogy a közpénztárakból kifizettek a székely hadosztálynak 30 milliót, fizettek Szmrecsányinak és másoknak, és ez volt a kommunista párt által iniciált lemondás legális alapja. Senki sem mondhatta, hogy nem lehet tüntetni olyan intézkedés ellen, amely az állam pénztárából milliókat dob ki ellenforradalmi célokra.

A szociáldemokrata párt álláspontja várakozó volt. Pogány nem vett részt a tüntetésben, hanem amikor a tüntetők követelték a lemondást, ő is szólásra jelentkezett és azt mondta: magamévá teszem a Katonatanács nevében a tüntető katonák összes követeléseit. Ez a kijelentés nem egy vezetőnek a szava, hanem annak, aki csatlakozik a tömegekhez, miután azok túlnőttek a fején. Az igazság tehát az, hogy Pogány és vele a Katonatanács nem vezette ezt a mozgalmat, hanem csatlakozott hozzá, hogy így tovább is megtarthassa befolyását.

Ez különben a szociáldemokrata párt általános taktikája volt. Ugyanezt csinálták 1919 március 21-én is, amikor a proletariátus előretörése után „velementek” és igyekeztek azután visszatartani. Ha az ítélet arra hivatkozik, hogy a Katonatanács hatalma alá kényszerített fegyveres erővel operáltunk, akkor kétségtelen, hogy ez a lényekkel szemben nem állja meg a helyét - inkább a forradalmi katonatömegek kényszerítették a szociáldemokrata párt vezetése alatt álló Katonatanácsot olyanra, amit egyébként nem csinált volna.

A Károlyi-kormány álláspontja ezzel szemben az volt, amint az iratokból is kitűnik, hogy Károlyiék elejtették már akkor Barthát, mert túl ügyetlennek és otrombának találták azt a módot, amivel az úgynevezett „fegyelem” kérdését kezelte, és mert kilométernyire kilógott az igazi lóláb. De amikor jöttek a katonatömegek, akkor Károlynak az volt az álláspontja, hogy semmi esetre sem szabad a tömegeknek engedni, Barthát tartani akarta. Mivel azonban a tömegeknél puska volt, kénytelen volt engedni. Akkor jött az a történelmi jelenet, amit Baloghy Ernő említ, ahol Károlyi, Baloghy és Lovászy bizalmas tanácskozáson megállapodtak abban, hogy Lovászy menjen az Antanthoz, próbáljon fegyveres segítséget szerezni a „vörös áradat” ellen, - ez volt akkor a kifejezésük. Szóval Károlyi ebben a szituációban ugyanúgy viselkedett, amint egy rendes nagybirtokostól ezt el lehetett várni.

Károlynak ez a kísérlete nem járt sikerrel. Lovászy Pichonnal, a francia külügyminiszterrel lépett érintkezésbe, de támogatást nem kaphatott. Baloghy azt hiszi, ezért mondott le. Tény azonban az, hogy a franciákra óriási hatást tett az a körülmény, hogy egy aktív miniszter a miniszterelnök beleegyezésével csapatokat kért az ország megszállásához, mert ilyet sem Ausztriában, sem Németországban nem tapasztaltak. Ez volt a kiindulópontja annak, hogy a franciák Szegedre és máshová csapatokat küldtek, sőt Budapesten is spahi csapatok jelentek meg. Ilyet - mint mondtam - sem Berlinben, sem Bécsben nem tapasztaltak. Mi ezt a lépést azonnal úgy értékeltük, mint a munkásmozgalom ellen irányuló kapitalista lépést és úgy is kezeltük. Megállapítható, hogy ezekben a kérdésekben sem Károlyi, sem a szociáldemokraták nem játszották azt a szerepet, amit az ítélet nekik tulajdonít.

Festetich hadügyminiszter távozása majdnem szóról-szóra ilyen körülmények között történt. Festetich, aki gyakorlati érzékkel nem bíró arisztokrata volt, nyugodtan folytatta tovább az ellenforradalom szervezését. Böhm, aki államtitkára volt, ebben nyugodtan segédkezett, vagy ahogy a fegyházban mondják, „falazott”. A munkás- és katonatömegek a kommunisták figyelmeztetésére rájöttek arra, hogy Festetich ugyanazt csinálja mint Bartha. Kezdődött a procedura előlről. Felhívták a Katonatanács figyelmét, felhívták Böhm figyelmét - nem történt semmi. Újra fegyveres tüntetésre került a sor és Festetichnek újból engednie kellett. Pogány itt sem játszott vezetőszerepet. Az ő kezébe juttatták a kommunisták az összes kompromittáló adatokat, Pogány azonban nem tette közzé ezeket nyílt katonatanácsai ülésen, hanem egy bizalmas bizottság kiküldését kérte a Nemzeti Tanácstól, annak mutatta meg az írásokat és így

győzte meg őket arról, hogy Festetich tarthatatlan. De akkor sem állott ki a színre és nem apellált a forradalmi munkásságra. Ez történt Festetich bukásakor.

Most nézzük meg, mit jelentett Böhm minisztersége. Úgy az ítéletben, mint Gratz könyvében úgy tekintik az ő miniszterségét, mint a hadsereg „átjátszását” szociáldemokrata kezekbe, ahonnan már csak egy lépés kellett a kommunizmushoz. Böhm eljárása azonban ennek éppen az ellenkezőjét mutatja. 1919 január 8-án a Budapesti Munkástanács egy egész éjszakán keresztül vitatkozott arról, hogy a szociáldemokraták átvegyék-e a hatalmat, vagy ne. Böhm és vele együtt a többség amellett volt, hogy vegyék át a hatalmat. Hogy milyen célokra, erre felolvasom Böhm három mondatát ebből a beszédből: „A kérdés súlypontja ebben a pillanatban nem a szocialista program megvalósítása, hanem a bolsevik kérdés gyökeres elintézése, a bolsevizmusnak a szociáldemokráciát túllicitáló és puccsokban kifejeződő agitációjával szemben... ezt csak szociáldemokrata kormány végezheti, mert polgári kormányt, mely a kommunistákkal szemben erélyesen lépne fel, a munkások és katonák órák alatt elsöpörnének...” Szóval Böhm pont ellenkező szempontokból és nem *a kapitalizmus elleni* harc céljából foglalta el a hadügyminiszteri széket, hanem *a bolsevizmus elleni* harc céljából, amelyre a burzsoá kormány akkor már nem volt alkalmas, mert a kommunista pártnak a munkások és katonák között oly mély gyökerei voltak Böhm szerint, hogy elsöpört volna minden kormányt, amely a kommunista párt ellen fellépett volna. Szóval Böhm érvei épp az ellenkezőjét bizonyítják annak, amit az ítélet mond.

Böhm hadügyminisztersége más szempontból is jelentős volt. Azt mutatja, hogy a burzsoázia beismerte, hogy két csatát elvesztett a proletariátussal szemben. Azonkívül mutatja, hogy *felismerték a szociáldemokrácia burzsoáziát mentő jelentőségét* és rábízták az ellenforradalom megszervezését. Böhm azzal kezdte, hogy a hadsereget tetőtől-talpig át akarta szervezni, a tervezett szociáldemokrata zsoldos hadseregnek megfelelően. Ezt úgy a tárgyaláson, mint Breit altábornagy, szocialista előretörésnek nevezik, annál is inkább, mert ezzel a tervvel kapcsolatban a budapesti csapattestekből kinyomták a vidéki földműves elemet és ezt Breit azzal magyarázza, hogy Böhm megértette, hogy ezek a parasztelek nem hódolnak be a kommunizmusnak. Breit azonban ellentmond önmagának, amikor közli, hogy a szociáldemokrata hadsereg felállítása - amint könyve 220. oldalán olvasható - a hadügyminisztérium vezető helyen álló szakembereinek javaslatára történt. Szóval ezt a szociáldemokrata hadsereget nem Böhm initiálta, hanem a hadügyminisztérium magas tisztjei, akiket megtévesztett Böhm, Pogány és a többi szociáldemokrata vezető; ezeket összetévesztették a munkás- és katonatömegekkel és feltételezték, hogy a szociáldemokraták közt tízezerrel vannak a burzsoáziát támogató olyan elemek, mint Pogány vagy Böhm. A parasztkatonáknak az a „tulajdonsága”, hogy nem fogékonyak a kommunizmus iránt, csak fikció. Böhm épp azért távolította el a parasztkatonákat a hadseregből, mert kommunista befolyás alá kerültek. Neki olyan katonák kellettek, akik nincsenek kommunizmussal beoltva. Ha végignézzük ezeket az időket, azt látjuk, hogy épp a vidéki garnizonok, ahol szegényparasztszok gyermekei voltak, csatlakoztak leghamarabb a kommunista párthoz. Nagyon egyszerű a magyarázata. Velük szemben hatékony volt a földosztásra vonatkozó programunk, azért csatlakoztak.

Mikor azután a szakszervezeti hadsereget elkezdtek szervezni, hamarosan kitűnt, hogy a szakszervezeti hadsereg anyaga is fogékony a kommunizmus iránt és itt sem lehet a kommunisták befolyását megdönteni. A kommunista mozgalom fejlődni kezdett a hadseregben. Ebben a pillanatban Böhm és Pogány rögtön lecsatlakoztak az ellenforradalomhoz és forszírozni kezdték a székelő hadosztályt. Ez a hadosztály Friedrich és Bartha alkotása volt, és azért helyezték kívül a Budapesti Katonatanács hatáskörén, hogy a kommunista izgatás - mint mondták - meg ne mészárolja. A szociáldemokraták addig bizonyos fokig bizalmatlanul

nézték a székely hadosztályt, mert tudták, hogy ellenforradalom esetén a szociáldemokraták és a kommunisták között nem tesz különbséget.

Buza Barna elmondotta, hogy Bartha közölte vele, ha a Szmrecsányi-féle ellenforradalom sikerült volna, akkor őket is forradalmároknak tekintették volna.

Amikor azonban a kommunista mozgalom a budapesti katonák között ellenállhatatlan kezdett lenni, ők maguk kezdtek a székely hadosztály felé orientálódni és mint Buza Barna elmondotta, ott nagy hazafias beszédeket tartottak. Pogány beszédéből idézte azt, hogy „szocialista és magyar azonos”. Szóval kimentek, nem azért, hogy a székely hadosztályt megnyerjék a proletariátusnak, hanem hogy a „szocialista eszmét” hozzáidomítsák a székely hadosztályhoz, nehogy azok összetéve székelyek a kommunistákkal.

Kolozsváry tanú még külön megemlíti, hogy azt a 30 milliót, amit a székely hadosztálynak utaltak ki, csak márciusban, tehát Böhmék fizették ki. Természetesen ez a lépés nem tudta őket kihúzni a bajból, de mindenesetre mutatja, hogy az ítéletnek az a megállapítása, hogy akár Károlyiék, akár a szociáldemokraták a kommún előtt kezünkre jártak volna, alaptalan.

Itt a vita tárgya nem az, hogy a burzsoázia önként mondott-e le a hatalomról, hanem lemondott-e a hatalomról, vagy kénytelenek voltunk-e olyan módon, mint száz más történelmi példa mutatja, fegyveres erőszakkal őket erre kényszeríteni? Az én álláspontom az, hogy fegyveres erőszakkal őket erre kényszeríteni nem kellett, mert belátták, hogy az ellenállás célra egyáltalában nem vezet és ezért átadták a hatalmat.

Én nem az önként szóra fektetem a súlyt. Ennek bizonyítására a következőkre hivatkozom: a hatalom átadását közvetlenül megelőző szituáció erőmérlege minden ténybeli adatnál jobban alá tudja ezt húzni. 1919 március 21-én délelőtt a szociáldemokrata párt vezetősége ülést tartott, melyen meg kellett tárgyalni, mi legyen a teendő. Az ülés délután 1 óráig tartott és ott három irányzat jelentkezett. Az egyik, hogy alakítsanak közös kormányt a burzsoáziával; a másik: megegyezés a kommunistákkal és közös kormány; a harmadik, és jellemző, hogy ez a szélső jobboldal véleménye volt, hogy: minden hatalmat át kell adni a kommunistáknak, még a szocialisták se vegyenek részt a kormányban. Garami ezt a következőkkel indokolta meg: „A szociáldemokrata párt a tömegekkel szemben elvesztette befolyását, elvesztette a csatát és így nem marad más hátra, minthogy a szociáldemokrata párt álljon félre.” A vita délután 1 óráig tartott és az eredmény azután az lett, hogy elhatározták, hogy kiküldenek egy bizottságot a gyűjtőbe, amely a továbbiakat megtárgyalja. De maga ez a kijelentés mutatja, hogy a szélső jobboldal vezetői tisztán látták, hogy a munkásság teljes egészében a kommunista párt mögött áll. Hogy ez az álláspontjuk helyes volt, azt mutatja a délutáni Katona- és Munkástanács, amely kitörő lelkesedéssel a kommunisták mellé állott.

Szóval a munkástömegek a kommunisták mögött álltak. Természetesen ez nem elég egy forradalomhoz, bár a szocialista forradalom döntő előfeltétele, hogy a munkástömegek túlnyomó többsége a döntő helyeken, a döntő percekben a kommunista párt mellett álljon. Magyarországon a döntő hely Budapest volt. De nélkülözhetetlen a falusi szegénység támogatása is.

A falu proletariátusának és törpebirtokosainak véleményét nem lehetett olyan szavazásszerűen megállapítani, mint a Munkástanácsban. De ha végignézzük az utolsó napok eseményeit, látjuk, hogy március 17-én Kaposvárott 20.000 fegyveres földműves követeli a földosztást, Beregtől Zaláig egymásután jöttek földfoglalások hírei, ez mutatja, hogy a falusi szegénység is ilyen formában, szavazás nélkül, elfogadta a kommunista álláspontot.

Nézzük meg a burzsoázia erőit. Rendkívül találóan mondta Buza Barna, hogy ezekben a napokban a Károlyi-kormány polgári minisztereinek a hatalma addig terjedt, hogy ha leszóltak a sofőrnek, hogy álljon elő, akkor odahozta az automobilt. Nagyobb hatalmuk nem volt. És az

a mód, ahogy az itt ismertetett, utolsó minisztertanácsi jegyzőkönyvben minden polgári miniszter egyhangúlag aláírta, hogy a hatalom csak a munkásoknál van, csak a munkások számítanak, az maga is óriási tény. De ezenkívül vannak más tények. Például a kormányban képviselt Radikális Párt az óriási politikai hőségben, a nyomasztó atmoszférában égy megolvadt, mint a viaszdarab és néhány nappal a Tanácsköztársaság kikiáltása előtt feloszlott, Ugyanakkor a szélső jobboldali pártok Bethlennel élükön, kezdtek emigrálni, amit részben Kelemen, részben Gömbös könyvéből tudunk.

Végül felolvasom Rabinovicsnak egy itt nem ismertetett vallomását, ami szintén ezt mutatja. Rabinovics szerint Pogány délután azt az ítéletben a következő formában három helyen is ismertetett kijelentést tette: „...több szociáldemokrata kíséretében megjelent Pogány József és akkor a kommunista vezetőkkel tárgyalva azt javasolta, hogy hirdessenek nyomban statáriumot és azután a Katonatanács fegyveres erejével meg fogja szállani a középületeket, a jobboldali puccsok megakadályozására.”

Az 1920-as főtárgyalás jegyzőkönyvének 647. oldalán a következő áll - ugyancsak Rabinovics vallomásában: „Pogány József a középületek megszállását március 21-én délután elrendelte, ő legalább akkor mondta nekünk, hogy gondoskodik arról, hogy a középületeket a délután folyamán megszállják. Kijelentette, hogy jobboldali puccstól nincs mit tartani.” Szóval pont ellenkezőjét jelentette ki, mint ami az ítéletben van. Meg is felel a tényeknek. Mindnyájan tudjuk, hogy jobboldali puccstól nem kellett tartani.

Az ítélet megpróbál a polgári társadalomhoz hű karhatalmi osztagokat kreálni és ilyennek tünteti fel a rendőrséget. Érdekes jelenet volt, amikor Dietz főkapitány és Rosner rendőrfelügyelő ezen vitatkoztak és meg kellett állapítani, hogy sehol rendőri ellenállás nem volt. De engem ez a kísérlet, amellyel a rendőrség aktív ellenállását próbálták megállapítani, emlékeztet arra, hogy ezt mi is megkíséreltük 1919 március 22-én, amikor megpróbáltuk a rendőrség felosztatását azzal az indokolással keresztülvinni, hogy a rendőrség éjszaka aktív ellenállást tanúsított. De egyetlenegy nyomot sem tudtunk felmutatni, hogy a rendőrség valahol is aktív ellenállást tanúsított volna, emiatt a szociáldemokraták megakadályozták felosztatását azzal, hogy lojális volt a rendőrség.

Formailag még a következőket mondhatnám. A Berinkey-kormány lemondott, a polgári miniszterek kiváltak a kormányból, a polgári hatalom, a burzsoázia képviselője egyedül Károlyi Mihály volt. Ő volt a jogfolytonosság és a burzsoázia képviselője. A másik hatalom a szociáldemokrácia volt. Ha ez a két hatalom megegyezett abban, hogy a hatalmat átadja a kommunista pártnak, ez a tény maga is formálisan elegendő. Hogy ez tényleg így volt, erre vonatkozólag három rövid idézet Károlyitól, Bethlentől és Kuntól.

Károlyi tudvalevőleg 1919 március 21-én egy nyilatkozatot adott ki, amely az „Az Ujság” 1919 március 22-i itt fekvő számában megvan. Címe: „Magyarország népeihez!” Utolsó mondata: „Lemondok és átadom a hatalmat Magyarország népei proletariátusának”.

Bethlen, Kelemen könyvének 425. oldalán, elmondja március 21-e történetét, ahogyan ő látta. A vége a következő: „...estefelé kellett volna összegyűlnie a polgári pártok vezetőinek Károlyi Mihállyal gróf Zichy Aladár lakásán. A pártok vezetői össze is gyűltek, Károlyira hiába várak, egy üzenetet küldött, amely szerint az összejövetel tárgytalan és elkészt, mert a hatalmat már átadta a proletariátusnak.” Szóval *átadta*.

Kun cikkéből közlöm a konkluziót. E cikk felolvasását a törvényszék előtt az ügyész kérte azzal az indokolással, hogy ez teljesen megcáfolja mindazt, amit én e kérdésről mondtam, és ezért szükségesnek tartom felolvasni. A konkluzió a következő: „Íme ez az oka és következménye annak, hogy a magyarországi proletariátus fegyveres felkelés nélkül foglalta el az

államhatalmat és alakította meg a Magyar Szövetséges Tanácsköztársaságot.” Fegyveres felkelés nélkül, de nem fegyverek és fegyveres szervezkedés nélkül. A burzsoázia nem ajándékba adta a hatalmat a munkásosztálynak, hanem kényszerűségből. Lemondott a hatalomról, amikor már nem volt módja harcolni a hatalomért.

Ennél a három tanúnál jelentékenyebbet nem tudok felsorakoztatni állításom mellett. Mindhárom azt bizonyítja, hogy a burzsoázia lemondott és fegyveres felkelés nélkül vettük át a hatalmat. Sietek hangsúlyozni, hogy akkor is elfoglaltuk volna a hatalmat, ha ez fegyveres harcokba került volna. Épp március 23-ára volt kitűzve az a nagy tüntetés, amivel esetleg ki is szabadítottak volna bennünket a gyűjtőből. Szóval mi el voltunk határozva, hogy szükség esetén fegyverrel is átvegyük a hatalmat. Itt nem arról van szó, hogy a kommunista párt nem *akar* fegyverrel harcolni, hanem ebben a szituációban nem volt *szükség* Magyarországon fegyveres felkelésre.

Most jön a székelő hadosztály, amiről az ítélet megemlékezik, amit a királyi Törvényszék súlyosbító körülménynek tekintett.

Elnök: Ezt hagyja.

Rákosi: Szóval ismert. A vád lényege az, hogy a „területi épséget védelmező” székelő hadosztályt „hátbatámadták”. Ez a vád sem 1920-ban nem szerepelt, sem most ellenem nem tette vád tárgyává az ügyész úr. Azért néhány idézetet...

Elnök: Erről nincs ítélet. Térjen rá arra, amivel vádolva van.

Rákosi: Akkor elhagyom, de hangsúlyozni kívánom, hogy a törvényszék előtt is az volt a benyomásom, hogy ez tisztázva van és az ítéletbe mégis belekerült.

Most jön a következő vád. A „gyilkosságok” vádja. A vörös terrorra vonatkozólag én már egyszer nyilatkoztam, még pedig igen autentikusan, amikor 1919 június 13-án a szocialista párt kongresszusán felszólaltam és elmondtam ebben a kérdésben a véleményemet.³ Ezt ma is az első szótól az utolsóig fenntartom. Nem tartom szükségesnek, hogy egy szót is hozzátégyek vagy belőle elvegyek, amiből viszont az is világos, hogy azt a beszédemet, amit különben az ügyész úr vádként akart ellenem felhozni, a mai napig is vállalom.

Az én álláspontom ezzel tisztázva is volna. Az ítélet álláspontjára azonban volna néhány megjegyzésem, amennyiben az ellenforradalom és ellenforradalmi aktivitás miatt kivégzett egyéneket úgy tekinti, mint akik semmiféle bűncselekményt nem követtek el. Ezeket a kivégzéseket másképp, mint politikai vonatkozásaikban, mégpedig nemzetközi vonatkozásokban,

---

³ A második kérdés a diktatúra módszere. A magyar proletárdiktatúra módszere nem lehetett más, mint amilyen volt. Mindent elkövetünk, hogy a diktatúrát a túlzásoktól megmentsük. Ami történt az feltétlenül szükséges volt, és kizárólag a burzsoázia provokációjának ellenhatása volt.

Legyünk tisztában azzal, hogy *az osztályharc rajvonalai között nem lehetséges semleges zóna*. Ha valahol visszavonjuk osztályharc vonalainkat, ott a burzsoázia diadalittasan fog utánunk nyomulni. Ha önként visszavonjuk itt vagy ott vonalainkat, ez beismerése vagy gyengeségünknek, vagy annak, hogy nincs bennünk elszántság arra, hogy a kitűzött célt kérlelhetetlenül elérjük. Ezzel fegyvert adunk a burzsoázia kezébe arra, hogy harcát ellenünk még erősebben folytassa...

Figyelmeztetem az elvtársakat arra, hogy midőn szabadon eresztettük a túszoikat, hogy ezáltal a burzsoázia jóakarátát magunknak megnyerjük, a burzsoázia jóakarata egy hét múlva vasúti sztrájkban nyilvánult meg. *Engedékenységgel osztályharcot megvívni nem lehet.*

(Rákosi Máttyás felszólalása a Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja országos pártgyűlésén. „Vörös Újság”, 1919 jún. 14.)

megérteni nem lehet. Sem azt, hogy miért fogtak fegyvert a tanács hatalom ellen, sem azt, hogy miért végezték ki őket. Röviden érinteni akarom ezeknek a kivégzéseknek politikai vonatkozását, annál is inkább, mert az iratok tanulmányozása közben sok adatot találtam arra, hogy ezek szoros összefüggésben állottak a nemzetközi helyzettel. A tanúvallomások során ismertették az egész akkori diplomáciai testület működését. Az ellenforradalmi akciók előkészítésében résztvettek a külföldi diplomaták is. Mondtam a törvényszéken is erre vonatkozólag adatokat, nem tartom szükségesnek ismételni. A legnagyobb ilyen akció a dunatiszaki ellenforradalmi akcióval kapcsolatosan a június 23-24-én történt budapesti volt, amelynek minden részletét a legnagyobb gonddal készítették elő. Taktikailag is kedvező volt a helyzet számukra, mert a cseh fronton minden erőnket összpontosítva, alig maradt itthon erőnk. Ennek dacára az ellenforradalmi kísérlet egy-két óra alatt összeomlott. Ennek oka nem az előkészítés hiányában rejlett, hanem abban, hogy a városokban az ipari munkásság, a falvakban a szegénység nem csatlakozott hozzájuk és így a tömegek hiányoztak. Mikor azonban az ellenforradalom veresége nyilvánvalóvá lett, akkor egy, a nemzetközi érintkezésekben és diplomáciai életben szokatlan lépés történt, az hogy a legfontosabb diplomáciai missziók vezetői, Olasz-, Angol-, Franciaország és az Egyesült Államok képviselői közös jegyzéket nyújtottak át, amelyben követelték, hogy az ellenforradalmárokat hadifoglyokként kezeljék.

A „hadifogoly” megnevezés szokatlan volt, tekintettel arra, hogy az ellenforradalmárok túlnyomó többsége a Vörös Hadseregbe felesküdt tiszti vagy tisztii növendék volt, de azért ez helyes és logikus álláspont volt a külföldi diplomaták szempontjából. Az ítélet azt mondja, hogy ezek hazafias mozgalmak voltak, az alkotmány megvédésére irányultak... Az is bizonyos azonban, hogy a külföldi diplomaták fűtültek a magyar nemzeti érzésre, nem törődtek a nemzeti alkotmánnyal, őket egészen más célok vezették, amit láttunk később, amikor ugyanezek a nemzetek rákényszerítették az országra a trianoni szerződést.

Szóval ezeknek a diplomatáknak a szempontjából az egész ellenforradalomnak semmi köze nem volt a nemzeti kérdésekhez. Ők az ellenforradalmárokat mint a csehek, szerbek és románok megszálló csapatainak a segédcapatait tekintették és ebből a szempontból egészen logikus volt, ha azt a jogot követelték az ellenforradalmárok számára, hogy hadifoglyokként kezeljük őket.

Szó volt a jegyzékben emberiségről is, de ez mind üres frázis volt, mert amikor később a fehérterror jött, már nem zengedeztek emberiségről, annak ellenére, hogy sokezer forradalmár munkást és parasztot kínoztak meg és gyilkoltak le.

Elnök: Ne beszéljen erről.

Rákosi: Erre a kérdésre még csak a következőt óhajtom mondani. A tárgyalás folyamán ismételten megkísértem ellenforradalmároktól megkérdezni, hogy volt-e fogalmuk arról, hogy az ő tevékenységük tulajdonképpen az ellenséges megszállást segítette elő. Valamennyi, közöttük Dormándy tábornok is tagadólag válaszolt, erről nem tudtak. Sok jel igazolja azonban, hogy jól tudtak róla. Így például hivatkozom Gratz Gusztávra, aki megírja, hogy akik az akciókat kitervezték, azok a következményekkel teljesen tisztában voltak. A 301. oldalon a következőket olvashatjuk:

„Tenni kellett valamit. Önkéntelenül is felmerült mindenki előtt a tiszai offenzíva gondolata, amit ha más formában is, Stromfeld hagyott vissza örökségül. Világosan állt a hadsereg-főparancsnokság előtt, hogy ezzel a hadsereggel, mely morális értékekkel egyáltalában nem bírt, amelynek technikai felkészültsége minimális volt, nem lehet végrehajtani azt a nehéz hadműveletet, hogy a Tiszán átkelve, az intakt és pihent román hadsereg ellen támadólag

lépjön fel. Ez a feladat egy morálisan, számbelileg és technikailag erősebb hadsereg számára is jelentős nehézségekkel járt volna. A lelkiismeret kérdése volt, hogy nekivigyék-e ezt a hadsereget a Tiszának a siker reménye nélkül és kitegyék a magyar földet, a magyar népet a merőben kiszámíthatatlan eshetőségeknek. Vállalni kellett Isten és emberek előtt a felelősséget a bekövetkezendő eseményekért, a sok, mégis magyar katonának az életéért, aki a hiányosan előkészített és végrehajtott, katonailag reménytelen offenzíva során el fog pusztulni. Vállalni kellett a felelősséget mindazért, amit ez a kihívás, a románoknak és közvetve az antantnak a megtámadása, elő fog idézni. Nem volt könnyű határozni és a felelősséget vállalni. Ugrás volt a sötétbe, de mindenki érezte, hogy meg kell történnie... Ez az érzés töltött el mindenkit és ezzel a tudattal tette meg mindenki kötelességét a számára kijelölt irányban... Ez volt a főhadiszállás lélektani képe, amikor július 20-án reggel az offenzíva első ágyúlövése eldördült...”

Most jön a felségsértés vádja. Erre vonatkozólag nem sok megjegyzésem van. Fenntartom, amit a főtárgyaláson mondtam, azzal, hogy közben volt Magyarországon egy választás, amely módot adott az összehasonlításokra. Megfigyeltem a szegedi eredményeket, amire azért vetek súlyt, mert 1919 április 14-én francia megszállás alatt, 16.000 francia szurony jelenlétében történt a választás, részünkről pedig senki a világon nem fejtett ki pressziót és mégis 41.200 szavazatot kaptunk. A mostani választáson, amikor a városnak 20.000-rel több lakosa van, a kormány 15.000 szavazattal az összes mandátumokat megkapta és az összes leadott szavazatok száma nem éri el a 25.000-et. Ebből világos, hogy a jelenlegi alkotmány azon alapszik, hogy a választójogból a lakosság fele ki van zárva. Határozottan állítom, hogy a szovjet demokrácia sokkal szélesebb és őszintébb, mint a polgári és ez az egyetlen, valódi demokrácia...

Elnök: Erről ne beszéljen. Nem tartozik ide.

Rákosi: A másik, amit az ítélet aláhúzott, az, hogy mi alkotmányunkat és a választásokat a kezünkben levő fegyveres hatalom lenyűgöző és ellenállást nem tűrő erejére alapoztuk. Az ilyen kifejezésekkel nagyon kell vigyázni, különösen választásos időben, mert megtörténhet, amint megtörtént Endrődön is, hogy elsül a puska, egy csomó halott van és azon gondolkozhat mindenki, hogy a mi rendszerünk volt-e az, amely a fegyveres hatalom lenyűgöző erejére támaszkodott vagy a jelenlegi hatalom.

Az alkotmány másik részét: a ruszin és német nép autonómiáját szintén továbbra is helyesnek tartom. És csak rámutatok arra, hogy annak az érvnek, hogy az alkotmányhoz nem szabad hozzányúlni még akkor sem, hogyha ezáltal az egyébként elszakadni akaró néprégeket megtarthatjuk, szomorú szerepe volt közvetlenül az 1918-as forradalom kitörése előtt. Tudvalevőleg akkor már napirenden volt a nemzetiségi kérdés és leküldték Tiszát, hogy a szerbekkel tárgyaljon Szarajevóban. Tisza ekkor kijelentette, hogy a délszláv állam megvalósítása ellentétben áll az államtörvényekkel. Ha az államtörvény helyett behelyettesítem a magyar alkotmányt, megkapom az ítélet szavait. És ez azt jelenti, hogy az alkotmány megmaradt ugyan, de az ország háromnegyed része elveszett.

A mi nemzetiségi politikánk ebben a vonatkozásban rendkívül világos volt. Azt mondtuk, hogy a nemzetiségi elnyomáshoz a Tanácsköztársaság nem adja oda magát. Ha a románok és szerbek azt hiszik, hogy a szerb vagy a román állam keretein belül jobb dolguk lesz, akkor fegyverekkel nem fogjuk őket visszatartani. Ugyanez volt az álláspont a ruszin, szlovák és német nemzetiségekkel szemben, csak azáltal módosult a helyzet, hogy míg a szerbek szerbekhez, románok románokhoz csatlakozhattak, a ruszinok és németek ezt nem teheték. Lehetett tehát olyan kedvező ajánlatot nyújtani ezeknek, amelynek következtében megmaradtak volna a Magyar Szövetséges Tanácsköztársaság keretein belül. Ha ők ezt az

ajánlatot sem fogadták volna el, akkor a Tanácsköztársaság fegyverrel nem kényszerítette volna őket arra, hogy itt maradjanak. Ebből a szempontból úgy a ruszin mint a német autonómia helyes volt. Különben a Károlyi-kormány is megpróbálta ezt a módszert, csak velük a nemzetiségek szóba sem álltak, mert ott látták Batthyányit, Lovászyt, akiknek sovinizmusát ismerték és tartottak attól, hogy nem fogják ígéreteiket megtartani.

Végül néhány apróság, amellyel a vád alátámasztja állításait. A vád beszél egy karhatalomról, melyet a népbiztosok saját életük védelmére és testi épségük biztosítására szerveztek. Az, hogy egy forradalom, általában egy ország vezetőit külső támadások ellen meg kell védeni, ez természetes és minden burzsoá uralom alatt is megvan, hogy a vezetőket a merényletek és egyebek ellen megvédik. Különös, hogy ezt az ellenforradalom alatt mennyire túlhajtották. Mint Kelemen könyvében olvasható, Bethlen minden éjszaka máshol aludt, úgy, hogy maguk az ellenforradalmárok sem tudtak ráakadni, vagy Gömbös azért nem akart Bécsben maradni, mert félt, hogy kloroformmal elaltatják.

Ilyen a Tanácsköztársaság idején kivihetetlen volt, de nem is volt rá szükség. A Tanácsköztársaság azt is jelentette, hogy a vezetők folyton a tömegek között forogtak, ahol lehetetlen volt fegyveres védelmet biztosítani. Mindenki hetenként sokszor megfordult a népgyűléseken.

Elnök: Eltér a tárgytól.

Rákosi: Külön az én esetemre vonatkozólag csak annyit akarok mondani, hogy én folyton a fronton voltam, ahol még komplikáltabb volt a személyi védelem. Végül - 1925-ben hazajöttem, amit nem tettem volna, ha olyan óriási jelentőséget tulajdonítottam volna saját testi épségemnek.

A másik vád, ami háromszor is előfordult az ítéletben, hogy külföldi pénzzel indítottuk meg a mozgalmat. Én ezt egy pillanatig sem tagadtam, nem látom be, hogy titkolnivaló lenne és rámutattam, hogy a nemzetközi munkásmozgalmában ez magától értetődő. A német szociáldemokrata párt békében pénzzel támogatta az orosz és francia szociáldemokrata pártot és ezt mindenütt a nemzetközi szolidaritás jelének tekintették. Mikor az orosz kommunista párt anyagilag támogatta a német kommunista pártot, akkor ugyanaz a német szociáldemokrata párt kijelentette, hogy Moszkva megvette pénzzel a német kommunistákat. Ugyanez volt a helyzet Magyarországon is. A magyar szociáldemokrata párt már a kommün előtt orosz bérenceknek nevezett bennünket. A mi válaszuk nagyon egyszerű volt. Mi pénzt kaptunk az orosz proletariátus pártjától, hogy a magyar proletariátusnak segítsünk, a magyar szociáldemokrata párt pénzt kapott a magyar proletariátustól, de ezt a pénzt a burzsoázia védelmére használta fel.

Mihelyt az osztályharc forradalmi méreteket ölt, a burzsoázia nemzetközi kapcsolata is előtérbe kerülnek. Ennek alapján azután, például a Magyar Tanácsköztársaság idején, a magyar burzsoázia végigpumpolta az összes nemzetközi segélyforrásokat, pénzt kértek Franchet d'Esperay-tól, Rotschildtól, a béketárgyalás négyes tanácsától, és így tovább.

Elnök: Ne foglalkozzék ezzel, ebből már elég volt.

Rákosi: Hátra van még a Népszava lerombolásának vádja. Az ítéletben ez a kifejezés, hogy a Népszava lerombolása - ismételten előfordul. Meg kell állapítani, hogy a Népszavát 1919-ben tényleg lerombolták, de a kommün után. Az a bizonyos „1919 február 20-i lerombolás”, amiről folyton szó van, nem volt lerombolás. Egy ablak be nem törött, a Népszava egy fillér kárt akkor nem szenvedett. Magára a tényre vonatkozólag pedig felolvasom Kéri Pál vallomását, amit 1920-ban tett a főtárgyaláson, a jegyzőkönyv 1245. oldalán...

Elnök: Ez itt van.

Rákosi: Maga a szöveg nincs benne, ez nagyon vitatott kérdés volt. „A bántalmazás és még valami tette szimpatikussá a kommunistákat a munkások szemében. A későbbi vizsgálat folyamán ugyanis kiderült, hogy a Népszava megtámadásakor eldőrdült lövések nem a kommunistáktól származtak, hanem fegyelmezetlen népőröktől.”

Végül szólnom kell szavahihetőségemről. Az ítélet megállapítja, hogy a fegyveres felkelés kérdésében valótlanul mondtam, amit én egyáltalán nem fogadhatok el a felsorolt tények alapján. Végül előfordult az is, hogy egy állításomat az egyik tanú nyílt színen megcáfolni igyekezett. Ez az az eset, amikor a Tanácsköztársaság sima átvételével kapcsolatban Váry főügyész szerepét vázoltam. Akkor egy rendreutasítást kaptam azon a címen, hogy extraneusról beszélek, de mint utóbb kiderült, Váry tanú volt és ez a kérdés újból előkerült. Váry kijelentette, hogy az általam vázolt tény nem felel meg a valóságnak, ezt a kommün után kommunista körökben külföldön költötték és így került hozzám. Ezen túlmenően azonban ennek bizonyítására kijelentette, hogy bár a törvényszék előtt azóta ismételt megfordultak olyan kommunisták, akik jelen voltak ezen állítólagos esetenél, mégis egyetlenegy esetben sem mondták azt, amit én állítottam. Utána néztem az 1920-as főtárgyalási jegyzőkönyvekben, elsősorban azt a négy vallomást néztem meg, amit az ügyész kért felolvasni, de amit a királyi Törvényszék nem engedett felolvasni.

Elnök: Olyan ne mondjon, amit nem engedtek felolvasni.

Rákosi: De most egy tényről van szó. Jancsik, aki jelen volt a kommunisták kiszabadításánál, a főtárgyalási jegyzőkönyv 589. oldalán a 2. bekezdés 8. sorától kezdve a következőket mondja: „fél kilenc tájban lehetett, kijött Váry, tartott egy beszédet, hangoztatta, hogy olyan helyzet állott elő, hogy mindnyájunknak a munkássággal kell tartani...”

Elnök: Ezt nem engedem tovább olvasni.

Rákosi: Akkor csak azt, hogy ezen vallomás margójára ceruzával a következő van írva: „Komisz hazugság! Váry.”

Befejezésül reflektálni kívánok a főügyész úrnak arra a kijelentésére, hogy a kommunizmus nem tartozik a politikai eszme fogalma alá és én a Kommunista Internacionále ügynöke vagyok. A főügyész úr néhány hónappal ezelőtt egy magyar folyóiratban cikket írt a magyar kommunista mozgalom fejlődéséről.

Elnök: Nem engedem, hogy személyeskedjék!

Rákosi: Szóval arra sem válaszolhatok, hogy a kommunizmus nem politikai eszme.

Elnök: Nem. Fejezze be beszédét. Kimerítő védelemben részesült, a magáét is elmondta.

Rákosi: Akkor röviden befejezem. A magam személyére nézve - ugyanúgy mint a törvényszék előtt - itt sem óhajtok semmi védekezést előterjeszteni, tekintettel arra, hogy *mindazokat az elveket, amiket 1919-ben vallottam, ma is vallom.*

Elnök: Most is vallja. Rendben van.

Rákosi: És azzal fejezem be...

Elnök: Nem úgy mint a törvényszék előtt!

Rákosi: ...hanem mint a királyi Ítéletőrtábla előtt 1926-ban: *kommunista vagyok és maradok.* Nyugodtan nézek a jövő elé, jöjjön, aminek jönnie kell, a jövő a miénk.

Elnök: Ezért rendreutasítom. Tanácskozni fogunk.

(„Pravda”, 1935 július 2., „Rundschau”, 1935 július 11.
„A Rákosi-per az Ítéletőrtáblán.” Viktória kiad. 1935. 41–62. old.)

ÉLETFOGYTIGLAN!

Június 27-én kezdődött a fellebbezési tárgyalás Rákosi Mátyás perében. Tudvalevő, hogy a fellebbezési tárgyalást először novemberre tűzték ki és egész meglepetésszerűen kezdik most meg, mégpedig nem mint eredetileg tervezték, Töreky vérbíró elnöklete alatt, hanem Harmath táblaelnök vezetésével. A vádat Miskolczy főügyész helyettes képviseli. Rákosi védői: dr. Vámbéry Rusztem, dr. Lengyel Zoltán, dr. Domonkos és dr. Strasser.

A teremben megerősített rendőri őrség van és megerősített őrizettel vezették Rákosit a terembe. Rákosi Mátyás, akit a tízéves fogság nem tört meg, eleven, energikus, az elnök kérdéseire biztossággal, hangosan válaszolt és figyelmesen követte a tárgyalás menetét. Ezen a napon csak az ítéletet olvasták fel és azt az anyagot, amely a törvényszék előtt képezte a tárgyalás alapját.

A következő napon volt a vádbeszéd és a védőbeszéd. Miskolczy főügyész helyettes dühöngő kifakadásokkal vázolta azt a mozgalmat, amely Rákosi érdekében az egész világon mozgásban tartja a közvéleményt. Kijelentette, hogy a törvényszéki ítélet, mely „csak” életfogytiglani fegyházat szab Rákosira, nem elegendő. Azt a tényt, hogy az akkori „bűntényei” és a mostani per között tíz évet ült fegyházban, nem kell tekintetbe venni.

Halálbüntetést követel a vádlott ellen.

Mikor Rákosi az elnök kérdésére kijelentette, hogy élni akar a zárszó jogával, a tárgyalást elnapolták. A tárgyalást csak július 1-én folytatták.

A királyi Tábla július 1-én hozott határozata megerősítette a törvényszék azon ítéletét, mely Rákosi Mátyás elvtársunkat, a dicsőséges I. Tanácsmagyarország ideje alatt elkövetett cselekményeiért, életfogytiglani fegyházra ítélte.

Ha Gömbös táblabírái nem merték a halálos ítéletet ezúttal sem kimondani, ez nem utolsó sorban annak a hatalmas akciónak köszönhető, amelyet a fellebbezési tárgyalás váratlan kitűzése a nemzetközi munkásság körében kiváltott.

Ennek az akciónak egy pillanatra sem szabad szünetelnie, annyival is inkább, mert az ügyész fellebbezése következtében az ügy a királyi Kúriához kerül, ahol erre az ügyre ott vár már Töreky vérbíró, akit közben kúriai bírónak emelt a magyar fasizmus, s akinek hóhérezésén még nem száradt meg a mi két mártírunk, Sallai és Fürst vére.

Fel a tiltakozásra, a harcra, mert a kúriai tárgyalás is éppoly váratlanul előráncigálható, mint ez a táblai tárgyalás. Kössétek össze a mi törhetetlen Rákosi Mátyásunkért folytatott tiltakozó akciót Ernst Thälmann ügyével, akit a legutóbbi megbízható hírek szerint megint bestiálisan kínoznak a német fasiszták. Kössétek össze ezt a harcot minden, a magyar fasizmus börtöneiben és a fasizmus más országai börtöneiben szenvedő fasisztaellenes harcos ügyével és követeljék a mi Rákosi Mátyásunkkal együtt az ő kiszabadításukat is.

A magyar fasizmus meg akarja Rákosi Mátyást ölni.

Tiltakozzatok az egész világon ez ellen a bestiális, gyáva és vérengző terv ellen, mozgósítsátok az egész világ dolgozóit, a munkásokat, szegényparasztokat és a becsületesen dolgozó középosztályt!

Fel a harcra!

(„Sarló és Kalapács”, 1935 július 15.)

RÁKOSI: A GYŐZELEM A MIÉNK LESZ!

A budapesti királyi Tábla ítélete megerősítette Rákosi elvtársunk életfogytiglani fegyházra való ítélését. Úgy a vád, mint a védelem képviselője fellebbezett a királyi Kúria ítélőszéke elé, mely a legfelsőbb magyar bíróság. Az ügyész továbbra is halálbüntetést követel. Így tehát elvtársunk sorsa a Magyar Királyi Kúria tanácselnöke, a hírhedt vérbíró, Töreký kezébe került - Sallai és Fürst gyilkosának kezébe.

Az a gyanús sietség, mellyel a táblai tárgyalást lefolytatták, arra enged következtetni, hogy a királyi Kúria már ősz elején le akarja tárgyalni elvtársunk ügyét. Így tehát, nemcsak hogy nem szabad a tiltakozó kampányoknak gyengülni, de a veszély nagyságával még erősödniük kell. Ha a magyar burzsoázia nem érzi állandóan elvtársunk háta mögött a nemzetközi proletariátus tiltakozását, úgy fog végezni vele mint Sallaival és Fürsttel. Ezt nem szabad megengednünk. Döntő csata előtt állunk, melyet ha elvesztünk, nem Rákosi elvtárs lesz az egyetlen áldozat, hanem az egész magyar proletariátus, amely Rákosiban egyik leghatalmasabb védelmezőjét és vezetőjét veszítené el.

A franciaországi magyar dolgozók között akadtak olyan kételkedők, akik a proletariátus erejében nem bízva azt mondták: „Mit ér a sok tiltakozás, levél, kártya, távirat-küldözgetés? Hiszen el sem jut a magyar burzsoázia füléhez, hanem a követség papírkosaraiban leli végét. Mit törődik a magyar burzsoázia mivelünk?”

Ezek a kételkedők meggyőzőbb választ nem kaphatnak, mint amelyet maguk a magyar burzsoázia képviselői hangoztattak a Rákosi-per folyamán.

Tudott dolog, hogy az első bírósági ítéletben a törvényszék azzal okolta meg, hogy nem halálra ítélte Rákosit, hogy a közvélemény igazságérzete ellen cselekednének, ha egy olyan ügyben hoznának halálos ítéletet, melyhez nyolc és fél évig nem nyúltak hozzá. Ezt soha nem mondta volna ki a bíróság a közvélemény nyomása nélkül.

Azonban Miskolczy ügyész szemében ennek az érvnek nincs súlya. Kijelentette, hogy „az a körülmény, hogy a vádlottnak nyolc évet ajándékoztak”, nem akadályozhatja meg a törvény szigorát, mikor erre megvannak a „megfelelő okok”.

Ugyanez a Miskolczy maga döntötte meg ezt a külföld szimpátiájával szembeszegezett állítását, mely szerint a Rákosi-per közönséges bűnügy és nem politikai per. A burzsoázia szokásos eltorzításában mutatja meg a per politikai okát.

„Rákosi a III. Internacionále ügynöke, hivatásos forradalmár, lázító és lázongó, aki társait az emberi civilizáció ellen szervezi és azt hirdeti, hogy társadalmi kérdéseket csak véres polgárháborúval és világforradalommal lehet megoldani.”

Vitatkozik a nemzetközi proletariátus által külföldön Rákosi elvtársunk érdekében mozgósított közvéleménnyel, mellyel bizonyítja ezen körülmény súlyát és önbizalmat ad nekünk is, akik Franciaországban küzdünk elvtársunk életéért. „A vádlott semmi esetre sem érdemli meg a külföldön iránta megnyilvánuló szimpátiát, mert nem ideálokért harcolt.”

A következő percben a nemzetközi akció által sarokba szorítva újra ellentmond önmagának, amikor lord Marley-nak az angol felsőházban elmondott felszólalására próbál válaszolni. Lord Marley tiltakozott a Rákosi-per ellen a trianoni békeszerződés 76. paragrafusának értelmében, mely szerint a trianoni békeszerződés megkötése előtt megtörtént politikai események nem büntethetők az említett békeszerződés megkötése után. Miskolczy itt újra a „közönséges bűnügy” szegényes, senkit meg nem győző érvéhez folyamodik.

Így tehát látjuk, hogy az egész táblai tárgyalás visszatükrözte a Rákosi érdekében vezetett nemzetközi tiltakozó kampányunkat, mely csak akkor fog végleges eredményt hozni, ha állandóan erősítjük.

Rákosi bátor és törhetetlen meggyőződést sugárzó beszéde, melyet így végzett be: „*A győzelem a miénk lesz!*”, bennünket is új erővel kell hogy eltöltsön.

Amíg Rákosi a börtönben van, nekünk kötelességünk azon dolgozni, hogy először a Rákosi-perben legyen miénk a győzelem, amely előkészíti azt a végső győzelmet, melyet Rákosi elvtársunk vezetésével akarunk kivívni.

(„Új Igazság”, Párizs, 1935 július 13.)

RÁKOSI ÍTÉLETET MOND A MAGYAR FASIZMUS FELETT⁴

„Pravda” 1935

- Jan. 7. Romain Rolland Rákosiért.
- Jan. 10. Rákosi-tárgyalás január 14-én.
- Jan. 11. Rákosi védelmében.
- Jan. 12. Külföldi hírek.
- Jan. 17. A Rákosi elleni per - fasiszta rendezés.
- Jan. 22. Rákosi elvtárs férfias magatartása.
- Jan. 24. A vádlott vádol.
- Jan. 25. Rákosi védelmében.
- Jan. 26. A magyar fasizmus „ítélkezik” Rákosi elvtárs felett.
- Jan. 28. Rákosi férfias viselkedése a fasiszta bíróság előtt.
- Jan. 29. Ítélet a magyar fasizmus felett.
- Febr. 2. Rákosit halálos ítélet fenyegeti.
- Febr. 3. Rákosi elvtárs tárgyalása. Tanúk beidézését megtagadja az elnök.
- Febr. 4. Szabadságot Rákosinak!
- Febr. 6. Interpelláció az angol parlamentben a Rákosi-ügyben.
- Febr. 7. A proletárforradalmár méltó válasza a fasiszta bíróságnak. „Teljesíttem mindazt, amit a párt rámbízott, mindent a munkásosztály érdekében tettem.”
- Febr. 8. Rákosi Mátyás vádbeszéde. Rákosi beszél. (Bezimenszki verse.)
- Febr. 9. Rákosi elvtársat életfogytiglani fegyházra ítélték. A francia parlament külügyi bizottságának tiltakozása.
- Febr. 10. Izgalom a budapesti bíróságon.
- Febr. 11. Üdvözlét Rákosi Mátyásnak.
- Febr. 14. A Rákosi-ítélethez.
- Febr. 15. A Rákosi-per a francia parlament külügyi bizottsága előtt.
- Febr. 18. Rákosi védelmében.
- Febr. 22. Rákosi védelmében.
- Febr. 24. Ki kell ragadni Rákosi elvtársat a fasiszta porkolábok kezéből. (Dimitrov távirata.)

---

⁴ A „Pravda” és az „Izvesztyija” cikkei az 1935-ös tárgyalások idején. - *A szerk.*

- Márc. 8. Amerikai munkásnők tüntetnek az amerikai magyar konzulátus épülete előtt.
(Fotó.)
- Máj. 29. Rákosi-tárgyalás - június 27-én.
- Jún. 19. Az osztályharc krónikája.
- Jún. 28. Rákosi ötödik pere.
- Jún. 29. Az ügyész halálos ítéletet követel Rákosi ellen.
- Jún. 30. Rákosit halál fenyegeti.
- Júl. 2. Rákosit életfogytiglani fegyházra ítélték. Embertelen tárgyalás.
- Júl. 3. Budapest munkásai felháborodtak a Rákosi-perben hozott ítélet miatt.
- Júl. 4. „A jövő a miénk, kommunistáké!” (Rákosi beszéde a bíróságon.)
- Júl. 10. Francia munkások Rákosi védelmében.
- Júl. 31. Bírósági gúnyolódás Rákosival.

„Izvestija” 1935.

- Jan. 10. A Rákosi-tárgyalás.
- Jan. 12. A Rákosi-tárgyalást elhalasztották.
- Jan. 15. Rákosi védelmében.
- Jan. 22. A Rákosi-per tárgyalása.
- Jan. 26. A Rákosi-per tárgyalása.
- Jan. 28. A Rákosi-per tárgyalása.
- Jan. 30. Letartóztatások Budapesten.
- Febr. 1. Rövid hírek a Rákosi-tárgyalásról.
- Febr. 7. A Rákosi-per tárgyalása.
- Febr. 9. Rákosit életfogytiglani fegyházra ítélték.
- Júl. 2. Rákosi ítéletét jóváhagyták.
- Júl. 4. Rákosi beszéde a tárgyaláson.

HARC RÁKOSI KISZABADÍTÁSÁÉRT⁵

	Szám	Oldal
A Rákosi-per: egy csődbejutott rendszer pere	1	37
Rákosi-tüntetés Budapesten	1	37
A „Manchester Guardian” a Rákosi-perről	1	38
Harmadszor: Mentsétek meg Rákosit!	2	99
Romain Rolland a magyar igazságügyminiszterhez	2	99
Prágai munkások Rákosiért	2	100
A Magyar Tanácsköztársaság népbiztosainak nyilatkozata a Rákosi elvtárs ellen előkészített gyilkosság ügyében	3	153
A Rákosi elleni vád „jogi alapjai” (Nemzetközi Bizottság Rákosi kiszabadításáért)	3	155
Rákosi-tüntetés Budapesten	3	157
Csehszlovák kiszabadítási mozgalom Rákosi érdekében	3	158
Mentsétek meg Rákosit! Az IRH felhívása	3	159

⁵ A „Rundschau”-ban egy esztendő alatt (1935) megjelent, a Rákosi-perrel kapcsolatos cikkek jegyzéke. - *A szerk.*

Jean Painlevé nyilatkozata a Rákosi-per ellen	3	159
A „New Statesman” a második Rákosi-perről	3	159
Mentsétek meg Rákosit! Írta: Johan Koplenig	4	223
A Rákosi-per kezdetéhez. A Rákosi-bizottság nyilatkozata	4	223
A világ minden szabadgondolkodó írójához és művészehez	4	224
Beszélgetés Rákosi védőjével	4	224
Rákosi a legnagyobb veszélyben	4	224
A Rákosi Mátyás elleni per lefolyása	4	225
A Rákosi-bizottság távirata a bíróság elnökéhez	4	228
Willard beszélgetései Rákosival	4	228
Amerikai és genfi munkások tiltakozásai	4	228
A „Pravda” a Rákosi-perről	4	228
Rákosi Mátyás - a proletariátus hőse. Írta: Marcel Willard	5	289
A budapesti reformista szakszervezetek Rákosi-mozgalma	5	289
Tíz esztendő. Írta: Gergely Sándor	5	290
A Rákosi-per első hete. (Hangulatkép)	5	291
Nemzetközi tiltakozó mozgalom	5	291
A per lefolyása (I. folytatás)	5	293
Előkészítik a halálos ítéletet	7	383
A per lefolyása (II. folytatás)	7	385
Nemzetközi tiltakozó mozgalom	7	386
Életfogytiglani fegyház! A nemzetközi szolidaritás megmentette Rákosit az akasztófától. Ki kell kényszeríteni teljes kiszabadítását!	8	396
„Üdvözlünk, Rákosi Mátyás!” („Pravda”)	8	397
Rákosi beszéde a bíróság előtt. (Szó szerinti szöveg I. rész)	8	429
Az ítélet: életfogytiglani fegyház	8	431
Rákosi zárszava az ítélethirdetés előtt	8	435
A védőbeszéd zárszavai	8	436
Sajtóhangok: „Humanité”, „Manchester Guardian”, „Basler National Zeitung”	8	438
Nemzetközi tiltakozó mozgalom	8	438
Rákosi beszéde a bíróság előtt (Szó szerinti szöveg II. rész)	10	513
Rákosi kiszabadításáért a harc tovább folyik	10	531
Most csak azért is: Rákosi kiszabadítása. (Háború és Fasizmus Elleni Világbizottság)	10	532
A Nemzetközi Jogászszövetség konferenciája	10	532
A Rákosi-bizottság egyik nyilatkozata	10	532
Dimitrov távirata a Rákosi-bizottsághoz	11	616
Mentsétek meg Rákosit! Írta Rákosi Zoltán	11	616
Tiltakozás az ítélet ellen	11	616
Rákosi élete még mindig veszélyben! Nemzetközi tömegharccal kell kiszabadítását kikényszeríteni	12	670
Fokoznunk kell a harcot Rákosi megmentéséért. Írta: Komját Aladár	13	714
Rákosi szabadon bocsátása iránti követelések	14	756
Harc Rákosi kiszabadításáért és a magyarországi politikai foglyok helyzete. (Magyarországi Vörös Segély)	15	802
Az új Rákosi-per: Június 27	25	1267
Rákosi élete a legnagyobb veszélyben	26	1313
Rákosi Mátyást ismét akasztófa fenyegeti	26	1313

Mindenkit és mindent Rákosi megmentéséért! Írta: Komját Aladár	27	1365
Dimitrov követeli: Mentsétek meg Rákosit!	27	1365
A negyedik Rákosi-per	27	1366
A Rákosi-per utolsó előtti szakasza	28	1411
Rákosi-tüntetés Budapesten	28	1411
A Rákosi-bizottság egyik nyilatkozata	28	1412
Szolidaritási megnyilatkozások Rákosi érdekében	28	1412
Másodszor ítélték életfogytiglani fegyházra Rákosit. Csak azért is: Harc	29	1423
Rákosi megmentéséért és kiszabadításáért!		
A „Pravda” a Rákosi-perről	29	1424
A Rákosi-per lefolyása	29	1459
Rákosi nagy beszéde a bíróság előtt	29	1459
Világtiltakozás Rákosi megmentése érdekében	29	1461
Rákosi beszéde. (Gyorsírói feljegyzések nyomán)	30	1485
Világtiltakozás Rákosi megmentése érdekében	30	1491
Rákosit meg kell menteni!	57	2362
Szigorított fegyházi intézkedések Rákosi ellen! (Nemzetközi Jogász- szövetség)	59	2424

(„Rundschau”. Tartalomjegyzék. 1935 IV. évf. 25-26. old.)

Szabadságot Rákosinak!
Szovjet plakát

Tiltakozások ezrei érkeznek naponta a világ minden részéből az igazságügyminisztériumba

Rákosi vádol

AG

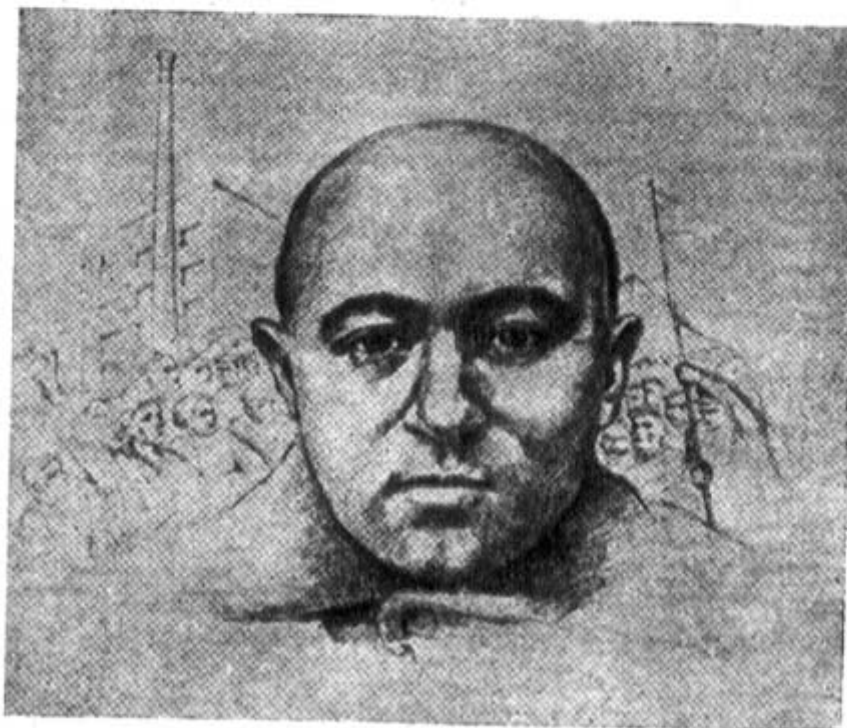
ADAI RE

epok.

Véritélet Türonban
Rákosi-per Pesten
Constantinescu Jassy bíróság előtt
Kommunista képviselők pöre Prágában:

Dühöng a reakció !

De a dolgozók minden erejüket egyesítve
harcolnak az antifasiszta bebörtönzöttek
s azok soraiban a magyar Dimitrov
kiszabadításáért !

Thaelmannért, Rákosiért és a spanyol forradalmárokat

»A magyar Dimitrov kiszabadításáért«

Hivatalos másolat a 11.043/1938. I. M. VI. számhoz

J e g y z ő k ö n y v .

Felvétetett Szegeden, a kir. kerületi börtön igazgatóságánál 1938. évi március hó 17-én alulírottak jelenlétében.

T á r g y :

Az intézetben büntetését töltő 8009 tkvsz. Rákosi Mátyás fegyenc kihallgatása a kir. Igazságügyminisztérium 9.102/1938. I. M. VI. számú rendeletére.

E l ő a d á s :

Elővezetettik az intézetben büntetését töltő Rákosi Mátyás fegyenc s hozzá a kir. Igazságügyminisztérium fenti számú rendelete folytán a következő kérdések intéztettek:

1./ Kíván-e jogi képviselőjére meghatalmazást adni dr. Rupert Rezső budapesti ügyvédnek?

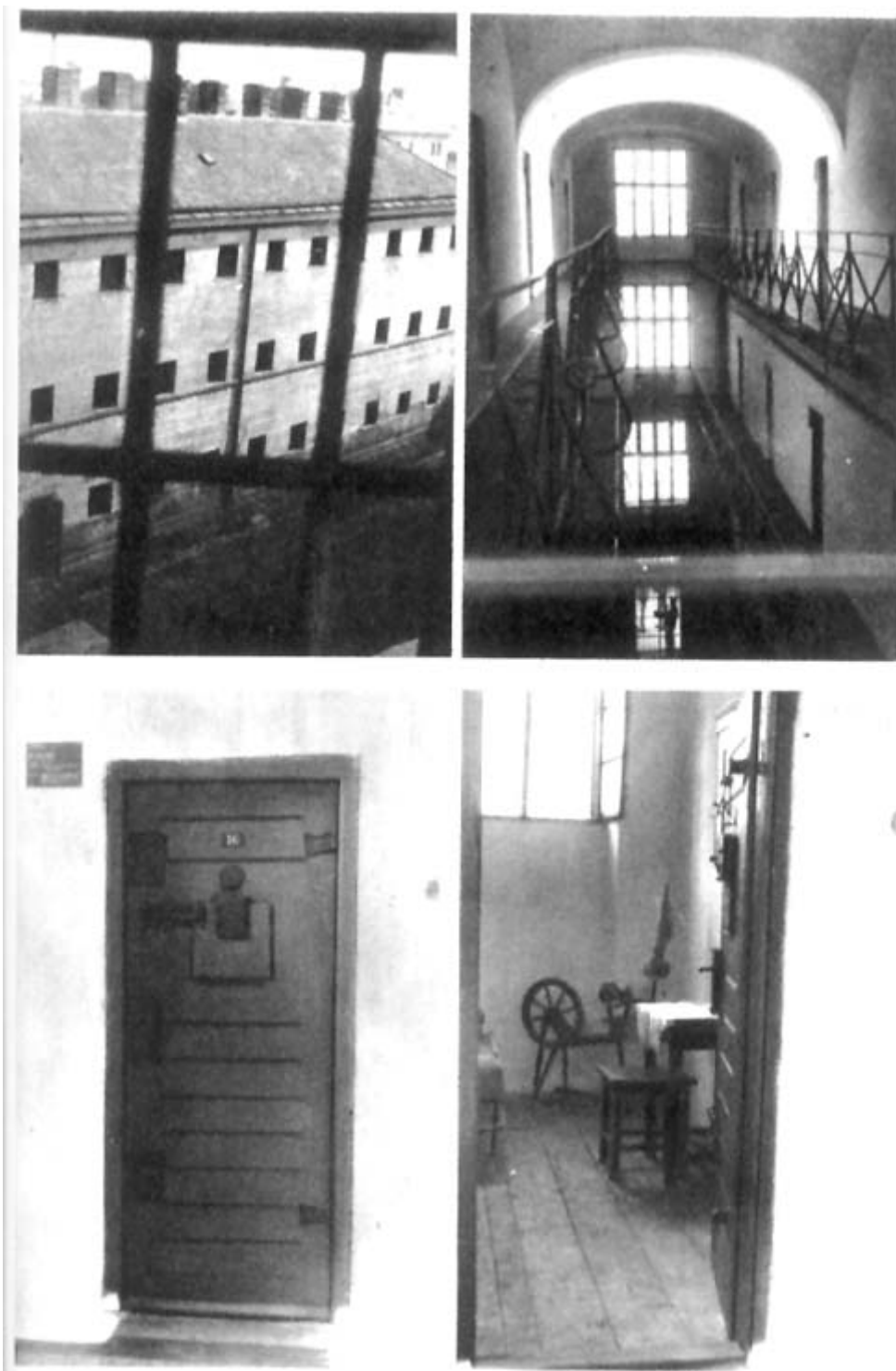
"Igen"

2./ Minő irányban óhajtana jogi képviselőjével megbeszélést folytatni?

"Jogi képviselőmmel a kir. Igazságügyminisztériumban teendő intervenció céljából a következő kérdéseket óhajtanám megbeszélni:

a./ Az elkülönítés megszüntetése. b./ Valamely ipari szakmában való kiképzés. c./ Könyv- és levélcenzura enyhítése. d./ Feltételes szabadságra bocsátásom. e./ A 6 pengős kiétkezési összeg felemelése. f./ Élelmiszert tartalmazó csomagoknak évenkénti többszöri beküldése. g./ Mindazon intézkedések megszüntetése, amelyek az elkülönítéssel kapcsolatban a közönséges bűnözőkkel szemben súlyosabb kezelésre vezetnek. /:Füzettartás, író-papírtartás, kórházi kezelés, magánzárka megszüntetése stb.:/

Börtönélet

Rákosi 16-os számú cellája a szegedi Csillag-börtönben

SARLÓ ÉS KALAPÁCS
A SZOVJETUNIOBAN ÉLT MAGYARAK ÉLETE
E. EVFOLYAM

A SZOVIETUNIOBAN ELŐ MAGYARAIKU DOLGOZÓK LAPJA
8. ÉVFOLYAM 1936. július 1.

A Szociális - 12. SZÁM

A Szocialista Tanácsköztársaságok Szövetsége
(Szovjetunió) Központi Végrehajtó Bizottságának
Szocialista határozata

A Szocialista Tanácsköztársaságok Szövetségének alkotmányáról

Alkotmányjáról

A Szocialista Tanácsoktestvérségek Szövetsége Központi Végrehajtó Bizottságának elnöksége, meghallgatva Sztilin elvtársnak, az Alkotmánybizottság elnökének jelentését a Szocialista Tanácsoktestvérségek Szövetségének alkotmányáról.

Gorkil

[illegible]

RÁKOSIÉRT

[illegible][illegible][illegible]*Timothy B. Wilson: Multiple Allocations of Lectures*[illegible][illegible]

XI. ÚJABB ÖT BÖRTÖNÉV (1935-1940)

FRANCIA MUNKÁSOK TILTAKOZÁSA

A Csillagbörtön Igazgatósága - Szeged.

A Párizs-kerületi Szeptemberi Bizottságok Italie-csoportjának gyűlésén jelenlévő munkások, iparosok, kereskedők és értelmiségiek felháborodva, egyöntetűen tiltakozunk a Rákosi Mátyás ellen életbeléptetett „rendszabályok” ellen. Külföldre is eljutott a híre és nemzetközi megbotránkozást váltott ki a jogtalanságnak és méltatlan bánásmódnak az a sorozata, amellyel a szegedi börtönben a munkásság felszabadításának nagy vezetőjét sujtják.

Megállás nélkül folytatjuk harcunkat a mi hős Rákosi Mátyásunk szabadlábrahelyezéseért vagy a Szovjetuniónak való kiadásáért. Addig is, míg ezt el nem érjük, egyhangúlag követeljük Rákosi Mátyásnak és a többi Szegeden bebörtönzött politikai fogolynak a szabad írás és olvasás lehetőségét, levelezési jogot, a betegeknek szakszerű orvosi kezelését, jó, élvezhető kosztot és a naponta kétszeri sétát.

Gyilkossággal, hazaárulással, pénzhamisítással vádolták a magyar nép szabadságáért, kenyeréért és békéjéért küzdő bátor, megtörhetetlen Rákosi Mátyást, azokat a bűnöket akarták rákenni, amelyeket a mai, uralmat bitorló magyar urak mindennap elkövetnek.

A magyar burzsoáziának ez a provokációs hamis vádaskodási kísérlete a magyar nép és a hatalmas nemzetközi tiltakozás miatt kudarcot vallott és mi, a magyar nép Párizsba szakadt része, fogadjuk, hogy mindent elkövetünk, hogy ez a tiltakozás a magyar emigráció és a francia nép körében mindaddig fokozódjék, míg követeléseinket teljesítik.

Kérjük az Igazgató Urat, hogy ezen tiltakozásunkat juttassa el az Igazságügyminisztériumnak és hogy az Ön hatáskörébe tartozó enyhítő intézkedéseket tegye meg.

Párizs, 1935 november 14-én

*A Szeptemberi Bizottságok
Italie-csoportja*

HARCOLJATOK RÁKOSIÉRT!

Annak a napnak évfordulóján, amelyen Korvin Ottót, László Jenőt, Kerekes Árpádot, Gombos Ferencet és mártírtársaikat a budapesti gyűjtőfogház udvarán kivégezték, tartott ülést a budapesti törvényszék, hogy Rákosi Mátyás védőjének beadványa fölött határozzon.

A magyar törvények szerint a Rákosi Mátyás ellen 1925-ben és 1935-ben hozott ítéleteket egyesíteni kell. Ez azt jelenti, hogy ha a legutóbbi életfogytiglani fegyházbüntetést egyesítik az előbbi nyolc és fél évvel, ez esetben öt év múlva feltételesen szabadon kellene bocsátani Rákosit.

A bíróság azzal pecsételte meg mártírjaink évfordulójának napját, hogy elutasította a védő beadványát, amelyben az egyesítést követelte. Ezzel nyílt törvénysértést követett el a ma fennálló magyar polgári törvények ellen és újra kifejezésre juttatta azt a szándékát, hogy Rákosi Mátyást börtönnel akarja elpusztítani.

A magyar fasiszta bíróságnak ez a gyilkos ítélete óriási felháborodást keltett nemcsak a budapesti munkásság körében, hanem a polgárság köreiben is. Főleg jogászok nyilatkoznak igen élesen erről az esetről, annyival inkább, mert a bíróság Rákosi védője, Domonkos ellen eljárást akar indítani Domonkos következő kijelentése miatt:

„A Rákosi elleni ítélet hallatlan megsértése a fennálló törvényeknek és nem egyéb, mint Rákosi tudatos megkínzása.”

Ez a hallatlan hóhéri ítélet meg kell, hogy mozgassa a magyar dolgozókat és a világ egész becsületes közvéleményét. Egy pillanatig sem szabad szünetelnie annak a hatalmas, tiltakozó hadjáratnak, amely a magyar fasizmusnak az egész világon a fülébe dörghi: Szabadságot Rákosi Mátyásnak, Vas Zoltánnak s a magyar börtönökben szenvedő többi antifasisztának!

A fasizmus ellenségeinek és a béke híveinek mennydörgő hangja már kétszer ragadta ki a Rákosi Mátyás feje fölött lógó kötelet a hóhér kezéből. Most lassú meggyilkoltatásának szörnyű kísérletét kell megakadályozni. Mindent el kell követnünk, hogy Rákosi Mátyás börtönajtói felpattanjanak.

Gyűlésekkel, táviratokkal és levelekkel tiltakozzatok az egész világon. A hatalmas tiltakozó akciónak nem szabad gyengülnie, hanem ellenkezőleg, nap-nap után erősödnie kell.

Felhívjuk az egész világ magyar kommunista, szocialista és antifasiszta polgári sajtóját, Kanadában és az Egyesült Államokban, Dél-Amerikában, Franciaországban és Csehszlovákiában, hogy ennek az akciónak álljon az élére. Ki kell kényszeríteni a mi Rákosi Mátyásunk szabadon bocsátását!

Harcoljatok Rákosi Mátyásért!

(„Sarló és Kalapács”, 1936. január 15.)

Illés Béla: A RÁKOSI-ÜGY

Ha egy jogtudós a Rákosi-per áttanulmányozná, aligha értené meg, hogy mi történik itt. Sem a magyar, sem bármelyik más jog a világon nem nyújt lehetőséget arra, hogy valakit jogerősnek kimondott és maradék nélkül kitöltött büntetés után ugyanazért a „bűn”-ért még egyszer felelősségre vonjanak és újból elítéljenek. Jogi szempontból nézve: Rákosi második elítélése példátlan.

Politika?! A Rákosi-per természetesen korunk egyik legnagyobb politikai pere. Ez a per, amelyet a magyar urak a magyar munkásosztály ellen indítottak, a magyar urak csúfos vereségével végződött. Ezen semmit sem változtatnak azok halálbakergető kínzások, amelyeket Rákosinak el kell szenvednie. Ellenkezőleg. A törvényellenességek halmozásával maga a törvényszék vet egyre erősebb fényt saját alávalóságára.

Arra, hogy a bírák még az igazságosság szemernyi látszatát sem óvták meg, hogy egy nagy politikai per utolsó szakaszában megfélemeztek minden politikai józanságról - nincs sem jogi, sem politikai magyarázat. Rákosi még él és a magyar urak hullákra éhesek. Kínzó éhségükben még az igazság látszatát is eldobják maguktól, kínzó éhségükben elfelejtenek minden politikai józanságot.

*

Tíz esztendővel ezelőtt, amikor a magyar urak az első Rákosi-pert megindították, a per vádlottja nem Rákosi, hanem a magyar munkásosztály és a szegényparasztság volt. A magyar urak, akik saját vagyonuk és kiváltságaik megvédésére a hazájukat, otthonukat és szabadságukat fegyverrel védő magyar munkások ellen a román bojárok bajonettjeit használták fel - azok a magyar urak, akik a románokat behívták Magyarországra - ezzel a perrel akarták lemosni magukról a hazaárulás szűnyegét, ezzel akarták sárbarángatni a magyar proletariátus forradalmi hagyományait és a hazaárulás bélyegét akarták rásütni a magyar dolgozóknak a fokozódó elnyomás, fokozódó kizsákmányolás és törvényesített nyomorúság ellen folytatott harcára. Ez volt a per jól megfontolt célja. És hogy Magyarország fehér urai ezt a célt nem érték el, az nem rajtuk múltott.

A bíróság előtt egy beteg ember állt. Feje azé a tudósé, aki az emberiség sorsdöntő kérdéseit kutatja. Hangja halk, magatartása szerény. A magyar urak, akik az erőt részegeskedők verekedéseiben, vad ostorcsapásokon keresztül szokták megítélni, azt hitték, hogy ez a vádlott a bajonett-erdők között képtelen lesz magát védeni a hírhedt magyar igazságszolgáltatás legalávalóbb, legalattomosabb, bírának nevezett hóhéraival szemben.

Rákosi Mátyás valóban nem gondolt egyetlen pillanatig sem védekezésre. Szemtől-szemben a magyar nép ellenségeivel, nem védekezett, hanem támadott. Hangja halk volt, de amit mondott, az messzire elhallatszott. Túl a tárgyalóterem falain, túl a magyar pusztákon. Messze túl a szűk magyar határokon, az öt világrészen át, eljutott minden dolgozóhoz. A Rákositól az egész magyar nemzet nevében számadást követelők fejére hullottak vissza azok a förtelmes bűnök, amelyeket a vádlóként fellépő urak a magyar nép ellen hosszú évszázadokon keresztül elkövettek. Azoknak, akik tőle „Nagymagyarországot” követelték, fejéhez vágta, hogyan, hol és mikor adták el a hazát az ellenségnek, csak azért, hogy a magyar dolgozókat továbbra is kizsákmányolhassák, kirabolhassák és elnyomhassák.

A per Rákosi győzelmével végződött. Vádbeszédére nemcsak az egész világ dolgozói figyeltek fel, hanem mindenki, aki egy ezer veszély között töretlen bátorsággal küzdő harcost megbecsül. Rákosi Mátyás halk hangjával a férfias bátorság, a sziklaszilárd állhatatosság eszményképévé vált. És ezen nem változtatott a bíróság nyolc és fél esztendei fegyházra szóló ítélete sem.

A magyar urak lenyelték a vereség keserű piruláját és hidegvérrel, ravaszul, nagy körültekintéssel készítették elő a bosszút. A magyar fegyházak amúgyis hírhedtek. De Rákosi számára egészen különleges kezelést agyalnak ki. Szigorúbbat a legszigorúbbnál, kínzóbbat a legkínzóbbnál.

Midőn Rákosi a nyolc és fél esztendei börtönbüntetést már elszenvedte, midőn a nyolc és fél esztendei sanyargatás szívét és tüdejét megtámadta, amidőn már a magyar fasiszta törvények sem adtak alkalmat további fogvatatására - ismét vád alá helyezték. Jogonalap? A második Rákosi-pernek nem volt jogonalpa, a győzteseknek nincs szükségük jogonalpra. Rákosi ereje - talán meggyőződése is - megtörhetett a nyolc és fél börtönesztendő alatt.

Rákosi másodízben súlyos betegen állott bírái elé. Most nemcsak halkan, hanem időközönként kínzó köhögéstől elfulladás hangon beszélt. Bajonettek százai között egy súlyos beteg ember állt, aki esztendő óta az élet számkivetettje volt, aki alig tudott valamit a világ folyásáról - és ez ellen a kínzásokkal súlyos beteggé tett ember ellen sorakozott fel fehér-Magyarország egész államapparátusa. És mégis! Akik olyan biztosra mentek, elszámították magukat. Rákosi megtanult ugyan szenvedni, de nem tanult meg félni. Nyolc és fél esztendei fegyház vashítet acéllá edzette, olyan acéllá, amely keményebb minden eddig ismertnél, amely nem rozsdásodik, nem hajlik, nem törik.

Rákosit a bíróság életfogytiglani fegyházra ítélte. De a második Rákosi-perből is a magyar dolgozók kerültek ki győztesen.

*

A magyar büntetőtörvény a többízben elítéltek büntetését úgy enyhíti, hogy a kiszabott büntetéseket „összevonják”. Az összevonás leszállítást, enyhítést jelent. Ha valakit egyszer nyolcévi, más alkalommal négyévi fegyházra ítélték, akkor az összevont büntetés nem tizenkét, hanem tíz esztendei fegyház. Erre az enyhítésre minden többször elítéltnak joga van, csak Rákosinak nincs. Nehéz elhinni, de így van: a magyar bíróság Rákosi védőjének az összbüntetés megállapítása iránt benyújtott kérvényét elutasította. Sőt, nemcsak elutasította, hanem a védő ellen, aki tiltakozott az újabb törvénytelen lépés ellen - eljárást indított. *Aki az ellen tiltakozik, hogy Rákosival szemben nem tartják be a törvényt, bűncselekményt követ el.*

Ismételjük: amit a magyar bíróság Rákosi ellen elkövetett, az minden jogalapot nélkülöz. Afeletti dühében, hogy Rákosi meggyőződését nem tudja megtörni, most az elvetemült magyar urak elvetemült bírósága beteg szervezetét gyötri.

Ha a világ felháborodása ennek az alávaló embertelenségnek véget nem vet, Rákosit halálra kínozzák az egész emberiség legnagyobb szegényére.

(„Rundschau”, Bazel, 1936 február 6. V. évf. 6. sz. 248. old.)

GYÖTRIK RÁKOSI MÁTYÁST

„A szigorított egyes zárka szétrombolja a fogoly idegzetét és egészségét.” Ezzel indokolták annakidején a magyar büntető perrendtartás ama intézkedését, amely a magánzárkában töltendő idő legmagasabb határát megállapítja.

Előírja a törvény még azt is, hogy a szigorított magánzárka csak akkor alkalmazható, ha a fogoly egészségi állapota ezt megengedi. Tíz éven felüli vagy életfogytiglani fegyházbüntetésnél a szigorított magánzárkát nem lehet alkalmazni. Rákosi Mátyást ennek alapján nem szabadna magánzárkába csukni. És mégis ott ül Szegeden...

Milyen ez a szigorított magánzárka? A fogoly egy kis cellába kerül, amely soha nem nagyobb, mint tizennyolc köbméter, ahová a legmelegebb nyárban sem sűt be soha egy napsugár, amelynek a falai olyan nedvesek, hogy állandóan kéntől és penésztől sárgák és fehérek és oly hidegek, hogy a fogolynak nyáron is téli ruhában kell járnia. A magánzárkában a fegyőrön kívül a fogoly nem láthat senkit, de még ezzel is tilos a beszélgetés, az élelem egyharmadával megrövidítik, látogatót nem fogadhat. Könyv, papír és írószer nem juthat be hozzá.

Mindenki tudja, de legjobban Rákosi Mátyás börtöntartói, hogy Rákosi Mátyás súlyos beteg. Meg van támadva a tüdeje, meg van támadva a szíve és meg vannak támadva az idegei. Egy súlyos beteg embert tartanak a magyar fasiszták ebben a legegészségesebb ember számára is gyilkoló cellában csak azért, mert életét, egész tudását és erejét a szenvedő, kizsákmányolt emberiség felszabadításának szentelte.

A törvény betűje ellenére, amely a legutolsó gyilkos számára is érvényes, így gyötrik Rákosi Mátyást! Ne engedjétek! Tiltakozzatok! Mozdósítsátok az egész világ becsületes közvéleményét! Szabadítsátok ki Rákosi Mátyást!

(„Sarló és Kalapács”, 1936 február 15.)

Komját Aladár:
EGY LÉPÉSSSEL ELŐBBRE JUTOTTUNK A RÁKOSI MÁTYÁSÉRT
FOLYTATOTT KÜZDELEMBEN

Köztudomású, hogy Rákosi elvtárs ellen - miután nyolc és fél évi fegyházbüntetését kitöltötte - az elmúlt évben új pert indítottak. A magyar kormánynak hirtelen eszébe jutott, hogy Rákosi elvtárs a Magyar Tanácsköztársaság idején mint népbiztos vezető szerepet játszott és tizenhat évvel ezelőtti tevékenysége miatt életfogytiglani fegyházra íteltette. Kizárólag a hatalmas nemzetközi tiltakozásnak és saját bátor védekezésének - amely az egész világon óriási visszhangot keltett - köszönhető, hogy Rákosi megmenekült az akasztófától. A magyar bírák nem merték kimondani a halálos ítéletet. Azzal bosszulták meg magukat Rákosi elvtárson, hogy két büntetését - törvényellenes módon - nem vonták össze. A büntetőtörvény világos előírásának betartására vonatkozó védői indítványt átlátszó, vérszegény indokolással elutasították.

Magyarország legfelsőbb bírósága, a királyi Kúria, április 30-án tárgyalta ezt a pert. Az elsőfokú bíróság döntését feloldotta és utasította a törvényszéket, hogy az összbüntetés tárgyában hozzon ítéletet. Az elsőfokú bíróságnak most kell döntenie a két büntetés összevonása felől. A magyar törvény szerint „kifogástalan magaviselet” esetében az elítélteket büntetésük utolsó harmadára feltételelesen szabadlábra helyezik. Minthogy Rákosi 1925 óta szakadatlanul fegyházban ül, a két büntetés összevonása esetén már 1940-ben feltételelesen szabadlábra helyezhető lenne. Ezzel szemben az elsőfokú ítélet jóváhagyása esetében a tizenöt esztendő 1935 augusztusától kellene számítani.

Ezenkívül: a magyar törvények szerint a fegyházra ítélt raboknak büntetésük első évét sokkal kedvezőtlenebb körülmények között kell letölteni, mint a többi. Sokkal rosszabb az ellátásuk, levelezés, olvasmányok, stb. tekintetében különböző hátrányokat kell elszenvedniök. Büntetésük egyharmadát - amely azonban egy esztendőt nem haladhat meg - szigorított magánzárkában kell eltölteniök. Minthogy Rákosi elvtárs két büntetését nem egyesítették, abból az következik, hogy most már másodízben kell elszenvednie ezeket a büntetéssel járó fájdalmas megszorításokat. A királyi Kúria határozata alapján ezeket a megszorításokat is érvényteleníteni kell Rákosival szemben.

Magyarország legfelsőbb bírái nem saját jószántukból határozták el magukat ilyen „kegyelem” gyakorlására. A világ közvéleménye, az egész világot átfogó tiltakozó mozgalom kényszerítette őket erre.

A legfelsőbb magyar bírának meg kellett hajolnia a tiltakozások özöne előtt. A királyi Kúria kikényszerített határozata egy lépést jelent előre a Rákosiért folytatott harcban. De ebben a harcban nincs megállás. Magyarország fasiszta klikkje meghátrált egy lépéssel. Ez azonban nem jelenti azt, hogy egyszer s mindenkorra feladta terveit és Rákosit élve akarja kiengedni karmaiból.

Magyarországon az utolsó hónapokban egyre fokozzák a terrort a forradalmi osztályharcosok ellen. Sokat dobtak közülük a budapesti katonai fegyház kazamatáiba, ahol hajmeresztő kínzásoknak vetették alá őket. Azt kellett volna vallaniuk, hogy „idegen hatalmak” (Szovjetunió és Csehszlovákia) javára „kémkedtek”. A kommunisták elleni terrort azzal a gyalázatos rágalommal párosítják, hogy „a kommunista párt kémszervezet”. Az összes „hazafiak” által megvetendő kommunista pártot minden eszközzel ki akarják irtani. A terror erősödése, a magyar fasizmus háborús előkészületeihez tartozó új provokációs módszerek Rákosi életét egyre jobban veszélyeztetik. Fokozott erővel kell tehát továbbvezetnünk a harcot a hajlíthatatlan kommunista vezető: Rákosi és minden bebörtönzött antifasiszta kiszabadításáért.

(„Rundschau”, 1936 május 7.)

VESZÉLYBEN RÁKOSI MÁTYÁS ÉLETE

Tizenkettedik éve fogoly Rákosi Mátyás. Tizenkettedik éve foglalkoztatja a „Rákosi-ügy” a világot. Nem lenne ez így, ha Rákosi sorsa, élete szorosan össze nem kapcsolódna a magyar nép felszabadítási és háborúellenes harcával. Ha a szabadság- és békeszerető világközvélemény Rákosi mártíromságában a fékevesztett fasiszta barbarizmus különös megnyilvánulását, a legegységesebb emberi jogok gyalázatos lábbaltiprását, a civilizáció szégyenét nem látná.

A „Rákosi-ügy” a szabadság és a veszett reakció, a béke és a háborús gyujtogatás, a jólét és a rabszolgaság elszánt küzdelmének egyik legjellegzetesebb iskolapéldájává vált Magyarországon és világméreteken is. Hű visszatükrözése a magyar fasizmus megátalkodott vazallusi politikájának, háborús készülődései fejlődési folyamatának. Világosan megállapítja ezt Rákosi, második perének ítéltáblai főtárgyalásán, amikor ezt mondja:

„1925-26, az első per ideje, a leépítés, a bé-listák, az úgynevezett stabilizációs krízis esztendei voltak. Az akkori viszonyok között ez a perem nem volt alkalmas arra..., hogy megfelelő módon lefolytathassák... 1926-ban nem tette volna meg azt a hatást, amit tőle vártak... Ha azonban most - 1935-ben - az 1925-26. év politikai és gazdasági helyzetével szemben egy pillantást vetünk az utolsó két év történetére, így a német és osztrák eseményekre, a kapitalista krízisre s ennek magyar kihatásaira, akkor érthető, hogy miért lehetséges ma ezt a pert lefolytatni, dacára annak, hogy közben kilenc újabb esztendő eltelt...”

Ez világos beszéd! A kilenc év alatt előretört, hatalomra került Hitler, „a fasizmus legreakciósebb válfaja, a német fasizmus... az imperialista háború főgyujtogatója..., a Szovjetunió, az egész világ dolgozói nagy hazája elleni kereszteshadjárat kezdeményezője...”

A magyar urak nem akarnak kimaradni ebből a kereszteshadjáratból. Aktív részt kívánnak a világ újabb lángragyujtásában s ezért áldozzák fel elvetemült hidegvérrel a magyar népet a német és olasz fasizmus érdekeinek. Ezért vetnek börtönbe minden antifasiszta békeharcost, aki néparuló háborús céljaik útjában áll, aki a dolgozó magyar nép szabad és boldog jövőjéért küzd. Ezért nem merték kilenc és fél évi nehéz rabság után sem szabadon bocsátani a magyar

nép szabadsághitének, a föld és kenyér reménységének, mélységes békevágának meggyötört szimbólumát, harcos élcsapatának törhetetlen zászlóvivőjét, Rákosi Mátyást.

Ezért ítélték el újra, most már életfogytiglan. S hogy gyorsabban pusztuljon, ráadásul kimondják, hogy tízévi raboskodás a szegedi Csillag-börtönben nem gílt. „Új fegyenc” lesz Rákosi. Előlről kell kezdenie mindent. Újra magánzárkába dobják. Elveszik tőle a könyveit. Levelet nem írhat. Látogatókat legfeljebb háromhavonként fogadhat, akkor is félórára. Megvonják tőle a kórházi ételmezt. „Kiskoszt”-ra szorítják. Gyorsan akarnak vele végezni. Hamar ki akarják vele tölteni az életfogytiglant.

„...a legközelebbi tizenöt évre garantálok magamért, nem akarok túlozni, azért nem mondom magasabb számot...” Még így ír másodszori elítélése előtt... És most vészes hír jön Szegedről: Rákosi súlyos beteg. Élete veszélyben van! Szívét támadta meg a börtön gyilkos levegője. Idegeit marcangolja szét az izgalmas harc, amelyet hosszú évek óta vív egy könyvért, friss levegőért, gyógykezelésért, igazságért; azért, hogy testének épségét, elméjének világosságát, a magyar nép jövő harcai, a béke szent ügye számára megőrizze.

Meg kell mentenünk Rákosi Mátyást! Kötelessége ez az egész magyar demokratikus közvéleménynek, minden becsületesen gondolkodó, hazáját igazán szerető magyar embernek. Szorosan összefügg ez a magyar nép békéjével. Ügye ez az utódállamok egész magyarságának, amelynek önrendelkezési jogáért 1919-ben a cseh és román imperialisták ellen fegyverrel kezében harcolt Rákosi Mátyás. Elodázhatatlan feladata ez az egész világ antifasiszta békemozgalmának, amelynek győzedelmes előretöréséért Rákosi élete minden változásában szilárd eltökéltséggel küzdött.

Gyorsan kell cselekednünk! S a cselekvés útjából legelőször is azokat az alattomos hazugságokat kell eltakarítani, amelyek az utóbbi időben a Rákosi Mátyás megmentéséért folyó harc továbbfejlődését nagymértékben akadályozzák.

Hazugság, hogy Rákosi 1940-ben szabadul. Hogy bírói ítélet szerint négy éve van még hátra! A Kúria összbüntetést kimondó ítélete szerint Rákosi életfogytiglani fegyházát kapott. A magyar törvények szerint ez húszévi raboskodást jelent, amely a Kúria döntése alapján 1925-től, Rákosi fogházbajutásától számítódik és 1945 végén telik le. Az igaz, hogy a magyar büntetőtörvény megengedi, hogy a rab büntetése háromnegyed részének letelte után feltételes szabadságra kerüljön. Jogilag nincs is akadálya annak, hogy 1940-ben szabaduljon Rákosi. Csakhogy a magyar büntetőgyakorlat antifasisztáknak, békeharcosoknak nem ad kegyelmet. Még méltányosság sincs számukra. 1940-ben a magyar urak igazsága szerint Rákosi csak akkor szabadulhatna, ha sikkasztott, ha rabolt, ha gyilkolt volna. Vagy legalábbis „hazafias” gerjedelemben esett frankhamisító lenne. De mert a magyar nép jogaiért, jólétéért, a világ békéjéért harcolt, számára nincs törvény, nincs jogi méltányosság. Semmi komoly alapja tehát ez idő szerint annak, hogy a magyar fasiszta urak 1940-ben, vagy bármikor is jószántukból szabadon bocsássák Rákosit.

Hazugság, hogy Rákosi most már rendes és kielégítő ételmezt kap. A valóság az, hogy a legnagyobb erőfeszítéssel sem sikerült elérni, hogy legyengült szervezetének megfelelő táplálkozáshoz jusson, hogy „kiétekezhesse” a rendelkezésére álló csekély összeget.

Hazugság az, hogy Rákosi szabadon olvashat! A valóság az, hogy még mindig nem kapja meg azokat a könyveket, amelyekre szüksége van. Nem is beszélünk most kommunista, tudományos vagy szépirodalmi munkákról, de egy egyszerű angol nyelvtanhoz, ártatlan francia könyvhöz sem juthat, azzal a megokolással, hogy az egyetemi-város Szegeden a cenzúra csak németül tud. Az olvasás a börtönben az olyan embereknek, mint Rákosi Mátyás, életfeltétele. A kicsinyes, fasiszta bürokrácia ettől az életfeltételtől is megfosztja.

Nem igaz az, hogy izoláltságát megszüntették. Levelet még mindig csak negyedévenként írhat. Látogatókat még mindig csak ilyen időközökben fogadhat... Ez az igazság!

A fenyegető katasztrófa bekövetkezését csak sürgős szabadonbocsátása akadályozhatja meg. Ámde ezt ki kell harcolni! Hogy gyors és könnyű ez a harc, azzal nem ámíthatjuk magunkat. A magyar fasiszta reakció nem azért ítélte életfogytiglani fegyházra Rákosi Mátyást, hogy élve kieresse karmai közül. Ezzel tisztában kell lennünk. Rákosi Mátyás szabadságának kérdése szorosan összefügg a magyar népfronttörekvések győzelmes előretörésével, a szövetséges német-olasz fasizmus magyarországi politikai befolyásának visszaverésével. Mindennek a megvalósítása, Rákosinak a kiszabadítása csak hosszú, kitartó, áldozatos harc eredménye lehet.

De Rákosi élete veszélyben van! Éppen ezért most minden erőt arra kell összpontosítani, hogy betegszabadságot kapjon. A betegségi szabadság még nem jelent végleges szabadulást. Az nem kegy és nem is különös méltányosság. Paragrafusok szólnak róla. Csak arról van szó, hogy ezeket a paragrafusokat most Rákosira is alkalmazzák. Nem lehet vitás, hogy tizenkét év idegölő gyötrelme megviselte, szívének túlfeszített munkája aláásta egészségét, hogy minden előfeltétel megvan a büntetés félbeszakításához. Ezek ellenére bizonyos, hogy nem fog könnyen menni ennek a követelésnek a megvalósítása sem. De menni fog! Menni fog, ha a haladó és békeszerető személyiségek tette kötelező felvilágosultsága, az emberbaráti intézmények önként vállalt hivatása, az antifasiszta szervezetek harcoss lendülete, minden igaz ember és organizáció - kiki a maga módján, de egységesen - akarja, kívánja, követeli.

Egy békeharcos még nem a béke. De egy békeharcos életéért küzdeni, Rákosi Mátyás életéért küzdeni, már harc a békéért! A népek nem akarnak háborút. Ezért hisszük, hogy a dolgozó magyar nép, a világ antifasisztáinak és békeharcosainak aktív szolidaritása megmenti Rákosit.

Betegszabadságot Rákosi Mátyásnak!

(„Sarló és Kalapács”, 1937 január 1.)

Komját Aladár:
A MAGYAR FASIZMUS BOSSZÚT ÁLL RÁKOSIN,
A BÉKE HARCOSÁN

A Rákosi elvtárssal szemben alkalmazott szigorított fegyházi rendszabályok, az igazságügyi hatóságok vonakodása, amellyel a már tizenegy esztendeje börtönben sínylődő, súlyosan szívbeteg Rákosi kórházba szállítását megakadályozzák, egy védtelen fogollyal szemben - akinek egyetlen „vétké” az, hogy magasabb szellemi ideálokért: kenyérért, szabadságért és békéért küzdött - nem véletlenek. Ezek szorosan hozzátartoznak a magyar fasizmus rendszeréhez, amely minden eszközzel, gazdasági előkészítéssel, rabszolgasággal, terrorral, lélek-mérgezéssel egyetlenegy cél: a háború felé tör.

Jaj azoknak, akik szembe mernek szállni a sovinizmus mindent elsöprő hullámaival. Legyenek ezek kommunisták, szociáldemokrata munkások vagy demokratikusan gondolkozó értelmiségiek - a fasiszta önkényuralom vérbengázoló huszárai kíméletlenül eltapossák őket. A katonai bíróságok kazamatáiban önfeláldozó békeharcosok tömegei sínylődnek „idegen hatalmak javára való kémkedés” hazug vádjával gyanúsítva. A hóhér kötele fenyegeti őket. A magyar fasizmus szemében a legnagyobb bűn: harcolni a békéért, olyan bűn, amelyért akasztófával kell megfizetni.

A magyar kommunisták megmagyarázzák a dolgozó tömegeknek, hogy nyomorúságuk és rabszolgaságuk oka a hazai vagyoneelosztásban, a magyar fasizmus hatalmi rendszerében keresendő.

A magyar kommunisták azt mondják a dolgozóknak: a háborús kaland, amelybe a fasiszták bele akarják kényszeríteni az országot, a magyar nép nemzeti létét teszi kockára, s minden olyan tevékenység, amely ezt célozza, tiszta hazaárulás.

Magyarországon is a kommunisták állnak a békéért folytatott harc élén. Soraikat Rákosi elvtárs vezeti.

Nemsokára két esztendeje lesz annak, hogy Rákosi elvtársat másodszor hurcolták a fasiszta bíróság elé azért, hogy a Magyar Tanácsköztársaság idején folytatott vezető tevékenysége miatt elítéljék. A magyar fasizmus alaposan előkészítette ezt a pert, a többi között azzal a céllal, hogy Rákosit és a magyar proletárdiktatúra többi vezetőjét, még a magyar októberi forradalom, a Károlyi-kormány embereit is diszkreditálják s őket hazaárulóknak bélyegezzék. Az egész világ előtt a kommunizmusnak és a demokráciának kell felelősként szerepelnie Magyarország összeomlásáért a világháborúban, a feldarabolásért, a magyar nép nyomorúságáért. A per eszköz volt arra is, hogy a sovinszta szenvedélyeket még jobban felkorbácsolhassák.

De másként történt. A vádlottból vádló lett. Rákosi elvtárs nemcsak az államügyész „bizonyítékait” és előkészített tanúit törte darabokra, hanem saját fegyverével támadta meg és vágásai - célt értek! A per eredménye az volt, hogy nem a kommunisták, nem a demokraták, hanem a bírák megbízói állottak háborús uszítókként és hazaárulókként a bíróság előtt, ugyanaz az úri osztály, amely 1849-ben a magyar forradalmat a cárizmus kozák dzsidásaival gyilkoltatta meg, ugyanaz, amely 1919-ben román bajonettek segítségével a proletárdiktatúrának, annak a proletárdiktatúrának adta meg a halálos döfést, amelynek védelmezői minden fronton fegyverrel kezükben hőiesen védték hazájuk függetlenségét. Rákosi alaposan leszámolt a fasiszta történelemhamisítókkal, letépte az álarcot a sovinszta képmutatók orcájáról. Bátor és okos beszéde, amely az egész országban visszhangra talált, ezernyi-ezer új követőt hódított meg a békefront számára.

A bosszú nem maradt el: Rákosit - miután már nyolc és fél esztendei fegyházbüntetését az utolsó napig elszenvedte - életfogytiglani fegyházra ítélték. A bírák szívesen hóhér kezére adták volna, ha nem találják szemben magukat az egész világ tiltakozásával.

A magyar fasizmus azonban nem adja fel küzdelmét a béke harcosa, Rákosi Mátyás ellen. A béke hangját elfojtja. Rákosinak a szegedi börtön földalatti zárkájában kell megsemmisülnie. Ezt célozzák a szigorított börtönrendszabályok, ezért tagadják meg az orvosi segílyt a súlyos betegről. Ezt nem tűrhetjük!

Ki kell kényszerítenünk, hogy Rákosi börtönrendszabályait azonnal enyhítsék, hogy Rákosit azonnal kórházba szállítsák. Hatalmasabban mint valaha, hangozzék fel kiáltásunk az egész világon: *El a kezekkel Rákositól! El a kezekkel Magyarország nagy békeharcosától!*

(„Rundschau”, Bazel, 1936 november 5. V. évf. 49. sz. 2022. old.)

A RÁKOSI-ZÁSZLÓALJ ÜDVÖZLI RÁKOSI ELVTÁRSAT

Rákosi Mátyásnak - Szeged, Csillagbörtön.

Köszöntünk, drága Rákosink, a spanyol szabadságharcosok köszöntésével: Salud Camarada! Mögöttünk a modern zsarnokság, a fasizmus elleni élethalál-harc egy esztendeje áll.

Egy éve, hogy zászlónkra írtuk a békét, demokráciát, szabadságot és szebb jövőt jelentő nevedet. Ezzel harcolunk, ezzel áldozunk, ezzel vérünk és ezzel győzünk.

Egy évvel ezelőtt keltek útra a nemzetközi munkásosztály küldöttei, a parasztok és értelmiségiek bátrai, hogy fegyvert ragadjanak a spanyol köztársaság védelmére. Testvér testvérré lelt, a sok nemzet munkás- és parasztgyermekéből erős katonaegységek jöttek létre. Megalakultak a nemzetközi brigádok.

Hogyan harcoltak? Úgy, mint akik tudják, hogy miért harcolnak, mint akik tudják, hogy igazságosabb, szentebb ügyért még sohasem ragadtak fegyvert. Segítettek a spanyol népnek, ennek a drága, jobb sorsra érdemes, nagyszerű nemzetnek. Nem ok nélkül vált legendássá Madrid védelme. Madrid falánál pusztá testükkel álltak őrt és tartották fel a fasizmus árja és nem-árja, nemzetinek csúfolt német, olasz, mór és falangista zsoldosait. Spanyolország összes frontjain vérük hullatásával tettek bizonyosságot a nemzetközi brigádok arról, hogy semmilyen áldozattól nem riadnak vissza, hogy a fasizmus lepráját kiirtsák. A Szabadság, a Demokrácia, a Haladás jó ügyvivőket kapott. Az interbrigadistákból, a spanyol néphadsereg többi katonájából, Spanyolország munkásaiból, parasztjaiból és értelmiségieiből a hősök légioja termelődött ki ebben a szent háborúban. Vértől szívvel, de mégis büszkeséggel emlékezünk mindannyian a magyar nemzet olyan fiára, mint amilyen a hősi halált halt Lukács tábornok, vagy mint a német Hans Beimler. De akiknek ilyen hőseik vannak, azok biztosak lehetnek a győzelmükben. Jól áll az az ügy, melyért ilyen emberek csatáznak, még akkor is, ha a demokratikus országok kormányai el is mulasztották megtenni kötelességüket. A madridi, guadalajarai, malagai, granadai, kordobai, terueli, huescai harcok jelzik a fasizmus feletti holnapi nagy győzelmünk útját.

Ezekben a harcokban született és fejlődött a mi zászlóaljunk is. Már az első kis magyar katonai csoport is a te nevedet írta zászlajára. Később megalakult a Rákosi-század, majd 1937 április 1-én a Rákosi-zászlóalj.

A népek spanyolországi nagy barátkozásában zászlóaljunkban igazi, vérrel írt szerződést kötöttek a spanyol és magyar nép fiai. Egy ügyért harcolnak közösen, egy ügyért hullatják vérüket: a szabadságért. Azért a szabadságért, melyért élt-halt a mi halhatatlan, lánglelkű költőnk, Petőfi Sándor, melyért „nem nyughattak szolgaföldben” a Dózsák és Martinovicsok.

És ha a tömlöctartók azt hitték, hogy mikor téged börtönbe zártak, elfojtották szavadat, tévedtek. Tested kínozzák Franco pesti cimborái, de te mégis itt vagy, itt harcolsz velünk és dicsőséget hozol a szabadság ügyére. Szavadra hallgatnak a somogyi, pesti, tarjáni, bácskai, bihari, a Franciaországból, Belgiumból, Csehszlovákiából, Kanadából és Amerikából idejött magyar fiúk. Velünk vagy a lövészárkokban a támadásnál vagy a spanyol néppel való frontmögötti barátkozásnál.

Köszönjük neked, a szabadság nagy bajnokának, hogy segítettél. A dicső népfront még sehol sem forrasztott ügy össze kommunistákat, szocialistákat, becsületes demokratákat, mint itt a fasizmus elleni lövészárkokban. S mi hittel hisszük, hogy holnap már példánkon tanul az egész világ. Tudjuk, hogy velünk a munkások és parasztok milliói. Hiszük és reméljük, hogy

a nemzetközi segítség még nagyobb méreteket fog ölteni. Joggal várjuk, hogy a többi országok haladó tömegei is megalkotják a fasizmus és háború elleni népfrontot.

A nemzetközi brigádok egyéves dicsőséges küzdelme nagymértékben vitte előre a fejlődés, a haladás, a béke ügyét. Ez az egyesztendő küzdelem is biztos tudatot önt belénk, hogy leverjük a fasizmust és lesz szabad Spanyolország, lesz szabad Magyarország, lesz szabad Európa és lesz szabad világ. S boldogok vagyunk, hogy ebben a küzdelemben nem hiányzik a Rákosi-zászlóalj, mely téged ez alkalommal antifasiszta üdvözlettel köszönt.

Spanyolország, 1937 szeptember

(„Dolgozók Lapja”, 1937 október)

XII. A SZOVJETUNIÓ KISZABADÍTJA RÁKOSIT (1940 NOVEMBER)

Vas Zoltán: TALÁLKOZÁSOM RÁKOSIVAL

...Rákosiról e hosszú idő alatt alig hallottam. Csak töredékekben jutott el hozzám annak a híre, hogy amikor nyolc és fél évi büntetése letelt - a Horthy-reakció újra vádat emelt ellene. Felelősségre vonták, mert egyik legfőbb vezetője volt az 1919-es magyar proletárdiktatúrának. Rákosi büszkén azonosította magát a dolgozók magyarországi forradalmával és kilenc évi rabság után töretlenül, úgy vezette a tárgyalást, hogy ismét a Horthy-rendszer került a vádlottak padjára.

A magyar reakció törvényszéke életfogytig tartó fegyházra ítélte Rákosit. Arra ítélték, hogy amíg él, úgy szenvedjen, mint ahogy én is szenvedtem és ahogy feljegyzéseimben leírtam.

Sokszor fordult közben az élet kereke. Teltek és multak az évek. Azonban soha meg nem szűnő bizakodással egyre csak a napot vártam, amelyről tudtam, hogy el kell jönnie.

Tudtam, és sohasem kételkedtem benne, hogy eljön az idő, amikor a magyar dolgozók letörik rólam a rabláncokat.

Nem tévedtem!

1925 szeptember 22-én kezdődött rabságom.

1940 október 30-án nyílt meg a börtönajtó előttem. Huszonkét éves fiatalemberként kerültem a fegyházba, s mint harminchét éves, életem javát letöltött férfi kerültem ki onnan.

Első utam a budapesti szovjetkövetségre vezetett. Detektívek kísérték oda. Szívdobogva mentem.

Öröm volt minden lépésem, de a szívem azért mégis fájt: a legdrágább harcos barátot, a Kommunisták Magyarországi Pártja vezetőjét, Rákosit, életfogytig tartó fegyházra ítéltén a szegedi börtönben tudtam.

A szovjetkövetség épülete előtt autó várakozott. Ahogy elmentünk mellette, az autóból valaki a nevemet kiáltotta... A hang az övé volt... A Szovjetunió konzuljával, a Szovjetunió védelme alatt, az „életfogytiglanra elítélt” Rákosi ült az autóban.

Amikor 1925-ben és később, 1934-ben, a nemzetközi közvélemény nyomásának hatása alatt Rákosit a fasiszták nem merték halálra ítélni, Horthy azzal vigasztalta meg a Rákosi halálát követelőket, hogy az életfogytig tartó fegyház is halál, mert „amíg Horthy él, Rákosi nem szabadul”.

És Rákosi mégis ott ül a szovjetkövetség autójában.

Pár pillanat múlva már én is ott ültem.

Álom volt mindez!

Álom volt utazásunk és az is álom volt, hogy a határon a szovjet határőrök vörös zászlóerdővel fogadtak bennünket.

Annakidején Rákosi is és én is huzamosabb ideig éltünk a Szovjetunióban, de annyira megváltozott az élet, hogy újnak tűnt fel minden.

Amíg börtönben voltunk, a Szovjetunió népei megvalósították az emberiség régi álmát: a szocializmust.

1940 november 6-án érkeztünk meg Moszkvába. Feleségem, 16 éves fiam, a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja és a kormány képviselői, elvtársak, barátok vártak bennünket.

Másnap, november 7-én, a Nagy Szocialista Forradalom 23. évfordulóján, Rákosival együtt a Vörös tér egyik emelvényéről végignézhettem a Vörös Hadsereg szemképráztató díszmenetét és a Szovjetunió dolgozóinak, Moszkva népének ünnepi felvonulását.

Álomnak tetszett mindez!

De az ötágú vöröscsillagos repülőgépek százainak hangos zúgásától lehetetlen volt fel nem ébredni az álomból. Szemem előtt a diadalmas új élet, a győztes szocializmus vonult el. Annyi év fasiszta rabsága után ott álltam Lenin sírja mellett és hű munkatársai körében, a Szovjetunió népeitől ünnepelve láttam a világ dolgozóinak tanítóját és vezérét: Sztálint.

(Vas Zoltán: „16 év fegyházban”, 243-244. old.)

RÁKOSI ELVTÁRS MEGÉRKEZÉSE A SZOVJETUNIÓBA.

A magyar munkásmozgalom ismert vezére: Rákosi Mátyás elvtárs, aki tizenöt évig volt börtönben, a Szovjetunió kormánya és a magyar kormány közötti tárgyalások eredményeként kiszabadult és megérkezett a Szovjetunióba.

November 3-án Rákosi elvtársat a ljvovi társadalmi szervezetek képviselői meleg fogadtatásban részesítették. Rövid pihenés után Rákosi elvtárs Kiev felé folytatta útját. A kievi pályaudvarra a vonat fogadására összegyűltek a párt- és tömegszervezetek képviselői és melegen üdvözölték Rákosi elvtársat.

Rákosi elvtárs november 6-án érkezik Moszkvába.

(„Pravda”, 1940 november 5.)

Rákosi Mátyás szabadulása után - 1940

Rákosi Mátyás kiszabadulása után az orosz követségen

RÁKOSI ELVTÁRS KIEVBEN

Kiev, november 5. (TASZSZ) Ma a gyorsvonattal Kievből Moszkvába utazott Rákosi Mátyás. Vele együtt Moszkvába indult Vas Zoltán elvtárs is.

A TASZSZ levelezőjével folytatott beszélgetésében Rákosi elvtárs kijelentette:

- 1925. évi letartóztatásom után, más forradalmárokkal együtt átadtak a bíróságnak, kommunista tevékenységgel vádolva. Az egész reakciós sajtó követelte a velünk való leszámolást. Engem nyolc és fél évi fegyházra ítélték, a többieket szintén hosszabb elzárásra. De sem a kínzások, sem a szigorú börtönrendszer nem tört meg bennünket, hitünket a nagy ügy igazságában.

Kilenc év múlva újabb pert rendeztek ellenem, ekkor a bíróság életfogytiglani fegyházra ítélte.

A börtönben ülve, állandóan a nagy Szovjetunióra gondoltam, a hős szovjet népre, mely építi ragyogó jövőjét. Tudtam, hogy gondolnak ránk, gondoskodnak rólunk, hittem szabadulásomban.

1940 október 30-án kiszabadultam a börtönből. Nincs szó, mellyel kifejezhetném hálámat a szovjetkormánynak, a bolsevik pártnak, a nagy Sztálinnak.

A határállomáson, Szjanki faluban, Drogobücsszkoj területen a határőrség katonái és tisztjei örömmel fogadtak. Külsejük, magatartásuk, fegyelmezettségük csodálatos.

Sohasem felejttem el a kedves, meleg fogadtatást, amelyben Ljvovban és Kievből részem volt. Már régebben is voltam ezekben a városokban, de most nem ismertem meg őket - annyira megváltoztak.

Még a börtönbe is beszivárgott hozzánk az igazság a Szovjetunióról. De amit láttunk, nehéz lett volna még elképzelni is.

Élni akarok az alkalommal, hogy a sajtón keresztül kifejezzem elismerésemet és hálámat a nagy szovjet népnek.

(„Pravda”, 1940 november 6.)

RÁKOSI MÁTYÁS MEGÉRKEZÉSE MOSZKVÁBA

Örömmel és nagy melegséggel fogadta tegnap Moszkva a magyar munkásmozgalom kimagasló vezetőjét, Rákosi Mátyás elvtársat és a magyar forradalmárt, Vas Zoltán elvtársat. Reggel, a vonat érkezésének idejére a Kievi Pályaudvaron összegyűltek Moszkva dolgozóinak küldöttségei, a főváros, a párt-, szovjet- és társadalmi szervezetek képviselői, a magyar forradalmárok barátai és hozzátartozói, újságírók, foto- és filmriporterek.

A peront orosz- és magyarnyelvű üdvözlő feliratokkal díszítették. A várakozók kezében óriási őszi virágcsokrok. Az üzemek, gyárak és tanintézetek küldöttségei zászlókkal érkeztek. A várakozók között sokan voltak olyanok, akik személyesen ismerték Rákosi elvtársat, harcos társai voltak forradalmi munkájában.

Amint a vonat lassítani kezdett, az összes jelenlévők az utolsó kocsihoz rohantak, melyben Rákosi és Vas elvtársak voltak. Manuilszkij, Scserbakov, Wilhelm Pieck, Antikainen és Popov elvtársak beszálltak a vasúti kocsiba. Szívélyesen üdvözölték a forradalmárokat, akik tizenöt évi fogság után mindössze néhány napja szabadultak.

Rákosi Mátyás és Vas Zoltán kiszállnak a peronra. Örömteljes kiáltásokkal, öleléssel, csókokkal üdvözlik őket. Minden oldalról kezek nyúlnak feléjük, virágokkal árasztják el őket. Alig győznek a rengeteg köszöntésre, üdvözlésre válaszolni.

Rákosi és Vas elvtársak sűrű tömeg kíséretében a kijáráshoz mennek. Mindketten teli örömmel, lendülettel beszélnek a Szovjetunióban előttük álló nagy alkotó munkáról, terveiket közlik.

„Boldog vagyok, hogy ismét Moszkvában, a Szovjetunióban lehetek - mondja Rákosi elvtárs. - Milyen melegséggel fogadtak bennünket a határon, Ljvovban, Kievben! E pár nap alatt testileg és lelkileg teljesen kipihentem magam. Máris munkáról, nagy ügyünket előrevivő munkáról tervezgetek.”

(„Pravda”, 1940 november 7.)

Gerő Ernő: RÁKOSI MÁTYÁS KISZABADULT

Az egész világ dolgozó népe lelkes örömmel fogadta a hírt, hogy Rákosi Mátyás több mint 15 évi fogság után kiszabadult és november 6-án megérkezett Moszkvába. A szovjetkormány szabadította ki. Vele együtt érkezett a Szovjetunióba a kapitalista börtönök egy másik foglya is, Vas Zoltán. Vas 15 évig osztotta meg Rákosival a börtönélet minden szenvedését, nélkülözését.

Rákosi Mátyás a magyar munkásmozgalom legkimagaslóbb alakjai közé tartozik. Nevét nemcsak Magyarországon ismerik, hanem híre eljutott messzire, túl a magyar határokon. Az utolsó másfél évtizedben a dolgozó tömegek fáradhatatlanul harcoltak kiszabadításáért. Nem egyszer mentették meg akciójukkal, amikor Rákosi Mátyás élete már csak egy hajszálon függött. *Rákosi Mátyás neve a kommunista harcos, bátor, önfeláldozó elvi küzdelmének szimbólumává lett, magatartása a polgári bíróság előtt a bolsevik bátorság példaképe.*

Rákosi Mátyás 1892 március 9-én egy délmagyarországi faluban, Adán született. Már gyermekkorában megismerkedett a nyomorral és a nélkülözéssel. Az elemi iskola elvégzése után Szegedre került, a reáliskolába. Szegedre, ahol később tíz hosszú évet töltött a börtöncellában. Nem mindennapi tehetsége már korán megnyilatkozott a legkülönbözőbb tantárgyakban: kémiával, matematikával, történelemmel foglalkozott. Kitűnően tanult és ugyanakkor óraadással kereste kenyerét. A reáliskola elvégzése után a budapesti Keleti Akadémiára iratkozott be.

Rákosi Mátyás már Szegeden, reáliskolai tanuló korában, érdeklődéssel figyeli a munkásmozgalmat, olvassa a Kommunista Kiáltványt, résztvesz munkástüntetésekben. Budapesten a fiatal Rákosi már a szociáldemokrata párt tagja. Ugyanakkor résztvesz a diákmozgalomban és titkára a Gallilei Kör-nek, melynek soraiból nem egy magyar kommunista került ki, köztük az 1932-ben kommunista tevékenységéért kivégzett Sallai Imre is. Az első imperialista háborút megelőzően Rákosi két évet töltött Németországban és Angliában, résztvett ez országok munkásmozgalmában és fáradhatatlanul tanulta a marxizmus tudományát.

A világháború legelején Rákosi Mátyást besorozták és rövid kiképzés után a frontra küldték. Itt orosz fogságba esett és a csitai hadifogoly-táborba került. Csitából az oroszországi februári forradalom után a dauriai fogolytáborba vitték és itt érte Rákosi Mátyást az Októberi Szocialista Forradalom. Dauria a fehérek kezében volt, de Rákosinak sikerült elmenekülnie. Óriási nehézségek után szovjetterületre, Petrográdra ért és 1918 tavaszán visszatért Magyarországra.

Rákosi Magyarországon azonnal bekapcsolódik a forradalmi mozgalomba. Érintkezésbe lép a zimmerwaldi baloldaliakkal, harcol a szociáldemokrácia áruló politikája ellen, szervezi a háborúellenes munkát a katonák között. 1918 novemberében egyike azoknak, akik a Kommunista Magyarországi Pártját megalapítják. A pártban széleskörű, sokoldalú munkát végez. Új pártszervezeteket alapít a vidéki városokban (Szegeden, Miskolcon stb.), egyike a párt legnépszerűbb agitátorainak, cikkeket ír, mindenütt ott van, ahol kemény, határozott kommunistára, bátor szervezőre és ügyes népszónokra van szükség. A burzsoázia börtönbe veti Rákosi Mátyást, de a Tanácsköztársaság kiszabadítja.

Rákosi a Tanácskormányban mint kereskedelmi és közlekedésügyi népbiztos-helyettes vett részt, később a szociális termelés népbiztosa. Ő volt a legfiatalabb népbiztos, - 27 éves. Az élelmiszer-ellátás megszervezésében és az üzemek nacionalizálásánál megnyilvánul Rákosi Mátyás nagy szervező tehetsége. Nemcsak az ország gazdasági életét szervezte, hanem ugyanakkor tevékeny részt vett az ország fegyveres védelmének Szervezésében is a külső ellenség támadása ellen. Nem egyszer történt, hogy kritikus pillanatokban Rákosi Mátyás mentette meg a helyzetet. Az ő nevéhez fűződik többek között Szovjet-magyarország egyetlen köszönmedencéjének, Salgótarjánnak hősi védelme. Salgótarján védelmét Rákosi Mátyás bolsevik módra szervezte meg: ezer és ezer bányászt állított csatasorba Salgótarján védelmére. Munkásezredek szervezett, megtörte a szociáldemokrata politikusok szabotázsát, ártalmatlanná tette az áruló tiszteket és biztosította az országnak a szénét, amely nélkül az egész ipar megállt volna.

A magyar Tanácskormány bukása után Rákosi Mátyás Ausztriába menekült, ahol a szociáldemokrata kormány internálta. 1920-ban sikerült elhagynia Ausztriát és a Szovjetunióba utazott, ahol a Komintern II. Kongresszusán a magyar kommunisták közül elsőnek adott alapos, önkritikus elemzést a kommunisták működéséről a Magyar Tanácsköztársaság idején.

A Komintern II. Kongresszusa után Rákosi számos európai ország munkásmozgalmában vesz részt. Harcol, hogy a munkástömegeket felszabadítsa a szociáldemokrácia befolyása alól: aktívan résztvesz a kommunista élcsapatok szervezeti kialakításában. Rákosi Mátyás, aki fel van fegyverezve a marxista-leninista tudománnyal, aki tökéletesen bírja a nyugat-európai országok nyelveit, a legnagyobb könnyedséggel éli bele magát az illető ország munkásmozgalmának sajátosságaiba. A különböző országokban segít a kommunistáknak az opportunizmus elleni harcban Marx-Engels-Lenin-Sztálin forradalmi tanításának elsajátításában. Bár halálos ítélet fenyegeti, 1925-ben visszatér Magyarországra, hogy ott védelmezze a munkásosztály és a dolgozók ügyét, hogy ott építse a kommunista pártot. Egész erejével az illegális munkára veti magát. De a rendőrségnek provokátor segítségével sikerült Rákosi nyomára jutni. Vassal együtt letartóztatják. Rákosi statáriális bíróság elé kerül. Ez a bíróság akkor csak halálos ítéletet vagy felmentő ítéletet hozhatott. S a rendelet úgy szólt, hogy az ítéletet két órán belül végre kell hajtani. A törvényszéki tárgyalóteremben már ott ült a hóhér, akit külön e célra rendeltek oda. Már állt az akasztófa.

De Rákosit, Vast és a többi kommunistát mindez nem ijeszti. Ők nem félnek az akasztófától. Ők nem saját életüket védik, hanem a proletariátus, a nép ügyét. Rákosi emelt fővel, a kommunizmusba vetett megingathatatlan hittel beszél a bíróság előtt. Magatartásával, szilárdságával és elvhűségével ezúttal ideiglenesen még az osztályellenséget is lefegyverzi. „Az Ujság” ebben az időben ezt írta:

„Nyíltan be kell vallanunk, hogy mi, megcsontosodott polgárok, kissé szégyelljük magunkat Rákosi és társai előtt. Ezek az emberek, akiket halálos veszedelem fenyeget, tudják, hogy nem számíthatnak kegyelemre, de egy szóval sem igyekeznek kisebbiteni azt, amit tettek. Semmit sem tagadnak és mindent vállalnak... Ilyenformán megfosztanak bennünket annak lehetőségétől, hogy megvetéssel nézzünk rájuk. Szégyelljük magunkat, hogy a kommunistáknak megvannak a maguk fanatikusai, akiknek számára az eszme többet ér életüknél. A burzsoá eszmének nincsenek fanatikusai.”

Rákosi és társai magatartása mély benyomást keltett Magyarországon és a többi országok dolgozóiban. Mindenütt hatalmas tömegek tiltakoztak az ellen, hogy Rákosi és társai fölött statáriális bíróság ítéljen. A hadbíróság kénytelen volt engedni: határozatot hozott, hogy Rákosi és társai átadandók a polgári bíróságnak.

A törvényszéki tárgyalás 1926 júliusában folyt le. Rákosi Mátyás itt is ugyanolyan bátran lépett fel mint az első perben. Neki és társainak nehéz harcot kellett folytatniuk, hogy a vádlottak padjáról védelmezhessék a kommunizmus eszméjét és a forradalmi élcsapat politikáját. A per folyamán Rákosi nem egyszer kapott fegyelmi büntetést, sötétzárkát, amivel megfosztották attól a lehetőségtől, hogy védőbeszédére készülhessen. De Rákosi forradalmi erejét, bolsevik akaratát, acélos energiáját semmi sem törte meg. A sötétzárka sem fosztotta meg jellegzetes mosolyától és nyugodt humorától. A legkeményebb büntetések sem tudták letéríteni a helyes bolsevik útról.

Ezúttal a bíróság nyolc és fél évi fegyházra ítélte Rákosit, aki az ítéletet azzal a nyugodt biztonsággal fogadta, amit a munkásosztály végleges győzelmébe vetett hit ad a kommunistának. Ezt a hitét a tárgyalóteremben messzehallhatóan hirdette. Az elítéltek, élükön Rákosival, ott, a törvényszéki tárgyalóteremben, a szocializmus győzelméért tüntettek.

Harmadszor 1935 januárjában állt Rákosi Mátyás a bíróság előtt. Rákosi már leülte a nyolc és fél esztendő, de a bíróság most egész sor más váddal illette, csupa olyan „bűnnel”, amit állítólag a Tanácsköztársaság idején, vagyis több mint 14 év előtt követett volna el. A tárgyaláson Rákosi, feleletül e vádakra, kijelentette: „A tanácskormánynak ezeket a rendeleteit és dekrétumait helyeslem. Mindenért vállalom a felelősséget, amit a munkás- és parasztkormány nevében tettem.” Ez a kijelentés vezérfonalként húzódik végig Rákosi egész fellépésén a tárgyalás folyamán. Most is, mint az előbbi tárgyalásokon, lemondott személyes védelméről: a Pártot, a munkásosztály és az összes dolgozók ügyét védte. A bíróság nem merte rászánni magát arra, hogy halálos ítéletet hozzon Rákosi Mátyás ellen, noha Rákosit nem kevesebb, mint 44 „gyilkossággal” vádolták! Az ítélet életfogytiglani fegyházra szolt.

Rákosi nemcsak a törvényszéki tárgyalásokon harcolt. Nem hagyta abba a küzdelmet a börtönben sem, a magánzárka hosszú, nehéz éveiben sem. Nem egyszer volt kénytelen a legnehezebb harci formák egyikét, az éhségsztrájkot igénybe venni.

És a hosszú, nehéz 15 év után Rákosi Mátyás lelkileg ugyanolyan fiatal, friss, életvidám és erélyes maradt, mint amilyennek Magyarországon és más országokban ezer meg ezer kommunista ismerte.

Rákosi Mátyás minden nélkülözést eltűrt, minden megpróbáltatást kiállott, mert *össze volt forrva a munkásosztállyal és a néppel*, mert *a kommunizmus nagy eszméje ihlette*. Rákosi Mátyás azért tudta megvédeni a legsúlyosabb viszonyok között is a dolgozók ügyét, mert biztos irányítúje a marxizmus-leninizmus volt, amely a világ egyhatod részén már kivívta a szocializmus győzelmét.

(„Új Hang”, 1940 december 3-7. old.)

RÁKOSI MÁTYÁS ÉLETÉNEK FŐBB ESEMÉNYEI (1892-1940)

1892. március 9-én született a bácsmegyei Ada községben.

1902-1910-es években végzi középiskoláit Sopronban és Szegeden. Figyelmét korán felkeltették a munkásság sztrájkjai. Munkásokkal köt barátságot, a munkásmozgalom felé fordul. Munkások ismertetik meg a „Kommunista Kiáltvány”-nyal.

1910-ben belép a szociáldemokrata pártba.

1910 szeptemberében a Keleti Akadémia hallgatója lesz Budapesten. Nagy lelkesedéssel veti magát az 1910-es választásokat követő, zajló politikai életbe. Mint fiatal szociáldemokrata, egyetlen tüntetésről sem hiányzik.

1912-ben a Galilei-kör titkára.

1912. május 23-a „Véres Csütörtök”, a nagy választási tüntetések és általános sztrájk emlékezetes dátuma. Rákosi Mátyás az első sorokban tüntet.

1912. május 23-a után társaival megalakítja az ellenzékot támogató „Országos Diák-szövetség”-et.

1912 július-szeptember. Kitüntetéssel végzi a Keleti Akadémiát. Külföldi tanulmányútra ösztöndíjat kap.

1912 őszén érkezik Hamburgba. Aktív tagja lesz a német szociáldemokrata pártnak és az ottani Magyar Munkásegyletnek.

1913-ban a Keleti Akadémia ösztöndíjával Londonba utazik és harcos tagja lesz az Angol Munkáspártnak, Forradalmi meggyőződése miatt többször összeütközésbe kerül az Angol Munkáspárt vezetésével.

1914 július. Az első világháború kitörése előtt Rákosi Mátyás visszatér Budapestre. Behívják katonának. A tartalékos-tiszti iskola elvégzése után azonnal kiküldik az orosz frontra, ahol 1915 áprilisában fogságba esik. Harmincöt napi utazás után, a Bajkál-tón túl, Csita városa mellett kerül fogolytáborba.

1915-1917 A fogolytáborban összeköttetésbe lép a száműzött orosz bolsevistákkal, megtanul oroszul. Állandóan figyelemmel kíséri az orosz és nemzetközi eseményeket. A fogolytáborban tanulóköröket szervez, ahol a marxizmus-leninizmus eszméit tanítja.

1917 A Kerenszki-kormány bukása előtt, a hadifogoly tiszteket még tovább szállíttatja Dauriába, a kínai határ mellé.

1917 november 7. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom.

1918 február. A dauriai fogolytábor orosz ellenforradalmárok kezére kerül. Rákosi - aki addig erős bolsevik felvilágosító munkát végzett - kalandos körülmények közt elmenekül.

1918 márciusában egy hónapos viszontagságos út után Pétervárra (Leningrádba) érkezik.

1918 májusában Rákosi Mátyás Magyarországra érkezett. Mint „bolsevizmustól fertőzött tisztet” Szabadkára helyezték laktanyaszolgálatra. Ott rövidesen megszervezi a laktanya legénysége között a felvilágosító munkát; a szabadkai elvtársak segítségével illegális röpcédulákat terjeszt.

1918 novemberében Budapestre utazik.

1918 november 20-án megalakul a Kommunisták Magyarországi Pártja, melynek rövidesen országos vidéki titkára lesz.

1918 december 30-án előadásának hatására a szegedi szociáldemokraták nagyrésze csatlakozik a KMP-hez.

1919 januárjában a pártépítést Miskolcon és Veszprémben folytatja.

1919 február 21-én a kommunista párt vezetőit - köztük Rákosi Mátyást - a „Népszava” elleni munkanélküli tüntetés ürügyével letartóztatják. A kommunista párt helyiségeit és nyomdáját rendőrség szállja meg.

1919 március 21-ig Rákosi Mátyás a gyűjtőfogház foglya. Innen is folytatja szervező és irányító munkáját.

1919 március 21-én a Tanácsköztársaság kikiáltásakor kerül szabadlábba. A Forradalmi Kormányzótanács tagja, helyettes kereskedelemügyi népbiztos lesz.

1919 április 4-én a szociális termelés népbiztosa.

1919 április 7. Tanácsválasztások Magyarországon. A budapesti első kerületi tanácsba választják be.

1919 április 13. Cikke a „Vörös Ujság”-ban: „A proletárok szükségleteinek biztosítása.”

1919 április 20. A Kormányzótanács megbízásából végiglátogatja a nagykanizsai kaszárnyákat, harcbahívja a katonákat az ország külső és belső ellenségei ellen.

1919 áprilisában Rákosi Mátyás, mint Ruszinszko teljhatalmú megbízottja, az északi frontra utazik. Több ízben az első frontvonalban harcol az ellenség ellen.

1919 május 1-én a Forradalmi Kormányzótanácsban a jobboldali szociáldemokraták, a cseh és román előretörésre hivatkozva, a Tanácskormány lemondását követelik. A kommunisták, köztük Rákosi Mátyás, határozottan szembeszállnak ezzel a javaslattal és a baloldali szociáldemokratákkal együtt elhatározzák a munkásosztály mozgósítását.

1919 május 2-10 közt Rákosi Mátyás megszervezi Salgótarján védelmét. Ötszáz bányász- és vasas-önkéntessel alakítja meg az első zászlóaljot, kimegy velük a frontra és a legveszélyeztetettebb szakaszon állítja fel őket, résztvesz tűzkeresztségükben.

1919 május. A déli határok védelmének megerősítését bízzák rá.

1919 június 1-én felszólal Budapesten az Országos Földműves Kongresszuson, majd újra visszatér a frontra.

1919 június 7-8-án megállapítja, hogy a franciák nem fognak támadni. A déli frontról visszatér Budapestre.

1919 június 13-án a pártkongresszuson állást foglal a jobboldali szociáldemokraták ellen a párt elnevezésének és a diktatúra módszereinek kérdésében.

1919 július 20-án a Kormányzótanács a Vörös Őrség országos főparancsnokává nevezi ki.

1919 augusztus 1. után, a Tanácsköztársaság leverése után, Ausztriába megy. Az osztrák szociáldemokrata kormány, sok más társával együtt, elfogja és Karlsteinba internálja.

1919 december. Horthy terroristái merényletet követnek el a fogoly kommunisták ellen. Atropinos étellel mérgezik meg őket. Rákosit a pusztulástól az utolsó pillanatban menti meg az orvosi beavatkozás.

1920 április. Rákosi Mátyás és társai éhségsztrájkkal tiltakoznak a kilenc hónapja tartó jogtalan internálás ellen. Az osztrák kormány szabadlábra helyezi őket.

1920 május 1-én Bécsben felszólal az Osztrák Kommunista Párt május elsejei nagygyűlésén. Ezért újra letartóztatják, a határra toloncolják és örökre kitiltják Ausztriából.

1920 május-júniusban Moszkvába érkezik és beszámol Lenin elvtársnak a magyar kommunisták működéséről, harcairól, eredményeiről és hibáiról.

1920 július 17-augusztus 7-ig zajlik le a Kommunista Internacionále II. Kongresszusa. Többször felszólal, Lenin elvtárs oldalán harcol a különböző opportunistá irányzatok ellen. Tagja lesz a Komintern „Felvételi Szabályzat”-át kidolgozó bizottságnak.

1920-24 A Komintern titkára. Négy éven át résztvesz a világ kommunista pártjainak szervezésében és irányításában.

1924 decemberében illegálisan Magyarországra érkezik és azonnal megkezd az illegális kommunista párt újjászervezését.

1925 április 14. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt megalakítása. E párt megalakításában, kiépítésében, kommunista irányításában jelentős szerepe volt Rákosi Mátyásnak.

1925 júliusában vezetésével Magyarországon megszervezik és augusztus 18-án Bécsben megtartják a KMP első, újjáalakuló kongresszusát.

1925 szeptember 22-én egy illegális találkozón - árulás következtében - a rendőrség elfogja.

1925 októberében a rendőrségen társaival éhségsztrájkkal tiltakozik a kínzások és vallatások ellen. Az éhségsztrájkot az ügyészségen is tovább folytatják, mert az ügyész elutasítja azt a követelésüket, hogy panaszukat a bántalmazásokról jegyzőkönyvbe vegye.

1925 október 4. A moszkvai szakszervezeti tanács tömeggyűlést hív egybe, hogy az orosz munkásság kifejezhesse tiltakozását a magyar szakszervezeti bürokrácia és a magyar ellenforradalom hóhérmunkája ellen.

1925 október-novemberben egymást érik a tiltakozások a magyar kormánytól Rákosi tervbe vett meggyilkolása miatt. Tiltakoznak a Nemzetközi Munkássegély, a Nemzetközi Vörös Segély; számos országban, számos városban népes tiltakozó gyűléseket tartanak.

1925 november 14-én kezdődik a per statáriális tárgyalása. Elnök: dr. Langer Jenő; ügyész: dr. Miskolczy Ágost,

1925 november 15-én a vasárnap ellenére a statáriális pert tovább folytatják - Rákosi Mátyás beszél az utolsó szó jogán.

1925 november 16-án a magyar terror-rendszer meghátrál. Nem meri kivégeztetni. A statáriális bíróság minden további megokolás nélkül megállapítja illetéktelenségét Rákosi és társai ügyében, s azt a rendes bíróság elé utalja.

1926 július 12-én kezdődik a Rákosi-per törvényszéki tárgyalása. Elnök: dr. Szemák Rezső; ügyész: dr. Miskolczy Ágost. Rákosi beszédét figyeli a világ. - A nyilvánosságot kizárják a tárgyalásról.

1926 július 13-án több mint háromezer moszkvai munkás, értelmiségi és tisztviselő tiltakozik a Rákosi-per ellen.

1926 júliusában a magyar törvényszék és kormány özönével kapja a tiltakozó határozatokat tartalmazó sürgönyöket a világ minden tájáról.

1926 július 22. A magyar sajtó beszámol arról az erélyes hangú kiáltványról, melyet a bolgár és balkáni fehérterror üldözötteinek védelmére alakult bizottság adott ki, mely tiltakozik az ellen, hogy a magyar kormány embereket politikai véleményük nyilvánítása miatt üldöz, követeli Rákosinak és társainak szabadonbocsátását. A kiáltvány aláírói Henri Barbusse, Vaillant-Couturier, Romain Rolland és mások.

1926 július 23-án a tárgyaláson Rákosi Mátyás és társai leleplezik Horovitzot, a famunkás szövetség főtitkárát, mint rendőrségi besúgót.

1926 július 24-én egy tanúvallomás kapcsán Rákosi rámutat a jobboldali szociáldemokrácia árulására és arra, hogy háttámadja, leveri és vérbefojtja a kommunista és forradalmi mozgalmakat.

1926 július 31-én az utolsó szó jogán beszél.

1926 júliusában az egész világsajtót - a baloldalt és a polgárit - lázasan foglalkoztatja a Rákosi-per. Cikkeket írnak: Henri Barbusse, Karl Kreibich, Landler Jenő, Gerő Ernő és sokan mások.

1926 július-augusztus folyamán, perük törvényszéki tárgyalása alatt, Rákosi Mátyást és társait az elnök különböző „rendbüntetésekkel” sújtja. Rákosira magára összesen tizennégy napi fekvőhelyelvonással és böjttel szigorított sötétzárkát rótt ki.

1926 augusztus 4-én Rákosi Mátyást nyolc és fél évi fegyházra ítéli a bíróság.

1926 augusztus 6-án a gyűjtőfogházba szállítják a jobb-III. osztályra. Hamarosan megszervezi illegális kapcsolatát a külvilággal és a többi elítélttel. „Tanulókörök”-et szervez, irányelveket dolgoz ki, melyek zárkáról-zárkára járnak s melyek megvitatása írásban, illegálisan történik.

1927 január 13-15. Az ítélőtábla jóváhagyja a Törvényszék ítéletét.

1927 július 28-án a váci fegyházba szállítják, ahol a legszigorúbb elkülönítésben, magánzárkába csukják.

1927 augusztus 7-én Klara Zetkin levelet ír hozzá.

1927 november 10-én annak ellenére, hogy a börtönfelügyelőség úgy helyezte el, hogy ne találkozhasson a többi politikai fogollyal, mégis sikerül kapcsolatot találnia fogolytársával, Vas Zoltánnal.

1927 december 11-én Vas Zoltán naplója már arról számol be, hogy tartja a kapcsolatot a kinti elvtársakkal s így élelmet és olvasnivalót tud juttatni Rákosi Mátyásnak.

1928 januárjában Rákosi kikerül a magánzárkából. Írnok a szabóműhelyben. Annak ellenére, hogy a fegyházigazgató a legszigorúbban őrizteti, hozzájut újsághoz, levélhez. A tekintélye oly óriási, hogy még a fegyőrök is messziről tisztelegnek előtte. A fegyencek leemelt sapkával köszöntgetik.

1928 április. A börtönigazgató megtiltja az ügyvédi látogatást, Rákosi és társai éhségstrájkba kezdenek.

1928 április 3. Az éhségstrájk és a külső akció letöri a börtönigazgató manőverét.

1928 december 4-én Rákosi cikket ír arról, hogy miként gyilkoltak meg a fegyházban egy fegyencet. Celláját váratlanul átkutatják, egy rejtékben megtalálják a cikk fogalmazványát. Büntetése: sötétzárkával és kemény fekhellyel szigorított három hónapi földalatti elkülönítés és egy esztendeig minden kedvezmény elvonása.

1928 december 20-án a hírhedt Dunacellában élete közvetlen veszélyben forog. Vas Zoltán illegális úton értesíti a Központi Bizottságot.

1929 január 2-án megérkezik a Központi Bizottság válasza: minden módon a bebörtönzöttek akcióinak segítségére lesz. Rákosi éhségsztrájkot kezd, melyhez a politikai foglyok csatlakoznak.

1929 január 9. Az igazságügyminiszter, a külföldi és belföldi harc nyomása alatt, utasítja a börtönigazgatót, hogy engedje ki Rákosit a fegyelimből. A sztrájkolók győznek, a börtönigazgató azonban továbbra is megragad minden alkalmat arra, hogy megtörje Rákosi bolsevik magatartását, tönkretégye egészségét.

1929 június 23-án az igazságügyminisztérium a földalatti kommunista párt és a külföldi akciók nyomására felülvizsgáztatja a váci állapotokat.

1929 október 21-én, a tűrhetetlen börtönviszonyok megváltoztatása érdekében a kommunista elítéltek az ország valamennyi fegyházában éhségsztrájkot kezdenek.

1929 október 26. Az éhségsztrájk hatodik napján, hogy a sztrájk abbahagyására kényszerítsék az elítélteket, a börtönigazgató utasítására az orvos mesterséges táplálás ürügyén kínozza a sztrájkolókat. Két bátor harcos kommunistának, Löwynek és Sztáronnak a gyomruk helyett a tüdejükbe engedi a tejet, Sztáron és Löwy haldokolnak. Rákosit nem sikerül hasonló módon meggyilkolni. Kitépi magát a fegyőrök kezei közül és kicsúszik szájából a gumicső.

1929 október 27-én Löwy és Sztáron még mindig haldokolnak, Rákosi az asztalt verve követeli a börtönigazgatótól, hogy hozasson hozzájuk orvostanárt.

1929 október 27-én meghal Löwy Sándor.

1929 október 28-án meghal Sztáron Sándor.

1929 október 29. Az igazgató alkudozni próbál. Rákosi és Vas kijelentik: „Gyilkossal nem tárgyalunk”.

1929 október 31. Az éhségsztrájk tizenegyedik napja. Rákosi nagyon rosszul van. Nővére közjegyzőt küld be hozzá, hogy végrendeletet készítsen. Rákosi végrendelete politikai végrendelet lett volna, harcos, kommunista nyilatkozat. Az igazgató nem engedélyezi a közjegyző látogatását.

1929 november 2. Az éhségsztrájk tizenharmadik napján Rákosi szíve gyengül.

1929 november 3-án jut el a váci kommunistákhoz a Központi Bizottság október 29-i titkos értesítése: az éhségsztrájk megszüntetésének időpontját a Központi Bizottság a váci kommunisták legjobb belátására bízta. Rákosi és társai döntése: mindaddig nem szüntetik be a harcot, amíg követeléseik teljesítéséről biztosítékot nem kapnak.

1929 november 4-én megjön a pártutasítás, azonnal abba kell hagyni az éhségsztrájkot. Az igazságügyminiszter teljesíti a követeléseket. A sztrájk a tizenötödik nap estéjén véget ér.

1929 november 20-án Rákosi Mátyást kiírják a börtönkórházból és a magánzárkaosztály III. 125-ös cellájában helyezik el. Megkezdik a minisztérium által az éhségsztrájkért kirótt fegyelmi büntetés letöltését.

1929 november 27-én vizsgálóbíró száll ki Vácra, Rákosinak és társainak a külvilággal folytatott titkos levelezése ügyében. Letartóztattak az éhségsztrájk alatt egy fegyőrt és Rákosi Mátyás hugát.

1929 december 16. A „karácsonyi ünnepek” ürügye alatt, mint ünnepi ajándékot”, kihirdetik az éhségsztrájk által kikényszerített rendeleteket. A politikai foglyoknak joguk van havi hat pengőt élelmezésük feljavítására fordítani, könyveket hozhatnak otthonról. - Elengedik a fegyelmi büntetést.

1930 január 11-én Rákosi Mátyást a váci fegyházból átszállítják a szegei Csillagbörtönbe.

1934 április 24-én telik le nyolc és fél éves fegyházbüntetése, de nem szabadul. A fasiszta Horthy-rendszer, mely még annak gondolatától is remeg, hogy Rákosi szabadon dolgozhat, újra perbe fogja. Ez alkalommal, a Tanácsköztársaság ideje alatt kifejtett működése ürügyével szeretnék bitóra juttatni.

1934 április 27-én Szegedről újból átszállítják a budapesti Markó-utcai fogházba.

1934 május. A Kommunisták Magyarországi Pártja tömegharcot hirdet Rákosi Mátyás kiszabadításáért.

1934 május 10-én az egész világon mozgalom indul Rákosi Mátyás kiszabadításáért. Budapesten tüntető ifjúmunkások beverik a büntetőjárásbíróság ablakait és röpcédulákat szórnak, melyek Rákosi Mátyás szabadonbocsátását követelik.

1934 május 28-án a Kommunisták Magyarországi Pártja Budapest több pontján tüntetést szervez. Tüntettek Töreký tanácselnök Jókai-utcai lakása előtt is.

1934 júniusában a budapesti börtönök politikai foglyai csatlakoznak a tüntetőkhez: éhségsztrájkot kezdenek. Egy halálos áldozat: Kovács István.

1934 július 1-én a Moszkvában megjelenő „Sarló és Kalapács” közli Martin Andersen Nexo nyilatkozatát a Rákosi-perrel kapcsolatban: „Az egész világ színe előtt kell megbélyegeznünk a magyar hóhérokat.”

1934 július 1-én a Vörös Segély tüntetése a Váci-úton. A felvonulók Vörös zászlókat bontanak ki, az Internacionálét éneklük. A tüntetést a rendőrség zavarja szét.

1934 július 5-én a Krasznij-Puty-gyár (Moszkva) munkássága tiltakozik a magyar és német fasizmus gyilkos tervei ellen. Követelik Rákosi Mátyás és Ernst Thälmann szabadonbocsátását.

1934 júliusában szerte Magyarországon, de főképp Budapesten, mindenfelé üzemi gyűlések tiltakoznak Rákosi fogvatartása ellen. A legtöbb gyűlést a Vörös Segély szervezi. - Ugyanakkor az egész világon mindenütt, szintén tiltakozó mozgalmak és gyűlések Rákosi Mátyás fogvatartása és a készülő halálos ítélet ellen.

Gyűlések, határozati javaslatok, tiltakozások a Szovjetunió, Franciaország, Belgium, az Egyesült Államok, Csehszlovákia városaiban.

1934 októberében folytatódnak a tiltakozások. Tiltakoznak a Párizsban székelő „Rákosi Bizottság”, az urak, krasznodári, moszkvai stb. munkások, értelmiségiek, dolgozók és diákok.

1934 november 6-án Himmler, a Gestapo birodalmi vezetője, biztosítja a magyar konzult, hogy minden magyar vonatkozású kommunista, Vörös Segély, stb. anyagot rendelkezésére bocsát. E megállapodás a nemzetközi Vörös Segélynek Rákosi Mátyás kiszabadításáért folytatott akciója meggátlására jött létre.

1934 december 30-án ifjúmunkástüntetés a Szabolcs-utcában. Két letartóztatás.

1935 január 12-én röpgyűlés a budapesti telefonközpont előtt. A gyűlés után vörös zászlókat bontanak a fiatalok és hangosan tüntetnek: „Éljen a proletárdiktatúra! Követeljük Rákosi és a többi harcos szabadonbocsátását!” jelszavakkal.

1935 január 21-én kezdődik Rákosi Mátyás második perének főtárgyalása. Elnök: Szemák Rezső.

1935 január 23. Rákosi Mátyás védelmére Párizsban külön szervezet alakul, amely rendszeres kiadványokkal tájékoztat a per állásáról.

1935 január 31. Szemák tanácselnök tizenegy napi sötétzárkás fegyelmissel akarja megfélemlíteni Rákosi Mátyást.

1935 február 7. Rákosi beszél az utolsó szó jogán.

1935 február 8-án hangzik el az ítélet: életfogytiglani fegyház.

1935 február 8-án jelenik meg a „Pravda”-ban A, Bezimenszkij verse: „Rákosi vádol”.

1935 áprilisában Dimitrov elvtárs sürgönye a Rákosi kiszabadításáért harcoló bizottsághoz: „...kerüljön bármibe, ki kell vívnunk a törhetetlen és félelmet nem ismerő antifasiszta harcos kiszabadítását...”

1935 június 25-én Thälmannért, Rákosiért, a spanyol forradalmárokért több mint hatvanezer munkás tüntet Párizs mellett, Montreuilben.

1935 június 27. Rákosa pere a Tábla előtt. Tanácselnök: Harmath Géza, ügyész Miskolczy Ágost.

1935 július 1-én a Tábla helybenhagyja az életfogytiglani fegyházbüntetést, erre Budapesten tüntetések és röpgyűlések zajlanak le. Több tüntetőt a rendőrség letartóztat.

1936 április 30-án a Kúria megváltoztatja az ítéletet, megsemmisíti azt a részét, amely a két ítélet egyesítését megtiltja. Így lehetőség nyílik arra, hogy Rákosi 1940-ben kiszabaduljon. A bíróság e meghátrálása kétségtelenül a Rákosiért folytatott világakció következménye volt.

1940 október 30. A Szovjetunió hatalmas tekintélye, a munkásság hangulata és a nemzetközi helyzet arra kényszeríti a Teleki-kormányt, hogy tizenöt év után, a Szovjetunió kezdeményezésére Rákosi Mátyást és Vas Zoltánt kiengedje börtönükből, azzal a feltétellel, hogy azonnal a Szovjetunióba utaznak.

1940 november 2-án Rákosi Mátyás és Vas Zoltán Uzsoknál átlépik a szovjet határt.

1940 november 5-én érkezik Kievbe. A TASzSz levelezőjével folytatott beszélgetésben kijelenti: „Nincs szó, amellyel kifejezhetném hálámat a szovjet kormánynak, a bolsevik pártnak, a nagy Sztálinnak.”

1940 november 6-án Moszkvába érkeznek.

1940 november 7-én Moszkva népe együtt ünnepli a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulóját és a nemzetközi munkásmozgalom nagy harcosát, Rákosi Mátyást.

ILLUSZTRÁCIÓK JEGYZÉKE

„Kovács elvtárs” - az illegális Rákosi 1926-ben	I
Rákosit a tárgyalásra kísérik	II
A Magyarországi Vörös Segély illegális röplapjaiból	III
Az ítélet szövegéből - 1925	IV
Rákosi Mátyás - a magyar nép hőse. Francia plakát - 1935	V
Mentsétek meg Rákosit!” - hirdeti az illegális „Kommunista”	VI
A Magyarországi Vörös Segély illegális plakátja	VII
Beadvány az igazságügyminiszterhez	VIII
Rákosi megkezdi történelmi nevezetességű tizenöt napos éhségsztrájkját	IX
Az illegális „Kommunista” vezeti a magyar munkásság harcát Rákosiért	X
Illegális röplap - 1934 május	XI
A német titkosrendőrség (Gestapo) főnöke: Reichsführer Himmler „mindenkor a legnagyobb készséggel” áll rendelkezésre a Rákosi elleni harcban	XII
Rákosi Mátyás - 1935	XIII
Rákosi Mátyás feljegyzéseiből	XIV
A törvényszéki tárgyaláson - 1935	XV
A Rákosi-Bizottság háromnyelvű sajtótájékoztatója a per folyamán naponta jelent meg	XVI
Rákosi Mátyást a Szovjetunióban több helyen tiszteletbeli szovjetküldötté választották	XVII
„Proletárforradalmár a fasiszta bíróság előtt” - a Pravda cikke az 1935-ös tárgyalásról	XVIII
...”ezt a politikai pert a magyar burzsoázia elvesztette”...	XIX
A KMP sokszorosított brosurája	XX
Szabadságot Rákosinak! Szovjet plakát	XXI
„Éljen a munkásság forradalmi ügyéért harcoló Rákosi Mátyás”	XXII
Tiltakozások ezrei érkeznek naponta a világ minden részéből az igazságügyminisztériumba	XXIII
Rákosi vádol	XXIV
„a magyar Dimitrov kiszabadításáért”	XXV
Börtönélet	XXVI
Rákosi 16-os számú cellája a szegedi Csillagbörtönben	XXVII
A Sarló és Kalapács - Rákosiért	XXVIII
Rákosi Mátyás szabadulása után - 1940.	XXIX
Rákosi Mátyás kiszabadulása után az orosz követségen	XXX
Rákosi és Vas megérkezése Moszkvába	XXXI
Rákosi Moszkvában - 1940 november 6.	XXXII